4980/68

Dr. JERZY KOWALSKI

CZYTANIA ŁACIŃSKIE

OBJAŚNIENIA JĘZYKOWE

KURATORIUM
Okręgu Szkolnego Śląskiego
w KATOWICACH
Okręgowy Ośrodek Dydakt. Naukowy
jęz. łacińskiego

i. bl.
№ 1.

M. J. Rozay

LWÓW 1931
NAKŁAD I WŁASNOŚĆ K. S. JAKUBOWSKIEGO
SPÓŁKI Z OGR. ODP.

4980/68

278829

II

Dow
Woj. Bibl. Pedagog. Nce
23.3.68 [10.V]
2 vol.

Biblioteka

OBJAŚNIENIA JĘZYKOWE

Nepos, Żywot Miltjadesa

4. **comparāvit**: por. Żyw. Ar. 3, obj. jęz. — **causam intersĕrens**: causam inter-serĕre (-serŭi, -sertum) jako przyczynę podawać, uzasadniać. — **praesidia**: prae-sidium (-ī, n.) załoga (od prae-siděo, seděo).

2. **classe appulsā**: classem appellĕre (-pŭli) przybić z flotą do... — **abreptos**: ab-ripĕre (-ripŭi, od rapĕre).

3. **hemerodrŏmoe**: wyraz grecki, hemerodrŏmos goniec dzienny, t. j. w ciągu tego samego dnia przybywający, do Sparty, a więc na zmiany. Końcówka -oe gr. -oi, por. Euboea: Euboia. — **opus**: por. Żyw. Tem. 1, 2, obj. jęz.

5. **auxiliō fuit**: przyszła z pomocą, dat. skutku. — **impulsī**: im-pellĕre (-pŭli).

3. **Déin**: z déinde następnie. — **aciē regiōne instructā non apertissĭmā**; łącz a. i. r. n. a. (abl. loci i modi). — **tractū**: tractus (-ūs, m.) smuga, rząd (tak sadzono drzewa oliwne).

4. **aequum locum**: aequus locus (-ī, m.) korzystne położenie, por. Żyw. Tem. 4, 5 alienissĭmō sibi loco, contra opportunissĭmo hostĭbus i obj. jęz. — **fretus numĕrō**: ufny w liczbę. — **subsidiō venīrent**: auxiliō (por. 5).

5. **profligārint**: pro-fligāre (-āvi, -ātum) rozprószyć. — **adhuc**: por. Żyw. Han. 4, 3, obj. jęz. — **prostrāvit**: pro-sternĕre (-strātum) powalić.

7. 5. **accusātus ...est proditiōnis**: ac-cusāre proditiōnis (-tio, ż., gen. crimĭnis) oskarżać o zdradę. — **corruptus**: cor-rumpĕre (-rupi) przekupić. — **infectis rebus**: z niczem (in przeczące i facĕre). — **aeger** (-gra, -grum): chory. — **vulnerĭbus**: vulnus (-ĕris, n.) rana.

6. **capĭtis absolūtus**: capĭtis (gen. crimĭnis; caput, n.) ab-solvĕre (-solvi) uwolnić od kary śmierci. — **pecuniam solvĕre**: uiścić grzywnę, dług.

8. **crimĭne Pariō est accusātus**: został oskarżony pod zarzutem paryjskim, t. j. pod zarzutem niepowodzenia na Paros. — **extimescēbant**: ex-timescĕre (-timŭi) = timēre.

2. **versātus**: versāri przebywać, zajmować się. — **magistratibúsque**: magistrātus (-ūs, m.) urząd.

4. **respiciens**: re-spicĕre (-spexi, -spectum) mieć na względzie. — **innoxium**: in-noxius (in- przeczące i noxa, -ae, ż., wina, od nocĕo) niewinny. — **plecti**: ponieść cios, być ukaranym (plectĕre karać; plectĕre, -xi, -xŭi, -xum pleść).

Nepos, Żywot Temistoklesa

Neŏcli: Imiona własne greckie III. dekl. odmieniali dawniej Rzymianie według II. dekl.

1. **ineuntis**: imiesł. cz. ter. inĭens, od in-īre, użyty przymiotnikowo, ma znaczenie nieprzech.: zaczynający się. — **emendāta**: ē-mendāre poprawiać (mendum, -ī, n., błąd).

2. **generōsus**: z szlacheckiego rodu. — **rem familiārem**: majątek.

3. **quae opus erant**: co było potrzeba; mihi alĭquid (nom. zaimka) opus est (sunt), mihi alĭquā re (rzeczownik) opus est.

4. **promptus**: skory (promĕre dobywać). — **instantĭbus**: in-stāre nastawać, instantia (1 p. l. mn. imiesł. cz. ter.) teraźniejszość.

2. **capessendae rei publĭcae**: rem publĭcam capessĕre (-īvi) oddawać się działalności publicznej. — **ferociōrem**: ferox bitny.

2. **metallis**: metalla kopalnie kruszcu (srebra). — **largitiōne**: largitio (largīri) ż., rozrzutność, rozdawanie.

3. **ornāvit**: wyposażył.

6. **consultum**: supīnum; con-sulĕre (-ŭi) alĭquem pytać o radę.

7. **quo valēret** (por. 4, 4 hoc eo valebat, ut...): na coby wskazywało.

8. **procuranda**: pro-curāre mieć w pieczy.

3. 2. **classiariis**: classiarii obsada floty, flota.

3. **superasset**: superāre opłynąć. — **ancipĭti**: anceps (an i caput) dwugłowy, podwójny, z dwu stron. — **ex-ad-versum** z 4 p.: ad-versus naprzeciw.

4. **protĭnus** (pro i tenus pokrewne z tenĕre ciągnąć się i tendĕre): niezwłocznie. — **astu**: wyraz grecki (*τὸ ἄστυ, τοῦ ἄστεως*) stolica, t. j. Ateny.

2. **dispersos**: di-spergĕre, -rsi, -rsum, z spargo rozpraszać. — **testabātur**: testari świadczyć się (bogami, że...).

3. **suis verbis**: w jego imieniu.

4. w mowie zależnej brak podmiotu domyślnego: eum, lub Xerxem. — **ingratiis**: 3 p. l. mn. od * in-gratiae (in- przeczące), skostniały w przysłówek: wbrew swej woli.

5. **postridie**: postĕrō die nazajutrz. — **alienissĭmō**: alienus locus niekorzystne położenie.

6. **uterentur**: uti (usus sum) alĭquā re często tyle co habēre alĭquid. — **iisque... ut**: takiemi, iż. — **aequiperāret**: aequi-perāre złożone z aequus = par.

8. **habitātum**: supīnum; habitāre (-āvī) mieszkać.

9. 4. **quas tecum collŏqui**: (col-locūtus sum) omówić wspólnie.

10. **veniam**: venia (-ae, ż.) pozwolenie. — **omne illud tempus**: 4 p. niezawisły czasu. — **commodius**: commŏde wygodnie, łatwo.

4. **multimŏdis**: multis modis wielorako.

Nepos, Żywot Arystydesa

1. **principātū**: principātus (-ūs, m.) przodownictwo w państwie. — **obtrectārunt inter se**: ob-trectāre (-āvi, -ātum) inter se współzawodniczyć zawistnie między sobą; składa się z 3 p.

2. **antestāret eloquentia innocentiae** (3 p.): por. Żyw. Alc. 9, 3, obj. jęz. — **excellēbat**: por. Żyw. Alc. 1, obj. jęz. — **post homĭnum memoriam**: za pamięci ludzkiej, odkąd sięga pamięć ludzka. — **quam quidem**: z tr. łącz. ogra-

niczająco: o ile o takim słyszeliśmy. — **collabefactus**: col-labe-facĕre (-fēci, -factum) złoż. z labare zachwiać (się), obalić (labi, lapsus sum toczyć się, col-labi, -lāpsus sum, runąć; lapsus, -us, m., skok; por. nasze lapsus potknięcie). — **testŭla** (zdrobn. od testa): skorupka (ostrygi, potem gliniana, czerep naczynia glinianego). — **multātus**: multare (-āvi, -ātum) karać (zwykle grzywną, por. Żyw. Milt. 7, 6 pecunia multātus est).

3. **concitātam**: con-citāre (-āvi) podniecać, poduszczać.

4. **elaborasset**: ē-laborāre (-āvi, -ātum) zabiegać, starać się. — **praeter cetĕros**: ponad innych.

5. **expulsus**: ex-pellĕre (-pŭli). — **restitūtus**: por. Żyw. Alc. 5, 4, obj. jęz.

2. **Salamīna**: 4 p., końcówka grecka, zam. Salamīnem. — **poenā**: abl. separatiōnis. — **fusus**: fundĕre (fūdi) rozprószyć.

3. **ad Atheniensium societātem se applicārent**: ad alicūius societātem se ap-plicāre (-āvi, -ātum) wejść z kim w przymierze.

3. **comparandos**: com-pārare (-āvi, -ātum) = parare. — Szyk Aristīdes delectus est qui constituĕret, quantum pecuniae quaeque civĭtas daret. — **collāta**: formy por. Żyw. Alc. 5, 2, obj. jęz.

2. **efferētur**: ef-ferre (ex-tŭli, ē-latum) pogrzebać; por. nasze: wyprowadzenie zwłok.

3. **dotĭbus**: dos (-ōtis, ż.) posag. — **collocarentur**: col-locāre (-āvi, -ātum) wydawać zamąż.

Nepos, Żywot Alcybjadesa

1. **experta**: ex-perīri doświadczać, próbować (do czego jest zdolna). — **de eō memoriae prodidērunt**: memoriae prodĕre (prodĭdi, prodĭtum) przekazać pamięci wiadomości o kim. — **excellentius**: excellens (imiesł. cz. ter. użyty przymiotnikowo, od ex-cellĕre, por. celsus, excelsus) wybitny.

4. **admirarentur**: mirarentur zauważyli ze zdumieniem, że.

2. **Perĭcli**: por. Żyw. Tem. 1. — **privignus** (-ī): pasierb. — **Socĕrum**: socer, -ĕrī, świekr. — **ditissĭmum**: divitissĭmum. — **fingĕre** (-nxi, fictum): wyobrażać sobie. — **eminisci** (ē-mentus sum): wymyślić. — **consĕqui** (con-secūtus sum): dopiąć (wyobraźnią).

3. **auctoritāte**: na jego wniosek. — **Nicia**: Nĭcias; j. łac. nie ma w odm. I. rzeczowników męskich na -s, jak j. gr.

2. **apparārētur**: bellum parāre gotować wojnę, bellum ap-parāre czynić drobiazgowe przygotowania do wyprawy postanowionej.

3. **consensiōne**: con-sensio, (-ōnis) ż., (con-sentīre) zmowa, porozumienie. — **est iniectus** (in-icĕre, in-iēci): odwrotnie, jak w jęz. p.: popaść w strach. — **quā**: rodz. ż. zaimka nieokreśl. qui jaki. — **oppriměret**: op-pressi, op-pressum.

4. **convenīre in Alcibiădem**: (con-vēni, con-ventum) i z 3 p. odpowiadać, zgadzać się. — **devinxĕrat**: de-vincīre (de-vinxi, de-vinctum) zobowiązać (od vincīre wiązać, por. więcierz). — **opĕrā forensi**: działalnością sądową (na rynku). — **suos reddidĕrat**: reddĕre (reddĭdi, reddĭtum) alĭquem z 4 p. zaimka, przym. lub rzecz. kogoś jakim uczynić, suum pozyskać sobie.

6. **aspergebātur**: aspergĕre (aspersi, aspersum; od spargo) obryzgać, obrzucać. — **infamia** (-ae, ż.): haniebna pogłoska.

4. **contiōne**: por. Żyw. Tem. 1, 3, obj. rzecz. — **compellabātur**: com-pellāre (-vi, -tum) oskarżać; com-pellĕre, com-pŭli, com-pulsum spędzać, zmuszać. — **instābat**: por. Żyw. Tem. 1, 4, obj. jęz. — **intŭens**: in-tuēri, in-tuĭtus sum, mieć na oku. — **consuetudĭnem**: con-suetudo, (-ĭnis, ż.) przyzwyczajenie; por. 4, 6 consuērat (con-suescĕre, con-suēvi) zwykł był. — **de praesente quaestio haberētur**: od quaerĕre, -sīvi, -sītum, śledztwo, rozprawa sądowa przeciw komu. — **invidiae**: gen. subiect.

2. **nocēri**: domyśl. ei; bezokolicznik str. b. kładzie się nieosobowo, gdy nie jest wyrażona osoba sprawiająca, a(b) z 6 p.; por. 10, 4 superāri uogólniająco: nietylko przez nich. — **decrevērunt**: de-cernĕre, -crētum, przedstawiać wniosek, postanawiać. — **tempus quō exisset**: kiedy byłby już na wyprawie. — **itáque**: i tak, ítăque tedy.

3. **reum fēcērunt**: reum facĕre (fēci, factum) obwinić. — **ad causam dicendam**: causam dicĕre (dixi, dictum) bronić się przed sądem. — **provinciae bene administrandae**: provinciam bene ad-ministrāre: zwrot w urzędowaniu rzymskiem (pretorom i konsulom zlecano zawiadowanie prowincjami): wywiązać się dobrze z powierzonego sobie zadania. — **trirēmem**: por. Żyw. Tem. 2, 8, obj. rzecz. — **parēre**: (parŭi, por. 6 paruisse) usłuchać, być posłusznym, służyć.

4. **pervectus**: per-vĕhi zajechać. — **secum repŭtans**: secum re-putare de alĭquā re rozmyślać o... — **ratus**: rēri mniemać; ratus mniemając; perf.- praes. str. b. o znaczeniu przym.: zatwierdzony, pewny (por. ratyfikować). — **impendentem**: im-pendēre wisieć, zagrażać. — **tempestātem**: tempestas (-ātis), ż., (zły) czas, burza (morska). — **se ab custodĭbus subduxit**: se sub-ducĕre (-ctum) ab alĭquō potajemnie usunąć się od, wymknąć się komu.

5. **capĭtis damnātum**: capĭtis (t. zw. gen. crimĭnis) damnāre skazać na śmierć. — **publicātis**: publicare konfiskować.

6. **praedicāre**: wszem wobec mawiać. — **qui eīdem**: którzy zarazem. — **prodesse** (pro-sum, pro-fŭi): być pożytecznym.

5. **ab eō alienāti**: alienare ab alĭquō odstręczać od... — **praestantem**: praestans, imiesł. cz. ter. od prae-stare (prae-stĭti), przymiotnikowo, tyle co excellens 1. — **caritāte patriae**: por. 8, miłość ojczyzny. — **desciscĕret**: de-sciscĕre, de-scīvi, de-scītum, ab alĭquō odpaść, odłączyć się. — **cum suis in gratiam redīret**: (red-īre, red-ĭi, red-ĭtum) pogodzić się. — **interficiundi**: słowa na -io tworzą w starszej łacinie imiesł. cz. przyszł. str. b. (gerundium i gerundiv.) na -iund-, także niektóre odm. III (-und-).

2. **diutius**: st. wyższy. od diu; superl. diutissĭme. — **celāri**: celare alĭquem alĭquid (str. b. celor alĭquid) taić coś przed kim (tają coś przede mną). — **praesertim cum** z tr. łącz.: zwłaszcza że. — **animum attendisset ad cavendum** (at-tendĕre, at-tendi, at-tentum): spostrzegłszy się, miał się na baczności. — **ad Tissaphernem... se contŭlit**: se ad alĭquem con-ferre (col-lātum) udać się, uciec się, do kogo.

4. **suffragante**: suf-fragari alicui głosować na kogo, popierać kogo. — **restituĭtur**: re-stituĕre (re-stitŭi, re-stitūtum) przywracać do dawnego stanu (prawnego). — **imperiō praeficĭtur**: imperiō prae-ficĕre (prae-fēci, prae-fectum) powierzać naczelne dowództwo (otrzymuje równe, jak dawniej, dowództwo naczelne).

5. **victōres viguĕrant**: vigēre (vigŭi) być w rozkwicie, w pełni sił (byli u szczytu powodzeń wojennych).

7. **onusti**: onustus (onus) obładowany. — **locuplētātō**: locuplētāre wzbogacać; od locŭples, -ētis, z locus, locŭlus sakwa i (ex-)*plēre wypełniać: mający pełną sakwę, bogaty.
8. **recedĕre** (re-cessi, re-cessum): ab alĭquā re odstąpić od, wyzbyć się.
3. W ostatniem zdaniu brak podmiotu domyśln.: Lysandrum.
4. **nullīus momenti apud exercĭtum futūrum**: nullīus momenti apud alĭquem esse nie mieć u kogo żadnego znaczenia (momentum od movēre, poruszenie języczka na wadze, przewaga, powaga).
5. **iuxta hostem**: tuż obok (iungo).
6. **speculatōres**: speculator (speculāri, -spicio, specto, specus) wywiadowca. — **vulgum**: sztucznie stworzony 4 p. do vulgus, (-i, n.). — **praedātum**: supīnum do praedari = praedam agĕre. — **bellum delēvit**: bellum delēre (delētum) kres wojnie położyć, rzadkie wyrażenie dawniejsze, też u Cycerona.
9. **penĭtus**: w głąb (por. penĕtro, penĕtral). — **occŭli**: oc-culĕre (oc-culŭi, oc-cultum) ukryć.
3. **eum... antecedĕret**: ante-cedĕre (-cessi, -cessum) alĭquem u Cezara, alicui u Cycerona.
10. **molirētur**: molīri (molītus sum, por. moles) usiłować, przedsiębrać. — **sustulisset**: tollĕre (sub-latum) usunąć, zgładzić.
2. **accuratius**: poważniej.
5. **excitātus**: ex-citāre (-avi) zbudzić. — **in praesentiā**: narazie. — **vim**: zaporę.
6. **ē-mĭnus**: zdaleka; por. 4 cum aggrĕdi non auderent; com-mĭnus zbliska (od manus, np. manus conserĕre w bitwie).

Nepos, Żywot Hannibala

1. **ut**: explicatīvum z tr. łącz. może zastąpić składnię acc. c. inf. — **praestitisse cetĕros**: prae-stare alĭquem, także u Liwjusza; poprawniej: alicui alĭquā re. — **antecēdat fortitudĭne cunctas natiōnes**: także u Cezara; u Cycerona: alicui.
2. **discessit superior**: dis-cedĕre z przymiotnikiem lub rzeczownikiem, oznaczającemi wynik, nabiera znaczenia przenośnego, jak: wychodzić na czem. — **quod nisi**: zaprzeczone quodsi; a jeżeli, lecz gdyby (nie).
3. **qui quidem** z tr. łącz. = utpote qui, ut qui, lub samo qui (por. 12, 2: qui... existimarent) uzasadniająco: on, który.
2. 3. **adĭit ad regem**: ad-īre ad alĭquem przystąpić do kogo, ad-īre alĭquem zwrócić się do kogo; civitātem udać się do państwa. — **non amplius novem annos natō**: pierwotnie non amplius jest zdaniem dorzuconem lub wtrąconem, bez wpływu na składnię: novem annos nato, non amplius. Składnia (non) amplius, plus wymagałaby quam lub abl. comp. — **proficiscens Karthagĭne... immolāvit**: abl. Karthagĭne, jeżeli łączyć z proficiscens, jest separatiōnis, jeżeli z immolavit, loci. Częsta u starożytnych, a w dzisiejszem odczuciu stylistycznem wadliwa dwuznaczność odniesienia, zwie się z grecka figurą apò koinû.
4. **ne dubitāret ducĕre**: dubitare z bezokol. wahać się, zwlekać. — **instituĕrat**: in-stituĕre przedsiębrać.
5. **sim futūrus**: opisanie cz. przyszł. w zdaniu wymagającem tr. łącz.
3. **imperatōre suffectō**: suf-ficĕre ustanawiać (czem) w czyje miejsce. — **publĭce**: urzędowo.

2. **minor quinque et viginti annis natus**: abl. comp.

3. **victum dimīsit**: por. 4 fugātum dimittit. Jak discēdo, częścią przenośnie: z klęską odesłał.

4. **posteāquam** = **postquam**, szczególnie u Cycerona. — **quā**: którędy (przez Alpy). — **itinĕra munīt**: itinĕra munīre budować drogi. — **ornātus**: w rynsztunku. — **rēpĕre**: z trudem i powoli posuwać się naprzód; repsi, reptum.

4. **Conflixĕrat**: cz. zaprzeszł. oznacza, że bitwa miała miejsce jeszcze przed przekroczeniem Alp.

3. **Hoc itinĕre**: in hoc itinĕre. — **etiamnum premerētur** (por. 7, 3 etiamnum... haberent): jak adhuc, o przeszłości, zam. etiam tum.

5. **in propinquis urbis montĭbus**: przymiotniki oznaczające bliskość, pokrewieństwo, usposobienie przyjazne, łączą się z 3 p. i, często, z 2 p.

2. **dedit verba**: verba dare, potocznie: oszukać, zwieść, wywieść w pole. — **sarmenta**: sarmentum (por. sarpo żąć, polsk. sierp) chrust. — **dispalātam**: dis-pālari rozprószyć się.

3. **pari ac dictatōrem imperiō**: par ac (atque) alĭquis równy komu. 4 p. dictatōrem przez upodobnienie (attractio), w krótkiem zdaniu bez osobnego orzeczenia, do 4 p. magistrum zdania gł.

4. **quinquies consŭlem**: quinquies consul który był 5 razy konsulem (piąty raz podówczas), quintum consul który był po raz piąty konsulem. — **Longum est**: byłoby zbyt długo. — **hoc unum satis erit dictum**: hoc unum (sc. dictum) satis erit wystarczy powiedzieć to jedno.

6. **patriam defensum**: 4 p. patriam zawisły od nieodmiennego supīnum.

2. **impraesentiārum**: potocznie z in praesentiā rerum narazie.

4. **dilectĭbus**: dilectus zaciąg wojskowy.

7. **apparandō**: gerundium, bez domyślnego bellō. — **nihĭlō setius**: (st. wyższy od secus inaczej) = nihĭlō minus.

3. **acceptúmque**: przymiotnikowo, tyle co: gratum. — w mowie zależnej brak podmiotu domyślnego se.

4. **Hoc responsō Karthaginienses cognĭtō Hannibălem domum et Magōnem revocārunt**: Nepos lubi rozdzielać wyrażenia do siebie należące: H. r. c. K. H. e. M. d. r. — **postquam imperātor fuĕrat**: postquam z cz. zaprzeszł. (por. 8 postquam domō profugĕrat) w łacinie starszej i u Liwjusza. — **annŭi**: nie jest zbyteczne po quotannis, ze względu na tytuł reges, zwykle dziedziczny lub dożywotni. — **bini reges**: para królów, zresztą bini (w znaczeniu liczebnika głównego) tylko z pluralia tantum.

5. **Namque effēcit ex novis vectigalĭbus non solum ut esset pecunia...**: anticipatio (prolepsis) określenia wspólnego zdaniom rozłącznym (non solum... sed etiam). — **foedĕre**: foedus (-ĕris, n.) traktat pokojowy.

7. **publicārunt... iudicārunt**: wszelkie formy synkopy (wyrzucenia całej zgłoski) dowodzą użycia potocznego. — **consĕqui**: doścignąć.

8. **Afrĭcam accessit**: ad Afrĭcam accessit. — **Antiŏchi spe**: gen. obiect.

2. **Illi... cum... Hannĭbal**: Nepos zaczyna zdanie, myśląc o podmiocie różnym (Poeni) zdania poprzedniego.

3. **agendō**: bellum agĕre prowadzić kroki wojenne, bellum gerĕre kierować wojną, układając plany. — **propius Tibĕri quam Thermopȳlis**: upodobnienie (attractio) przypadków, zam. propius Tibĕrim (bliżej Tybru, niż są Termopile, gdzie w rzeczywistości walczył); propius Tibĕri... znaczy więc: bliżej, (bo) nad Tybrem, niż w Termopylach. — **stulte**: potocznie, zam. stolĭde.

9. **verens**: por. 12, zam. verĭtus (w obawie; od verēri, verĭtus sum), dla niezwykłości. — **si sui fecisset potestātem**: gdyby był im dobrowolnie nawinął się pod ręce.
12. **accĭdit**: perf.
2. **patres conscripti**: archaicznie. — **suum... sibique**: w odniesieniu do l. mn. legati.
3. **His**: po 12, 2 eis, por. 5, 2 Hic po 5 ei. — **usū venīret**: usu venīre mieć miejsce, zachodzić.
4. **num**: Hannibal spodziewał się jeszcze ocaleć.
5. **quid esset**: jak było rzeczywiście. — **sensit**: zmiana podmiotu. — **arbitriō**: arbitrium (-ī, n., por. arbitrāri, arbitrātus sum, sądzić; por. arbĭter. -trī, m., sędzia) wyrok, wola.

Caesar, De bello Gallico I, 1—29

1. **in partes tres**: liczebnik na końcu zdania; por. Caes. BG I 21 consedisse milia passŭum ab ipsīus castris octo; Nep. Żyw. Tem. 1 ut anteferātur huic nemo; Caes. BG I 7, 3 propterĕa quod aliud iter habērent nullum. — 2. **institūtis**: institūtum (-ī, n., imiesł. cz. przeszł., str. b. od in-stituĕre, -ŭi, ustanawiać, 7 statuĕre, -ŭi, -ūtum, stanowić) urządzenie publiczne, tradycja, obyczaj. — **differunt**: dif- (z dis-) -ferre (dis-tŭli, di-latum) różnić się; por. Caes. BG V 14. VI 11. VI 18, 2. VI 21. — 3. **cultū**: cultus (-ūs, m., od colĕre, colŭi, cultum, uprawiać) kultura; por. Caes. BG V 19, 4. VI 24, 4. — **humanitāte**: humanĭtas (-ātis, ż., por. humanus, -a, -um, ludzki, ogładzony, od homo, -ĭnis, m., człowiek) ogłada. — **a cultū... longissĭme absunt**: ab-esse (a-fŭi) ab alĭquā re być oddalonym od czego. — łącz: **minimēque... saepe**: najrzadziej; zam. st. najw. od raro. — **mercatōres**: mercātor (-ōris, m., por. merx, -cis, ż., towar; merces, -ēdis, ż., cena kupna) kupiec; por. Caes. BG V 17 mercaturásque: mercatūra (-ae, ż.) obrót towarem, handel. — **commĕant**: com-meāre (-āvi, -ātum) udawać się, uczęszczać. — **effeminandōs**: ef-femināre (-āvi, -ātum, od femĭna, -ae, ż., kobieta) uczynić zniewieściałym. — **important**: im-portāre (-āvi, -ātum) dowozić. — 4. **proximīque sunt Germānis**: por. Liv. XXII 45, 6, obj. jęz., Caes. BG I 6, 3 proximúmque Helvetiōrum finĭbus. — **qui trans Rhenum incŏlunt**: por. 28, 4; z domyśl. 4 p. terras, następnie nieprzech. — **continenter**: ustawicznie. — **Gallos virtūte praecēdunt**: prae-cedĕre (-cessi -cessum) wyprzedzać, przewyższać; alĭquem alĭqua re kogo w czem. — **fere**: por. Liv. XXII 6, obj. jęz. — **proeliis cum Germānis contendunt**: con-tendĕre (-tendi, -tentum) ścierać się. — **suis finĭbus eos prohĭbent**: pro-hibēre (-hibŭi, -hibĭtum, od habēre) alĭquem (ab Caes. BG VI 23, 9) alĭquā re Caes. BG I 9, 4. 15, 4 powstrzymywać od czego.
2. **ditissĭmus**: dis (-itis) = dives (-ĭtis) bogaty. — **inductus**: in-ducĕre (-duxi, -ductum) nakłonić, spowodować, przywieść do czego; por. 27, 4 spe salūtis inducti; Caes. BG I 3 His rebus adducti; 9, 3 cupiditāte regni adductus; 27 inopia adducti; VI 12, 5 necessitate adductus. — **coniurationem**: con-iuratio (-ōnis, ż.) sprzysiężenie. — **civitāti persuāsit, ut de finĭbus suis... exirēnt**: nakłonił (przekonał; per-suadēre, -āsi, -āsum) obywateli, ażeby wywędrowali ze swego kraju; constructio ad sensum, por. 29, 3. — 2. **potīri**: (potītus sum) z 6 p.: owładnąć czem; por. 26, 4 impedimentis castrísque

nostri potīti sunt; z 2 p.: 3, 8 totīus Galliae sese potīri posse. — 3. **undĭque loci natūrā Helvetii continentur:** przez naturalne położenie swego kraju są zewsząd zamknięci; nie mają otwartych granic; Caes. VI 24, 3 quae gens ad hoc tempus his sedĭbus sese contĭnet utrzymuje się w tych siedzibach, poprzestaje na tych siedzibach. — 5. **angustōs:** angustus (-a, -um, por. angustiae, -ārum, ż., cieśnina, Caes. BG I 9) ciasny. — **arbitrabantur:** por. Nep. Żyw. Han. 12, 5, obj. jęz. — **patēbant:** por. Caes. BG VI 23, 9 i VII 69, 3, obj. jęz.

3. **auctoritāte:** auctorĭtas (-ātis, ż., por. auctor, -ōris, m., sprawca; augēre, auxi, auctum, powiększać) powaga, znaczenie; por. Caes. BG VI 12, 2. V 11, 3. 11, 4. — **comparāre** (-āvi, -ātum, por. parāre): przygotować; por. 6, 4. VI 12, 6; se cum alĭquo com-parāre równać się z kim, Caes. BG VI 24, 6. — **iumentōrum:** iumentum (-ī, n., por. iungĕre, -nxi, -nctum, łączyć, iugum, -ī, n., zaprząg) bydlę juczne i pociągowe. — **carrōrum:** carrus (-ī, m., wyraz pochodzenia celtyckiego) wóz czterokołowy. — **co-ĕmĕre** (-ēmi, -emptum): skupować. — **sementes:** sementis (-is, ż., por. semen, -ĭnis n., ziarno; serĕre, sevi, sātum, siać) zasiew. — **suppetĕret:** sup- (z sub-) -petĕre (-petīvi, -petītum) być poddostatkiem. — **con-firmāre:** (-āvi, -ātum) potwierdzać, utwierdzać. — 2. **biennium:** (-ī, n., z bi- i annus, -ī, m., rok) dwulecie. — 3. **deligĭtur:** de-ligĕre, -lēgi, -lectum, wybierać; por. Caes. BG VI 23, 4. — 4. **occupāret:** oc- (z ob-) -cupāre (-āvi, -ātum, por. capĕre, cēpi, captum, zająć) zagarnąć; por. 3, 8. 23, 3. VI 12, 4. — 5. **acceptus** (-a, -um): imiesł. cz. przeszł. str. b. (od ac-cipĕre, -cēpi, -ceptum, przyjmować, dopuszczać) miły. — **conarētur:** conāri (-ātus um) usiłować; por. 4, 3. 3, 6 conāta: conātum, (-ī, n., imiesł. cz. przeszł. str. b. od conāri) zamierzenie. — **matrimonium:** (-ī, n.) małżeństwo. — 6. **Perfacĭlĕ factū:** bardzo łatwe do zrobienia; 6 p. supin. po przym. facĭlis, difficĭlis, horribĭlis, optĭmus i t. d. — **per-ficĕre:** (-fēci, -fectum) wykonać, uskutecznić; por. 9, 4. — **obtentūrus:** ob-tinēre (-tinŭi, -tentum) uzyskać, dopiąć, dzierżyć, sprawować; por. 3, 4 regnum... obtinuĕrat; Caes. BG VI 12, 4 principatum obtinērent. — 7. **illis regna conciliatūrum:** con-ciliāre (-āvi, -ātum) zjednać, uzyskać. — **fidem et ius iurandum dant:** poręczają między sobą pod przysięgą, zaprzysięgają sobie wierność.

4. **indicium:** in-dicium (-ī, n., por. in-dicāre, -āvi, -ātum, wskazywać) doniesienie. — **enuntiāta:** ē-nuntiare (-āvi, -ātum, por. nuntius, -ī, m., zwiastun) wyjawić. — **Morĭbus:** według zwyczaju. — **ex vincŭlis:** z więzów; zmusili go bronić się (causam dicĕre; por. 2) w więzach. — **coëgērunt:** cōgĕre zmuszać, -egi, -actum, z co- i agĕre zbierać; por. 4, 3 multitudinémque homĭnum ex agris magistrātūs coëgērunt urzędnicy zgromadzili z powiatu tłum prostych ludzi; 6, 3 existimābant vel vi coactūros. — **damnātum poenam sequi oportēbat, ut...:** skazany, miał ulec karze, iżby...: imiesł. w zastępstwie zd. war. si damnatus essēt...; poenam: 4 p. zawisły od sequi. — **cremarētur:** por. Liv. I 1, 8, obj. jęz. — 2. **Die constitūtā:** w dniu oznaczonym; nie abl. abs. lecz abl. temp.; dies ż.: termin. — **causae dictiōnis:** c. dictio (-ōnis, ż., por. 4) obrona sądowa. — **obaeratósque:** ob-aeratus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. jako przym.-rzecz.; por. aes, -ris, aliēnum, dług, por. VI, 13, 2) zadłużony, dłużnik. — **eōdem condūcit:** tamże (t. j. ad iudicium) gromadzi najętych, (za opłatą). — **se eripŭit:** (ne causam dicĕret) siłą uwolnił się od rozprawy. — 3. **incitāta:** in-citāre (-āvi) podniecić. — **ius suum exsĕqui:** (-secūtus sum) dochodzić prawa swego. — **neque abest suspicio... quin ipse sibi mortem conscivĕrit** (con-sciscĕre, -scītum; por.

ad-sciscĕre) i niedalekie jest podejrzenie, że sam sobie śmierć zadał; rzeczownik zatrzymuje składnię słowa.
5. **nihĭlō minus**: niemniej. — 2. **incendunt**: in-cendĕre (-cendi, -censum, por. candere żarzyć się, candor, ōris, m., biel, candĭdus, -a, -um, biały) zapalić, podpalić; por. 28, 3. — 3. **praeter quod**: z wyjątkiem tego, co... — **combūrunt**: com-b-urĕre (-ussi, -ustum) spalić; -b- jest wtrętem eufonicznym. — **domum reditiōnis**: d. red-itio (-ōnis, ż.) powrót do domu; re(d) jest dawną formą 6 p. l. p. od res, (-ei, ż.) rzecz; rzeczownik zatrzymuje składnię słowa. — **spe sublātā**: po usunięciu nadziei; tollĕre, sus-tŭli, sub-latum. — **paratiōres**: parātus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od parare, -āvi, -ātum, przygotować) gotów, skory. — **ad... pericŭla sub-eunda**: pericŭla sub-īre (-ĭī, -ĭtum) podejmować się, wystawiać się, narażać się. — **trium mensium**: gen. mensūrae. — **molĭta**: molĕre (molŭi) mleć. — **efferre**: (ex-tŭli, ē-lātum) wynieść.
6. **omnīno**: wogóle; por. omnis, -e, wszystek. — **vix quā**: zaimki wzgl. i spójki lubią przyjmować szyk po wyrazach najważniejszych zdania pobocznego; którędy zaledwie. — **impendēbat**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — 2. **expeditius**: ex-pedĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od ex-pedīre, -īvi, -ītum, wyplątać, wydobyć, załatwić) wygodny. — **nuper** (z novŏĭper): świeżo, niedawno. — **pacāti**: pacare (-āvi) uśmierzyć. — **vadō transĭtur**: daje przejść się w bród (vadum, -ī, n., por. vadĕre kroczyć). — 3. **pertĭnet**: rozciąga się; nieprzech. — **bonō anĭmō esse**: być życzliwie usposobionym wobec kogo (in alĭquem); abl. qualitātis w szyku orzeczeniowym.
7. **matūrat** z bezokol.: por. Cic. In Cat. I 28, obj. jęz. — 2. **impĕrat**: nakazuje, nakłada; domyśl. praestare dostarczyć. — **re-scindi**: re-scindĕre (-scĭdi, scissum, od scindĕre, scĭdi, scissum, łupać, rozrywać) zerwać, bezokol. str. biern. po iubēre, z domyślną osobą, której rozkazuje się: wojsku. — 3. **legātos... mittunt nobilissĭmos**: czasownik rozdziela imienną część orzeczenia (legātos) od przedm. (nobilissĭmos). — **maleficiō**: male-ficium (-ī, n., od male i facĕre, fēci, factum, czynić) zły uczynek, wykroczenie, wyrządzenie szkody. — **eius voluntāte**: za jego wolą, zezwoleniem. — **sibi**: im, na l. mn. — 4. **memoriā tenēbat**: m. tenere (tenŭi, tentum) zachowywać w pamięci (ab. instr.), pamiętać. — **occīsum**: oc-cidĕre (-cīdi, z caedĕre, cecīdi, caesum) zabijać; por. 26, 5. — **concedendum**: con-cedĕre (-cessi, -cessum, por. koncesja pozwolenie) pozwalać; por. 28, 5. VI 20, 3. — 5. **homĭnes inimīcō anĭmō**: ludzie nieprzyjaźnie usposobieni; abl. qualitātis. — **datā facultāte... itinĕris faciundi**: kiedy da się im sposobność maszerowania; faciundi archaicznie = faciendi. — **temperatūros ab iniuriā**: temperāre (-āvi, -ātum) ab alĭquā re powstrzymać się od czego (wyrządzania krzywdy). — 6. **spatium** (-ī, n., przestrzeń): o czasie, przeciąg, por. VI 18, 2, obj. jęz. — **inter-cedĕre** (-cessi, -cessum): upłynąć (między przybyciem poselstwa a udzieleniem odpowiedzi). — **...dum ...convenīrent**: ażby zebrali się. — **diem se ad deliberandum sumptūrum**: że weźmie (sumĕre, sumpsi) dzień do namysłu.
8. **milia passŭum XVIIII murum**: acc. mensūrae (rozciągłości); obok gen. mensūrae; pedum sedĕcim. — 2. **dispōnit**: dis-ponĕre (-posŭi, -posĭtum) rozstawiać. — **commūnit**: por. Liv. XXII 44, obj. jęz. — 3. **iter... dare**: dać przemarsz. — 4. **spe deiecti**: de-icĕre (-iēci) alĭquā re (abl. separ. zawisły właściwie od de-) pozbawić czego. — **navĭbus iunctis ratibúsque complurĭbus factis**: połączyli między sobą okręty w most (pontonowy) i sporządzili bardzo wiele tratew (rates, -is, ż.). — **quā**: którędy, w którem miejscu. —

inter-diu: por. Caes. BG VII 69, 7, obj. jęz. — łącz: conāti, si (pyt. zawisł.) per-rumpĕre (-rūpi, -ruptum) possent. — **concursū:** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 4, obj. jęz. — **repulsi:** re-pellĕre (reppŭli, re-pulsum) odepchnąć, odeprzeć. — **hoc conātū** (conātus, -ūs, m., usiłowanie, por. 3, 5, obj. jęz.) **destitērunt:** alĭquā re (abl. separ., zawisły od de-) de-sistĕre odstąpić od czego.
9. **Sequănis in-vītis:** wbrew woli Sekwanów. — 2. **suā sponte:** własną siłą, sami; por. Caes. BG VI 14, 2. — **eō deprecatōre:** za jego wstawiennictwem; de-precātor, (-ōris) m., od de-precari, -ātus sum, wypraszać; o rzeczownikach na -or, por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. rzecz; eō deprecatōre, zam. eō deprecante, oznacza: gdy taka osobistość za niemi się wstawia. — **impetrārent:** im-petrāre (-āvi, -ātum) uzyskać (pozwolenie przejścia); por. 9, 4 ā Sequănis impĕtrat, ut patiantur aby pozwolili. — 3. **gratiā:** względami (jakie miał u nich) mógł najwięcej, miał największe względy; por. Caes. BG VI 15, 2: formę względów (wpływów). — **largitiōne:** por. Nep. Żyw. Tem. 2, 2, obj. jęz. i Caes. BG VI 24, 5, obj. jęz. — **novis rebus studēbat:** dążył do przewrotu. — **obstrictas:** ob-stringĕre (-strinxi) zobowiązać. — 4. **rem suscĭpit:** podejmuje się zadania.
12. **lenitāte:** lenĭtas (-ātis, ż., por. lenis, -e, łagodny) łagodność, powolność biegu. — **lintrĭbus:** por. Ov. F. VI 779, obj. rzecz. — 2. **tres iam partes** (4 p. biernika) **copiārum Helvetiōs** (podm. w 4 p.) **id flumen** (4 p. zawisły od tra-) **traduxisse:** t. zw. podwójny 4 p. (trafniej przy simplicia) przeprawić wojsko przez rzekę. — **citra** z 4 p.: z tej strony. — 3. **impedītos:** im-pedītus (-a, -um, im. cz. przeszł. str. b. od im-pedīre, -īvi, -ītum, por. expedīre 6, 2) obładowany. — **inopinantes:** in-opīnans (-antis, z opināri, -ātus sum, mniemać) nie spodziewający się; por. ex inopināto niespodziewanie. — **adgressus:** ad-grĕdi z 4 p. uderzyć na kogo. — **concīdit:** con-cidĕre (-cīsum, od caedĕre, cecīdi, caesum, ciąć) wyciąć masowo. — **se fugae mandārunt:** powierzyli się ucieczce, uciekli. — **(se) abdidērunt:** se ab-dĕre (-dĭtum, od dare, dedi, datum) ukryć się.
13. **consĕqui:** por. Liv. XXII 6, 11, obj. jęz. — **faciendum curat:** każe zbudować; formuła z urzędowania rzymskiego, gdzie wykonanie budowli publicznych powierzano opiece (trosce, cura, -ae, ż., stąd curatōres i procuratores) urzędnika. — 2. **repentīnō:** por. Liv. I 13, 4, obj. jęz. — **aegerrĭme:** przysł. st. najw. do aegre (aeger, -gra, -grum, chory) z trudnością = vix. — łącz: **huius legatiōnis princeps:** naczelnikiem tego poselstwa.
14. **obsĭdes:** ob-ses (-sĭdis, m.) zakładnik. — **iniuriis, quas... intulĕrint:** in-ferre (il-lātum) zadać, wyrządzić. — **item:** również. — **satis faciant:** s. facĕre alicui de alĭquā re zadośćuczynić komu za co. — 7. **institūtos:** in-stituĕre (-stitŭi) wychowywać, uczyć. — **consuērint:** con-suescĕre (-suēvi, -suētum) zwyknąć; por. 22, 5. — **testem:** testis (-is, m.) świadek. — **discessit:** dis-cedĕre (-scessum) oddalić się; por. 23, 3. 28, 4.
15. **ad numĕrum:** do liczby, około (ale nie więcej). — **praemittit:** prae-mittĕre (-mīsi, -missum) wysłać przodem; por. 21, 4. — 2. **cupidius:** zbyt namiętnie (często tak, jeżeli brak przedmiotu porównania). — **insecūti:** in-sĕqui ścigać, zapędzić się za kim; por. 23, 3. — **aliēnō locō:** por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4, obj. jęz. — **proelium committunt:** pr. com-mittĕre (-mīsi, -missum) stoczyć bitwę; por. 22, 3. 23, 3. 25. — 3. **sublāti:** wzbici w ufność; tollĕre, sus-tŭli. — **propulĕrant:** pro-pellĕre (-pulsum) zwrócić do ucieczki; por. Liv. I, 2, 5, obj. jęz. — **sub-sistĕre** (-stĭti): podstępować, zachodzić drogę, zatrzymywać się, przystawać. — **lacessĕre:** por. Liv. XXII 44, 4, obj. jęz. Caes. BG I 23, 3. — 4. **suos ā proeliō continēbat:** powściągał swoich od

bitwy; por I 27, 2, 3, obj. jęz. — **satis habēbat**: zadowolił się. — **in praesentiā**: (6 prz. rzeczown. praesentia, -ae, ż., obecność, od prae-sens, -entis, obecny) narazie. — **rapīnis**: rapīna (-ae, ż., od rapĕre, rapŭi, raptum) rabunek. — **populationibúsque**: populatio (-onis, ż., od populari, -ātus sum, pustoszyć) pustoszenie. — 5. **iter fecērunt**: maszerowali. — **non amplius quinis**: (quinis po pięć każdego dnia); por. 23 non amplius milĭbus... 22 non longius mille et quingentis passĭbus; por. Nep. Żyw. Han. 2, 3, obj. jęz. — **inter... hostium agmen et nostrum... inter-esset**: nie było większej różnicy, nie było więcej (odstępu).

21. **certior factus**: certiorem facĕre, por. Caes. BG VII 87, 5, obj. jęz. — **consedisse**: por. Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz. 89, 4. — **ascensus** (-ūs, m., od as-, z ad-, i -scendĕre, -scendi, -scensum, wstępować): wejście (na górę), dostęp; łącz: misit, qui cognoscĕrent, qualis esset... ascensus. — **circuĭtū**: por. Caes. BG 69, 6, obj. jęz.; in circuĭtū dookoła. — **Renuntiātum est**: re-nuntiāre (-āvi, -ātum) zdawać sprawę; por. 22, 4. — 2. **ducĭbus**: dux (-ŭcis, m. ż.) przewodnik; łącz: ducĭbus (pod przewodnictwem, skrócony abl. abs.) iis, qui iter cognovĕrant (podczas wywiadu 21). — **iugum**: (-ī, n., por. iungĕre, iunxi, iunctum, łączyć) jarzmo, grzbiet góry; por. 24, 2. — **quid sui consilii sit**: gen. partitīv. = quale suum consilium sit. — 4. **habebātur**: był uważany; z przym. lub rzecz., w orzeczeniu imiennem.

22. **Primā luce**: z pierwszym brzaskiem; por. 27, 4 prima nocte. — **captīvis**: captīvus (-a, -um, i -ī, m., od capĕre) jeniec. — **compĕrit**: com-perīre (com-pĕri, -pertum, por. ex-perīri, peri-cŭlum) dowiedzieć się. — **equō admissō**: por. Ov. Przem. VI 237, obj. jęz.; w galopie. — **accurrit**: ad-currĕre (-cucurri i -curri, -cursum) nadbiec. — 2. **insignĭbus**: insigne (-is, n., por. in-signis, -e, Liv. I 10, 12, obj. jęz.) odznaka. — 3. **subdūcit**: sub-ducĕre (-duxi, -ductum) cofać; por. 24 i Liv. XXII 48, 5, obj. jęz. — **aciem instrŭit**: ustawia szyk bojowy. — **praeceptum**: prae-cipĕre, por. Liv. XXII 49, 10, obj. jęz. — **prope hostium castra**: blisko obozu; prope z 4 p. por. Liv. XXII 45, 5, obj. jęz. — **impĕtus fiĕret**: por. Liv. I 5, 7, obj. jęz.; Caes. BG I 25, 5. — **proeliōque abstinēbat**: (ab) alĭqua re (abl. zawisły od abs-) abs-tinēre (-tĭnŭi) powstrzymywać się od czego. — 4. **timōre perterrĭtum**: por. 27, 4.; t. j. nie przez nikogo, ani przez nic rzeczywistego, lecz przez własną obawę; zdjęty strachem. — **vidisset**: w zd. zawisłem od acc. c. inf. — 5. **intervallō**: inter-vallum (-ī, n.) odstęp; przestrzeń wolna między dwoma oszańcowaniami (vallum, -ī, n.).

23. **bidŭum** (-ī, n., z bi- i dies, -iēi, m., dzień): przeciąg dwu dni. — **super-ĕrat**: super-esse (-fŭi) pozostawać; por. 26, 5. — **metīri** (mensus sum): mierzyć, odmierzać. — **a Bibracte oppĭdō... maxĭmō...**: połączenie dwu składni: Bibracte, ab oppĭdō... maxĭmo i ab oppĭdō Bibracte. — **copiosissĭmō**: copiōsus (-a, -um, por. cōpia, -ae, ż., zasób, obfitość) zasobny, obficie zaopatrzony. — **rei frumentariae**: res frumentaria zaopatrzenie w żywność, zaprowjantowanie; 23, 3; por. res familiāris majątek; res militāris żołnierka, sztuka wojskowa. — **rei frumentariae prospiciendum**: pro-spicĕre (-spexi, -spectum) alicui rei zająć się czem. — **iter... avertit**: iter (itinĕris, n.) ā-vertĕre (-verti, -versum) odwrócić marsz od, zboczyć w marszu od...; por. 23, 3 itinĕre conversō: zwrócić marsz wprost na kogo. — **ire contendit**: podążył ku...; ire ze względu na to, że con-tendĕre może oznaczać także inny rodzaj wysiłku, np. proeliō contendĕre I, 1, 4, obj. jęz. — 3. **pridie**: dnia poprzedniego. — **superiorĭbus locis**: miejscowości wyżej położone; superior (-ius) st. wyższy do przysł. st. r. supra; st. najw.

suprēmus (-a, -um). — **re frumentariā inter-clūdi**: być odciętym od dowozu żywności; inter-cludĕre (-clusi, -clūsum) przeciąć łączność między (inter) czem a czem. — **confidĕrent**: por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz. — **commutātō**: com-mutare (-āvi) zmienić wręcz.

24. **anĭmum advertit** = animadvertit. — **sustinēret**: sus-tinēre (-tinŭi, -tentum, z tenēre) wytrzymywać, powstrzymywać; por. 25, 7. 26. — 2. **intĕrim**: tymczasem. — **proxĭme**: ostatnio, całkiem świeżo; st. najw. do prope, w znacz. czas. — **conscripsĕrat**: con-scribĕre (-scriptum) zaciągać (według list poborowych). — **supra se**: w górze za plecami. — **complēret**: com-plere (-evi, -ētum) całkowicie zapełnić, wypełnić; por. VI 16, 4. — 3. **in unum locum con-ferri** (-ferre, -tŭli, col-latum): zebrać na jedno miejsce; por. VI 17, 3; można także opuścić locum. — **constitĕrant**: con-sistĕre stanąć (gromadnie). — 4. **confertissĭmā**: por. Sall. BC 60, 7, obj. jęz. — 5. **reiectō**: re-icĕre (-iēci) odrzucić wstecz. — **successērunt**: suc-cedĕre (-cessum) podstąpić; por. 25, 6.

25. **conspectū**: con-spectus (-ūs, m., por. con-spicĕre, -spexi, -spectum, ujrzeć) widok. — **remōtis**: re-movēre (-movi) usunąć (wstecz lub nabok). — **aequātō**: por. Liv. XXII 47, 8, obj. jęz. — **tollĕret**: tollĕre (sus-tŭli, sub-lātum) usunąć, znieść. — **cohortātus**: co-hortāri napominać, zagrzewać. — 2. **perfregērunt**: per-fringĕre (-fractum) przełamać. — **dis-iecta**: dis-icĕre (-iēci) rozrzucić, rozprószyć. — **destrictis**: por. stringĕre Liv. XXII 4, 7, obj. jęz. — 3. **erat impedimentō** (3 p. skutku): impedimento esse przeszkadzać, być przeszkodą, stać na przeszkodzie. — **ictū**: ictus (-ūs, m., por. icio, icĕre, ici, ictum) cios. — **transfixis**: trans-figĕre (-fixi) przebić. — **conligātis**: con-ligāre (-āvi, od ligare, -āvi, -atum, wiązać) związać, splątać, sczepiać. — **inflexisset**: in-flectĕre (-flexi, -flexum) zaginać. — **ē-vellĕre**: (-velli, -vulsum) wyrywać. — **impeditā**: im-pedīre (-īvi, -ītum) unieruchomić. — **com-mŏde**: wygodnie, swobodnie. — **multi ut**: spójka po wyrazie znaczącym; por. I 6, obj. jęz. — **iactātō bracchiō**: wstrząsać (aby oswobodzić tarczę). — **praeoptārent**: prae-optare (-avi, -atum) woleć. — **ē-mittĕre**: (-mīsi, -missum) wypuścić. — 5. **dēfessī**: por. Caes. BG VII 88, 6, obj. jęz. — **pedem re-ferre**: (rettŭli, re-lātum) cofać się. — **quod... sub-ĕrat**: ponieważ wpobliżu za nimi była... — **spatiō** (abl. mens.): w oddaleniu. — **se re-cipĕre**: (-cepi, -ceptum) cofać się, schronić się; por. 25, 6. 26. 28, 5. — **succedentĭbus nostris**: abl. abs. — **ab latĕre apertō**: od odsłoniętego boku (latus, -ĕris, n.). — **circumvenīre**: por. Liv. XXII 4, 7, obj. jęz. — **con-spicāti**: con-spicari dostrzec, zauważyć. — **rursus**: na nowo (z re-versus). — **instāre**: (-stĭti) nastawać. — **red-integrāre**: (-avi, -ātum, od in-tĕger, -gra, -grum, od tangĕre, tetĭgi, tactum, dotykać) odnawiać. — **bipertītō**: (partīri, partītus sum) dwudzielnie. — **signa... in-tulērunt**: natrzeć; in-ferre, -tŭli, il-lātum. — **sub-mōtis**: sub-movēre (-mōvi) usunąć wstecz, odrzucić wstecz. — **re-sistĕret**: re-sistĕre (-stĭti) stawiać opór.

26. **ancipĭti**: an-ceps (-cipĭtis, od caput, -ĭtis, n., głowa) podwójny, dwustronny. — **se contulērunt**: se con-ferre (col-lātum) udać się, schronić się. — 2. **vespĕrum**: vesper (-ī, m.) wieczór. — **aversum**: ā-vertĕre (-verti) odwrócić; odwróconego, tyły nieprzyjaciela. — 3. **ad multam noctem**: do późnej nocy. — **obiecĕrant**: ob-icĕre (-iēci, -iectum) umieścić jako zasłonę. — **subiciēbant**: sub-icĕre (-iēci, -iectum) rzucać od spodu. — **vulnerābant**: vulnerāre (-āvi, -ātum, por. vulnus, -ĕris, n., rana) ranić. — 5. **continenter**: bez przerwy. — **sepultūram**: sepultura (-ae, ż., od sepelīre, -elīvi, -ultum, pogrzebać) pogrzeb. — 6. **neve**: w drugim członie zaprzecz. zd. zam. — **iuvā-**

rent: iuvāre (iūvi, iūtum) wspomagać; por. VI **21,** 2. — **eōdem locō:** alĭquem alĭquō locō habēre: mieć kogo za co, obejść się z kim, jak z...; por. VI **13;** podobnie I **28,** 2 in hostium numĕrō habŭit. — **tridŭō intermissō:** po upływie (przerwie) trzech dni; tri-dŭum (-i, n., od tri- i dies, -iēi, m. ż., dzień).
27. inopiā: por. Cic. Epp. ad Att. IV **1,** 6, obj. jęz. i Caes. BG VI **24,** 4. — **deditiōne:** deditio (-ōnis, ż.) poddanie się; por. **28; 27,** 4 dediticiōrum: dediticius (-a, -um) ten, który się poddał. — 2. **eum... convenissent:** alĭquem con-venīre (-vēni, -ventum) spotkać kogo, udać się do kogo; por. VI **13,** 10. — **proiecissent:** se pro-icĕre (-iēci, -iectum) rzucić się przed kim na ziemię. — **supplicitérque:** sup-plicĭter błagalnie, pokornie; por. sup- (z sub-) -plicāre (-āvi, -ātum, błagać, por. suplikacje) od plicāre, opasywać, obejmować pod (kolana, błagając). — **paruērunt:** parere słuchać, być posłusznym; por. VI **13,** 10. — 4. **con-quiruntur:** con-quirĕre (-isīvi, -isītum, od quaerĕre, quaesīvi, quaesītum, szukać) wyszukiwać; por. **28.** — **pagi:** pagus (-ī, m.) wieś, gmina, obwód, kanton. — **suppliciō** (por. Cic. In Cat. I **3,** obj. jęz.) **ad-ficerentur:** ad-ficĕre (-fēci, -fectum, por. afekt) zastosować do kogo. — **occultāri:** oc-cultāre (-āvi,- ātum) ukrywać. — **ignorāri:** ignorare (-āvi, -ātum) nie poznać. — **egressi:** ē-grĕdi wyjść; por. Liv. I **1,** 7, obj. jęz.
28. rescĭit: re-sciscĕre (rescīvi, lub -ĭi, -ītum) dowiedzieć się o czem. — **reducĕrent:** re-dūcĕre (-duxi, -ductum) odprowadzić (zpowrotem). — **si sibi purgāti esse vellent:** jeżeli chcą w oczach jego uchodzić za oczyszczonych; po velle kładzie się w jęz. łac. często bezok. cz. dok. dla większego nacisku: hoc factum volo chcę, by to (już) było zrobione. — **reverti:** (re--verti) wrócić. — **amissis:** ā-mittĕre (-mīsi) utracić. — **tolerārent:** tolerare (-āvi, -ātum, do ferre, tuli, latum) znosić. — **copiam facĕrent:** copiam alicuius rei facĕre (feci, factum) alicui dostarczyć komu czego. — **vicósque:** vicus (-ī, m.) wieś. — **re-stituĕre:** (-stitŭi, -stitūtum) przywracać do dawnego stanu, odbudować. — 4. **ratiōne:** ratio (-ōnis, ż.) przyczyna. — **vacāre:** (-āvi): być wolnym, niezajętym; por. vacat, wakans. — **bonitātem:** bonĭtas (-itātis, ż., od bonus, -a, -um) dobroć, dobra jakość. — 5. **egregiā virtūte erant:** abl. qualitātis w szyku orzecz.; lub cognĭti egregia virtūte znani z...; egregius (-a, -um) znakomity. — **condiciōnem:** condicio (-ōnis, ż.) stan, warunek.
29. repertae: reperīre (reppĕri) znaleźć; por. V **13,** 4. **13,** 11. — **confectae:** con-ficĕre (-feci, -fectum) wykonać; wykonane greckiemi literami, t. j. napisane; por. **ratio confecta erat:** był wykonany rachunek. — **relātae:** re--ferre (rettŭli) odnieść. — **nominātim:** imiennie. — **separātim:** osobno. — 2. **ratiōnum summa:** ogólna suma rachunków (szczegółowych); końcowy, ostateczny rezultat list. — **ad milia:** por. Liv. I **15,** obj. jęz. — 3. **Summa omnium fuērunt ad milia...:** ogólna suma wszystkich wynosiła około...; składnia orzeczenia ad sensum (po omnium); por. 2. — **censū habĭtō:** censum habēre, censēre odbyć spis ludności (szacunkowy).

Caesar, De bello Gallico V, 12—14

12. interior: wewnętrzny; st. wyższy przysł. i przyim. intra; st. najw. intĭmus, -a, -um; por. **14,** 2. — **natos:** nasci rodzić się, o szczepach tubylczych, autochtonicznych. — **memoriā prodĭtum:** por. Nep. Żyw. Alc. **1,** obj. jęz. — 2. **bellī inferendī** (in-ferre, -tŭli, illātum) **causā:** celem wydania

wojny; por. bello il-lātō. — **łącz: ex quibus civitatĭbus orti.** — **eō:** tam (o kierunku). — **remansērunt:** re-manēre (-mansum) pozostać. — 3. **creberrimáque:** creber (-bra, -brum) gęsty, częsty, liczny. — **consimilia:** con-similis (-e) (całkiem) podobny. — **pecŏris:** pecus (-ŏris, n.) bydło. — 4. **talĕis:** talĕa (-ae, ż.) sztaba; por. VII 73, 9, obj. rzecz. — **ferrĕus:** (-a, -um) żelazny. — **ad certum pondus** (ponděris, n., ciężar, waga) **examinātis:** sprawdzonemi wedle określonej wagi. — **nascĭtur:** rodzi się; jak w jęz. pol. o kruszcach. — **plumbum album:** cyna. — **mediterranĕis:** medi-terranĕus (-a, -um) śródziemny, śródlądowy. — **exigŭa:** ex-igŭus (-a, -um, por. ex-igĕre, -egi, -actum wykończyć) szczupły. — **importātō:** por. I 1, 3, obj. jęz. — 5. **Materia:** (-ae, ż.) drzewo (jako budulec; por. Caes. BG VII 73, 1, obj. jęz.). — **cuiúsque genĕris:** każdego (quis-que, quae-que, quod-que) rodzaju. — **fagum:** fagus (-ī, ż.) buk. — **abiĕtem:** abies (-ĕtis, ż.) jodła. — 6. **lepŏrem:** lepus (-ŏris, n.) zając. — **gallīnam:** gallīna (-ae, ż.) kura. — **ansĕrem:** anser (ansĕris, m., por. niem. Gans) gęś. — **gustāre:** (-āvi, -ātum, por. gustus, -ūs, m., smak) kosztować. — **fas:** godziwość; por. VI 14, 3. 23, 9. — **alunt:** alĕre (alŭi, alĭtum i altum) żywić. — **anĭmī... causā:** dla ochoty, dla rozrywki. — 7. **temperatiōra:** temperatus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od temperare por. I 7, 5) umiarkowany. — **remissiorĭbus:** re-missus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od re-mittĕre, -mīsi, -missum, zwalniać, zelżyć) łagodny. 13. **triquĕtra:** tri-quĕtrus (-a, -um) trójkątny. — **angŭlus:** (-ī, m.) róg. — **apelluntur:** ap- (z ad-) -pellĕre (-pŭli, -pulsum) przybić, zawijać. — **ad orientem solem:** por. 13, 2 ad occidentem solem i VII 69, 5, obj. jęz.; oriens (sol), -entis, m. wschód; occĭdens (sol), -entis, m., zachód. — **inferior:** dolny, niższy; st. wyższy przysł. i przyim. infra; st. najw. infĭmus. — **meridiem:** meri-dies (-iēi, m.) południe. — **spectat:** jest zwrócony; por. 13, 6. — **tenet:** rozciąga się; por. I 6, 3 pertĭnet. — 2. **vergit:** vergĕre (versi) nachylać się, być zwróconym. — **dimidiō minor** (abl. mensūrae): o połowę mniejszy. — **parī spatiō transmissus:** (-ūs, m.) przeprawa równej długości (abl. mens.). — 3. **cursū:** cursus (-ūs, m., por. currĕre, cucurri, cursum biec) bieg, jazda, przejazd. — **complūres** (-ium): (bardzo) liczne. — **obiectae:** (będące) naprzeciw; por. Caes. BG I 26, 3, obj. jęz. i V 13, 6. — **dies continŭōs:** continŭus (-a, -um, od con-tinēre, -tinŭi, -tentum, nieprzech.) trwały, ciągnący się bez przerwy, w jednym ciągu. — **brumam:** bruma (-ae, ż.) przesilenie zimowe (kiedy dni są najkrótsze, t. j. brevi(ssĭ)ma dies). — 4. **percontationĭbus:** per-contatio (-iōnis, ż., por. per-contari, Liv. I 1, 7, obj. jęz.) rozpytywanie się. — **mensūris:** mensūra (-ae, ż., od metīri, mensus sum mierzyć) mierzenie, miara; ex aquā według, na podstawie zegara wodnego, t. j. klepsydry. — 4. **continenti:** con-tĭnens (sc. terra, -ae, ż.) ląd stały, t. j. przeciwległa Europa. — 5. **fert:** niesie, opiewa. — 6. **septentriōnes:** por. Caes. BG VII 83, 2, obj. rzecz. — **maxĭme:** głównie; 14, 4 et maxime a zwłaszcza. — 7. **in circuĭtū:** por. Caes. I 21, obj. jęz.

14. **humanissĭmi:** por. Caes. BG I 1, 3, obj. jęz. — **consuetudĭne:** consuetūdo (-ĭnis, ż., por. consuescĕre, -suēvi, -suētum, zwyknąć) zwyczaj. — 2. **plerique:** (-ae-que, -ă-que) większość. — **serunt:** serĕre (sēvi, sătum) siać. — **lacte:** lac (-ctis, n.) mleko. — **carne:** caro (-rnis, ż.) mięso. — **pellibúsque:** pellis (-is, ż.) skóra. — **vestīti:** vestīre (-īvi) przyodziewać. — **vērō:** zaś (nigdy na pocz. zd.). — **vitrō:** vitrum (-ī, n.) roślina, z której wytwarzano barwnik niebieski. — **inficiunt:** in-ficĕre (-fēci, -fectum, por. choroby infekcyjne) napawać, przepajać, barwić. — **caerulĕum:** caerulĕus (-a, -um) błękitny. — **effĭcit:** ef-ficĕre (-fēci, -fectum) wytwarzać. — **horribiliōres:**

horribĭlis (-e) okropny, przerażający (od horrēre, horrŭi wzdrygać się). — **aspectū**: aspectus (-ūs, m., z ad- i -spicio, -spicĕre, -spexi, -spectum) wejrzenie, wygląd. — **capillōque**: por. Ov. Przem. II 319, obj. jęz. — **promissō**: promissus (-a, -um, im. cz. przeszł. str. b. od pro-mittĕre, mīsi, -missum zapuścić) zapuszczony, długi. — **rasa**: radĕre, rasi strzyc, golić. — **labrum**: (-ī) warga. — 4. **deni**: po dziesięciu; distributīvum podziałkowy — **quō primum virgo quaeque deducta est**: dokąd (do czyjego domu) nasamprzód każda, jako dziewica (pierwszy raz zaślubiona), zostanie zawiedziona, wprowadzona.

Caesar, De bello Gallico, VI, 11—20

11. non aliēnum esse vidētur: nie wydaje się (być) od rzeczy. — **propōnĕre**: (-posŭi, -posĭtum) wykładać, przedstawiać. — 2. **factiōnes**: factio (-ōnis, ż., por. facĕre cum alĭquō należeć do czyjego stronnictwa) stronnictwo. — 3. **iudiciō**: iudicium (-ī, n., por. iudicare, -āvi, -ātum, sądzić) sąd, zdanie, postanowienie, rozstrzygnięcie; por. quorum ad arbitrium iudiciúmque. — **arbitrium**: arbitrium (-ī, n., por. arbĭter, -ĭtri, sędzia rozjemczy; arbitrari, -ātus sum, sądzić) sąd rozstrzygający, orzeczenie. — **summa omnium rerum**: ostateczne załatwianie wszelkich spraw; por. Caes. BG I 23, 2, 3, obj. jęz. — **redĕat**: red-īre (-ĭi, -ĭtum) ad alĭquid sprowadzać się do czego, wracać (w ostatecznej apelacji), zależeć od. — 4. **antiquĭtus**: od najdawniejszych czasów; por. 12, 2. — **institūtum**: in-stituĕre (-stitŭi, -stitūtum, od statuĕre) ustanawiać. — **potentiōrem**: potentior (-ius), st. wyższy do potens, -entis. — **auxilii egēret**: egēre (egŭi) z 2 p. potrzebować, być pozbawionym czego. — **opprĭmi**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz. — **suos... quisque**: każdy swoich; quisque po zaimku dzierż. na 3 os. — **circumvenīri**: por. Liv. XXII 4, 7, obj. jęz. — **patĭtur**: pati (passus sum) pozwalać. — **alĭter si**: spójka po słowie znaczącem zd. pob., por. I 6, obj. jęz. — 5. **in summā**: ogółem. — **namque**: silniej nawiązuje niż nam.

12. Cum venit: cum temporale. — **alterīus... alterīus**: jednego... drugiego. — 2. **minus valērent**: zbyt mało mieli siły, zbyt byli słabi. — **sibi adiunxērunt**: sibi ad-iungĕre (-iunctum) przyłączać sobie. — **iactūris**: iactūra (-ae, ż., od iacio, iacĕre, iēci, iactum, wyrzucać towary z okrętu, by mu ulżyć w czasie burzy) strata, nakład, wydatek. — **pollicitationibúsque**: pollicitatio (-ōnis, ż., od pollicēri, -icĭtus sum, obiecywać) obietnica. — **perduxĕrant**: per-dūcĕre (-ductum) przywieść, pozyskać dla. — 3. **secundis**: secundus (-a, -um; od sequi, secūtus sum) pomyślny. — **tantum potentiā ante-cessĕrant**: ante-cedĕre (-cessum) wyprzedzić; por. prae-cedĕre Caes. BG I 1, 4, obj. jęz. — **tra-ducĕrent**: tra-ducĕre (-duxi, -ductum) przeciągać. — 4. **nihil consilii initūros**: nullum consilium initūros; consilium in-īre (-ĭi, -ĭtum) powziąć plan, przyjąć udział w zamierzeniu. — 5. **profectus**: pro-ficisci wyruszać. — **imperfectā re**: z niczem; im-per-fectus (-a, -um) niedokonany, nieuskuteczniony. — 6. **Ad-ventū**: ad-ventus (-ūs, m., por. ad-venīre, -veni, -ventum, przybyć) przybycie. — **factā commutatiōne rerum**: gdy z nadejściem Cezara zmieniło się całkowicie (com-mutatio, -ōnis, ż., por. com-mutare, -avi, -ātum zmieniać całkowicie) położenie. — **obsidĭbus** (6 p.) **Haedŭis** (3 p.) **re-stitūtis** (6 p.): kiedy zwrócono Heduom zakładników. — **aggregavĕrant**: ag- (z ad-) -gregāre (-āvi, -ātum, por. grex,

-egis, m., trzoda, gromada, rzesza) przyłączać. — **aequiōre:** aequus, (-a, -um) sprawiedliwy. — **relĭquis rebus eōrum gratiā dignitatéque amplificatā** (ampli-ficāre, -āvi, -ātum, z amplus, -a, -um rozległy, i facĕre): i gdy nadto wszystkie inne okoliczności wzmogły ich wpływy i powagę... — **dimisĕrant:** di-mittĕre (-mīsi, -missum) utracić. — 7. **in eōrum locum... successĕrant** (por. Caes. BG I 24, 4, obj. jęz.): ich miejsce zajęli. — **quos quod ad--aequāre** (-āvi, -ātum, por. aequus, -a, -um równy) **apud Caesārem gratiā intellegebātur:** ponieważ zaś ogólnie rozumiano (intellegebātur nieosob.), że Remowie dorównują Heduom wpływami u Cezara... — **dicābant:** dicāre (-āvi, -ātum) przysądzać, oddawać, poświęcać; por. 13, 2. — 8. **diligenter:** pilnie; por. di-ligĕre, -lexi, -lectum miłować. — **tuebantur:** tuēri (tuĭtus sum i tūtus sum, a od tutāri: tutātus sum) strzec. — **repente collectam:** nagle (doraźnie) zebraną; col-ligĕre, -legi, -ectum, z con- i -legĕre zbierać. — 9. **statū:** status (-ūs, m., od stare, steti, statum) stan, położenie; abl. qualitatis. — **longe princĭpes:** princeps (-ĭpis, od prim(us) i capĕre cēpi, captum brać) naczelny; przymiotnik; longe (znacznie) wzmacnia także st. równy. — **secundum locum dignitātis Remi obtinērent:** drugie co do znaczenia miejsce dzierżyli (locum obtĭnere, por. Caes. BG I 3, 4, 5).

13. **alĭquō sunt numĕrō:** liczą się za co, mają jakie znaczenie; por. 13, 7 hi numĕrō impiorum ac sceleratōrum habentur są liczeni za bezbożników i zbrodniarzy. — **plebes** (-is, ż.) lub plebs: lud. — **servōrum habētur locō:** być w rzędzie, być poczytywanym za... — **adhibētur:** ad-hibēre (-hibŭi, -hibĭtum) przyzywać. — **tributōrum:** tribūtum (-ī, n., imiesł. cz. przeszł. str. b. od tribuĕre, tribŭi, tribūtum przeznaczam, nakładam na kogo) podatek; por. 14. — **premuntur:** premĕre (pressi, pressum) uciskać; str. b. być uciśnionym. — 4. **rebus divīnis intersunt:** biorą udział w obrzędach religijnych; w Rzymie czynności religijne przedsiębrali urzędnicy państwowi, przy pomocy odpowiednich kapłanów. — **procūrant:** pro-curāre (-āvi, -ātum) mieć pod swoją pieczą (cura, -ae, ż.); por. I 13, obj. jęz. — **religiōnes interpretabantur:** wykładali wątpliwości religijne; inter-pretāri, -ātus sum tłumaczyć. — **disciplīnae causā:** dla nauki. — **concurrit:** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 4, obj. jęz. — **magnō honōre:** są w wielkiej czci; abl. qualitatis w szyku orzecz. — 5. **de... controversiis** (contro-versia, -ae, ż., zatarg) **...constitŭunt:** stanowią o zatargach; por. VI 13, 10. 23, 5. — **admissum:** ad-mittĕre (-mīsi) dopuszczać się. — **hereditāte:** heredĭtas (-ātis, ż., por. heres, -erēdis, m. i ż. dziedzic) dziedziczenie. — **decernunt:** de-cernĕre (-crēvi, -crētum) rozstrzygać. — **constitŭunt:** con-stituĕre (-stitŭi, -stitūtum) postanawiać, ustanawiać, naznaczać. — 6. **decrētō non stetit:** alĭquā re stare (steti) pozostać przy czem, zadowolić się czem, zastosować się, usłuchać. — **interdīcunt:** inter-dicĕre (-dixi, -dictum) z 3 p. zakazywać czego, udziału, dostępu, korzystania; por. 13, 7. — 7. **decēdunt:** de-cedĕre (-cessi, -cessum) udawać się na wygnanie. — **adĭtum:** ad-ĭtus (-ūs, m.) przystąpienie, zbliżenie się. — **defugiunt:** de-fugio, -fugĕre, -fugi wymijać, unikać. — **contagiōne:** con-tagio (-ōnis, ż., od con- i tangĕre, tetĭgi, tactum dotykać; por. fr. maladie contagieuse) zetknięcie się. — **ne quid... incommŏdi accipiant:** ażeby nie ponieśli jakiej szkody. — **neque iis petentĭbus ius reddĭtur:** żądającym nie daje się zadośćuczynienia sądowego. — **neque honos ullus communicātur:** ani nie udziela się żadnych godności. — 9. **excellit:** por. Nep. Żyw. Alc. 1, obj. jęz. — **succēdit:** suc-cedĕre (-cessi, -cessum, por. sukcesja, wojna sukcesyjna) następować (po kim 3 p.). — **suffragiō:** suffragium (-ī, n., por. suffragāri, -ātus sum głosować; por. sufrażetki) głosowa-

nie. — 10. **habētur**: jest uważana za środek. — **consīdunt**: por. Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz. i 89, 4. — **consecrātō**: con-secrāre (-āvi, -ātum) poświęcać; por. 13, 4. — 11. **inde**: stąd. — **translāta**: trans-ferre (-tŭli) przenieść. — **plerúmque**: przeważnie; por. 17, 3.
14. **ā bellō ab-esse con-suērunt**: jest zwyczaj, że są wolni od służby wojskowej; con-suescĕre, -suēvi, -suētum, zwyknąć. — **pendunt**: pendĕre (pependi, pensum) płacić, uiszczać. — 2. **excitāti**: ex-citāre (-āvi, -ātum) pobudzać, zachęcać; por. 14, 5. — **propinquísque**: propinquus (-a, -um i -ī, m., por. prope blisko) krewny. — 3. **ē-discĕre** (-didĭci): wyuczać się. — **permănent**: per-manēre (-mansi, -mansum, por. obradować w permanencji) pozostawać; por. 24, 4. — **mandāre** (-āvi, -ātum): powierzać; por. I 12, 3, obj. jęz. — **rationĭbus**: w rachunkach, sprawach; por. Caes. BG I 29, 2, obj. jęz. — 4. **instituisse**: in-stituĕre (-stitŭi, -stitūtum) ustanawiać, zaprowadzać; por. 16, 3. — **ef-ferri**: ef-ferre (ex-tŭli, ē-lātum) wynosić, rozgłaszać. — **littĕris confísos** (por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz.) **minus memoriae studēre**: ufając pismu, mniej dbali o wyrobienie pamięci; por. 21. — **ut praesidiō litterārum diligentiam in perdiscendō ac memoriam remittant**: pod osłoną pisma (ufając pismu) zwolnili, osłabili (re-mittĕre, -mīsi, -missum) pilność w uczeniu się (napamięć, per-discĕre, -didĭci) i pamięć. — 5. **In primis**: przedewszystkiem; także imprīmis. — **inter-īre** (-ĭi, -ĭtum): ginąć.
15. **usus** (-ūs, m., od uti, usus sum) użytek, potrzeba użycia. — **inferrent**: in-ferre (-tŭli, il-lātum) zadać, wyrządzić. — **propulsārent**: pro-pulsāre (-āvi, -ātum) przepędzać, odpierać. — **versantur**: versāri (-ātus sum) in alĭquā re przebywać w czem, stale się czemu oddawać; por. 16. — **amplissĭmus**: amplus (-a, -um) wybitny. — **ut ...ita**: w miarę jak, stosownie do tego, jak. — **ambactos**: amb-actus (-ī, m., por. amb- dokoła, i agĕre; oprowadzany dokoła z kim, w czyim orszaku; wyraz celtycki), przyboczny, wasal.
16. **ad-mŏdum**: nader, bardzo. — **religionĭbus**: religio (-ōnis, ż., por. re-ligāre, -āvi, -ātum krępować) skrupuł, wątpliwość religijna, przesąd. — **af-fecti**: af-ficĕre (-feci, -fectum) nawiedzać. — **victĭmis**: victĭma (-ae, ż.) ofiara. — **immŏlant**: im-molāre (-āvi, -ātum) poświęcać, zabijać na ofiarę (od mola, -ae, ż., por. Caes. BG I 5, 3, obj. jęz., mąka używana w ofiarach); por. 17, 3. — **vovent**: vovēre (vōvi, vōtum) ślubować. — **administris-que**: ad-minister (-strī, por. ministrāre, -āvi, -ātum służyć, podawać) wykonawca. — **numen** (-ĭnis, n.): wola bóstwa, bóstwo. — (3.) **placāri**: placare (-āvi, -ātum) przebłagać. — 4. **immānī**: im-mānis (-e) ogromny, potworny. — **simulācra**: simulacrum (-ī, n., por. simĭlis, -e, podobny) podobizna, figura. — **contexta**: con-texĕre (-texŭi) upleść. — **viminĭbus**: vimen (-ĭnis, n., por. wić) wiklina. — **succensis**: suc-cendĕre (-cendi) podpalać. — **circumventi**: por. Liv. XXII 4, 7, obj. jęz. — **exanimantur**: ex-animāre (-āvi, -ātum) pozbawiać życia. — 5. **supplicia**: por. 17, 5 i Cic. In Cat. I 3, obj. jęz. — **furtō**: furtum (-ī, n.) kradzież. — **latrocinio**: latro-cinium (-ī, n., por. latro, -ōnis, m., rozbójnik) rozbój; por. 23, 6. — **noxia** (-ae, ż.): przewina. — **sint comprehensi**: com-prehendĕre (-prehendi, -prehensum) przychwytać. — **cum** z tr. ozn.: częstotl. ilekroć. — **copia defícit**: ilekroć zabraknie tego rodzaju sposobności. — **ad... descendunt**: uciekają się do... chwytają się...
17. **quaestus**: (-ūs, m., od quaerĕre, quaesīvi, quaesītum) zarobkowanie; pecuniae można już nie tłumaczyć. — 2. **depellĕre** (-pŭli, -pulsum): odpędzać. — **opĕrum atque artificiōrum initia tradĕre**: że Minerwa daje początki robót (przemysłu) i rzemiosł (sztuk), naucza zasad. — **caelestium**: caelestis (-e, por. caelum, -ī, n., niebo), niebiański; caelestes (-ium, m.) niebianie. —

3. **di-micāre:** (-avi, -atum) zetrzeć się (w walce); cum częstotl. — **devŏvent:** de-vovere (-vovi, -vōtum) ślubować na ofiarę. — **cum superavērunt:** cum częstotl.; superare (-āvi, -ātum) zwyciężać; por. 19, 2. 24. 24, 6. — 4. **exstructos cumŭlos:** spiętrzone stosy; ex-struĕre (-struxi, -structum, wybudować; cumŭlus (-ī, m.) wzniesienie, nagromadzenie. — **con-spicāri** (-ātus sum): oglądać. — 5. **quispiam** (quae-piam, quod-piam i quid-piam): ktoś. — **cruciātū:** cruciātus (-ūs, m., por. cruciāre, -āvi, -ātum, katować, torturować, dręczyć) męki, tortury. — **constitūtum est:** con-stituĕre (-ūi, -ūtum) ustanawiać, naznaczać.

18. **praedĭcant:** por. 23, 6 i Nep. Żyw. Alc. 4, 6, obj. jęz. — **prodĭtum:** pro-dĕre (-dĭdi) podać, przekazać. — 2. **spatia omnis tempŏris:** wszelkie okresy czasu. — **finiunt:** finīre (-īvi, -ītum) określać, oznaczać. — **observant:** ob-servare (-āvi, -ātum) przestrzegać, obchodzić. — **subsequātur:** sub-sĕqui, (-secutus sum) następować po; t. j. narodziny, początki miesięcy i lat obliczają wedle nocy, poprzedzającej dzień kalendarzowy, w którym się je winno obchodzić. — **institūtis:** institūtum (-ī, n., imiesł. cz. przeszł., str. b. od in-stituĕre, zwykle w l. mn.) urządzenie. — **cum** z tr. ozn.: temporale = post-quam. — **adolevērunt:** ad-olescĕre (-olēvi, ad-ultum; por. ad-olescens, -entis, m., młodzieniec) dojrzewać. — **munus militiae sus-tinēre:** pełnić obowiązek (munus, munĕris, n., urząd, zaszczyt, obowiązek) służby wojskowej. — **palam:** jawnie, publicznie. — **patiuntur:** por. Caes. BG VI 11, 4, obj. jęz. — **conspectū:** con-spectus (-ūs, m., od con-spicĕre, -spexi, -spectum oglądać) widok; in conspectū w obliczu, w obecności. — **as-sistĕre** (z ad-sistĕre, -stĭti): być obecnym, towarzyszyć. — **turpe:** turpis (-e) szpetny, haniebny.

19. **dotis nomĭne:** tytułem posagu; por. Nep. Żyw. Ar. 3, 3, obj. jęz. — **aestimatiōne:** aestimatio (-ōnis, ż., por. aestimāre, -āvi, -ātum, szacować) oszacowanie. — **communĭcant:** com-municāre (-āvi, -ātum, por. com-mūnis, -e, wspólny) łączyć, jednoczyć, zlewać w jedno; por. 20 cum alĭquō dzielić się z kim (wiadomością); 23, 9. — 2. **con-iunctim:** wspólnie, łącznie. — **pecuniae ...ratio habētur:** cały ten kapitał obrachowuje się łącznie. — **fructúsque:** fructus (-us, m.) owoc, dochód, odsetka, procent; por. cum fructĭbus superiōrum tempŏrum z procentami za lata ubiegłe. — **vitā superāvit:** superare (-ātum) nieprzech. pozostać (= super-esse) przy życiu. — 3. **sic-ūti:** podobnie jak. — **vitae necísque habent potestātem:** mają prawo życia i śmierci; por. 23, 4; nex (-necis, ż., por. necāre, -āvi, -ātum, zabijać) rzeź, zabójstwo. — **illustriōre locō natus:** znakomitszego pochodzenia; il-lustris, -e, por. il- (z in-) -lustrāre, -āvi, -ātum, wyświetniać. — **decessit:** de-cedĕre (-cessum) zejść ze świata. — **si res in suspiciōnem venit:** jeżeli zachodzi podejrzenie co do rodzaju śmierci; suspicio (-ōnis, ż., por. suspicāri, -ātus sum, podejrzywać) podejrzenie. — **in servĭlem modum:** na sposób niewolniczy, jak wobec niewolników. — **de uxorĭbus... quaestiōnem habent:** odbywają śledztwo przeciw żonom. — **compertum est:** com-perīre (-pĕri; por. ex-perīri, peri-cŭlum) dowiedzieć się. — **tormentis:** tormentum (-ī, n., od torquēre, torsi, tortum, torturować) tortura. — **excruciātas:** ex-cruciāre (-avi, por. crux, -ŭcis, ż., krzyż, narzędzie kaźni) dręczyć, katować. — **interficiunt:** inter-ficĕre (-feci, -fectum) zabijać. — 4. **Funĕra:** funus (-ĕris, n.) pogrzeb. — **pro cultū:** w stosunku do ich kultury; cultus por. I 1, 3, obj. jęz. 24, 4. — **sumptuōsa:** sumptuōsus (-a, -um, por. sumptus, -ūs, m., wydatek, nakład, sumĕre, sumpsi, sumptum, brać, łożyć) kosztowny. — **cordi fuisse:** dat. skutku; leżeć na sercu, być drogiem. — **paulō supra hanc memoriam:** nieco przed pamięcią naszych czasów; por. Nep.

Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **dilectos**: di-ligĕre (-lexi, -lectum) miłować. — **constābat**: con-stat jest wiadomo. — **iustis funerĭbus con-fectis**: po dokonaniu obrzędów pogrzebowych; por. iusta per-solvĕre (por. Ov. Żale IV 10, 80, obj. jęz.) oddać komu ostatnią przysługę. — **cremabantur**: por. Caes. BG I 4, obj. jęz. i Liv. I 1, 8, obj. jęz.

20. **com-modius**: com-mŏde (przysł. od com-mŏdus, -a, -um, wygodny, korzystny) dobrze. — **ad-ministrāre**: por. Caes. BG VI 16, obj. jęz. — **legĭbus sanctum**: uświęcone (zastrzeżone) prawem; sancīre, sanxi, sanctum, uświęcać, zastrzegać. — **rumōre aut famā**: ablat. modī; drogą pogłosek lub wieści ogólnej. — **ut... neve**: aby..., a nie; w drugim czł. zd. zam. — **deferat**: de-ferre, (-tŭli, -latum) donieść. — (2.) **temerarios**: por. Ov. Przem. II 50, obj. jęz. — **imperītos**: im-perītus (-a, -um, por. perītus, ex-perīri, doświadczać, peri-cūlum) niedoświadczony. — **impelli**: im-pellĕre (-pŭli, -pulsum) pobudzać. — **con-silium capĕre**: powziąć postanowienie. — **cognĭtum est**: jest rzeczą znaną. — 3. **esse ex usū**: że jest pożyteczne. — **produnt**: por. 18, obj. jęz. — **concilium**: (-ī, n., por. ciēre, cīvi, cĭtum, zwoływać) narada; por. 23, 7.

Caesar, De bello Gallico VI, 21—24

21. **consuetudĭne**: por. Caes. BG V 14, obj. jęz. i VI 22, 3. — **dif-fĕrunt**: por. Caes. BG V 14, obj. jęz. — **rebus divīnis praesint**: por. 23, 4 qui et bello praesint; prae-esse, -fŭi, przewodniczyć, stać na czele. — 2. **Deōrum numĕrō eos solos ducunt**: tych tylko zaliczają do bogów; por. 23, 8 in desertōrum et proditōrum numĕrō ducuntur. — **cernunt**: cernĕre (crevi, cretum) zauważać, widzieć. — **aperte**: (aperīre, aperŭi, apertum otwierać) otwarcie, jawnie. — **opĭbus**: opes (-um, ż.) siły, zasoby. — **ne famā quidem**: ani nawet ze słyszenia. — 3. **venationĭbus**: venatio (-ōnis, ż., por. venāri, -ātus sum, polować) łowy. — **studiis rei militāris**: studia r. m. zajęcia, ćwiczenia wojskowe. — **in studiis... consistit**: con-sistĕre in alĭqua re (-stĭti) polegać na czem; por. 22; 23, 2 quemquam prope se audēre consistĕre by nikt nie odważył się stanąć (zatrzymać się) w ich pobliżu. — **diutissĭme**: st. najw. przysł. diu. — **impubĕres**: im-pūbes (-ĕris) niedojrzały. — **permansērunt**: per-manēre (-mansum) pozostać. — **ferunt**: ferre (tŭli, latum) odnosić. — **statūram**: statura (-ae, ż., por. stare, steti, statum, stać) postawa, wzrost. — **nervósque con-firmāri**: że od tego wzmacniają się mięśnie; nervus (-ī, m.) ścięgno. — 4. **perluuntur**: per-luĕre (-lŭi, -lutum) kąpać się (stale). — **pellĭbus**: por. Caes. BG V 14, 2, obj. jęz. — **renōnum**: reno (-ōnis, m., wyraz celtycki) kożuch. — **tegimentis**: tegi-mentum (-ī, n., lub tegumentum, por. tegĕre, texi, tectum, nakrywać) nakrycie, nakrywka. — **magnā corpŏris parte nudā**: abl. abs. o znaczeniu modalnem: gdy większa część ciała pozostaje naga.

22. **Agrī cultūrae non student**: nie oddają się uprawie roli. — **victus**: victus (-ūs, m., por. vivĕre, vixi, victum, żyć) życie, pożywienie. — **casĕō**: casĕus (-ī, m.) ser. — 2. **Neque quisquam**: i nikt; po przeczeniu = nemo. — **modum certum**: określoną miarę, wyznaczoną i stałą ilość. — **cognationibúsque**: co-gnatio (-ōnis, ż., por. co-gnātus, -a, -um, krewny) pokrewieństwo, dalsza rodzina. — **coiērunt**: co-īre, (-ĭi, -ĭtum) zejść się razem, złączyć się w jedną gromadę. — **visum est**: spodobało się. — **attribŭunt**: at- (z ad-)

-tribuĕre (-bŭī, -ūtum) przydzielać, wyznaczać. — **annō post** = post (unum) annum po roku. — **aliō trans-īre**: (-ĭi, -ĭtum, przechodzić, z miejsca na miejsce) dokądinąd przejść. — 3. **affĕrunt**: af- (z ad-) -ferre (at-tŭli, al-lātum) podawać. — **assidŭā**: as- (z ad-) -sidŭus (-a, -um, por. sedēre, sedi, sessum, i siděre, sedi, sessum; ten, który przysiaduje, t. j. wytrwały, pilny) ciągły, trwały. — **studium bellī gerendī, agrī cultūrā commūtent**: com-mutāre alĭquid alĭqua re pomieniać co na co. — **latos**: latus (-a, -um) szeroki. — **parāre** (-āvi, -ātum): nabywać, pozyskiwać. — **potentiorésque humiliōres possessionĭbus expellant**: i by silniejsi nie wypędzali słabszych (humĭlis, -e, niski, prostaczek) z posiadłości (por. pos-sidēre, pos-sēdi, pos-sessum) posiadać. — **accuratius**: ac- (z ad-) -curate, starannie, dokładnie. — **aestus**: aestus (-ūs, m.) upał. — **quā**: jakoś, w jaki sposób. — **factiōnes**: por. Caes. BG VI 11, 2, obj. jęz. — **dis-sensionésque**: dis-sensio (-ōnis, ż., por. dis-sentīre, -sensi, -sensum, nie zgadzać się) niezgoda, rozterka. — 4. **anĭmī aequitāte**: a. aequĭtas (-ātis, ż., por. aequus, -a, -um, równy, sprawiedliwy) sprawiedliwość (równa wobec wszystkich). — **continĕant**: con-tinēre (-tinŭi, -tentum) utrzymać na wodzy, w ryzach. — **aequāri**: por. Caes, BG I 25, obj. jęz.

23. **vastātis**: vastāre (-āvi) pustoszyć (por. vastus, -a, -um, pusty, rozległy). — **solitudĭnes**: solitūdo (-ĭnis, ż., por. solus, -a, -um, sam, pusty) pustka, pustynia. — 2. **cedĕre**: (cessi, cessum) ustąpić z czego (6 p.). — **prope se**: wpobliżu siebie. — 3. **simul**: zarazem. — **hōc**: (6 p.) przez to, w ten sposób. — **tutiōres**: tutus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od tueri strzec) bezpieczny. — **repentīnae**: por. Caes. BG I 13, 2, obj. jęz. — **incursiōnis**: in-cursio (-ōnis, ż., por. in-currĕre, -curri i -cucurri, -cursum) najazd. — **sub-lātō**: tollĕre (sus-tŭli, sub-lātum) usunąć. — 4. **infert**: bellum in-ferre (-tŭli, il-lātum) wydać wojnę. — **ius dicunt**: ius dicĕre (dixi, dictum) odbywać sądy. — **minŭunt**: minuĕre (-ŭi, -ūtum, por. minus mniej, minūtus, -a, -um, drobny) umniejszać, łagodzić (zatargi). — 6. **exercendae**: exercēre (exercŭi, exercĭtum) ćwiczyć. — **desidiae**: de-sidia (-ae, ż., od siděre, sedi, sessum, por. as-sidŭus) lenistwo. — **praedĭcant**: por. Caes. BG VI 18, obj. jęz. — 7. **profiteantur**: pro-fiteri (-fessus sum, od fateri, fassus sum, wyznać) sc. nomen, zgłosić swe nazwisko, zgłosić się, oświadczyć się. — **consurgunt**: con-surgĕre (-sur-rexi, -rectum) podnieść się. — **causam**: causa (-ae, ż.) sprawa. — **probant**: probāre (-āvi, -ātum) pochwalać. — **pollicentur**: pollicēri (-licĭtus sum) obiecywać, przyrzekać. — **collaudantur**: col-laudāre (-āvi, -ātum) (zewsząd) chwalić. — 8. **desertōrum**: desertor (-ōris, m., od de-serĕre, -serŭi, -sertum, opuszczać, porzucać) zbieg, dezerter. — **proditōrum**: prodĭtor (-ōris, m., od pro-dĕre, -dĭtum, zdradzać) zdrajca. — **derogātur**: de-rogāre (-āvi, -ātum, termin z życia publicznego; legem rogāre wnosić ustawę; legem de-rogāre uchylać ustawę) odmawiać. — 9. **Hospĭtem**: hospes (-ĭtis, m.) gość. — **violāre**: (-āvi, -ātum, por. vis, ż., przemoc) zadać przemoc. — **ab iniuriā prohĭbent**: pro-hibēre (-ŭi, -ĭtum) ab alĭquā re bronić od czego. — **patent**: por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz.

24. **fuit tempus, cum... superārent**: cum historĭcum. — **ultrō**: z własnej inicjatywy, sami (nie czekając na zaczepkę). — 2. **fertilissĭma**: fertĭlis (-e, por. ferre, tuli, latum, nieść) żyzny. — **consedērunt**: por. Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz. — 4. **egestāte**: egestas (-ātis, ż., por. egēre, egŭi, być pozbawionym czego VI 11, 4, obj. jęz.) niedostatek. — **patientiāque**: patientia (-ae, ż., por. pati, passus sum, cierpieć, znosić) wytrzymałość. — 5. **propin-**

quĭtas: (-ātis, ż., por. propinquus, -a, -um, bliski, krewny) bliskość. — **trans-marinārum**: trans-marīnus (-a, -um, por. mare, -ris, n., morze) zamorski. — **notitia**: (-ae, ż., por. noscĕre, novi, notum, znać) znajomość. — **largītur**: largīri (-ītus sum) hojnie darzyć; por. Nep. Żyw. Tem. 2, 2, obj. jęz. — 6. **paulātim**: zwolna. — **assue-facti**: a(s)- (z ad-) sue-facĕre (-fēci, -factum, por. suescĕre, suevi, suetum, zwyknąć), przyzwyczajać; str. b. as-sue-fiĕri (-factus sum) nawykać. — **compārant**: por. Caes. BG I 3, obj. jęz.

Caesar, De bello Gallico VII, 68—90

68. 1. **conlocavĕrat**: przed poprzednią bitwą, w której konnica jego poszła w rozsypkę (por. 3 erant pulsi). — **protinúsque**: 88, 6 i Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz. — **Alesiam, quod est oppĭdum**: congruentia inversa. — **ēdūcī et se subsĕqui iussit**: por. 78, 5 recĭpi prohibēbat; 80, 1 edūcī et proelium committi iubet; 83, 5 quid quoque pactō egi placĕat; 85, 2 quō maxĭme contendi conveniat; Nep. Żyw. Alc. 4, 2. — 2. **praesidiō**: dat. celu; celem osłony; (praesidium, -ī, n., z prae- i siděre, sēdi, sessum). — **quantum diēi tempus est passum**: pokąd dzień pozwolił, t. j. za dnia, za światła dziennego. — 3. **perspectō**: per-spicĕre (-spexi) zbadać, naocznie poznać. — Szyk: quā parte exercĭtus (2 p.) maxĭme confidebant. — **quā confidēbant**: con-fidĕre (confīsus sum) alĭquā re (80, 4 z acc. c. inf.) ufać w co. — **pulsi**: pellĕre (pepŭli) odpędzać, wypędzać, zwrócić do ucieczki, pobić.

69. 1. **in colle summō**: na szczycie wzgórza. — **admŏdum**: bardzo. — **edĭtō**: imiesł. cz. przeszł. str. b. od edĕre (edĭdi), przymiotnikowo: wyniosły, wzniesiony (jak w jęz. pol.). — **obsidiōne**: obsidio (-ōnis ż., z ob- dokoła i siděre) oblężenie. — 2. **radīces**: radix (-īcis, ż.) korzeń, podnóże. — **subluēbant**: sub-luĕre (-lŭi, -lūtum) podmywać. — 3. **planities**: (-iēi, ż., od planus) równina, por. 79, 2. — **patēbat**: patēre (patŭi) stać otworem, rozciągać się. — 4. **interiectō spatiō**: inter-icĕre (-iēci) rzucić w pośrodek; colles mediōcri interiectō spatio w miernych odstępach. — **fastigiō**: fastigium (-ī, n.) koniec, wierzchołek, por. 73, 5; parī altitudĭnis fastigiō zam. parī altitudĭne na równej wysokości. — **cingēbant**: cingĕre (cinxi, cinctum) opasywać (cingŭlum, -ī, n., pas). — 5. **ad orientem solem**: ku wschodowi (orīri, ortus sum). — **spectābat**: spectare (-avi, -ātum) ad... być zwróconym ku... — **complevĕrant... praeduxĕrant** (prae-dūcĕre, -ductum: poprowadzili przed miastem): jeszcze przed przybyciem wojska rzymskiego. — 6. **circuĭtus**: obwód (od circum ire, ĭi, ĭtum; por. 87, 4), por. 83, 2. — **tenēbat**: tenere (-ŭi, tentum) albo = con-tinere, albo nieprzech. rozciągać się (por. tenus, tendĕre, per-tinēre). — 7. **opportūnis locis**: por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4 i Żyw. Tem. 4, 5. — **interdiu**: za dnia, = inter diem (końcówka, jak w noctu). — **quā**: którędy.

71. 1. **consilium capit**: consilium capĕre (cepi, captum) powziąć postanowienie. — 2. Szyk: ut eōrum quisque suam civitātem; quisque każdy, kładzie się zawsze po zaimku dzierżawczym, por. 80, 1 suum quisque locum, 81, 4 suus cuīque erat locus. — **civitātem adĕat**: por. Nep. Żyw. Han. 2, 3. — **per aetātem**: ze względu na wiek, którym wiek pozwala. — **cogant**: cogĕre (-ēgi, -actum z co- i agĕre, zbierać, por. 77, 1 conciliō coacto; zwężać, por. Ov. Żale IV 10, 35 clavī mensūra coacta est) zmuszać, por. 78, 3 exīre coguntur. — 3. **merĭta**: merĭtum (-ī, n.) imiesł. cz. przeszł. str.

b. rzecznikowo użyty od merēre, mereri, merŭi, meritus sum de alĭquō, de alĭqua re zasłużyć się) zasługa. — **obtestatúrque:** obtestāri alĭquem zaklinać, por. Nep. Żyw. Tem. 4, 2. — **suae:** t. j. Wercyngetoryksa. — **ratiōnem habĕant:** ratiōnem habēre (habŭi, habĭtum) pamiętać o czem, zajmować się czem, por. 75, 1 frumentandī ratiōnem habēre. — **cruciātum:** cruciātus (-ūs, m.) katusze (od crux -cis, ż., krzyż, cruciāre = cruci figĕre). — **quodsi:** por. Nep. Żyw. Han. 1, 2. — **indiligentiōres:** choć trochę niedbali. — **delecta:** imiesł. cz. przeszł. str. b. od de-ligĕre (-lēgi), przymiotnikowo: doborowy. — 4. **Ratiōne inĭtā:** ratiōnem in-īre (-ĭi, -ĭtum) alicūius rei przeliczyć co, obliczyć sumę czego. — **exigŭe:** z trudnością (na małe racje dzieląc). — **tolerāri:** bezokol. str. b. nieosob. tolerātur cierpi się, wytrzymuje się, por. 85, 4 laborātur, 87, 2 pugnarētur. — **parcendō:** gerundium od parcĕre, peperci. — 5. **quā erat nostrum opus intermissum:** którędy była przerwa (zaniechana narazie) w naszem obwarowaniu. — 6. **paruĕrit:** por. Nep. Żyw. Alc. 4, 3. — 7. **compulsa:** por. Nep. Żyw. Alc. 4. — **virītim:** przysł. (-tim podziałkowo: singillātim, vicātim i t. d.), ile na każdą jednostkę przypada. — **metīri:** mensus sum, odmierzać. — 8. **recĭpit:** re-cipĕre (-cēpi, -ceptum) cofać; se recipĕre cofać się 80, 9; ad, in, schronić się do, 82, 2. 88, 4; recipĕre przyjmować, dopuszczać 78, 5. — 9. **His rationĭbus:** wedle takich obliczeń, takie środki powziąwszy. — **bellum administrāre:** tutaj, oszczędnie (t. j. w długiem oblężeniu) wojnę prowadzić; por. 81, 2 quae ad oppugnatiōnem pertĭnent, parant administrāre gotują się stosować; 82, 4 in his rebus administrandis na przygotowywaniu tych środków.

72. 1. **perfŭgis:** per-fŭga (-ae, m., od per-fugĕre) zbieg. — **captīvis:** captīvus (-a, -um) jeniec (od capĕre). — **derectis:** imiesł. cz. przeszł. str. b. od de-rigĕre (-rexi) prosto skierować; przymiotnikowo: prostopadły. — 2. **solum:** (-ī, n.) ziemia, dno. — **tantúndem patēret... quantum:** tyleż, tyle właśnie (-dem, por. i-dem) być szerokim, takąż mieć szerokość, jak... — **labra:** labrum (-ī, n.) warga, brzeg. — **distārent:** di-stāre być oddalonym. - **redūxit:** re-ducĕre (-ductum) cofnąć wstecz, poprowadzić wtyle. — **id hōc consiliō:** szyk: i. h. c., ne, quoniam... cingeretur, de improviso... a to w tej myśli, by mrowie nieprzyjacielskie nie nadbiegło niespodziewanie..., wobec tego, że Cezar z konieczności tak wielką przestrzeń zamknął obozem (dookoła miasta) i że nie było łatwem całych oszańcowań gęsto obstawić żołnierzem... — **esset complexus:** com-plecti objąć, por. 83, 2 circum-plecti. — tr. łącz. po quoniam przez upodobnienie do tr. łącz. zdania zamiarowego z nē. — **opĕri destinātos:** przydzielonych do warowania. — 3. **hōc intermissō spatiō:** por. 69, 4 mediŏcri interiectō spatiō; 71, 5 qua erat nostrum opus intermissum; 81, 1 Unō die intermissō. — **demissis locis:** imiesł. cz. przeszł. str. b. od de-mittĕre (-īsi, spuścić, zapuścić wdół, por. 73, 3 stipĭtes demissi), przymiotnikowo: nizinny. — **derivāta:** de-rīvare (-āvi) odprowadzać z głównego koryta (rīvus), przenośnie: wywodzić, por. derywat = pierwiastek. — 4. **grandĭbus:** grandis (-e) = magnus. — **eminentĭbus:** ē-minēre (-ŭi) sterczeć, wystawać. — **commissūras:** com-missūra (-ae, ż.) miejsce zetknięcia, spojenia (com-mittĕre, -īsi, -ssum zetrzeć, złączyć). — **ascensum:** ascensus (-ūs, m.) spinanie się (od ascendĕre z ad-scendere, -ndi, -nsum). — **tardārent:** tardāre (-āvi, -ātum) opóźniać (od tardus). — **totō opĕrī:** zam. toti, por. 89, 5 totō exercitŭī; potocznie odmieniano zaimek totus, -a, -um według deklinacji przymiotnikowej I i II. Cezar wyznawał naukę gramatyczną o analogji (t. j. dostosowaniu form odpowiadających

sobie: toto: bonō = totus, -a, -um: bonus, -a, -um). — **totō opĕrī circumdĕdit**: circum-dăre (-dătum) alicui rei alĭquid otoczyć co czem. — **quae** z tr. łącz.: tak, aby.

73. 1. **materiāri**: dowozić drzewo. — **frumentāri**: (-tatus sum) dostawiać żywność (zboże); z jęz. gr., gdzie sitos (por. nasze żyto) znaczy i zboże i żywność. — Szyk: Erat necesse eōdem tempŏre et materiāri et frumentāri et (sc. hanc ob rem) deminūtis nostris copiis, quae..., tantas munitiōnes fĭĕri. — **temptāre** (-avi, -ātum): próbować, zaczepiać. — **eruptiōnem facĕre**: technicznie zam. e-rumpĕre. — 2. **rursus**: na nowo (z reversus). — **addendum**: bez przypadka zawisłego, z naciskiem: że należy poczynić uzupełnienia. — **truncis**: truncus (-ī, m.) pień. — **firmis ramis**: grube (jak pień) konary (rāmus, -ī, m.). — **abscīsis**: ab-scindĕre, -ĭdi, -issum, uciąć. — **delibrātis**: de-librāre (-āvi) obłupać z kory (liber, -brī, m., kora). — **praeacūtis**: prae-acuĕre (-ŭi) zaostrzyć (acuĕre, acūtus) na końcu, naprzedzie (prae-). — **perpetŭae**: perpetŭus, -a, -um, bez przerwy ciągnący się. — 3. **stipĭtes**: stipes (-ĭtis, m.) pień, pal. — **demissis**: por. 72, 3. — **ab infĭmō**: od spodu (por. 73, 5 ad infĭmum: ku dołowi), t. j. pod nasypem. — **revincti**: re-vincīre (-nxi) przewiązać między sobą. — **revelli**: re-vellĕre (-velli, -vulsum) wyrwać (zpowrótem). — 4. **implicāti**: im-plicāre (-āvi) splątać (im- między sobą, plicāre składać, splatać); stopniuje poprzednie coniuncti: nietylko połączone, ale nawet splątane. — **vallis**: vallus (-ī, m.) kół (vallum, -ī, n., wał). — 5. **obliquis**: obliquus (-a, -um) wskos biegnący. — **ordinĭbus**: ordo (-ĭnis, m.) szereg. — **fodiebantur**: fodĕre (fōdi, fossum) kopać. — 6. **terĕtes**: teres (-ĕtis, od terĕre, trivi, tritum, trzeć) gładki. — **femĭnis**: femur (-ŏris, -ĭnis, właśc. od femen, n.) udo. — **crassitudĭne**: crassitūdo (-ĭnis, ż., od crassus) grubość. — **praeusti**: prae-urĕre, -ussi, osmalić na końcu (przedzie: prae-). — **eminērent**: por. 72, 4. — 7. **stabiliendi**: stabilīre (-īvi, -ītum od stabĭlis) unieruchomić. — **exculcabantur**: ex-culcare (-āvi, -ātum) wydeptać, udeptać, z calcāre, od calcar -ăris, n. ostroga). — **viminĭbus**: vimen (-ĭnis, n.) wiklina. — **virgultis**: virgultum (-ī, n.) chróścina. — 9. **infixis**: in-figĕre (-īxi z in- i figĕre, -xi, -xum, przech. i nieprzech.) utkwić. — **intermissis**: por. 72, 3. — **disserebantur**: dis-serĕre (-serŭi, -sertum) rozsiać.

74. 1. **aequissĭmas**: aequus (-a, -um) równy. — **pares eiŭsdem generis**: równe co do liczby i tego samego rodzaju. — **diversas**: diversus (-a, -um) w odwrotnym kierunku biegnący. — **circumfundi**: circum-fundĕre (-fūdi, -fūsum) zalać wkoło. — **pabŭlum**: (-ī, n., od pascĕre, pāvi, pastum) pasza. — **convectum**: con-vehĕre (-vexi, -vectum) zwieść.

75. 1. **confūsa**: con-fundĕre (-fūdi); biern.: zewsząd spłynąć. — **moderāri**: (-tus sum) kierować. — **discernĕre**: rozróżniać (z dis- i cernĕre, -crēvi, -crētum, widzieć). — **frumentandi ratiōnem habēre**: por. 71, 3.

77. 1. **praeterĭtā die**: praeter-īre (-ĭi, -ĭtum z praeter obok, mimo i ire iść) przejść, przeminąć: imiesł. cz. przeszł. str. b. słów nieprzechodnich ma często znaczenie nieprzechodnie, a nie bierne; jak w jęz. p.: uminiony. — **die**: ż. w znaczeniu: termin, m. w znaczeniu: dzień, por. 86, 3. — **consumptō**: con-sumĕre (-sumpsi) zużyć. — **inscii**: inscius (-a, -um, z in- przeczącego i scire wiedzieć) nieświadomy; zastępuje imiesł. cz. ter. str. cz.: ignorantes. — **coactō**: por. 71, 2. — **de exĭtū suārum fortunārum**: nad wyjściem z położenia (ex-ĭtus, -ūs, m., wynik, z ex-ire). — **consultābant**: con-sultāre, częstotliwe lub tylko wzmocnione con-sulĕre (-ŭi, -ultum), por. 83, 1, radzić się kogo, z 4 p.

78. 1. **Sententiis dictis:** sententiam dicĕre (-xi) wypowiedzieć swe zdanie w czasie obrad. — **valetudĭne:** valetūdo (-ĭnis, ż., od valere, -ŭi) zdrowie. — 4. **omnĭbus precĭbus orābant:** prosili na wszystko. — **receptos... iuvārent:** re-cipĕre (-cēpi), part. coniunctum; aby ich przyjęli do niewoli i pokrzepili jadłem (cibus, -ī, m.), por. **79,** 2 abductas... constitŭunt; **87,** 5 deductas... obtŭlit.

79. 1. **permissa:** per-mittĕre (-mīsi) poruczyć, przekazać. — **ad Alesiam:** w okolice Alesji. — **consīdunt:** con-sidĕre (-sedi, -sessum) usiąść, zasiąść (por. **89,** 4), rozłożyć się obozem (por. **79,** 4), osiedlić się (por. VI **24,** 2). — 3. **despectus:** (-ūs, m., od de-spicĕre, -spexi, spoglądać zgóry) widok na... por. **80,** 2. — **concurrĭtur:** fit concursus, nieos.: zbiegają się (na mury); por. **84,** 2 pugnātur walczą. — **gratulatio** (-ōnis, ż., od gratus, gratāri) **fit inter eos:** składają sobie wzajemnie życzenia. — 4. **ad... omnes casus:** na wszystko (t. j. na rozstrzygającą bitwę).

80. 1. **si usus veniat:** w razie potrzeby. — 2. **intenti:** z natężeniem; imiesł. cz. przeszł. str. b. od in-tendĕre (-ndi) w znacz. przymiotn. — **proventum:** proventus (-ūs, m., od pro-venīre, -veni, -ventum) obrót. — 3. **interiecĕrant:** inter-icĕre (-iectum) wmieszać pomiędzy. — **auxiliō succurrĕrent** = samo suc-currĕre (-curri, -cursum) przyjść z pomocą. — **de improvīsō:** niespodziewanie. — 4. **superiōres esse** = **superāre:** zwyciężać. — **premi:** ulegać (biern. od premĕre, -ssi, -ssum) uciskać. — **ululātū:** ululātus (-ūs, m.) zawodzenie (jęk religijny, zamieniony w okrzyk bojowy). — 5. **celāri:** por. Nep. Żyw. Alc. **5,** 2. — **ignominiae:** ignominia (-ae, ż.) hańba. — **recte ac turpiter:** czy. — **occāsum:** oc-cāsus (-us, m., od oc-cidĕre, oc-cĭdi, oc-casum) zachód. — **confertis:** imiesł. cz. przeszł. str. b. od con-ferre (-tŭli, col-lātum zewrzeć) w znacz. przymiotn.: zwarty. — 8. **sui colligendi facultātem non dedērunt:** nie pozwolili im skupić się (na nowo).

81. 1. **hōc spatiō:** w przeciągu tego czasu. — **effectō:** ef-ficĕre (ef-fēci z e(x) i facĕre) sporządzić. — 2. **sublātō:** clamōrem tollĕre (sus-tŭli) podnieść okrzyk, por. **88,** 2. — **significatiōne:** significatio (-ōnis, ż., od signum facĕre) dawanie znaku. — **pro-turbāre:** spędzać (-āvi, -ātum). — 4. **proterrent:** pro-terrere (-terrŭi, -terrĭtum) odstraszać. — 5. **prospectū:** pro-spectus (-us, m.) widok przed sobą. — **ademptō:** ad-imĕre (-emi) odjąć, pozbawić. — **utrĭmque:** z obu stron. — 6. **hae partes:** ta rola.

82. 1. **plus... proficiēbant:** pro-ficĕre (-feci, -fectum) dokazać, wskórać. — **posteāquam:** por. Nep. Żyw. Han. **3,** 4. — **inopinantes:** nie spodziewając się, niespodziewanie (in- przeczące, opināri). — **se... stimŭlis... induēbant:** nawdziewali się na... (in-duĕre, -dŭi, -dūtum). — **delāti:** de-ferre (-tŭli) biern. wpaść. — **traiecti:** tra-icĕre (-iēci) przeszyć. — 2. **appetĕret:** ap-petĕre (z ad i petĕre, petīvi, petītum) nieprzech. nadchodzić (z przech. zaskoczyć). — **verĭti:** por. Nep. Żyw. Han. **9.** — 3. **interiōres:** interior (st. wyższy od intus wewnątrz) zamknięty w twierdzy (exterior: będący na tyłach rzymskich). — 4. **morāti:** morāri, zatrzymywać się, czas zużywać. — **re infectā:** por. Nep. Żyw. Milt. **7,** 5. — **revertĕrunt:** reverti powrócić.

83. 1. **detrimentō:** de-trimentum (-ī, n., od de-terĕre, -trīvi, -trītum trzeć) strata. — **adhĭbent:** ad-hibēre (-hibŭi, -hibĭtum, z habēre) przybierać, przyzywać. — **situs:** (-ūs, m.) położenie. — 2. **circumplecti:** por. **72,** 2. — **declīvi:** de-clīvis (-e, lub -us, -a, -um) pochyły, spadzisty. — 3. **obtinēbant** = tenebant. — 4. **virtūtis opiniōnem:** sławę męstwa. — 5. **quōque pactō:** i w jaki sposób (pactum, imiesł, cz. przeszł. str. b. od pangĕre pepĭgi, pactum, zawierać; rzeczownikowo użyty: umowa, sposób). — **adeundi:** ad-īre ude-

rzyć. — 7. **confectō**: con-ficĕre (-fēci, -fectum) ukończyć. — **sese reficĕre** (-feci, -fectum): odpocząć sobie, pokrzepić się.

84. 1. **conspicātus**: con-spicari spostrzec, por. **88, 5.** — 2. Szyk: minime firma. — 3. **distinētur**: dis-tinere (z dis- roz- i tenēre, tenŭi, tentum) w różnych miejscach zatrudniać. — **plurĭbus locis occurrit**: pl. l. abl. loci, occ. bez przypadka zawisłego: zabiec drogę. — 4. **constāre**: alĭquā re (-stiti) polegać na czem, zawisnąć od czego. — **absunt**: ab-esse (a-fŭi) być oddalonym.

85. 1. **nactus**: nancisci, na(n)ctus sum, osiągnąć, uzyskać, znaleźć. — **laborantĭbus**: laborare (-āvi) być w trudnem położeniu, por. **86, 1.** — **submittit**: subsidia. — 2. **ad anĭmum occurrit**: przychodzi na myśl, uprzytomniają sobie. — **conveniat**: con-venīre (-vēni, -ventum) odpowiadać; convĕnit nieosob.: przystoi. — 3. **perfregĕrint**: per-fringĕre (-frēgi, -fractum) przełamać. — **rem obtinuĕrint**: dopną swego. — 4. **inīquum loci ad declivitātem fastigium**: nierówne wyniesienie miejsca, powodujące spadzistość (declivĭtas, -ātis, ż., por. **83, 2** declīvis, -e). — **magnum habet momentum = magni est momenti**, por. Nep. Żyw. Alc. **8, 4.** — 5. **invĭcem** = in vicem: na zmiany, zkolei. — **intĕgri**: in-teger (-gra, -grum, złoż. z in- przecz. i tango, tetĭgi, tactum) nietknięty, świeży, por. **87, 2.** — **defatigātis... succēdunt**: suc-cedĕre (-cessi, -cessum) alicui następować po kim, zastępować kogo. — 6. **suppĕtunt**: sup-petĕre (-petīvi, -petītum) wystarczać.

86. 1. **subsidiō**: por. **87, 2. 88,** 6 i Nep. Żyw. Milt. **5, 4,** obj. jęz. — 2. **impĕrat... pugnet**: w żywym, jakgdyby wprost rzuconym rozkazie. Przykład, że zdania poboczne mają pierwotnie swoje tryby niezależne od spójki. — 3. **adit relĭquos**: por. Nep. Żyw. Han. **2, 3.** — **succumbant**: suc-cumbĕre, (-cubŭi, -cubĭtum) ulec. — 4. **praerupta**: imiesł. cz. przeszł. str. b. od prae-rumpĕre (-rūpi) w znacz. przymiot.; urwisty. — **praerupta atque ex ascensū**: miejsca urwiste i wymagające spinania się, w ten sposób (t. j. spinając się) atakują. — 5. **propugnantes**: obrońców (od pro-pugnare, -āvi, -ātum bronić). — **deturbant**: de-turbāre (-āvi, -ātum) (z wysokości) zepchnąć, spędzić, por. **81, 2** pro-turbāre.

87. 3. **restitūtō proeliō**: proelium re-stituĕre (-stitŭi) przywrócić (normalny) stan bitwy. — 4. **adorīri**: alĭquem (-ortus sum) uderzyć na... — 5. **fors** = fortuna (6 p. forte przysł.: przypadkiem). — **facit certiōrem, quid... existĭmet**: podaje mu do wiadomości (zapytanie), co...

88. 1. **quō insignī**: przydawkowo, z grecka, w jęz. pol. przez zdanie wtrącone: którego, a był wyróżniający, używał. — **ut de locis...**: jakoże. — **devexa**: imiesł. cz. przeszł. str. b. od de-vehĕre (-xi), w znacz. przym., wgłębiony, kotlinny. — 2. **excĭpit**: ex-cipĕre (-cēpi, -ceptum) przejąć, nastąpić po... — **rem gerunt** (gerĕre, gessi, gestum): walczą. — 6. **Quodnīsi**: por. Nep. Żyw. Han. **1, 2.** — **defessi**: defatigāti **85, 5.** — 7. **De mediā nocte**: o północy.

89. 2. **se... offerre** (ob-tŭli, ob-latum): ofiarować się. — 3. **prodūci**: pro-ducĕre (-duxi, ductum) przyprowadzić przed siebie. — 5. **si per eos**: z grecka: czyby nie. — **re-cuperāre**: (-āvi, -ātum z re-cipĕre) odzyskać. — **totō exercitŭī**: por. **72, 4.** — **singŭla**: nie po jednej głowie (jednostce), lecz naogół podziałkowo: poszczególne jednostki, po kilka jednostek. — **nomĭne**: tytułem.

List Cezara do Cycerona (Cicero, Epistulae ad Atticum X, 8 b)

1. **temĕre**: tyle co imprudenter, nierozważnie, lekkomyślnie, naoślep, por. Ov. Przem. II 50, obj. jęz. — **benevolentiā**: bene-volentia (-ae, ż., od bene i velle) życzliwość (wzajemna). — **quō**: por. Ov. Przem. II 19, obj. jęz.; tu: w jakimś kierunku (zaimek nieokreślny). — **progrederēris**: 2 os. l. p. tr. war. cz. przeszł. niedok. str. biern. od pro-grĕdi (-gressus sum) posuwać się. — **proclinātā iam re**: kiedy już sprawa przybrała stanowczy obrót (przeciwieństwo: intĕgrā), przenośnia z obrazu ważenia na szali. — **intĕgrā**: por. Caes. BG VII 85, 5, obj. jęz. — **fecĕris i consuluĕris**: fut. II nadaje twierdzeniu większą pewność: zobaczysz, że zadasz... i postąpisz. — **commŏde**: korzystnie. — **tibi... consuluĕris**: con-sulĕre z 3 p. (con-sultum, por. consilium, -ī, n., rada) dbać o..., działać na korzyść czyją. — **obsecūtus**: ob-sĕqui z 3 p. słuchać kogo, stosować się do..., ulec czemu. — **secundissĭma**: secundus (-a, -um, od sequi, secūtus sum, por. Ov. Przem. VI 291, obj. jęz.) pomyślny. — Łącz: si non fortūnae obsecūtus videbĕre.., nec causam secūtus (sc. esse videbĕre), ...sed meum alĭquod factum condemnavisse (bezokol. również zawisły od wspólnego orzeczenia videbĕre); dwa zdania wtrącone służą do bliższego objaśnienia słów fortūnae i causam. — **abs te**: ab przybiera -s przed q i t; por. e — ex.

2. **Postrēmō**: 6 p. l. p. od postremus (-a, -um, st. najw. do postĕa, posterior), użyty przysłówkowo; wkońcu. — **convĕnit**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 4, obj. jęz. Caes. BG VII 85, 3, obj. jęz. — **controversiis**: contro-versia (-ae, ż., z contra i vertĕre, verti, versum, zwracać) zatarg. — **Quod**: t. j. abesse a civilĭbus controversiis. — **probārent**: probāre (-āvi, -ātum, por. probus, -a, -um) uznawać, pozwalać. — **pericŭli causā**: z powodu niebezpieczeństwa, ze względu na niebezpieczeństwo, ponieważ groziło to niebezpieczeństwem. — **assĕqui** (as- [z ad-] -secūtus sum) z 4 p.: osiągnąć, dopiąć. — **explorātō**: por. Caes. BG VII 83, 4, obj. rzecz.; tu: zbadać, poznać dokładnie. — **testimoniō**: testimonium (-ī, n., od testāri, por. Nep. Żyw. Tem. 4, 2, obj. jęz.) świadectwo, dowody; znając dokładnie na (licznych) dowodach, życie moje (t. j. mój charakter). — **iudiciō**: iudicium (-ī, n., por. iudex, -ĭcis, m., sędzia) sąd (rozważny), wybór rozważny i stateczny. — **tutius**: por. Ov. Przem. II 53, obj. jęz. — **quidquam**: quis-quam (cuius-quam), quidquam, po przeczeniu, tyle co nemo, nihil. — **contentiōne**: contentio (-ōnis, ż., od con-tendĕre, -tendi, -tentum) współzawodnictwo, zawody, walka.

Cicero, In L. Catilinam I.

1. **Quo usque** (usque: bez przerwy, aż; por. Ov. Żale IV 10, 7, obj. jęz.): dokąd, pókiż. — **tandem**: wreszcie; w pytaniach często jedynie wzmacnia, por. 28 Quid tandem te impĕdit? — **abutēre**: por. Cic. Epp. ad Fam. XI 12, 2, obj. jęz. — **etiam**: jeszcze; por. 9 dixisti paulum tibi esse etiam nunc morae rzekłeś, że narazie jeszcze musisz zwlekać. — **elūdet**: (ē-ludĕre -lūsi, -lūsum) z 4 p., naigrawać się z kogo, zwodzić. — **quem ad finem**: pokąd. — **effrenāta** (por. 25): imiesł. cz. przeszł. str. b., użyty przymiotnikowo, od ef- (z ex-) -frenāre (por. frenum Ov. Przem. II 191, obj. jęz.) wyuzdany. —

sese... iactābit: będzie się miotała (por. Ov. Przem. VI 536, obj. jęz.). — **praesidium:** por. 7. 8. 11 i Caes. BG VII 68, 2, obj. jęz. — **vigiliae:** por. 8 vigiliis esse munītam i multō me vigilāre acrius ad salutem; por. Caes. BG VII 71, 5, obj. rzecz. — **concursus:** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 4, obj. jęz. — **habendī senātūs:** miejsce posiedzenia senatu; w którem obecnie posiedzenie odbywa się. — **Patēre:** por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz.; tu: są otwarte, jawne, wszystkim wiadome. — **constrictam:** con-stringĕre (-strinxi) skrępować; czy nie widzisz, że świadomość tych wszystkich opowiła (jakby więzami) twoje sprzysiężenie i trzyma je (bezwładne w uwięzi). — **superiōre:** superior (st. wyższy do supra; suprēmus) poprzedni; por. 8. 14. 18. 29. — **quid consilii:** por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — Łącz: quem nostrum ignorāre arbitrāris, quid... quid, ...ubi... quos... — **arbitrāris:** por. 17 i Nep. Żyw. Han. 12, 5, obj. jęz.

2. **immo verō:** owszem, co więcej. — **consilii particeps:** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 1, obj. jęz. — **notat** (por. Ov. F. III 650, obj. jęz.) **et designat:** w pamięci sobie utrwala i przeznacza (w myśli). — **nostrum:** 2 p. l. mn. — **fortes virī:** z naciskiem (ironicznie): bohaterzy; por. 3 viri fortes, jak zazwyczaj o Rzymianach. — **satis facĕre rei publĭcae vidēmur:** zdaje się nam, że dosyć czynimy dla rzeczypospolitej, jeżeli... — **iam pridem:** już dawno, por. 5. 55; pridem przedtem. — **conferri** (in te): by na ciebie zwaliła się; co do str. biern., por. 5 comprehendi i 12 interfĭci; por. Nep. Żyw. Alc. 4, 2, obj. jęz. — **pestem** (por. 11, 30): pestis (-is, ż.) zaraza, klęska (częsta na południu), nieszczęście, człowiek szkodliwy (w języku potocznym). — **An verō:** zaprawdę, czy; verō (na drugiem miejscu) zaś; por. 15, 16. — **An... Scipio... interfēcit..., Catilīnam... nos... perferēmus:** kiedy Scypjo mógł zabić, ...my ścierpimy Katylinę?; przeciwieństwo wyraża się w słowach: Tyberjusza Grakcha, który umiarkowanie zachwiać próbował..., Scypjo, człowiek prywatny..., my zaś, którzy jesteśmy konsulami (t. j. tem więcej mamy obowiązek czuwać nad całością państwa), ścierpimy Katylinę (t. j. jednostkę, w porównaniu z Grakchusem, zbrodniczą), pragnącego zniszczyć cały świat rzezią i pożarami.

3. **labefactantem:** por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **praeterĕo:** por. 14 Quod ego praetermitto... Praetermitto ruinas... 15 Ac iam illa omitto; figura retoryczna zwana praeteritio, gdy mowca, pomijając rzekomo fakt jakiś, piętnuje go lub wychwala w kilku słowach. — **quod:** explicatīvum. — **fuit ista** (por. Ov. Przem. II 54, obj. jęz.; tu: ta wasza, w mowie do senatorów, przedstawicieli narodu) **...virtus, ut...:** poczytywano to niegdyś między wami za cnotę, by... — **acrioribus (quam...):** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 1, obj. jęz. — **Suppliciis:** sup-plicium (-ī, n.) kara (śmierci). — **perniciōsum:** por. 5. 8. 11. 24. 28 i Cic. Epp. ad Att. XI 6, 6, obj. jęz.; pernicies (-iei, ż.) zguba 11. 33. — **coercērent:** por. Ov. Przem. VI 226, obj. jęz. — **in te:** przeciw tobie. — **vehĕmens:** gwałtowny, ostry; por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz. i 29 vehementius... pertimescenda. — **desŭmus:** brak nas (zaniedbujemy nasze obowiązki).

4. **Decrēvit:** por. 20 i Nep. Żyw. Alc. 4, 2, obj. jęz. — **ne quid... detrimentī capĕret:** aby nie poniosła szkody, uszczerbku (de-trimentum, por. Caes. BG VII 83, 1, obj. jęz. — **nox nulla intercessit, interfectus est:** jedna noc nie nastąpiła między uchwałą a zabiciem; tego samego dnia został zabity. — **seditiōnum suspiciōnes:** gen. obiectivus; z powodu podejrzeń o wszczynanie rozruchów; seditio (-ōnis, ż.) bunt, rozruchy; suspicio, -ōnis, ż. (por. suspicari, Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 1, obj. jęz.), podejrzenie. —

maiorĭbus: maiōres (-um, m.), przodkowie. — **est permissa**: por. Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz. — **remorāta**: por. Ov. Przem. VI 772, obj. jęz. — **hebescĕre**: (częstotl., por. hebes, -ĕtis) tępieć; o ostrzu (acies, -iēi, ż.): być nieczynnem, (pon. ostrze przez używanie wzmacnia się); sen. cons. jest porównane do toporu. — **inclūsum**: in-cludĕre (-clūsi) in z 6 p., zamknąć w czem; por. 31 pericŭlum... inclūsum in venis; 7 te... meis praesidiis... circumclūsum zamknięty dokoła; 10 exclūsi: por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz. — **vagīnā**: vagīna (-ae, ż.) pochwa. — **recondĭtum**: re-condĕre (-dĭdi) schować (zpowrotem). — **confestim**: rychło, natychmiast. — **deponendam... confirmandam**: nie żeby wyzbyć się zuchwalstwa, lecz aby je wzmocnić. — **dissolūtum**: dis-solūtus (imiesł. cz. przeszł. str. b., przymiotnikowo użyty, od dis-solvĕre, -solvi) rozwiązły, nie panujący nad sobą. — **inertiae**: in--ertia (-ae, ż., z in- przecz. i ars, artis, ż., sztuka, sprawność) niesprawność, niedołęstwo; por. 29. — **nequitiaéque**: ne-quitia (-ae, ż., por. nequĕo nie móc, nequam nicpoń) niemoc, nikczemność. — **condemno**: con-demnāre (-avi, -ātum, por. damnāre) potępiać za co (z 2 p. crimĭnis).

5. **faucĭbus**: fauces (-ium, ż.) gardziel, wąwóz, przesmyk; plurālis plurālis. — **in dies**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **atque adĕo**: a nawet, co więcej. — **intestīnam**: intestīnus (-a, -um, por. fr. intestins wnętrzności) wewnętrzny, w samem łonie (będący). — **molientem**: por. 8 nihil molīris i Nep. Żyw. Alc. 10, obj. jęz. — **erit verendum**: por. 17 verebĕre, 2 os. l. p. dep. cz. przyszł.; 29 certe verendum mihi non erat; Nep. Żyw. Han. 9, obj. jęz.; erit verendum, nie coniugatio periphrastĭca pass., lecz dla wyrażenia konieczności przyszłej; ne non że nie (że wszyscy szlachetni nie powiedzą, że raczej zbyt późno tak postąpiłem, niżeli zbyt surowo); verēri ne lękać się, by nie = że; verēri ne non lękać się, że nie (ironicznie, por. credo). — **serius**: serus (-a, -um) późny. — **addūcor**: ad--ducĕre (-duxi, -ductum) skłaniać; por. 21 eosdem facĭle adducam, ut... — **interficiēre**: 2 os. l. p. str. biern. cz. przyszł.

6. **obsessus**: ob-sidēre (-sēdi) oblegać. — **com-movēre**: poruszyć; por. 7. 22. — **adhúc**: por. Nep. Żyw. Han. 4, 3, obj. jęz. — **speculabuntur**: por. Nep. Żyw. Alc. 8, 6, obj. jęz. — **Etĕnim**: bo i, albowiem; por. 31. — **amplius**: dłużej, więcej. — **coetūs**: coetūs (-ūs, m., od co-īre schodzić się) zebranie; por. 10 coetū vestrō dimissō. — **parietĭbus**: paries (-iĕtis, ż.) ściana; por. 19 isdem parietĭbus tutō esse tecum. — **illustrantur**: il- (z in-) -lustrare (-avi, -ātum) oświetlać, na światło wynosić; por. 32 omnia patefacta, illustrata, oppressa. — **erumpunt**: ē-rumpĕre (-rūpi, -ruptum) wybuchać (por. 31), przedostawać się nazewnątrz. — **obliviscĕre**: 2 os. l. p. tr. rozk. cz. ter. dep. od ob-livisci (-lītus sum) z 2 p. zapominać o czem. — **Tenēris**: jesteś zewsząd ujęty, przytrzymany, przyłapany. — **luce clariōra**: jaśniejsze od słońca (które na południu jest oślępiające); figura exaggeratiōnis (hyperbŏle). — **mecum licet recognoscas**: zechciej ze mną przejść; por. 8 Recognosce tandem mecum noctem illam; licet z tr. łącz. ma znaczenie konjunkcji tr. rozk.

7. **Meministīne me... dicĕre**: czy pamiętasz, że mówiłem; bezokol. cz. ter. po meminisse częsty obok bezokolicznika cz. przeszł. — Łącz: Meministī-ne me dicĕre fore C. Manlium. — **satellĭtem**: satelles (-ĭtis, m.) towarzysz, druh, pomocnik. — **administrum**: ad-minister (-strī, m.) por. Ov. Przem. II 289, obj. jęz., wykonawca, pomocnik. — **Num me fefellit... dies**: czyż (oczekujemy odpowiedzi przeczącej) mię zawiódł termin; czy pomyliłem się w dacie? — **non modo... verum**: nietylko... ale (nawet); czyż nie od-

gadłem, nietylko rzeczy samej, tak bardzo okrutnej (atrox, -ōcis, przym.) i niewiarygodnej, ale nawet, co o wiele więcej jest podziwu godnem, jej dokładnego terminu? — **caedem te... contulisse in...**: że rzeź naznaczyłeś na dzień... — **tuōrum consiliōrum reprimendōrum causā**: nietyle, by siebie ocalić, ile aby twoje zamiary zgnieść (obalić, udaremnić). — **infitiāri**: por. Ov. Przem. II 34, obj. jęz. — **discessū**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 3, obj. jęz. — **qui remansissēmus**: tr. łącz. w zd. poboczn. w mowie zależnej.

8. **confiděres**: por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz. — **planēque**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz.; tu: wyraźnie, dokładnie. — **falcarios**: falcarius (-ī, m., od falx, -alcis, ż., sierp, kosa) wyrabiający sierpy, kosy. — **non agam obscūre**: powiem całkiem wyraźnie; litōtes. — **amentiae**: por. 26 i Ov. Żale I 3, 91, obj. jęz. — **convincam**: con-vincĕre (-vīci, -victum) przekonać, zbić, udowodnić.

9. **ubĭnam gentium**: = ubi gentium w jakim narodzie; genetīvus partitīvus po przysłówkach miejsca; -nam wzmacnia pytanie, por. qui-nam, quis-nam, który, kto. — **interĭtū**: inter-ĭtus (-ūs, m., od inter-īre, -ĭi, -ĭtum, zginąć) zagłada; t. s. ex-itium, -ī, n., od ex-īre, -ĭi, -ĭtum, por. 12 Italiam totam ad exitium et vastitatem vocas; 33 cum tuā peste ac pernicie cumque eōrum exitiō, qui... — **trucidāri**: trucī-dāre (-āvi, -atum, por. trux, -ucis, przym., okrutny) zabić. — **nondum**: jeszcze nie, narazie jeszcze nie; z groźbą. — **placēret**: placet (-cuit, -acĭtum) należy (zdaniem czyjem); por. 20 si hic ordo placere decrevĕrit te ire in exsilium. — **discripsisti**: di-scribĕre (-scriptum) rozdzielić (na planie narysowanym). — **morae**: por. Ov. Przem. VI 215, obj. jęz. — **quod... vivĕrem**: że (explicatīvum) ...żyję; tr. łącz. w mowie zależnej. — **Reperti sunt... qui... liberārent**: znaleźli się tacy (uogólniająco), którzy byli zdolni cię uwolnić. — **lectŭlō**: lectŭlus (-ī, m., zdrobn. od lectus, -ī, m., łoże, od legĕre kłaść) łóżko. — **pollicerentur**: pollicēri (pollicĭtus sum) przyrzekać; por. 32.

10. **vixdum etiam**: ledwo że jeszcze nie. — **dimissō**: di-mittĕre (-mīsi) rozpuścić, rozwiązać. — **compĕri**: com-perīre (-pertum) dowiedzieć się. — **munīvi atque firmāvi**: synonymōrum par; umocniłem; munīre (-ītum) obwarować (por. moenia); firmāre (-ātum) uczynić mocnem (firmus, -a, -um). — **salutātum**: supīnum; dla pozdrowienia. — **mane**: rano; por. Ov. Przem. II 63, obj. jęz. — **illi ipsi, quos**: ci właśnie, których. — **id tempŏris** = eō tempŏre o tej porze. — **perge, quo coepisti** (sc. ire): pergĕre (perrexi, perrectum) zdążać, ciągnąć dalej; snuj dalej swą działalność, w jakim kierunku ją zacząłeś; 23 recta perge in exsilium: prosto zdążaj na wygnanie. — **aliquando**: raz wreszcie; por. 25 Ibis tandem aliquando. — **desiděrant**: por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz. — **si minus** = **si non** (sc. omnes) jeżeli nie; por. 22 si minus in praesens tempus... at in posteritatem. — **dum modo**: byle tylko; por. 22 dum modo ista sit privāta calamĭtas. — **Nobiscum versāri**: Wśród nas przebywać; por. 31. — **non feram, non patiar, non sinam**: tricōlon synonymōrum, z wielkim naciskiem: nie zniosę, nie ścierpię, nie pozwolę.

11. **habenda est... gratia**: gratiam habere alicui być komu wdzięcznym. — **taetram**: taeter, (-tra, -trum, por. taedet) wstrętny. — **infestam**: in-festus (-a, -um) wrogi; por. 17 infestis omnium ocŭlis conspĭci. — **Non est... in unō homĭne summa salus periclitanda rei publĭcae**: nie należy na jednostce doświadczać całości rzeczypospolitej; pericli-tari, -ātus sum, por. ex-perīri, peri-cŭlum wystawiać na próbę. — **insidiātus es**: in-sidiāri z 3 p. zasa-

dzać się na kogo; por. 32 Desĭnant insidiari... consŭli. — **competitōres**: com-petĭtor (-ōris, m., od com- i -petĕre, -petīvi, -petĭtum) współubiegający się, współzawodnik. — **nullō tumultū publice concitātō**: bez wywołania publicznych rozruchów; por. 23 concĭta perdĭtos cives pobudź, poduszcz. — **per me**: własną siłą, samodzielnie; por. 28 homĭnem per te cognĭtum, bez przodków, znanemu tylko dzięki sobie. — **calamitāte**: calamĭtas (-ātis, ż.) klęska; por. 22 dum modo ista sit privata calamĭtas.

12. **vastitātem**: vastĭtas (-ātis, ż., por. vastāre 21. 29) spustoszenie. — **templa... tecta... vitam... Italiam.... ad exitium et vastitātem vocas**: ciągniesz ku... — **disciplinaéque**: disciplīna (-ae, ż., por. discĕre, discipŭlus) karność, karny nawyk, surowy obyczaj. — **ad severitātem lenius**: co do, pod względem, o ile idzie o... — **residēbit in re publĭca**: por. Ov. Przem. VI 301, obj. jęz.; osiędzie (= pozostanie), jak szumowina, por. niżej sentīna rei publĭcae. — **manus** (-ūs, ż.): garść zbrojna, oddział, szajka; por. 15. 23. 25. — **sin**: por. 18 i Cic. Epp. ad Att. IV 1, 6, obj. jęz. — **iam dudum**: oddawna. — **exhauriētur**: ex-haurīre (-hausi, -haustum) wyczerpać (jak wodę z dna okrętu). — **sentīna** (-ae, ż.): woda na dnie okrętu.

13. **tuā sponte**: por. Caes. BG 1, 9, 2. VI 14, 2, obj. jęz. Ov. Żale IV 10, 25, obj. jęz.; tu: dobrowolnie. — **exsilium**: por. Ov. Przem. VI 282, obj. jęz. — **si me consŭlis**: por. Nep. Żyw. Tem. 2, 6, obj. jęz. — **extra istam coniuratiōnem**: poza. — **nemo... qui**: zawsze z tr. łącz.; qui non = quin. — **Quae nota domestĭcae turpitudĭnis non inusta vitae tuae est**: jaka zmaza zgorszenia rodzinnego nie wypaliła piętna na twem życiu? — **quod privātārum rerum dedĕcus non haeret in famā**: niema bezeceństwa w życiu prywatnem, któreby nie utkwiło w opinji o tobie, nie przywarło na zawsze do opinji o tobie.

14. **vacuefecisses**: vacue-facĕre (-feci, -factum) opróżnić; śmiercią (przez ciebie spowodowaną) żony poprzedniej opróżniłeś dom dla nowego małżeństwa; por. 16 subsellia vacuefacta sunt zostały opróżnione. — **aliō incredibĭli scelĕre hoc scelus cumulasti**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 2, obj. jęz. — **silēri**: silēre (silŭi) milczeć. — **immanĭtas**: (-atis, ż., por. in-mānis, -e, okropny) ogrom, zgroza, potworność. — **exstitisse**: por. 18 Nullum iam alĭquot annis facĭnus exstitit; ex-sistĕre powstać, istnieć. — **vindicāta esse**: por. 19. 32 i Ov. F. III 551, obj. jęz.; tu: mścić, karać. — **ruīnas fortunārum tuārum**: por. Ov. Przem. II 268, obj. jęz.: twoją ruinę majątkową. — **impendēre**: por. 22. 29 i Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **ignominiam**: ignominia (-ae, ż.) haniebność; por. i- (= in- przecz.) (-g) nobĭlis. — **difficultātem**: trudność, kłopot, ambaras (majątkowy).

15. **lux**: światło słoneczne (życie w Rzymie). — **Łącz**: manum paravisse consŭlum et princĭpum civitatis interficiendōrum causa. — **mentem**: por. 29 mentĭbus; myśl, rozmysł. — **obstitisse**: ob-stāre (por. Ov. Żale IV 10, 115, obj. jęz.) stać na przeszkodzie. — **petitiōnes**: petitio (-ōnis, ż., od petĕre, petīvi, -ītum, godzić) zamach. — **coniectas**: con-icĕre (-iēci) wymierzyć, skierować. — **declinatiōne**: declinatio (-ōnis, ż., por. de-clinare, -avi, -atum, uchylić) uchylenie. — **parvā quādam declinatiōne, ut aiunt, corpŏris effūgi**: uniknąć, jak to mówią, mimowolnym odruchem ciała samego (bez zasłony). — **assequĕris**: as- (z ad-) -sĕqui (-secūtus) osiągnąć, dopiąć. — **desistis**: de-sistĕre (-stĭti) odstąpić, zaprzestać; por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz.

16. **extorta**: ex-torquere (-torsi) wykręcić, wytrącić (przez wykręcenie dłoni). — **ista**: por. Ov. Przem. II 54, obj. jęz. — **sica**: por. Cic. Epp. ad

Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **excĭdit**: ex-cidĕre (z ex- i cadĕre, cecĭdi, casum, upaść) wypaść. — **casū**: por. Caes. BG VII 87, 5, obj. jęz. — **elapsa est**: e-lābī (por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz.) wymknąć się. — **abs te**: por. 21. 27 i Cic. Epp. ad Att. X 8 b, 1, obj. jęz. — **initiāta**: initiare (-āvi) wtajemniczać, uświęcać. — **devōta**: de-vovēre (-vōvi) poświęcać. — **quod... putas**: (nie) trudno domyślić się, jakich święceń udzieliłeś swemu nożowi, wobec tego że uważasz, że jest koniecznem utkwić go w ciele konsula. — **de-figĕre** (-fixi, -fixum): utkwić. — **frequentia**: por. 21 i Cic. Epp. ad Att. IV 1, 5, obj. jęz. — **necessariis**: necessarius (-ī, m.) krewny, bliski, zaufany, klient. — **post homĭnum memoriam**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **contĭgit**: con-tingĕre przypaść w udziele, przydarzyć się. — **nemĭni**: na końcu, por. Nep. Żyw. Tem. 1. — **vocis... contumeliam**: zniewagę słowną. — **cum sis gravissĭmō iudiciō taciturnitātis oppressus**: gdy cię przytłacza najcięższy wyrok milczenia; por. 32 omnia patefacta, illustrata, oppressa zgniecione, por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz. — **constitūti**: con-stituĕre (z con- i statuĕre stanowić; -stitŭi) naznaczać. — **simul atque**: z tr. ozn. cz. przeszł. dok., skoro tylko, z chwilą gdy. — **assedisti**: as- (z ad-) -sidere lub -sidĕre, (-sessum) zasiąść obok (na posiedzeniu). — **nudam atque inānem** (por. Ov. Przem. II 166, obj. jęz.): synonymōrum par. — Łącz: **quō tandem anĭmō tibi ferendum putas** (id), **quod adventū tuō...**

17. **mehercŭle**: także mehercle, mehercŭles, hercle; 5 p. od Hercŭles, przysłówkowo użyty; me-hercŭle (por. medius fidius = me Dius fidius, sc. iuvet niech tak mię Dzeus obrońca wiarygodności wspiera) na Herkulesa (= tak mię Herkulesie wspieraj). — **istō pactō**: w ten sposób (jak ciebie); pactō = modo; imiesł. cz. przeszł. str. b., użyty rzeczownikowo, od pacisci, pactus sum i pangĕre, pepĭgi, pactum; układ; por. 31 nescio quō pactō. — **iniuriā**: niesłusznie (6 p. od in-iuria, -ae, ż., użyty przysłówkowo). — **offensum**: of- (z ob-) -fendĕre, -fendī, por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz.; z 3 p., nieprzech., nie podobać się komu, być przykrym komu. — **carēre** (por. Ov. Żale IV 10, 32, obj. jęz.) **me aspectū civium... mallem**: wolałbym wyrzec się (obywać się bez) widoku współobywateli. — **odium... iustum et iam diu tibi debĭtum, dubĭtas**: debĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od dēbēre, debŭi, być winnym, użyty przymiotnikowo) winny, należny; por. 20 suppliciis iustis debitisque; assonans: debĭtum — dubĭtas. — **dubĭtas**: z bezokol., por. 20; wahać się, zwlekać. — **praesentiámque**: praesentia (-ae, ż., por. praesens, -ntis, obecny) obecność. — **placāre**: por. Ov. F. III 653, obj. jęz. — **ut opīnor**: łącz z nast.: ...concedĕres nie wątpię, że usunąłbyś się. — **alĭquō concedĕres**: con-cedĕre (-cessi, -cessum) ustąpić, usunąć się (alĭquō dokądś). — **nihil te iudicat... nisi cogitāre** sądzi, że ty jedynie przemyśliwasz. — **pertimesces**: por. 22. 29; per-timescĕre (-timŭi) częstotl. i wzmocn.: lękać się.

18. **flagitium** (-ī, n.): czyn haniebny, występek, zbrodnia. — **vexatio**: (-iōnis, ż., por. 27 vexāre: 29 vexabuntur) dręczenie, prześladowanie, niepokojenie. — **direptiō-que**: (-iōnis, ż., od di-ripĕre, -ripŭi, -reptum, rozrywać, grabić) grabież. — **non solum... verum etiam**: różne odmiany wyrażenia non solum... sed etiam. — **non solum ad neglegendas leges et quaestiōnes, verum etiam ad evertendas perfringendásque** (por. Caes. BG 85, 3, obj. jęz.) **valuisti**: potrafiłeś nietylko zlekceważyć prawa i trybunały, lecz nawet je obalić i łamać. — **quidquid increpuĕrit**: za ladajakim hałasem, szelestem; in-crepare (-crepĭtum) nieprzech. wydawać łoskot. — Łącz: **non est ferendum... me... esse in metū...**: jest rzeczą nie do zniesienia,

bym ja była w obawie... — **ā tuō scelére abhorrĕat:** ab-horrere (-horrŭi) ab alĭquā re być dalekim od czego, nie mieć z czem nic wspólnego; nie można, jak się zdaje, uknuć spisku przeciw mnie, któryby nic nie miał wspólnego z twoją zbrodniczością; w którym tybyś zbrodniczo nie umaczał palców; por. 20 id quod abhorret ā meis morĭbus: co jest obce moim obyczajom. — **hunc mihi timōrem ērĭpe:** odejmij mi tę obawę; ē-ripĕre (-ripŭi, -reptum) wydrzeć; por. 20 vitam istam, multis suppliciis iustis debitísque ereptam wydartą, wyrwaną. — **desĭnam:** por. Ov. Przem. II 47, obj. jęz.

19. **im-petrāre** (-āvi, -ātum): uzyskać. — **ad-hibēre:** por. Cic. Epp. ad Fam. XI 12, 2, obj. jęz. — **Quid, quod...?** A co (na to powiesz), że sam oddałeś się pod nadzór (custodia, -ae, ż., por. custos, -ōdis, m., stróż). — **domi meae:** por. 24 domi tuae; 32 domi suae; miejscownik pojęty jako 2 p. l. p. — **responsum tulisses:** responsum ferre (tuli, latum) odebrać odpowiedź. — **tutō:** 6 p. l. p., użyty przysłówkowo; por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 5, obj. jęz., Ov. Przem. II 53, obj. jęz. — **quod isdem moenĭbus** (por. Ov. F. III 560, obj. jęz.) **continerēmur:** że zawieramy się w tych samych murach, że otaczają nas te same mury. — **repudiātus:** re-pudiāre (-āvi, -ātum) wzgardzić, odepchnąć, oddalić. — **sodālem:** sodālis (-is, m., por. Ov. Żale IV 10, 46, obj. jęz.) towarzysz. — **demigrasti:** de-migrāre (-āvi, -atum) przenieść się, uciec się. — **videlĭcet:** z vide tr. rozk. od vidēre i licet (por. 6), oczywiście (ironicznie); por. 21. — **suspicandum:** suspicari; por. Cic. Epp. ad Att. VIII, 3, 1, obj. jęz. — **sagacissĭmum:** sagax (-ācis) bystry. — **vincŭlis:** vincŭla (-ōrum, n., od vincīre, vinxi, vinctum, więzić) więzienie. — **qui** z tr. łącz.: por. 24 ā quō sciam; uogólniająco (nietylko ten, lecz także taki, który sam się osądził godnym nadzoru); nadto zawisłość od acc. c. inf., w 24. od zdania w tr. łącz.

20. **ēmŏrī** (-mortŭus sum): zamierać, kończyć życie. — **solitudinīque mandāre** (-āvi, -ātum): zlecić, przekazać; por. 27 ea... anĭmis vestris mentibúsque mandate; solitūdo (-ĭnis, ż., por. solus, -a, -um, sam) samotność. — **obtemperatūrum:** ob-temperāre (-āvi, -ātum) alicui być komu posłusznym. — **id quod:** co. — **vocem:** vox (-ōcis, ż.) wyraz (t. j. wygnanie). — **Ecquid:** por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz. — **attendis:** at- (z ad-) -tendĕre, sc. anĭmum (ad) alĭquid, -tendi, -tentum, zauważać.

21. **mihi, consŭli:** mnie, który przecież jestem konsulem. — **senātus vim et manūs intulisset:** vim in-ferre alicui zadać przemoc komu; manus in-ferre alicui rękę podnieść na kogo; figura zeugma, gdzie orzeczenie jest wspólne przedmiotowi abstrakcyjnemu i konkretnemu; = manus per vim inferre; senat rzuciłby się na mnie z podniesionemi rękoma, aby przemocą zmusić mię do uszanowania Sestjusza. — **Dē tē...:** sc. sententiam probant. — **cum quiescunt... cum patiuntur... cum tacent...:** przez to, że zachowują się spokojnie... znoszą cierpliwie... milczą. — **vilissĭma:** vilis (-e) tani, mało wart, mało znaczący. — **relinquentem:** jeżeli zechcesz opuścić. — **usque ad:** por. 1.

22. **quid:** na cóż? — **duint:** dawniejsza forma trybu warunkowego cz. przeszł. nieoznaczonego (t. zw. aoristu), później używana w pewnych zwrotach w znaczeniu cz. ter. = dent; duim, -is, -it, -int. — **perterrĭtos:** por. Cic. Epp. ad Fam. XI 12, 1, obj. jęz. — **ire in exsilium anĭmum induxĕris:** anĭmum in-ducĕre (-duxi, -uctum) z bezok. postanowić coś uczynić. — **tempestas:** por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **si minus in praesens tempus recentī memoriā:** jeżeli nie narazie, ze względu na świeżą

(recens, -ntis, przym.) pamięć twoich zbrodni. — **in posteritātem**: por. 28 An invidiam posteritatis times? 29 ne quid... invidiae in posteritātem redundāret i Ov. Żale IV 10, 2; -ātis, ż. (por. postea później, potem, postĕri potomni) potomność. — **est tanti**: gen. pretii, warto jest, opłaci się. — **seiungātur**: se-iungĕre (-iunxi, -iunctum, z se[d]- oznacz. rozdział, por. 23 secerne te a bonis; 32 secedent improbi... secernentur a nobis...; se-parāre i t. p.) oddzielać.

23. **praedĭcas**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 6, obj. jęz. — **inimīcō... conflāre vis invidiam**: con-flāre (-āvi, -ātum) wzniecić, zgotować. — **rectā** (sc. viā): prosto. — **molem**: moles (-is, ż.) ogrom. — **sustinēbo**: por. Ov. F. III 605, obj. jęz. i Żale IV 10, 74, obj. jęz. — **mavis**: 2 os. l. p. cz. ter. od malle. — **importūna**: im-portūnus (-a, -um) bezwstydny. — **exsultā**: por. 25 quibus gaudiis exsultābis i Ov. Przem. VI 282, obj. jęz. — **latrocinio**: latrocinium, n., rozbój; por. 27 latrocinium potius, quam bellum, nominarētur; 31 Quodsi ex tanto latrocinio iste unus tollētur; 33 hostes patriae, latrōnes Italiae, rozbójnicy (latro, -ōnis, m.).

24. **qui tibi praestolarentur armāti**: prae-stolāri (-ātus sum) wyjść naprzeciw kogo. — **pactam** (por. 17) **et constitūtam** (por. 16): umówiony i naznaczony. — **confīdo**: por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz. — **ut... possis...?**: w jaki sposób potrafiłbyś; tr. łącz. possis nie jest zawisły od ut. — **venerāri** (-ātus sum): z 4 p., oddawać cześć czemu.

25. **Nactus es**: por. Caes. BG VII 85, 1, obj. jęz. — Łącz: ex perdĭtis atque derelictis ab omni...

26. **perfruēre**: 2 os. tr. ozn. cz. przyszł. dep. od per-frŭi bez przestanku doznawać. — **bacchabĕre**: bacchāri (-ātus sum) szaleć. — **studium**: por. Ov. Żale IV 10, 21 i 64, obj. jęz. — **meditāti illi sunt, qui feruntur, labōres tui**: do takiego rodzaju życia wymyśliłeś owe twoje znane trudy; dep. w str. b. — **ad facĭnus obeundum**: dla dokonania zbrodni; ob-īre (-ĭi, -ĭtum) wypełnić. — **vigilāre**: por. Caes. BG VII 71, 5, obj. jęz. — **insidiantem bonis otiosōrum**: zasadzając się na mienie beztroskich (otiōsus, -a, -um, mający czas, otium, -ī, n.; wygodny, leniwy). — **Habes ubi ostentes**: masz tam możność popisywać się; ostentāre (-āvi, -ātum) częstotl. i wzmocn. od ostendĕre okazywać. — **famis**: fames (-is, ż.) głód. — **frigŏris**: frigus (-ŏris, n.) mróz. — **inopiae**: inopia (-ae, ż., z in- przecz. i opes, -um, ż., dostatki, por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 6, obj. jęz.) niedostatek; famis... frigŏris, inopiae: asyndetycznie. — **confectum**: con-ficĕre (-fēci, -fectum) wyczerpać.

27. **Tantum profēci**: tyle wskórałem (pro-ficĕre, -fectum, zyskać, dokazać; por. fr. profit korzyść). — **susceptum**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 6, obj. jęz. — **prope iustam**: prawie, niemal. — **querimoniam**: querimonia (-ae, ż., por. Ov. Przem. VI 215, obj. jęz. i Epp. e. P. IV 3, 1, obj. jęz.) skarga. — **detester ac deprĕcer** (por. Ov. Przem. II 98, obj. jęz.): wzmocn. zam. amovĕam; abym (wśród świadczeń się na bogów = przysiąg i modłów) mógł odsunąć od siebie... — **percipĭte**: per-cipĕre (-cēpi, -ceptum, por. fr. percevoir zauważać, percepcja, pojmowanie, zdolność pojmowania) usłyszeć, posłuchać. — **penĭtus**: por. 31 i Nep. Żyw. Alc. 9, obj. jęz.; do głębi, dokładnie. — **tu-ne**: w pytaniu; ty? — **auctōrem... principem**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **evocatōrem**: ē-vocātor (-ōris, m., od ē-vocāre, -āvi, -ātum, wywoływać) wywołujący (z całej Italji zbiegłych niewolników i straceńców do swego obozu); o rzecz. na -tor por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **non emissus ex urbe, sed inmissus in urbem**: nie wysłany

(wyświecony) z miasta, lecz nasłany (t. j. wypuszczony do obozu, by mógł oblec Rzym) na miasto. — **ad mortem rapi:** = corrĭpi; rapĕre (-ŭi, -aptum) porwać, schwycić, t. j. pośpiesznie uwięzić celem natychmiastowego stracenia. — **summō suppliciō mactāri:** por. 3 i 33 aeternis suppliciis vivos mortuósque mactābis; mactāre (-āvi, -ātum) składać na ofiarę, zabijać, karać (karą śmierci, supplicium, -ī, n.).

28. **multārunt:** multāre (-āvi, -ātum) karać (zwykle grzywną, multa, -ae, ż.); por. 29 Catilīnam morte multari. — **qui a re publicā defecērunt:** de-ficĕre (-fēci, -fectum) odpaść od, zbuntować się przeciw. — **refers gratiam:** gratiam re-ferre (rettŭli, relā-tum) odwdzięczać się. — **commendatiōne:** com-mendatio (-ōnis, ż., por. com-mendāre Ov. Epp. e. P. IV 3, 3, obj. jęz.) polecenie; nie zaleconego narodowi przez długi poczet przodków. — **matūre:** rychło; maturāre śpieszyć, Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz.; por. 31 ...audaciae maturĭtas zastarzałe zuchwalstwo (figura hypallăges). — **honōrum gradus:** stopnie karjery urzędniczej.

29. **ardēbunt:** por. Ov. Przem. II 211, obj. jęz. — **conflagratūrum:** con-flagrāre (-āvi, -ātum) spłonąć. — **optĭmum factū:** 6 p. supīnum po przym. facĭlis, difficĭlis, optĭmus; najlepsze do zrobienia, najlepsze, co da się uczynić. — **usūram:** usura (-ae, ż., od uti, usus sum, używać) używanie; **unīus usūram horae... ad vivendum non dedissem:** nie dałbym ani jednej godziny życia dłużej, by się nią cieszył; nie dałbym mu ani jednej godziny życia więcej użyć; szyk unīus usūram horae, zam. unīus horae usūram, przez dążenie do aliteracji: unius usuram. — **contaminārunt:** con-tamināre (-āvi, -ātum) splamić. — **honestārunt:** honestāre (-āvi, -ātum, por. honor, -ōris, m., zaszczyt) zaszczycać, odznaczać. — **parricīda civium:** por. 35 scelĕre parricidiōque i Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **ne quid... invidiae in posteritātem redundāret:** red-undāre (-āvi, -ātum) przelewać się, przedostać się do... — **Quodsi:** por. 30. 31. i Nep. Żyw. Han. 1, 2, obj. jęz. — **partam:** parĕre (pe-pĕri) zrodzić, nabyć, zyskać.

30. **nonnulli sunt qui** z tr. łącz.: po zaimku nieokreślnym (uogólniająco). — **imminent:** im-minere zawisnąć, zagrażać. — **dissimŭlent:** por. Ov. F. III 634, obj. jęz. — **mollĭbus:** mollis (-e, przym.) miękki, dobrotliwy, niezdecydowany. — **aluērunt:** por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **non credendō:** gerundium: przez to, że nie wierzyli w sprzysiężenie. — **corroboravērunt:** cor-robor-a-re (-āvi, -ātum, od robur, -ŏris, n., siła), wzmacniać. — **si in hunc animadvertissem:** anim-ad-vertĕre in alĭquem (-verti, -versum) karać kogo. — **regie:** po tyrańsku. — **quō intendit:** dokąd zmierza. — **stultum:** por. Nep. Żyw. Han. 8, 3, obj. jęz. — **paulĭsper:** por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 2, obj. jęz. — **in perpetŭum:** na zawsze. — **reprĭmi... comprĭmi:** ucisnąć... zgnieść całkowicie. — **se eiecĕrit:** sam się wyrzuci. — **naufrăgos:** (-a, -um, z navis i frangĕre, frēgi, fractum, łamać, rozbić) rozbitek (przenośnie). — **aggregārit:** ag- (z ad-) -gregāre (-āvi, -ātum, por. grex, -egis, m., trzoda) dołączać; por. unum in locum congregentur: niech zgromadzą się w jedno miejsce. — **exstinguētur:** ex-stinguĕre (-stinxi) zgasić, zdławić. — **adulta:** ad-ultus (-a, -um, por. ad-olescĕre, -olŭi, dorastać, ad-olescens) dojrzały, gotowy do sprzętu. — **stirps** (por. Ov. Żale IV 10, 9, obj. jęz.). — **ac semen:** zarodek (stirps łodyga, która wyrasta z zarodka); hyst.-prot.

31. **in his pericŭlis coniuratiōnis insidiisque versāmur:** obracamy się w tych niebezpieczeństwach i zasadzkach (sidłach) sprzysiężenia; przebywamy wśród... (versāri, -ātus sum, por. 10). — **curā et metū esse relevāti:** odczuć ulgę w czemś (w trosce i obawie), być oswobodzonym od czego;

por. niżej: primō relevāri videntur początkowo wydają się doznawać ulgi; morbus... relevatus istīus poenā choroba, osłabiona, złagodzona przez ukaranie go. — **residēbit**: por. Ov. Przem. VI 301, obj. jęz. — **venis**: por. Ov. Przem. VI 307, obj. jęz. — **visceribus**: por. Ov. Przem. II 274, obj. jęz. — **aegri**: por. Nep. Żyw. Milt. 7, 5, obj. jęz. — **aestū**: por. Ov. Przem. II 228, obj. jęz.; tu: gorączka. — **febrīque**: febris (-ris, ż.) febra, zimnica. — **iactantur**: por. Ov. F. III 536, obj. jęz. — **gelĭdam**: por. Ov. Żale IV 10, 3, obj. jęz. — **afflictantur**: af- (z ad-) -flictāre (-āvi, -ātum) nawiedzać, dręczyć. — **reliquis vivis**: póki reszta pozostaje przy życiu. — **ingravescet**: in-gravescĕre (częstotl., por. gravis, -e, ciężki) stawać się cięższym, wzmagać się.
32. **ob-sidēre** (-sēdi, -sessum): por. 5 i Caes. BG VII 69, 1, obj. jęz. — **malleŏlos**: malleŏlus (-ī, m., zdrobn. od malleus, -ī, m., młot) tłuczek; gruba strzała, owinięta pakułami smolnemi do podpalania. — **inflammandam**: in-flammare (-āvi, -atum, por. flamma, -ae, ż., płomień) zapalać. — **patefacta**: pate-facĕre (-fēci, z patēre, por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz.) otwierać, odsłaniać. — **a vitā... arcēbis... inimīcos**: por. 3 i Ov. Przem. VI 226, obj. jęz.

Sallustius, De coniuratiōne Catilīnae

5. **nobĭli genĕre natus**: ablatīvus origĭnis. — **fuit magnā vi**: ablatīvus qualitātis; odznaczał się wielką siłą. — **pravōque**: pravus (-a, -um) przewrotny. — 2. **intestīna**: por. Cic. In Cat. 5, obj. jęz. — **caedes**: por. Cic. In Cat. 7, obj. jęz. — **rapīnae**: rapīna (-ae, ż., od rapĕre, -ŭi, raptum, porywać) grabież. — **discordia**: (-ae, ż., od dis- roz- i cor, cordis, n., serce) niezgoda. — **ibīque**: i w tem. — 3. **patiens inediae** (in-edia, -ae, ż., z in- przecz. i edĕre, edi, esum, jeść), wytrwały na głód. — **algōris**: algor (-ōris, m., por. algere, alsi, czuć zimno) zimno. — **vigiliae**: 2 p. l. p., por. Caes. BG VII 71, 5, obj. rzecz. — **supra quam**: ponad to, jak; ponad czyjąkolwiek wiarę. — **quoiquam**: dawna forma, = cui-quam; por. quoius = cuius, quom = cum (quoniam = cum iam). — 4. **audax**: -ācis, zuchwały; por. audēre, ausus sum, odważać się. — **subdŏlus**: (-a, -um, z sub- i dolus, -ī, m., podstęp) podstępny. — **varius** (-a, -um): zmienny; significatio praegnans. — Łącz: quoius rei lubet = cuiuslĭbet rei simulator; qui-lĭbet (quae-, quod-), jakikolwiek; lubet = libet; por. 6 lubīdo; maxŭmus, optŭmus. — **simulātor** (-ōris, m., por. simulare, -avi, -ātum) udający; o rzecz. na -or, por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **dissimulātor**: por. Ov. F. III 634, obj. jęz. — **alienī adpĕtens**: pożądający cudzego (alieni jest 2 p. l. p. od alienum, -ī, n., cudza własność). — **sui profūsus**: rozrzutny w swojem (imiesł. cz. przeszł. str. b. od pro-fundĕre, -fūdi, wylewać, rozrzucać, w znaczeniu przym.; sui, 2 p. l. p. od suum, -ī, n., swoja własność. — **ardens**: por. Ov. Przem. II 211, obj. jęz.; tu przymiotnikowo: płomienny, ognisty. — 5. **Vastus anĭmus**: będąc wielkodusznego usposobienia. — **immoderāta**: im-moderātus (-a, -um) nieumiarkowany; por. moderāri Caes. BG VII 75, 1, obj. jęz. 6. **dominatiōnem**: dominatio (-ōnis, ż., por. domĭnus, -ī, m., pan; domināri, -ātus sum, panować) panowanie, jedynowładztwo, dyktatura. — **lubīdo** (-ĭnis, ż., por. libet) żądza. — **invasĕrat**: in-vadĕre (-āsum) z 4 p. (por. Ov. F. III 551, obj. jęz.) nachodzić kogo, ogarniać. — **rei publĭcae capiundae**: por. Nep. Żyw. Alc. 5, obj. jęz.; 16, 4 opprimundae, 58, 6 aperiundum; rem publĭcam capĕre = r. p. capessĕre, Nep. Żyw. Tem. 2, obj. jęz. — **adseque-**

rētur: por. Cic. In Cat. 15, obj. jęz. — **dum** = dummodo; por. Cic. In Cat. 10, obj. jęz. — **neque... quicquam pensi habēbat**: bynajmniej się nie zastanawiał; pendĕre, pependi, pensum, ważyć, oceniać; neque quicquam (quis-quam, quid-quam) po przecz. zam. nihil. — 7. **Agitabātur**: agitare (-avi, -ātum) = ex-agitāre, podniecać 14, 3; 61, 9 gaudia agitabantur roiły się, w wielkiem wzburzeniu wybuchały. — **magis magísque**: coraz bardziej. — **in dies**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **magis magísque in dies**: coraz bardziej (mianowicie w ten sposób, że z dnia na dzień); obfitość wysłowienia, abundantia sermōnis, towarzysząca niekiedy zwięzłości stylu Sallustjusza. — **ferox** (-ōcis, por. Nep. Żyw. Tem. 2, obj. jęz.): dziki, okrutny; por. 61, 4 ferociāmque animi (ferocia, -ae, ż.) zatrzymując na obliczu wyraz dzikiego, okrutnego usposobienia. — **inopia**: por. Cic. In Cat. 26, obj. jęz. — **rei familiāris**: por. Nep. Żyw. Tem., 1, 2, obj. jęz. — 8. **Incitābant**: in-citāre (-avi, -ātum) pobudzać. — **divorsa** = diversa; por. voster = vester; vortĕre = vertĕre, formy starsze. — **luxuria** (-ae, ż.): zbytek.

14. **factū facillĭmum**: 6 p. supīnum po przym. facĭlis, difficĭlis, optĭmus; do zrobienia; por. 57, 5 optŭmum factū ratus. — **flagitiōrum**: por. Cic. In Cat. 18, obj. jęz. — **stipatōrum**: stipātor (-ōris, m., od stipāre, -āvi, -ātum, otaczać w orszaku) ze świty, z orszaku przybocznego. — **caterva** (-ae, ż.): gromada, orszak. — 2. **laceravĕrat**: lacerare (-avi, -atum) szarpać, trwonić. — **aliēnum aes**: por. 16, 4 aes alienum; długi; niezwykły szyk aliēnum aes, zam. aes aliēnum. — **grande**: por. Caes. BG VII 72, 4, obj. jęz. — **conflavĕrat**: por. Cic. In Cat. 23, obj. jęz.; tu: nagromadzać. — **redimĕret**: ...długi, któremiby okupić występki; red-imĕre (-ēmi, -emptum, z re(d)- i emĕre, ēmi, emptum, kupić). — 3. **parricīdae**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **sacrilĕgi**: sacrilĕgus (-a, -um) świętokradzki. — **convicti**: por. Cic. In Cat. 8, obj. jęz. — **ad hoc quos**: ad hoc (nadto) ii, quos... — **periurīō**: per-iurium (-ī, n.) krzywoprzysięstwo. — **egestas** (-ātis, ż., por. egere, egŭi, mieć brak czego) ubóstwo. — **conscius animus**: sumienie, tyle co conscientia. — 4. **Quod si**: por. 58, 21 i Nep. Żyw. Han. 1, 2, obj. jęz. — **ā culpā vacuos**: wolny od winy; po -u- i -v- pierwotne -o-, które zresztą przeszło w -u-, utrzymało się do końca I-ego wieku prz. Chr.; por. 61, 2 vivos; 58 strenŭom; 61, 4 voltū; 61, 3 volnerĭbus. — **inciderat**: in-cidĕre (-cĭdi, z in- i cadĕre, cecĭdi, casum) popaść w co, przypadkiem wpaść, wejść z kim w co. — **illecĕbris**: il-lecĕbrae (-ārum, ż., por. il-licio, z in-licio, il-licĕre, il-lexi, -lectum, por. 16, 57 wabić) ponęty. — **efficiebātur**: ef- (z ex-) -ficĕre (-fēci, -fectum) sprawiać; w str. b.: skutkiem tego stawał się. — 5. **adpetēbat**: ad-petĕre (-petīvi, -ītum) z 4 p. ubiegać się o co, zabiegać o co. — **fluxi**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz. — **difficulter** = difficile.

15. **nefanda**: ne-fandus (-a, -um) nie do wypowiedzenia, niegodziwy; nefanda, -ōrum, n., niegodziwości. — 2. **formam**: urodę. — **bonus**: człowiek przyzwoity; significatio praegnans. — **nubĕre illi dubitābat**: por. Ov. Żale IV 10, 70, obj. jęz.; bezokol. po dubitāre: por. Cic. In Cat. 17, obj. jęz. — **privignum**: por. Nep. Żyw. Alc. 2, obj. jęz. — **adulta**: por. Cic. In Cat. 30, obj. jęz. — **pro certō credĭtur**: przypuszcza się narówni z prawdą, że. — 3. **maturandi**: por. Cic. In Cat. 28, obj. jęz. — 4. **infestus**: wrogi, por. 60, 2; Cic, In Cat. 11, obj. jęz. — **sedāri**: sedare (-avi, -atum) uśmierzać. — **excitam**: ex-cīre i -ciere, -cīvi, -cĭtum i -cĭtum, podniecać. — **vastābat**: por. Cic. In Cat. 12, obj. jęz. — 5. **colos** = color, -ōris, m., barwa, cera; -r,

w miejsce -s, do l. p. dostało się z przypadków zawisłych, gdzie -s- między dwiema samogłoskami uległo rotacyzmowi, przechodząc w -r. — **exsanguis** (-e, przym. z ex- i sanguis, -ĭnis, m., krew); bezkrwisty. — **modo... modo**: raz... raz (to znowu); por. 56, 4. — **citus... tardus**: podniecony (por. wyżej ciere i cire), szybki... powolny. — **incessus**: (-ūs, m., z in- i cedĕre, cessi, cessum) krok. — **prorsus** (z pro- i versus): wprost. — **vecordia** (-ae, ż., z ve- privatīvum lub intensīvum, por. ve-sānus szalony): szaleństwo.

16. **iuventūtem... mala facinŏra edocēbat**: z podw. 4 p. — 2. **signatorésque**: signātor (-ōris, m., od signāre, -āvi, -ātum, pieczętować, podpisywać) podpisujący (pieczętujący) jako świadek (testament); signātor falsus fałszerz testamentów. — **com-modāre** (-āvi, -ātum): użyczać, dostarczać; infinitīvus historĭcus, por. 65, 4 Catilīna per montis iter facĕre... 60, 4 Interĕa Catilīna cum expedītis in prima acie vorsari... — **vilia**: por. Cic In Cat. 21, obj. jęz. — **adtrivĕrat**: ad-terĕre (-trīvi, -trītum) nadetrzeć, nadwerężyć, uszczerbek przynieść. — 3. **in praesens**: por. Cic. In Cat. 22, obj. jęz. — **minus** = non. — **suppetēbat**: sup- (z sub-) -petĕre (-petīvi, -petītum) być pod ręką. — **insontis**: in-sons (-ontis, przym., z in- przecz. i sons, sontis, winny) niewinny; insontis = insontes, por. Ov. F. III 819, obj. jęz. — **sicŭti** = sic uti: tak, jak. — **circum-venīre** (-veni, -ventum): osaczyć, podejść; 58, 20 dosłownie: otoczyć. — **iugulāre**: (-āvi, -ātum, por. iugŭlum, -ī, n., gardło) zarznąć, zabić. — **scilĭcet** (ze scire licet): oczywiście (ironicznie). — **torpescĕrent**: torpescĕre, torpŭi, odrętwieć, wyjść z wprawy. — **gratuītō**: darmo, bez powodu. — 4. **confīsus**: por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz. — **simul**: razem, równocześnie, (a) zarazem. — **largius suō usi**: por. Nep. Żyw. Tem. 2, 2, obj. jęz.; zbyt rozrzutnie używszy własnego mienia, roztrwoniwszy własne mienie. — **exoptābant**: ex-optāre (-āvi, -ātum) pożądać (z całej duszy). — **opprimundae** (por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz.) **rei publĭcae consilium capit** (por. Caes. BG VII 71, 1, obj. jęz.): powziął zamiar uciemiężenia rzeczypospolitej. — 5. **nihil sane intentus**: zupełnie niedbały; sane por. Cic. Epp. ad Att. XIII 52, obj. jęz.; tu: zgoła; in-tendĕre (-tendi, -tentus) natężyć (uwagę), intentus pilnie uważający; por. Caes BG VII 80, 2, obj. jęz. — **tutae**: por. Ov. Przem. II 53, obj. jęz. — **opportūna**: op- (z ob-) -portūnus (-a, -um) dogodny, por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4 i Żyw. Tem. 4, 5.

56. **ex omni copiā**: wojsko, siła zbrojna; w sposób niezwykły w l. p.; 61, 4. — **institūit**: urządza, ustanawia. — 3. **instructa**: in-struĕre, -uxi, -uctum, z 6 p., zaopatrzyć w co. — 4. **adventābat**: ad-ventāre (-āvi; częstotl. i wzmocn. od ad-venīre) przybywać, nadciągać. — **iter facĕre**: maszerować; 57 magnis itinerĭbus w wielkich marszach. — **propediem**: lada dzień. — **sese**: wzmocnione przez podwojenie se. — **incepta**: in-ceptum (-ī, n., = = coeptum, -ī, n.) od in-cipĕre, -cēpi (= coepisse zaczynać) przedsięwzięcie, zamiar. — **patravissent**: patrāre (-āvi, -ātum) dokonać, wykonać. — 5. **servitia**: servitium (-ī, n., por. servīre) gromada niewolników. — **repudiābat**: por. Cic. In Cat. 19, obj. jęz. — **quoius**: łącz magnae copiae; quoius, jakgdyby poprzedzało: servitii, ponieważ jest to rzeczownik zbiorowy. — **concurrēbat**: por. 60, 2 i Cic. Epp. ad Att. IV 1, 4, obj. jęz. — **opĭbus**: w siły, zasoby. — **fretus**: z 6 p., dufny w co, por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4, obj. jęz. — **alienum suis rationĭbus**: ablatīvus separationis, zwykle ā z 6 p.; że jest to obce, niezgodne z jego interesami. — **fugitivis**: fugitīvus (-a, -um, por. fugio, -gĕre, fugi, -itūrus, uciekać) zbieg. — **communicavisse**: alĭquid cum

alĭquō com-municāre (-ātum) sprawę obywatelską podzielić z niewolnikami zbiegłymi.
57. **patefactam**: por. Cic. In Cat. 32, obj. jęz. — **supplicium sumptum**: por. Cic. In Cat. 3, obj. jęz. — **dilabuntur**: di-lābi (por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj jęz.) rozbiec się. — **per montis asperos**: uciążliwe. — **eō consiliō, uti**: w tym zamiarze, aby. — **tramĭtes**: trames (-ĭtis, m.) ścieżka. — 2. **praesidēbat** = praesidiō sedēbat, siedział na czatach. — **difficultāte rerum**: z powodu trudności położenia. — **ĕādem... Catilīnam agitāre**, że Katylina to samo zamyśla. — 3. **perfŭgis**: por. Caes. BG VII 72, 1, obj. jęz. — **propĕre**: pośpiesznie; por. properanti (properare, -avi śpieszyć). — **castra movit**: castra movere (mōvi, mōtum) zwinąć obóz, wyruszyć. — **radicĭbus**: Caes. BG VII 69, 2, obj. jęz. — **consēdit**: por. Caes. BG VII 89, 4, obj. jęz. — **descensus** (-ūs, m., por. de-scendĕre, -endi, -ensum, zstąpić) zejście. — 4. **procul**: zdala. — **utpŏte qui... sequerētur**, jakoże (który) miał w ucieczce (wojsk Katyliny) nastawać im na tyły; tu: qui uzasadniające (= qui z tr. łącz. = ut qui z tr. łącz. = utpŏte qui z tr. łącz.) łączy się z qui względno-zamiarowem. — **locis aequiorĭbus**: na miejscach bardziej równinnych (t. j. na równinie florenckiej). — 5. **posteāquam videt**: praesens historĭcum po postquam. — **res advorsas**: niepomyślne położenie, por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz. — **praesidĭī**: por. 58, 4 dum ex urbe praesidia opperior posiłki; tu w l. p., jako rzeczownik zbiorowy, por. 56, 5 servitia... quoius... — **ratus**: por. 60, 5 i Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **in tali re**: w takiem położeniu. — **temptāre**: por. Caes. BG VII, 73, 1, obj. jęz. — **confligĕre**: por. Nep. Żyw. Han. 3, 3 i 4. — **contiōne advocātā**: kiedy zwołał zgromadzenie (przed swój namiot). — **huiusce modi**: hice, haece, hoce, ten (oto); tylko w przypadkach zawisłych.
58. **Compertum ...habĕo**: por. Cic. In Cat. 10, obj. jęz.; perfectum analityczne. — **ignāvō**: i-gnāvus (-a, -um, z i(n-) przecz. i gnavus, -a, -um, skrzętny; por. 58, 4 ignavia, -ae, ż., lenistwo) leniwy. — **strenŭom**: strenŭus (-a, -um) dzielny, energiczny; por. 60, 4 strenŭi milĭtis; 61, 7 strenuissĭmus. — 2. **patēre**: por. 58, 9 municipia atque coloniae patēbunt i Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz. — **nequīquam**: nadaremno. — **hortēre**: 2 os. tr. war. cz. ter. dep. napróżnobyś napominał (do męstwa) takiego, którego ani sława... — **offĭcit**: of- (z ob-) -ficĕre (-feci, -fectum, z facĕre) stać na zawadzie, przeszkadzać; trwoga wewnętrzna (timor anĭmi) przeszkadza uszom (słuchać). — 3. **quo...** monerem = ut. — 4. **Scitis equĭdem**: por. Ov. Przem. II 282, obj. jęz.; tu z drugą osobą: oczywiście. — **socordia** (-ae, ż., z se-, por. Cic. In Cat. 22, obj. jęz. i cor, cordis, n., serce, rozum) nierozum. — **opperior**: opperīri (oppertus sum) czekać. — **nequiverim**: por. 58, 20. 59, 4 i Cic. In Cat. 4, obj. jęz. — 5. **quō locō res nostrae sint**: w jakiem jesteśmy położeniu. — **iuxta**: narówni; por. 61, 6. — 6. **obstant**: ob-stare (-stĭti, por. Ov. Żale IV, 10, 115, obj. jęz. i Cic. In Cat. 15, obj. jęz.) stać na drodze, na przeszkodzie. — **diutius**: st. wyższy od diu długo, por. Nep. Żyw. Alc. 5, 2, obj. jęz. — **si maxŭme**: choćby nawet. — **anĭmus ferat**: anĭmus fert (sc. me) pragnę; por. Ov. Przem. I 1 In nova fert anĭmus mutatas dicĕre formas Corpŏra. — **egestas**: por. 14, 3. — 7. **quōcumque**: dokądkolwiek. — 8. **Quāpropter**: dlatego. — **Si vincĭmus**: w razie zwycięstwa naszego. — **commeātus abunde** (sc. erit): poddostatkiem będzie dowozu żywności, będzie można dostatecznie dowozić żywność. — **cesserĭmus**: jeżeli cofniemy się (przed postanowieniem rozprawy ostatecznej). — 10. **teget**: (sc. eum,) quem. — 11. **inpendet**: Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **certāmus**: certāre (-āvi, -atum,

por. certāmen, -ĭnis, n., walka) walczyć. — **illis supervacanĕum est pugnāre**: (ponieważ my walczymy za ojczyznę i wolność,) im nie pozostaje nic innego (żaden inny cel), jak tylko walczyć w obronie oligarchji. — 12. **aggredimĭni**: ad-grĕdi (-gressus sum) uderzyć na kogo; por. 60, 5. — 13. **aetātem agĕre**: pędzić życie. — 14. **decrevistis**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 2, obj. jęz. — 15. **audaciā opus est**: por. Nep. Żyw. Tem. 1, 3, obj. jęz. — **pace bellum mutāvit**: alĭquid alĭquā re mutāre zamienić co na co; tylko zwycięzca wojnę w pokój zamienia; t. j. tylko za cenę zwycięstwa można wojnę zakończyć pokojem. — 16. **ea verō**: por. 61 tum vero; nie: zaś, lecz: zaprawdę; por. Cic. In Cat. 2, obj. jęz. — 18. **considĕro**: con-sidĕrāre (por. sidus, -ĕris, n., gwiazda, właść. zjawa), -āvi, -ātum, oglądać, przypatrywać się, zastanawiać się, brać pod rozwagę. — **aestŭmo**: aestimāre (-āvi, -ātum) oceniać. — 19. **quae etiam timĭdos fortis facit**: quae etiam timĭdos facit fortes. — 20. **angustiae loci**: wąskość terenu. — 21. **Quod si virtūti vostrae fortūna invidĕrit**: a jeżeli los okaże się zawistnym wobec waszego męstwa, nie będzie sprzyjał waszemu męstwu. — **cavēte, amittātis**: baczcie, byście nie zginęli niepomszczeni (in-ulti; por. ulcisci, ultus sum); po słowach, nadających większe ożywienie następującemu zdaniu zamiarowemu, zachowywa ono często dawną parataksę, t. j. jest równorzędnem zdaniem głównem, zanim spójka uczyniła je pobocznem. — **trucidemĭni**: por. Cic. In Cat. 9, obj. jęz. — **neu**: lub neve, w członie zaprzeczonym zdania zamiarowego (a nie neque); łącz: neu trucidemĭni, capti sicŭti pecŏra, potius quam... relinquātis i raczej zostawcie wrogom krwawe i pełne żałoby zwycięstwo, niżbyście dali się zabijać, pojmani, jak bydło. — **luctuōsam**: luctuōsus (-a, -um, od luctus, -ūs, m., żałoba, 61, 9; por. lugēre smucić się) przynoszący żałobę.

59. **conmorātus** (por. Caes. BG VII 82, 4, obj. jęz.): con-morāri (-ātus sum) zatrzymać się; paulŭlum conmorātus po krótkiej przerwie. — **instructos ordĭnes**: przygotowane do boju; por. 56, 3. — **Déin**: z **déinde** następnie. — **remōtis**: re-movēre (-mōvi) usunąć, oddalić. — **exaequātō pericŭlō**: ex-aequāre (-āvi, -ātum, por. aequus, -a, -um, równy) zrównać; kiedy w ten sposób (po usunięciu koni) niebezpieczeństwo stało się dla wszystkich równe. — **quō... anĭmus amplior esset**: by tem większa była odwaga. — **pedes** (-ĭtis): (jako) pieszy. — **exercĭtum pro locō atque copiis instrŭit**: ustawia wojsko, licząc się z warunkami miejsca i z liczebnością swych sił, t. j. słabszą od sił przeciwnika. — 2. **inter sinistros montis et ab dextrā rupe aspĕrā**: między górami po stronie lewej, a stromą skałą po stronie prawej. — **reliquārum** (sc. cohortium) **signa** = relĭquas cohortes; ponieważ znak (por. Caes. BG VII 88, 4, obj. rzecz.) reprezentuje kohortę. — **in subsidiō** (por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4 i Caes. BG 86, 1. 87, 2. 88, 6): por. 59, 5 in subsidiis; za frontem (por. 59, 5 post eas), w szyku posiłków. — **artius**: ar(c)te ściśle, blisko, tuż (obok, za). — 3. **lectos**: doborowych. — **optŭmum quemque armātum in primam aciem subdūcit**: co najlepszego, uzbrojonego (t. j. uzbroiwszy, ponieważ dla gregarji nie starczyło broni; participium coniunctum), odwodzi (t. j. ex gregariis militĭbus) do pierwszego szeregu. — **curāre**: mieć staranie, pieczę, t. j. dowództwo; cura nazywano zwykle urzędy cywilne. — **propter aquĭlam adsistit**: staje przy orle. — 4. **pedĭbus aeger**: por. Nep. Żyw. Milt. 7, 5, obj. jęz. — **permittit**: por. Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz. i Cic. In Cat. 4, obj. jęz. — 5. **tumultī causā**: tumultus (-ūs, m., dawniej także -ī, m.); por. Cic. In Cat. 11, obj. jęz. — **conscripsĕrat**: con-scribĕre (-iptum) powołać pod broń z list spisowych; por. kon-

skrypcja. — **nomĭnans ap-pellat**: do każdego przemawia (appellat) po imieniu (nomĭnans). — **in-ermis**: por. Cic. Epp. ad Fam. XI 12, 1, obj. jęz. — **focis**: focus (-ī, m.) ognisko. — 6. **Homo militāris**: dopowiedzenie, nie podmiot; on, człowiek wojskowy, jako człowiek wojskowy. — **amplius annos triginta**: por. Nep. Żyw. Han. 2, 3, obj. jęz. — **accendēbat**: zagrzewał.
60. **ex-plorātis**: por. Caes. BG VII 83, 4, obj. rzecz.; po zbadaniu, czy wszystko jest w porządku. — **in-cedĕre**: por. 15, 5, obj. jęz.; powoli postępować naprzód. — 2. **res gerĭtur**: walczy się. — 3. **com-mĭnus**: por. Nep. Żyw. Alc. 10, 6, obj. jęz. — **acrĭter in-stāre**: por. Nep. Żyw. Tem 1, 4, obj. jęz.; ostro nacierają. — **resistunt**: re-sistĕre (-stĭti) stawiać opór; por. 60, 5. — 4. **laborantĭbus**: laborare (-āvi, -ātum) być w ciężkiem położeniu, chwiać się. — **suc-currĕre**: (-curri, -cursum) przyjść z pomocą. — **in-tĕgros**: por. Caes. BG VII 85, 5, obj. jęz. — **sauciis**: saucĭus (-a, -um) ranny. — **arcessĕre**: arcesso (accerso), -ĭvi, -ĭtum, przyzywać. — **ferīre**: razić, zadać cios (komu, z 4 p.). — **officia ex-sequebātur**: wypełniał obowiązki. — 5. **contra ac...**: przeciwnie, niż. — **magnā vi tendĕre**: że z wielką siłą prze naprzód. — **utrimque**: z obu stron. — 7. **confertissŭmos**: con-fertus (imiesł. cz. przeszł. str. b. od con-ferre, -tŭli, col-lātum, zewrzeć) zwarty. — **confodĭtur**: con-fodĕre (-fodi, -fossum) zakłuć.
61. **confectō proeliō**: con-ficĕre (-feci) ukończyć. — 3. **medios... dis-iecĕrat**: rozdarła na pół, rozrzuciła na oba boki. — **paulō divorsius**: st. wyższy r. n. od diverse; w nieco większem oddaleniu od siebie. — **ad-vorsis volnerĭbus**: z ranami na przodzie (ciała), na stronie przeciwnej nieprzyjacielowi; ablatīvus modī. — **conciděrant**: con-ciděre (-cĭdi) upaść razem, pokotem uścielić pobojowisko. — 4. **spirans**: spirare (-āvi, -ātum) oddychać. — 5. **ingenŭos**: in-genŭus (-a, -um) wolny, wolnego, szlachetnego pochodzenia. — **vitae pepercĕrant**: parcĕre (peperci, parsum) z 3 p., oszczędzać. — 7. **adeptus erat**: ad-ipisci osiągnąć. — **dis-cessĕrat**: por. Nep. Żyw. Han. 1, 2, obj. jęz. — 8. **visundi**: visĕre (visi, visum) zwiedzać. — **processĕrant**: pro-cedĕre (-cessi, -cessum) wyjść. — **hospĭtem**: hospes (-ĭtis) przyjaciel, którego zyskało się, czyto goszcząc u niego, czy goszcząc go u siebie. — **cognātum**: co-gnātus (-a, -um) krewny. — 9. **maeror**: por. Ov. Przem. VI 304, obj. jęz.

Cicero, Pro Archia

1. 1. **sentĭo** (-īre, -nsi, -nsum): czuć, być przeświadczonym; łącz: ...ingenĭī... quod... quam sit exigŭum (-ŭus, -ŭa, szczupły, od ex-igĕre, -ēgi, -actum, wyciskać, zaostrzać, z agĕre), sentĭo. — **qua**: qui, qua(e), quod, jaki, zaim. nieokreśl. — **exercitatĭo** (-ōnis, ż., od ex-ercĕre, -ercŭi, -ercĭtum, ćwiczyć): ćwiczenie, wprawa, biegłość. — **infitĭor** (z in- przecz. i fateri, fassus sum, przyznawać się): zapierać się; non inf. litŏtes: chętnie przyznaję. — **mediocrĭter** (przysł. od mediŏcris, -e, średni): średnio, do pewnego stopnia. — **esse versātum**: versāri in alĭquā re: być w czem obytym. — **studiis ac disciplīnā**: z regularnego zajmowania się. — **profecta**: pro-ficisci pochodzić (z czego ab z 6 p.). — **con-fitĕor** (-ēri, -essus sum, z fatēri): jawnie przyznawać. — **aetātis**: aetas, ż., życie. — **abhorruisse**: ab-horrēre ab alĭquā re czuć wstręt do czego; z przecz.: gorliwie się poświęcać czemu. — **nullum... tempus**: 4 p. trwania w czasie. — **vel**: zapewne. — **in primis**: w pierwszym rzędzie (zasłużonych koło studjów moich). — **hic**:

ten oto (tu obecny w sądzie). — **fructum... repetĕre** (-īvi, -ītum, żądać zwrotu): żądać, aby odniósł winną korzyść (fructus, -ūs, m., owoc, od frui używać). — **prope suō iure**: niemal z pełnem prawem. — **quoad**: pokąd. — **longissĭme**: najdalej (wstecz). — **re-spicĕre** (-exi, -ectum): ogarnąć (spojrzeniem, wstecz, w przeszłość, obróconem). — **praeterĭti** (praeter-īre, -ĭī, przejść, przeminąć) **tempŏris**: przeszłości. — **re-cordāri** (-ātus sum, z cor, cordis, n., serce): alĭquid, przypominać sobie co. — **memorĭam... ultĭmam**: najdalsze wspomnienie, czas. — **inde usque repĕtens**: aż stąd, z tak daleka, zaczynając (wracając, cofając się do, z domyśl.: memorĭam). — **princĭpem... ad** (z 4 gerundiv.)... **exstitisse**: że był mi przewodnikiem w...; ex-sistĕre powstać, stawać się, być. — **suscipiendam**: sus-cipĕre (-cēpi, -ceptum) podjąć, zacząć. — **ingrediendam**: in-grĕdi, -gressus sum, wstąpić na, zacząć co. — **ratiōnem horum studiōrum**: kierunek tych studjów. — **quodsi**: a jeżeli. — **Łącz**: haec vox, conformata huius hortatū praeceptisque, aliquando nonnullis saluti fuit. — **hortātū**: hortātus, -ūs, m. (od hortāri, -ātus sum, napominać) napomnienie. — **praeceptísque**: praeceptum, -ī, n. (od prae-cipĕre, -cēpi, przedkładać, pouczać) wskazówka. — **conformāta**: con-formāre (-āvi, por. forma, -ae, ż., kształt) ukształtować, wykształcić. — **salūti** (salus, -ūtis, ż., ocalenie) **fuit**: przyniósł ocalenie; 3 p. skutku. — **opi-tulāri** (-ātus sum, z ops, opis, ż., pomoc, i ferre, tuli, nieść) z 3 p.: nieść pomoc. — **profectō** (z pro-facto): zaiste, zaprawdę. — **quantum est situm in nobis**: ile leży w naszej mocy; situm est od sinĕre, sīvi, por. pōnĕre (z po-sinĕre), posŭi, posĭtum, kłaść.

2. **Łącz**: ac ne quis forte (przypadkiem) mirĕtur hoc ita a nobis dici. — **quod** z tr. łącz.: (dziwił się) ponieważ... — **facultas ingenĭī**: możność (od facĕre), uzdolnienie umysłu. — **penĭtus** (przysł., por. penus, -ūs, m., zasoby schowane we wnętrzu, penetralia, n., wnętrze): docna, całkowicie. — **umquam**: po ne... quidem, zam. nunquam nigdy. — **dedĭti fuĭmus**: nie imiesł. cz. przeszł. dokon. str. biernej, lecz przymiotnik; oddany (dedĕre, de-dĭdi, oddać). — **et-enim**: bo i. — **humanitātem**: humanĭtas (-ātis, ż.) ludzkość, ogłada, por. homo, -ĭnis, m., człowiek, humanus, -a, -um, ludzki. — **cognatiōne**: co-gnatĭo (-ōnis, ż.) pokrewieństwo, por. (g)natus, -a, m., ż., syn, córka. — **inter se continentur**: con-tinere (-inŭi, -entum, od tenere, tenŭi, trzymać) trzymać razem, łączyć, spajać. — 3. **lectissĭmum**: lectus, -a, -um, (od legĕre, lēgi, wybierać) doborowy, wyborny, rzadkiej umysłowości. — **tantō conventū homĭnum ac frequentiā**: śród tak licznego zebrania (ludzi); 6 p. okoliczności; con-ventus, -ūs, m. (od con-venīre, -vēni); frequentia, -ae, ż. (por. frequens, -entis, częsty), uczęszczanie, liczebność. — **consuetudĭne**: con-suetūdo (-ĭnis, ż., por. suetus, -a, -um, zwykły) zwykły tryb. — **abhorrĕat**: por. 1, 1; oddalał się od, nie odpowiadał, z 3 p. — **quaeso**: starsze brzmienie czasownika quaero (s między samogłoskami uległo przed epoką literacką rotacyzmowi), utrzymane w znaczeniu formułkowem: proszę. — **detis... veniam**: veniam (venia, -ae, ż., pozwolenie) dare udzielać pozwolenia. — **accommodātam**: ac-com-modatus, -a, -um, dostosowany (imiesł. cz. przeszł. dokon. str. biern. od ac-, z ad-, com-modare, -āvi, dostosować, por. com-mŏdum, -ī, n., coś stosownego, dogodnego, korzyść), stosowny, należny. — **molestam**: molestus, -a, -um (por. moles, -is, ż., masa, ciężar) uciążliwy, kłopotliwy. — **concursū**: con-cursus, -ūs, m. (od currĕre, cucurri, cursum, biec), trochę silniej, niż conventus: śród ożywionego zebrania. — **litteratissimōrum**: litterātus, -a, -um (od littĕrae, -ārum, ż., piśmiennictwo) przym., znawca literatury. — **de studĭis humanitātis ac**

litterārum: o studjach ogólnokształcących i literackich. — Łącz: paulo liberius nieco swobodniej, w sposób nieco mniej skrępowany (przepisami sądowemi). — in eiusmŏdi persōnā: gdy idzie o taką osobistość. — otium: otĭum (-ĭī, n.) wolność od zajęć publicznych, prywatny tryb życia. — periculĭsque: w zawodach o niepewnym wyniku. — tractāta est: znacz. zwrotne, nie bierne; = versata est, nie jest obyta. — inusitātō: in-usitātus, -a, -um (por. utor, usus sum, używać, usus, -ūs, m., obyczaj) nieużywany, niezwykły. — tribŭi concēdĭque: synonymōrum par. — perficiam: per-ficĕre, -fēci, -fectum (z facĕre), dokazać. — segregandum: se- rozłączne i -gregāre, -avi, -atum (por. grex, -egis, m., trzoda), wyłączać, wykluczać. — adsciscendum: ad-sciscĕre, -īvi, -ītum, przyzywać, przyłączać, wcielać.
3. 4. ex puĕris excessit (ex-cedĕre, -cessum, ustąpić): wyszedł z lat chłopięcych (dosłownie: wyszedł z klasy chłopców). — in-formāri: por. 1, 1 con-formata; zaczynać się kształtować. — se ad scribendi studium contŭlit (se ad alĭquid con-ferre, col-lātum, zwrócić się do czego, oddać się czemu): poświęcił się zawodowi pisarskiemu. — locō nobĭlī: w wybitnym stanie, z wybitnego rodu. — copiōsa: copiōsus, -a, -um (por. copiae, -ārum, ż., zasoby) zasobny. — eruditissĭmis: e-rudītus, -a, um (od e-rudīre, -īvī, okrzesać, wykształcić), wykształcony. — affluenti: af- (z ad-) fluĕre z 6 p., opływać w co; w tem znaczeniu tylko w imiesł. cz. ter., przym., stąd -ī, w 6 p. — ante-cellĕre, -ŭi, alicui alĭquā re: kogo (w) czem przewyższać. — adventūs: ad-ventus, -ūs, m. (z ad-venīre, -vēni, przybywać), przybycie, odwiedziny, pojawienie się, występ. — celebrabantur: rozgłośne były. — ipsĭus łącz z adventus. — 5. vehementius: stopień wyższy do valde; żywiej. — non neglegebantur: w tonie skromności. — praemiis: praemium (-ĭī, n.) odznaczenie, nagroda. — donārunt... existimārunt: formy potoczne. — de ingenĭis potĕrant iudicāre: mogli mieć sąd o talentach, znali się na talentach. — cognitiōne: cognitio, -ōnis, ż. (od cō-gnoscĕre, -ōvi, -ĭtum, poznać), znajomość. — celebritāte famae: rozgłos. — nactus est: nancisci dopiąć, uzyskać, trafem zastać. — res ad scribendum maxĭmas: czyny w najwyższym stopniu zasługujące na opiewanie. — studium: zapał, zainteresowanie. — ad-hibēre (-ŭi, -ibĭtum) dostarczyć, okazać gotowe. — cum: chociaż. — domum: do domu. — et erat hoc non solum ingenĭī ac litterārum: i zawdzięczał to nietylko uzdolnieniom literackim. — adulescentĭae: 3 p. — familiarissĭma: najzażylszemi stosunkami związana ze starcem, z nim w jego starości. — 6. audiebātur ā M. Aemilĭō: przysłuchiwał mu się Marek Emiljusz. — colebātur: Krassus czcią go otaczał. — devinctam: de-vincīre, -vinxi, związać, zobowiązać. — consuetudĭne: por. 2, 3; tu: bliskie pożycie. — devinctam tenēret: miał zobowiązaną sobie (rodzinę). — ad-ficiebātur summō honōre: otaczany był powszechnemi względami. — quod: ponieważ. — per-cipĕre (-cēpi, -ceptum): uczyć się.
4. Intĕrim: tymczasem. — intervallō: inter-vallum (-ī, n.) przestrzeń dzieląca dwa oszańcowane obozy, upływ czasu. — ex eā provincĭā... decedĕret (de-cedĕre, -cessi, -cessum): kiedy znajdował się w drodze powrotnej z tej prowincji, — adscrĭbi se in eam civitātem volŭit: zapragnął, aby go zapisano na listę obywateli tego miasta. — cum... putarētur, tum auctoritāte et gratĭā Luculli: tak dlatego, że sam przez się uważany był za godnego (obywatelstwa), jak i dzięki znaczeniu i wpływom (stosunkom) Lukulla. — impetrāvit: im-petrāre, -ātum (z patrāre działać), uzyskać. — 7. tum, cum... ferebātur: cum temporāle z tr. ozn. — domicilĭum: domicilĭum (-ĭī, n.) mieszkanie, siedziba. — sexaginta diēbus: w przeciągu 60

dni. — **essent professi**: zgłosili się. — 8. **nihil alĭud nisi**: jedynie. — **amplĭus**: więcej. — **causa dicta est**: obrona jest skończona, nie potrzebuję dalszych argumentów. — **infirmāri**: in-firmāre, -āvi, -ātum (z in- przecz. i firmare umacniać, od firmus, -a, -um, mocny) osłabiać, zbijać. — **religiōne**: religĭo (-ōnis, ż.) sumienność. — **opīnāri** (-atus sum): na domysłach polegać. — **non interfuisse, sed egisse**: nie (tylko) obecny był, ale osobiście działał, był czynny. — **mandātis**: mandātum, -ī, n. (od mandare, -āvi, zlecać), zlecenie, specjalne poruczenie, upełnomocnienie. — **cum publĭcō testimonĭō**: ażeby złożyć świadectwo imieniem gminy. — **hic**: tu, w takich warunkach. — **desiděras**: desiderare, -āvi, -ātum, żądać (czegoś, czego niema). — **Italĭcō bellō**: 6 p. czasu, w czasie wojny italickiej. — **incensō tabularĭō**: abl. abs., kiedy spłonęło archiwum (tabularĭum, -ĭī, n., gdzie są przechowywane tabŭlae, uchwały, spisy, umowy). — **ridicŭlum**: ridicŭlus, -a, -um (od ridere, risi, risum, śmiać się) śmieszny. — **re-quirĕre** (-isīvi, -isītum) = desiderāre. — **...memorĭā ...memorĭam**: świadectwo. — **flagitāre**, -āvi, -ātum: (namiętnie) domagać się. — **amplissĭmī**: amplus, -a, -um, znakomity. — **religiōnem**: zeznanie, jako głos sumienia. — **integerrĭmī**: in-tĕger (in- przecz. i -tĕger, od tangĕre, tetĭgi, tactum, dotknąć) nietknięty, nieposzlakowany. — **depravāri**: de-pravāre, -āvi, -ātum, = cor-rumpĕre (-rupi, -ruptum) fałszować. — 9. **ante civitātem datam**: przed nadaniem obywatelstwa. — **rerum ac fortunārum**: mienia i losów. — **an... an**: a może... albo może. — **immo verō**: owszem. — **iis tabŭlis professus**: 6 p. narzędzia, zgłosił się, co na tych tablicach zostało uwidocznione... — **ex illā professiōne collegióque praetōrum**: z ówczesnych zgłoszeń przed kolegjum pretorów. — **obtĭnent publicārum tabulārum auctoritātem**: mają znaczenie dokumentów publicznych.

5. **neglegentĭus**: zbyt niedbale. — **in-colŭmis** = intĕger. — **levĭtas** (-ātis, ż., od levis, -e, lekki) lekkomyślność. — **calamĭtas** (-ātis, ż.): klęska, skazanie, utrata czci. — **resignasset**: re-signāre, -āvi, -ātum (od signum, -ī, n., pieczęć), odpieczętować, złamać, naruszyć (pieczęcie). — **sanctissĭmus**: sanctus, -a, -um, święty, zacny, nieposzlakowany. — **litūrā**: -ae, ż., (od linĕre, lĭvi, lēvi, lĭtum, mazać) wymazanie. — **se commōtum esse**: że się czuje poruszony, zaniepokojony, że ma skrupuły z powodu... — 10. **Quae cum ita sint, quid est quod... dubitētis**: wobec tego, czy istnieje powód do wątpienia w...? — **arte praedĭtis**: wyposażonym w sztukę, uprawiającym (z pewnem odznaczeniem) sztuki. — **non gravāte**: łatwo. — **impertiēbant**: im-pertīre (-īvi, -ītum, od pars, partis, ż., część, udział), udzielać. — **credo**: ironicznie; sądzę, może; zwykle wtrącone, tu z zawisłym acc. c. inf. — **scaenĭcis artificĭbus** (artĭ-fex, -ĭcis, m., od ars, artis, ż., sztuka, i facĕre): aktorom. — **largīri**, -ītus sum: szczodrze udzielać; silniej, niż im-pertīre. — Łącz: summā ingenii glorĭa praedĭto. — **quid?**: co więcej, czy...? — **irrepsērunt**: ir- (z in-) -repĕre wpełzać, chyłkiem dostać się, wkraść się. — **reiciētur**: re-icĕre, -iēci, -iectum, odrzucać. — 11. **requīris**: por. 4, 8. — **scilĭcet; est enim obscūrum**: ironicznie; naturalnie, bo nikomu (niby) niewiadomo, że... — **sed quonĭam...**: lecz wobec tego, że szacowanie nie potwierdza prawa obywatelstwa, ale tylko świadczy, że zapisany w szacowaniu już wtedy postępował tak, jakgdyby był obywatelem, (mogą ci dać inne podobne świadectwa, które zastąpią zapisanie na liście szacunkowej...). — **ipsīus**: nawet według własnego sądu. — **in civĭum Romanōrum iure esse versātum**: nie wykonywał praw obywatela rzymskiego. — **adĭit hereditātes** (heredĭtas, -ātis, ż., spadek, por. heres, -ĕdis, m., spadkobierca,

dziedzic): dostąpił spadków po obywatelach rzymskich. — **revincētur**: re-vincĕre (-vīci, -victum) udowodnić niesłuszność, pokonać w sprawie sądowej.
6. 12. **tantō opĕre**: = adĕo, tak bardzo, tak dalece. — **suppedĭtat**: sup-peditāre, -avi, -ātum, dostarczać (możności). — **strepĭtū**: strepĭtus, -ūs, m., (od strepĕre, -ŭi, hałasować) zgiełk. — **reficiātur**: re-ficĕre, -feci, -fectum, odświeżać, pokrzepiać. — **convicĭō**: con-vicium, -ĭī, n. (od vox, vocis, ż., głos), sprzeczka. — **defessae**: de-fessus, -a, -um (por. fessus, -a, -um) zmęczony. — **conquiescant**: con-quiescĕre, -ēvi, odpocząć; por. quies, -iētis, ż., spokój. — **sup-petĕre** (-īvi, -ĭtum): być poddostatkiem, wystarczać. — **contentiōnem**: con-tentĭo, -onis, ż. (por. con-tendĕre, -tendi, wytężać się, współzawodniczyć), współzawodnictwo (w zapasach sądowych). — **relaxēmus**: re-laxāre, -avi, -ātum, rozluźnić, odprężyć; przeciw. contendĕre. — **ego verō**: co do mnie. — **his**: t. j. literackim. — **abdidērunt**: ab-dĕre, -dĭtum, ukryć, zaszyć, zagrzebać. — **fructum**: por. 1, 1. — **in adspectum** (ad-spectus, albo aspectus, -ūs, m., od aspicĕre, -exi, patrzeć na co, widok) **lucémque proferre**: wynieść na widok i światło dzienne (z ukrycia). — **tempŏre**: tempus, -ŏris, n., (zły) czas, nagląca potrzeba. — **otium** (-ĭī, n.): wywczasy (literackie). — **abstraxĕrit**: abs-trahĕre, -actum, odciągnąć, odwlec. — **avocārit**: a-vocāre, -āvi, -ātum, odwołać. — **retardārit**: re-tardāre, -āvi, -ātum (por. tardus, -a, -um, powolny) uczynić powolnym, opieszałym, nie pozwalać nadążyć. — 13. **tandem**: w pytaniu nie tłum. — **reprehendat**: re-prehendĕre, -endi, -ensum, łajać; tr. łącz. na oznaczenie możliwości: któż mógłby mię złajać? — **suscensĕat**: sus- (lub suc-, z sub-) censēre, -ŭi, z 3. p., gniewać się na kogo. — **ad suas res obeundas**: res obīre (-ĭī, ĭtum) załatwiać sprawy. — **celebrandos**: por. 3, 4. — **requĭem**: re-quĭes (por. quies, -ētis ż., pokój) wypoczynek; (2), 4 i 6 p. według 5 odm. — **concedĭtur**: con-cedĕre, -cessi, -cessum, przyznawać, dawać. — **tempestĭvis**: tempestĭvus, -a, -um (por. tempestas, -ātis, ż. = tempus) wczesny, za dnia zaczynający się. — **alveŏlō**: alveŏlus, -ī, m., (wąski) kubek do gry w kości, przen. sama gra w kości. — **pilae**: pila (-ae, ż.) piłka, gra w piłkę. — **mihi egŏmet...**: tyle sam sobie (t. j. moim wygodom) odbiorę na odświeżanie studjów literackich. — Łącz: eo... magis. — **facultas**: por. 1, 2. — **quantacumque**: w tonie skromności; ilekolwiek jej mam. — **defŭit**: de-esse brakować, nie być na zawołanie. — **levior**: mniej ważna. — **illa**: owe (co następują niżej) najważniejsze (zasady życia) — **quidem certe**: w każdym razie (owe...). — **hauriam**: haurīre, hausi, haustum, czerpać. — 14. **praeceptis**: por. 1, 1. — **littĕris**: studjami literackiemi; w starożytności literatura obejmuje także piśmiennictwo filozoficzne i naukowe. — **mihi... suasissem** (suadere, suasum): wyrobiłem sobie przekonanie. — **magnō opĕre**: usilnie. — **expetendum**: ex-petĕre, -petīvi, -ĭtum, z 4 p., zabiegać o co, — **persequenda**: tyle co: expetenda. — **cruciātūs**: cruciatus, -ūs, m. (od crux, crucis, ż., krzyż, narzędzie tortury), udręka. — **parvi** (gen. pretii) **esse ducenda**: parvi ducĕre (duxi, ductum) lekceważyć. — **dimicatiōnes**: di-micatio, -ōnis, ż. (por. dimĭcare walczyć), utarczka (sądowa), tyle co contentio. — **hos**: znane. — **profligatōrum homĭnum**: wyrzutków; pro-fligāre, -āvi, rozprószyć, rozpędzić; dosł. ludzie będący w rozsypce, rozbitki losu; tyle co ab-iectus. — **impĕtūs**: im-pĕtus (-ūs, m.) uderzenie, natarcie, napaść. — **me... in... impĕtus obiecissem**: se in alĭquid ob-icĕre, -iectum, dobrowolnie na co się wystawiać. — **pleni**: exemplōrum. — **voces**: aforyzmy, sentencje. — **iacērent**: leżałyby (w poniewierce, pogardzie, odłogiem). — **intuendum**: in-tuēri, tui-

tum, oglądać. — Łącz: imagines... virōrum expressas... reliquerunt; tyle mniej więcej, co: expresserunt; podobnie scriptum reliquisse = scripsisse; expressos, scriptos są participia coniuncta; imaginem ex-primĕre odcisnąć, wytłoczyć, narysować podobiznę. — **propōnens**: za wzór stawiając. — **ipsā cogitatiōne homĭnum excellentĭum conformābam** (por. 1, 1): kształciłem na samem rozmyślaniu o ludziach wybitnych.
7. 15. **quispiam** = quisquam, w pewnych stałych wyrażeniach. — **littĕris prodĭtae sunt**: przekazane zostały w piśmiennictwie; prodĕre, -dĭdi. — **istā-ne**: tą twoją, przez ciebie zachwalaną (quam tu effers laudĭbus wynosisz pochwałami; ef-, z ex-, -ferre, ex-tŭli, ē-lātum). — **erudīti**: por. 2, 3. — **con-firmāre** (-āvi, -ātum, por. 4, 8 i firmus, -a, -um, pewny) (po)twierdzić. — **est certum, quid responděam**: nie zachodzi wątpliwość co do tego, co mam odpowiedzieć. — **excellenti**: por. Nep. Żyw. Alc. 1, obj. jęz. — **natūrae ipsīus habĭtū** (habĭtus, -ūs, m., stan, właściwość, od habēre, habŭi, mieć, mieć się w jakiś sposób): przez przyrodzoną właściwość. — **moderātos**: moderātus, -a, -um (por. moderari kierować) wstrzemięźliwy, rozsądny. — **exstitisse**: por. 1, 1. — **illud**: co następuje. — **ad-iungo** (-iunxi, -iunctum): dodaję. — **valuisse**: valere ad z 4 p. mieć znaczenie dla, przyczyniać się do czego. — **contendo** (-tendi): twierdzę (przeciw komuś). — **ratĭo quaedam conformatióque doctrīnae**: metoda i system naukowy. — **nescio quid**: coś, por. je ne sais quoi, non so che. — **singulāre**: singulāris, -e, osobliwy. — 16. **ex hoc esse numĕrō**: do tego rodzaju ludzi zaliczają się. — **continentissĭmos**: con-tĭnens (przym. z imiesł. cz. ter. od con-tinēre, se, wstrzymywać się, powściągać się) = moderātus. — **percipiendam**: por. 3, 6. — **adiuvarentur**: ad-iuvāre, -iūvi, -iūtum, pomagać, wspierać; w str. b., odnosić korzyść. — **se ad... contulissent**: por. 3, 4. — **Quodsi**: por. 1, 1. — **fructus**: por. 1, 1. — **remissiōnem**: re-missio, -ōnis, ż. (od re-mittĕre, -mīsi, -missum, rozluźnić, zwolnić, por. 6, 12 relaxēmus), wytchnienie, rozrywka. — **humanissĭmam**: por. 1, 2. — **liberalissĭmam**: por. 3, 4. — **nam cetĕrae...**: bo reszta rozrywek nie wszystkim czasom, ani miejscom odpowiada. — **alunt**: alĕre, alŭi, alĭtum, karmić, żywić, wychowywać. — **oblectant**: ob-lectāre, -āvi, -atum, bawić, rozkoszować. — **secundas res... adversis**: powodzeniu dodają blasku, niepowodzeniom zapewniają schronisko (per-fugĭum, -ĭi, n., por. fugĕre, fugi, uciekać) i pociechę (osłodę; solacium, -ĭi n., por. (con-)solāri pocieszać). — **foris**: poza domem, por. na dworze. — **pernoctant**: per-noctare, -āvi, -atum, noc na czuwaniu przepędzać. — **peregrinantur**: per-egrināri, -ātus sum (por. peregrīnus, pielgrzym) wędrować, podróżować. — **rusticantur**: rusticāri, -ātus sum, przebywać na wsi.
8. 17. **Quodsi**: por. 1, 1. 7, 16. — **at-tingĕre** (-tĭgi, -tactum): dotykać, powierzchownie zajmować się. — **sensū**: sensus, -ūs, m. (od sentīre 6, 13) smak, poczucie. — **gustāre**, -āvi, -ātum (por. gustus, -ūs, m., smak): skosztować. — **agresti**: agrestis, -e (por. ager, agrī, m., pole, rola), wiejski, nieokrzesany (przec. urbānus). — **commoverĕtur**: por. 5, 9. — **senex** (określenie orzecz.) **esset mortŭus**: jako starzec. — **excellentem**: por. Nep. Żyw. Alc. 1, obj. jęz. — **venustātem**: venustas, -ātis, ż. (od venus, venĕris, ż., wdzięk), wdzięk, powabność. — **omnīno**: wogóle. — **conciliārat**: con-ciliare (-āvi, -ātum) zjednać sobie. — **animōrum incredibĭles motūs celeritatémque ingeniōrum**: umysłowości nie do wiary ruchliwe i rączce w pomysłach; Cic. nad szybkość ruchów aktorskich przenosi improwizatorską sprawność umysłu. — **neglegerēmus**: neg-legĕre, -lexi, -lectum, nie dbać, lekceważyć. — 18. **utar enim vestrā benignitāte** (benignĭtas, -ātis, ż., łaskawość, por.

benignus, -a, -um, łaskawy): bo skorzystam z waszej łaskawości. — **cum**: chociaż. — **nullam**: na końcu członu. — **quae tum agerentur**: współczesnych, t. j. nie historycznych, któreby mógł przed występem opracować; tr. łącz. przez upodobnienie trybów. — **ex tempŏre**: napoczekaniu, bez przygotowania. — **revocātum**: zaproszony do powtórzenia, wywołany ponownie; acc. c. inf. zawisły od vidi. — **commutātis**: com-mutāre, -āvi, -ātum, zmienić zupełnie. — **sententĭis**: sententĭa, -ae, ż. (por. sentīre 6, 13), myśl. — **accurāte**: starannie opracowując, stylistycznie. — **cogitatéque**: cogitate (por. cogitāre, -āvi, -ātum, myśleć) po przemyśleniu. — **probāri**: probāre, -āvi, -ātum, pochwalać, uznawać. — **sic... probāri, ut ad vetĕrum scriptōrum laudem perveniret**: z takiem spotykały się uznaniem, że jednały mu sławę pisarza klasycznego. — **dilĭgam**: di-ligĕre, -lexi, -lectum, kochać jak brata. — **omnī ratiōne**: na wszelki sposób. — **eruditissimísque**: por. 3, 4. — **praeceptis**: por. 1, 1. — **alĭquā re con-stāre** (-stĭti): polegać na czem. — **valēre**: por. 7, 15. — **mentis virĭbus excitāri**: że pobudkę czerpie z samych sił przyrodzonych ducha. — **inflāri**: in-flāre (-āvi, -ātum) natchnąć. — **suō iure**: słusznie; por. 1, 1. — **donō atque munĕre**: synonymōrum par (munus, -ĕris, n.). — **commendāti**: com-mendāre, -āvi, -ātum (z mandāre, -āvi, -ātum, zlecać, por. 4, 8) polecać czyjej przychylności. — 19. **humanissĭmos**: por. 1, 2. — **unquam**: po przecz. = nunquam. — **saxa**: saxum (-ī, n.) skała. — **solitudĭnes**: solitūdo, -ĭnis, ż. (por. solus, -a, -um, samotny), pustkowie. — **immānes**: im-mānis, -e, okropny, okrutny. — **cantū**: cantus, -ūs, m. (por. canĕre, cecĭni, cantum, śpiewać), śpiew. — **flectuntur**: flectĕre, flexi, flexum, giąć, przełamywać, wzruszać. — **consistunt**: con-sistĕre, -stĭti, stanąć jak wryty. — **institūti**: in-stituĕre, -ŭi, wykształcić. — **vindĭcant**: por. Ov. Przem. I 89, obj. jęz.; tu: wywalczają jako swojego, sobie przypisują, za swojego poczytują; suum: proleptycznie. — **repĕtunt**: por. 1, 1; żądają zwrotu, pragną odebrać. — **confirmant**: por. 7, 15. — **delūbrum** (-ī, n.): świątynia. — **dedicavērunt**: de-dicāre, -āvi, -ātum, poświęcać. — **pugnant inter se atque contendunt**: synonymōrum par; contendunt: por. 6, 12.
9. **expĕtunt**: ex-petĕre, -īvi, -ītum, ubiegać się o... — **voluntāte et legĭbus**: z własnej woli i na podstawie prawnego stanu rzeczy. — **repudiabĭmus**: re-pudiāre, -āvi, -ātum, odepchnąć. — **contulĕrit**: por. 3, 4. — **celebrandam**: por. 3, 4. — **attĭgit**: por. 8, 17; tu: traktował. — **durĭor**: cokolwiek nieprzystępny. — 20. **quisquam**: po przecz. = nemo. — **aversus**: -a, -um, odwrócony, obcy (a-vertĕre, -verti, odwracać). — **mandāri**: por. 4, 8; tu: przekazać. — Łącz: qui non facile (któryby nie zgodził się z łatwością) aeternum suōrum laborum praeconĭum (-ī, n., ogłaszanie, wysławianie) mandāri versĭbus. — **cum ex eō quaererētur**: kiedy go pytano. — **acroāma** (-ātis, n.) wyraz grecki: odczyt, deklamacja. — **praedicarētur**: prae-dicāre, -āvi, -ātum, głosić; por. niem. Predigt kazanie; tr. łącz. w mow. zależ. — **item**: również. — **celebrāri**: por. 3, 4. — 21. **in multā varietāte versātum**: która wielu zmienności (variĕtas, -ātis, ż., por. varius, -a, -um, różny) doświadczyła (versāri obracać się w czem). — **terrā marĭque**: na lądzie i morzu. — **expressum**: por. 6, 14; wyrazić, przedstawić. — **illustrant**: il- (z in-) lustrāre, -āvi, -ātum, wyświetniać. — **aperŭit**: aperīre, apertum, otworzyć, dostęp do. — **opĭbus**: opes, opum, ż., zasoby, środki potęgi. — **regiōne**: regio (-ōnis, ż.) okolica, położenie. — **vallātum**: vallāre, -āvi (por. vallum, -ī, wał) obwarować. — **non maxĭmā manū**: z nienajwiększą siłą zbrojną. — **innumerabĭles**: in-numerabĭlis, -e (in- przecz. i numerabĭlis, -e, od numĕrus, -ī, m., liczba), nieprzeliczony. — **fudit**: fundĕre, fusum, rozprószyć. —

consilĭō: przezornością, staraniem. — **omni**: ile razy nastąpił. — **impĕtū**: por. 6, 14. — **ore ac faucĭbus** (os, oris, n., paszcza; fauces, -ĭum, ż., gardziel): z paszczy; synonymorum par. — **ereptam**: ē-ripĕre, -ripŭi, wydrzeć. — **nostra**: łącz: pugna. — **ferētur**: sc. in ore; to samo, co praedicabĭtur, por. 9, 20 — **dimicante**: por. 6, 14. — **depressa**: de-primĕre, -pressi, zatopić. — **incredibĭlis**: por. 8, 17. — **monumenta**: pomniki, które uwieczniły zwycięstwo. — **quae**: sc. omnia. — **efferuntur**: por. 7, 15. — **ingenĭis**: talentami. — **celebrātur**: por. 3, 4. — 22. **constitūtus**: con-stituĕre, -ŭi, postawić (pomnik). — **ornātur**: por. 7, 16. — **proăvus** (-ī, m.): przodek. — **adiungĭtur**: por. 7, 15. — **decorantur**: decorāre, -āvi, -ātum (por. decus, -ŏris, n., ozdoba, zaszczyt), ozdabiać, sławić, chlubą okrywać.

10. **in civitātem recepērunt**: przyjęli w poczet obywateli. — **expetītum**: por. 9, 19; 3 p. multis civitatĭbus, z grecka zam. ā m. c. — **constitūtum**: sc. civem; por. 9, 22; tu: ustanawiać. — **eiciēmus**: e-icĕre, -iēci, -iectum, wyrzucać. — 23. **fructum**: por. 1, 1. — **percĭpi**: per-cipĕre, -cēpi, -ceptum (por. 3, 6), odbierać, odnosić. — **vehementer**: por. 3, 5; potocznie = valde. — **exigŭis**: por. 1, 1. — **continentur**: con-tinēre, -ŭi, -tentum, zawierać, zamykać. — **definiuntur**: de-fīnīre, -īvi, -ītum (por. finis, -is, m., granica) dawać jako granicę; dlatego, jeżeli czynom naszym granicami są kresy (regio, -ōnis, ż.) świata (orbis, -is, m., terrārum). — **quō... eōdem**: dokąd, jak daleko... dotądże, tak daleko. — **gloriam famámque**: synonymorum par. — **penetrāre** (por. 1, 1 penĭtus), -āvi, -atum, dotrzeć do wnętrza, wcisnąć się. — **cum... tum**: zarówno... jak. — **ampla**: amplus, -a, -um, por. 4, 8; wspaniały, nie do zlekceważenia. — **dimĭcant**: por. 6, 14. 9, 21. — **incitamentum**, -ī, n. (por. in-citare, -āvi, -ātum pobudzać); pobudka, podnieta, bodziec. — 24. **adstitisset**: ad-sistĕre przystąpić, przystanąć. — **fortunāte**: fortunātus, -a, -um (por. fortūna, -ae, ż., szczęście), szczęśliwy. — **praecōnem**: praeco, -ōnis, m. (por. 9, 20 praeconium) głosiciel, herold. — **exstitisset**: por. 1, 1. — **tumŭlus** (-ī, m.): mogiła, kurhan. — **contexĕrat**: con-tegĕre, -tectum, nakryć (całkiem). — **obruisset**: ob-ruĕre, -rŭtum, zasypać, przywalić. — **quid?**: co więcej. — **adaequāvit**: alĭquid cum alĭqua re ad-aequāre, -āvi, -ātum, mieć coś czemuś równe. — **rustĭci**: por. 7, 16. — **dulcedĭne**: dulcēdo (-ĭnis, ż.) słodycz (por. dulcis, -e, słodki). — **commōti**: por. 5, 9. — **particĭpes**: partĭ-ceps, -cipis (pars, partis, ż., część, udział, i capĕre, cēpi, captum, brać) uczestnik. — **approbavērunt**: ap- (z ad-) -probāre, -ātum, przytakiwać, przychwalać. — 25. **credo**: por. 5, 10. — **per-ficĕre**: por. 2, 4. — Łącz: perf. n. pot., ut... — **petentem**: si peteret. — **repudiasset**: por. 9, 19. — **libellum**: libellus, -ī, m. (od liber, -bri, m., książka), książeczka, notatnik, arkusz. — **sub-iecisset**: sub-icĕre, -iectum, rzucić pod nogi. — **tantummŏdo** = tantum, albo modo: tylko. — **epigramma tantummŏdo alternis versĭbus longiuscŭlis**: epigram, który tylko co drugi wiersz miał dłuższy; humorystycznie o dystychach elegicznych i epigramatycznych, których pierwszy wiersz, dłuższy, składał się z 6 stóp, drugi z 5. Cycero żartobliwie mówi: i to nawet nie poemat bohaterski, cały napisany wierszami długiemi (heksametrami), ale epigram z heksametrem w co drugim tylko wierszu. — **longiuscŭlus**: zdrobn. do longior. — **praemĭum**: por. 3, 5. — **eā condiciōne** (condicio, -ōnis, ż., por. dicĕre; to co jest umówione): pod tym warunkiem. — **sedulitātem**: sedulĭtas, -ātis, ż. (por. sedŭlus, -a, -um, wytrwały, od sedēre siedzieć, por. ad-sidŭus wytrwały), wytrwałość, pilność. — **copiam**: copia, -ae, ż. (z co-opia, od opes, opum, ż., zasoby) obfitość. — **ingenium et virtūtem... et copiam** siłę (virtūtem) i obfitość (copiam) talentu (ingenium). — **expetisset**: por. 9, 19. —

26. **quid?**: por. 10, 24. — **familiarissĭmō**: familiāris, -is, m., zaufany. — **impetravisset**: por. 4, 6. — **qui praesertim... cupĕret**: zwłaszcza od niego, który (t. j. Metellus) pragnął; zd. wzgl.-uzasadniające. — **pingue**: pinguis, -e: tłusty, nalany; pingue quiddam sonantĭbus atque peregrīnum mających w mowie coś napuszystego i cudzoziemskiego. — **dedĕret**: de-dĕre, -dĭdi, -dĭtum, oddać (w niewolę), na usługi czyje.

11. **dissimulandum**: dis-simulāre, -āvi, -ātum (por. simulāre udawać, od simĭlis, -e, podobny), zatajać, ukrywać. — **obscurāri**: obscurare, -āvi, -ātum, zaciemniać, ukryć w ciemności (od obscūrus, -a, -um, ciemny). — **prae nobis ferendum**: prae se ferre, tuli, latum, z czem się obnosić, nie czynić tajemnicy z czego, otwarcie czem się chlubić. — **trahĭmur**: trahĕre, -axi, -actum, ciągnąć, pociągać, powodować. — **optĭmus quisque**: i kto tylko jest najwięcej wart, ten najbardziej... — **ducĭtur**: odmiana wyrażenia trahĭmur. — **libellis**: por. 10, 25. — **de contemnendā gloriā**: o potrzebie pogardzania sławą; con-temnĕre, -tempsi, -temptum. — **inscrĭbunt**: in-scribĕre, -ipsi, -iptum, alĭquid in alĭquā re, wypisywać co na czem. — **praedicatiōnem**: prae-dicātio, -ōnis, ż. (por. 9, 20), rozgłos; to samo nobilĭtas, -ātis, ż. (nobĭlis, -e, znany, głośny). — **despicĭunt**: de-spĭcĕre, -exi, -ectum, spoglądać zgóry, pogardzać. — 27. **monumentōrum**: por. 9, 21; tu: budowle publiczne. — **adĭtūs**: ad-ĭtus, -ūs, m. (od ad-īre, -ĭī, -ĭtum, przystępować), dostęp, portal, fasada. — **Ennĭō comĭte**: w towarzystwie Enjusza; comes, -ĭtis, m. z com = cum i īre iść) towarzysz. — **non dubitāvit... consecrāre**: dubitare z bezok. wahać się. — **manubĭas**: manubiae, -ārum, ż., łupy. — **delūbra**: por. 8, 19. — **togāti**: w togę odziani, cywilni. — **abhorrēre**: por. 1, 1. 2, 3. — 28. **libentius**: st. wyższy do libenter chętnie. — **me indicābo** (in-dicare, -avi, -ātum, zapowiadać) zdradzę się przed wami. — **confitēbor**: por. 1, 1. — **simul**: łącz z vobiscum z wami razem. — **attĭgit**: por. 8, 17. 9, 19. — **incohāvit**: in-cohāre, -avi, -ātum (lub in-choāre), zacząć, napocząć. — **per-ficiendum**: por. 2, 4; tu: doprowadzić do końca. — **adhortātus sum**: ad-hortāri zachęcać. — **mercēdem**: merces, -cēdis, ż. (por. merx, mercis, ż., towar; mercator, -ōris, m., kupiec; mercatura, -ae, ż., handel; mercennarius, -a, -um, najemny), zapłata. — **desiděrat**: por. 4, 8. — **detracta**: de-trahĕre, -axi, -actum, odebrać. — **exiguō**: por. 1, 1. — **curricŭlō**: curricŭlum, -ī, n. (por. currĕre, cucurri, cursum, biec, currus, -ūs, m., wóz), bieg (zdrobnienie z lekceważeniem, o krótkiem trwaniu życia). — **nos in laborĭbus exerceāmus**: se in alĭquā re ex-ercēre, -ercŭi, -ercĭtum, ćwiczyć się w czem, wysilać się na co. — 29. **praesentīret**: prae-sentīre (-sensi, -sensum) przeczuwać. — **in postĕrum** (sc. tempus): na przyszłość; o życiu zagrobowem. — **regionĭbus**: por. 10, 23. — **spatĭum**: por. 1, 1. — **circumscriptum**: circum-scribĕre, -scripsi, zakreślić, zamknąć. — **cogitatiōnes**: cogitatĭo, -ōnis, ż. (od cogitāre, -avi, -atum, myśleć), myśl. — **termināret**: termināre, -āvi, -ātum (por. termĭnus, -ī, m., granica), ograniczać, zamykać. — **frangĕret**: frangĕre, frēgi, fractum, łamać (na torturach), dręczyć. — **curis**: cura (-ae, ż.) troska. — **vigiliisque**: vigilĭae (-ārum, ż.) czuwanie; starożytni oddawali się pracy piśmienniczej głównie w nocy. — **angerētur**: angĕre dławić, dusić, niepokoić. — **dimicāret**: por. 6, 14; gdyby nie wiara w nieśmiertelność, duch ludzki nie rwałby się do walk zagrażających utratą życia. — **nunc**: tymczasem. — **insĭdet**: in-sidēre, -sēdi, -sessum, znajdować się w czem, tkwić w czem. — **in optĭmō quōque**: por. 11, 26. — **noctes ac diēs**: 4 p. rozciągłości w czasie. — **stimŭlis**: stimŭlus (-ī, m.) bodziec. — **concĭtat**: por. 10, 23 incitamentum; con-citāre, -avi, -ātum, pobudzać. — **admŏnet**: ad-monēre, -monŭi, -monĭ-

tum, napominać. — **tempŏre**: z trwaniem, z czasem trwania. — **dimittendam**: di-mittĕre, -mīsi, -missum, poniechać (starania, aby coś trwało). — **commemoratiōnem**: com-memoratĭo (-ōnis, ż.) wspomnienie, pamięć. — **cum omni posteritāte** (posterĭtas, -ātis, ż., potomność, por. Ov. Żale IV, 10, 1, obj. jęz.): lecz trwanie jej uczynić równem (adaequandum: por. **10**, 24) trwaniu najdalszej potomności.

12. 30. **an verō**: czy też mamy wydawać się... — **tam parvī anĭmī esse**: być tak małodusznymi. — **versāmur**: por. **1**, 1. — **spatium**: por. **1**, 1. — **otiōsum**: otiōsus, -a, -um (od otĭum, -ĭī, n., wywczasy) wolny od zajęć. — **spirĭtum duxerĭmus**: spirĭtum (spirĭtus, -ūs, m., tchnienie, dech) ducĕre, ductum, oddychać; gdy do samego końca życia nie będziemy mieli żadnego spokojnego i wolnego od zajęć wytchnienia. — **nobiscum simul**: por. **11**, 28 vobiscum simul. — **arbĭtrēmur**: arbitrari, -ātus sum, sądzić. — **imagĭnes**: por. **6**, 14. — **simulācra**: simulācrum, -ī, n. (od simĭlis, -e, podobny), podobizna. — **studiōse**: przysł. do studiōsus, -a, -um (od studĭum, -ī, n., staranie), pilny, staranny; starannie; studiose reliquērunt mieli o to staranie, aby pozostawić. — **consiliōrum**: consilium, -ĭī, n., zamysł, myśl. — **effigĭem**: ef- (z ex-) -fīgies, -iēi, ż. (fingĕre, finxi, fictum, kształtować) = simulācrum. — **non multō malle debēmus**: łącz, non debēmus multō (o wiele więcej, abl. mensūrae) malle. — **summis ingenĭis**: abl. instrum., wielkiemi talentami, w ludziach wielkich talentów. — **expressam**: por. **6**, 14. — **polītam**: polīre, -īvi, gładzić, polerować (posągi), wykończać. — **ego verō**: por. **6**, 12. — **spargĕre** (sparsi, sparsum, rozpraszać)... **ac dis-semināre** (-āvi, -ātum, rozsiewać, por. semen, -ĭnis, n., ziarno): synonymōrum par. — **orbis terrae**: por. **10**, 23. — **sempiternam**: sempiternus, -a, -um (od semper zawsze), wieczysty. — **haec**: memoria. — **sensū**: por. **8**, 17. — **afutūra**: ab-esse, a-fŭi, ab alĭquā re nie mieć związku z czem. — **pertinēbit**: per-tinēre, -tinŭi (z tenere ciągnąć się) dochodzić, docierać. — **nunc quidem certe**: por. **6**, 13 illa quidem certe; narazie, tymczasem. — **cogitatiōne**: por. **11**, 29. — **delector** (-ari, -ātus sum): rozkoszować się, znajdować upodobanie w czem. — 31. **pudōre eō** (pudor, -ōris, m., wstyd, por. pudet, pudŭit, wstyd jest): łącz jako abl. qual. z homĭnem człowieka o takiej skromności, obyczajności, moralności. — **quem**: łącz z pudōre. — **comprobāri**: com-probāre, -āvi, -ātum, także świadczyć; człowieka takiej moralności, o czem także świadczy fakt, że ma tak znakomitych, jak i zarazem tak starych przyjaciół. — **ingeniō... causā**: są dalsze abl. qual. do homĭnem. — **convĕnit**: wypada; o tak wielkim zaś talencie, za jak wielki talent należy uważać taki, o który zabiegają (expetĭtum, por. **9**, 19) umysłowości najwybitniejszych ludzi (= ludzie najwybitniejszych umysłowości). — **videātis**: tr. łącz. w zd. wzgl.-uogóln., lub wzgl.-przycz. — **causā**: występującego w sprawie. — **beneficiō**: bene-ficium, -ĭī, n. (od facĕre), dobrodziejstwo. — **comprobētur**: por. **12**, 31. — **qua**: por. **1**, 1. — **commendatĭo**, -ōnis, ż. (od com-mendāre, -āvi, -ātum, zalecać, z mandare), powód do zalecenia. — **ornāvit**: ornāre, -ātum, sławić; por. **9**, 22. — **recentĭbus**: recens, -entis, świeży, niedawny. — **testimōnium laudis**: świadectwo jednające chwałę. — **profitētur**: pro-fitēri, -fessus sum (z fateri), przyrzekać. — **ex eō numĕrō**: **7**, 16. — **sancti**; por. **5**, 9. — **in vestram accipiātis fidem**: obdarzcie waszem zaufaniem. — **humanitāte**: por. **1**, 2. — **levātus**: levāre, -āvi (por. levis, -e, lekki), alĭquem, ulgę przynieść komu, wesprzeć, pokrzepić; w str. b., ulgi doznać. — **acerbitāte**: acerbĭtas (-ātis, ż.) surowość (por. acerbus, -a, -um, ostry, surowy); przec. humanĭtas. — **violātus**: violāre, violāvi, przemoc zadać, złamać. — 32. **con-**

suetudĭne: por. 2, 3. — **simplicitérque**: simplicĭter, przysł. od simplex, -ĭcis, prosty; poprostu. — **confīdo**, -ĕre, -īsus sum, ufać (por. fides, -ĕi, ż.). — **forensi**: por. 2, 3. — **ā... aliēna**: aliēnus, -a, -um, ab alĭquā re, daleki od czego, obcy czemu, nie nadający się do czego. — **communĭter**: ogólnie. — **in bonam partem**: w dobrej myśli. — **exercet**: ex-ercēre, -ercŭi, -ercĭtum, sprawować. — **certō scio**: wiem na pewno; silniej, niż: spero spodziewam się; pretor posiadał wyższe wykształcenie, niż sędziowie.

Cicero, Epistŭlae ad Quintum fratrem III, 1

1. 1. **calorĭbus**: calor (-ōris, m., por. Ov. Przem. II 175, obj. jęz.) ciepło, upał. — **summā cum amoenitāte flumĭnis**: korzystając z najrozkoszniejszej rzeki. — **me refēci**: se re-ficĕre (-fectum) pokrzepić się, odpocząć sobie. — **offendi**: of- (z ob-) -fendĕre (-fensum) zastać. — **denĭque**: por. Ov. Przem. II 95, obj. jęz. — **apparŭit**: por. Ov. F. III 650, obj. jęz. — **posteāquam**: por. Nep. Żyw. Han. 3, 4, obj. jęz. — **patet**: por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz.; cz. ter. po posteaquam (obok perf. polītae sunt) wskazuje, że jest to perf.-praesens: skoro w całej swej rozciągłości (postawiona) stoi. — **polītae sunt**: polīre (-īvi) wygładzać, polerować. — **probāvi**: por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz. — **mutāri**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 2, obj. jęz. i Caes. BG VII 68, 1, obj. jęz. — **demolĭētur**: de-molīri (-molĭtus sum, por. Nep. Żyw. Alc. 10, obj. jęz.) usunąć, zburzyć. — **perfectum fore**: bezok. cz. przyszł. dok. str. b.; że będzie ukończone (= w stanie całkowitego wykończenia).
2. 3. **aestāte**: aestas (-ātis, ż., por. aestus, -ūs, m., wrzątek, wrzenie) lato. — **umbrosiōrem**: umbrōsus (-a, -um, od umbra, -ae, ż., cień) cienisty. — **nunquam** na końcu zdania: por. Nep. Żyw. Tem. 1 ut anteferātur huic nemo, z naciskiem. — **ubĕrem**: por. Ov. Żale IV 10, 3, obj. jęz. — **arbitrabātur**: por. Nep. Żyw. Han. 12, 5, obj. jęz. — **Equĭdem**: por. Ov. Przem. II 282, obj. jęz. — **mirifĭcā suavitāte**: abl. qualitātis do rzeczownika villam; nadzwyczaj przyjemną willę. — **addĭtis**: jeżeli dodać.
7. 25. **etiam atque etiam**: jeszcze (raz) i jeszcze (raz), raz po raz, usilnie.

Cicero, Epistŭlae ad Atticum II, 1

1. 1. **eunti**: 3 p. l. p. imiesł. cz. ter. str. cz. od eo, īre, ĭī, ĭtum, iść. — **cupĭde**: z wielką chęcią. — **venit obviam**: por. Ov. F. III 541, obj. jęz. — **abs te**: por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 1, obj. jęz. — **commentarium**: commentarius (-ī, m., albo -um, -ī, n., od com-mentāri, -tātus sum, objaśniać; por. Wstęp do Cezara) pamiętniki. — **laetātus sum** z acc. c. inf.: laetāri cieszyć się. — **aliquantō**: nieco. — **item**: również. — **furātum**: furari (por. fur, furis, m., złodziej; por. Ov. Żale IV, 10, 20, obj. jęz.) kraść. — **horridŭla**: horridŭlus (-a, -um, zdrobn. osłabiające, jak często w listach pisanych językiem potocznym, od horrĭdus, -a, -um, z horrere, horrŭi, być zjeżonym, nieuporządkowanym, w stanie zaniedbanym) nieco zaniedbany. — **incompta**: in-comptus (-a, -um, z in- przecz., i comĕre, compsi, pielęgnować) nieogładzony. — **myrothecium** (-ī, n., wyraz grecki, jak często w listach, pisanych językiem potocznym ludzi ogładzonych): schowek, skrzynka, pudełko na maści, olejki (toaletowe, wonne). — **arcŭlas**: arcŭla (-ae, ż., zdrobn., por.

wyżej, od arca, -ae, ż.) skrzynka. — **pigmenta**: pig-mentum (-ī, n., od pingĕre, pinxi, pictum, malować) barwiczka (do upiększania twarzy). — **consumpsit**: por. Caes. BG VII 77, 1, obj. jęz. — **significas**: signi-ficāre (z signum, -ī, n., znak, i facĕre, fēci, factum, czynić; por. Caes. BG VII, 81, 2, obj. jęz.) donosić. — **strictim attigisti**: po wierzchu dotknąłeś, pobieżnie przeczytałeś: strictim przysł. od stringĕre, strinxi, strictum, musnąć; attigisti od tangĕre, tetĭgi, tactum. — **arbĭtror**: Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 2, 3, obj. jęz. — **ausus**: por. Ov. Przem. II 328, obj. jęz. — **fastidiōse**: przysł. od fastidiōsus (-a, -um, por. fastidium, -ī, n., obrzydzenie) aż do obrzydzenia, po długiem badaniu. — **probavissem**: por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz. — 2. **hypomnēma** (-ătis, n., wyraz grecki): = commentarius (-ium). — **excitātum**: ex-citāre (-āvi, por. cī[ē]re pędzić, citus, -a, -um, szybki) pobudzać, por. 3. — **plane**: zgoła. — **deterrĭtum**: de-terrēre (-ŭī) odstraszyć. — **Quid quaeris?**: por. Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 2, 3; czego szukasz (więcej)?, na oznaczenie wysokiego stopnia. — **conturbāvi**: con-turbare (por. Ov. Przem. II 219, obj. jęz.) wprawić w zamieszanie, zbić z tropu. — **vulgō**: 6 p. od vulgus, -ī, n., tłum; przysłówkowo: tłumnie. — **instābant**: in-stāre nastawać, nalegać; por. Nep. Żyw. Tem. 1, 4, obj. jęz. — **sibi**: im; zam. liczby mn. — **exhibēre**: (ex-hibŭi, -hibĭtum, z ex- i habere) okazywać. — **molestiam**: molestia (-ae, ż., por. molestus, -a, -um, natrętny) natrętność. — **destitērunt**: de-sistĕre zaprzestać. — **aliquid... lucis adferre**: nieco blasku przydać, nieco opromienić (podmiot: liber). — 3. **oratiuncŭlas**: oratiuncŭla (-ae, ż., zdrobn. od oratio, -ōnis, ż., mowa; deminutīvum modestiae). — **pluris**: 4 p. l. mn., = plures; por. 2, 12 omnis libros i Ov. F. III 819, obj. jęz. — **adulescentulōrum**: zdrobn., por. wyżej. — **studiis**: por. Ov. Żale IV 10, 64, obj. jęz.; tu: zapał (chęć naśladownictwa). — **commŏdum**: por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 1, obj. jęz.; tu w znaczeniu osłabionem, jak często w listach, zam.: pożądane. — **enituĕrat**: e-nitescĕre; por. Ov. Przem. VI 241, obj. jęz. — **postridie**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, 5, obj. jęz. — **cum... tum** (por. 2, 12 cum... tum verō) zarówno, jak (w szczególności). — **soma**: wyraz grecki, = corpus, zbiór pism. — **ne poposcisses**: obyś nie był zażądał. — **tibi me non offerēbam**: se alicui of- (z ob-) ferre (ob-tŭli, ob-lātum) ofiarowywać się komu, narzucać się komu; żartobliwie, jak ne poposcisses.

2. 12. **reliquisset**: tr. łącz. w mowie zależnej. — **munus**: por. Ov. Żale IV 10, 8, obj. jęz.; por. niżej zdrobniale munuscŭlum: samo dostawienie bibljoteki będę uważał za równie ważne, jak darowanie bibljoteki; za twój to będę uważał prezencik. — **in tuā diligentiā posĭtum est**: zależy od twej zabiegliwości (czy go otrzymam). — **hoc... gratius**: abl. comparationis.

Cicero, Epistŭlae ad Atticum IV, 1

1. **Cum primum** z tr. ozn. cz. przeszł. dok.: skoro tylko. — **recte**: bezpiecznie. — **fuĭtque cui... darem**: znalazł się ktoś, komu mogłem dać. — **gratulārer**: gratulari (por: Caes. BG VII 79, 3, obj. jęz.), gratulātus sum, de alĭquā re, składać podziękowania z powodu czego; por. 2 in... gratulatiōne wśród życzeń, por. 4 quae res summā... gratulatiōne celebrāta est obchodzono wśród życzeń. — **prō** z 6 p.: wedle, jak można było spodziewać się wedle (w stosunku do). — **eundémque**: zarazem jednak. — **partĭceps** (od partem capĕre; -cĭpis): = socius, uczestnik, towarzysz. — **acerbissĭme discidium... tulisse**: że bardzo boleśnie zniosłeś nasze rozłączenie; acerbus, (-a,

-um, por. acer, acris, acre, -is, ostry, ciężki) ciężki, bolesny; discidium (-ī, n., z dis- roz- i caedĕre, cecīdi, caesum, przecinać) rozdzielenie, rozłączenie; tulisse od ferre, latum, znieść. — **plurimúmque opĕrae... contulisse:** że najwięcej przyczyniłeś się; opĕram (opĕra, -ae, praca, staranie; por. 6 mea opĕra, mojem staraniem, z mojej przyczyny) con-ferre (col-lātum) przyłączyć swoją pracę, swoje starania, przyczynić się. — **ad conficiendum redĭtum:** con-ficĕre (-feci, -fectum) wespół (z innymi) dokonać.

2. **exoptatissĭma:** ex-optatus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od ex-optāre, -āvi, bardzo pragnąć; w znaczeniu przymiotn.) pożądany, jakiego należy sobie życzyć, upragniony, = acceptus miły. — **cumulandum:** cumulare (-āvi, -atum, por. cumŭlus, -ī, m., wierzchołek) dopełnić miary czego. — **conspectus** (-ūs, m., od con-spicĕre, -spexi) widok. — **complexum:** com-plexus, por. Ov. Przem. VI 249, obj. jęz., Ov. Przem. II 42, obj. jęz., Caes. BG VII 72, 2, obj. jęz. — **nactus:** por. Caes. BG VII 85, 1, obj. jęz. — **praetermissos:** praeter-mittĕre (-misi) opuścić. — **praeterĭtī tempŏris:** por. Caes. BG VII 77, 1, obj. jęz. — **exegĕro:** ex-igĕre (-actum, z ex i agĕre) uzyskać uiszczenie, odebrać. — **profectō** (z pro i facto): zaprawdę.

3. **adhúc:** por. Nep. Żyw. Han. 4, 3, obj. jęz. — **reciperāri:** por. Caes. BG VII 89, 5, obj. jęz. — **arbitrāti:** por. 4 arbĭtror i Nep. Żyw. Han. 12, 5, obj. rzecz. — **forensem:** por. Nep. Żyw. Alc. 3, 4, obj. jęz. — **quam optarāmus:** większą, niż mogliśmy byli sobie życzyć. — **re familiāri:** por. 8 i Nep. Żyw. Tem. 1, 2, obj. jęz. — **dissipāta:** dis-sipāre (-avi) rozprószyć. — **direpta:** di-ripĕre (-ripŭi) rozgrabić. — **in re familiāri... laborāmus:** (in) alĭquā re laborāre być co do czego w ciężkiem położeniu. — **facultātum:** facultas (-ātis, ż., od facĕre, por. facĭlis do zrobienia) możność (tu: majątkowa; zasoby, środki). — **constituendas:** con-stituĕre (-ŭi, -ūtum, od con- i statuĕre) ustalić, konsolidować. — **consiliōrum... indigēmus:** ind-igere (-igŭi, od indu = in- przecz. i egere, por. 8 me tuō consiliō egĕre) być pozbawionym, potrzebować.

4. **rumōre:** por. Ov. F. III 543, obj. jęz. — **brevi** (sc. spatiō, tempŏre): pokrótce. — **fuit praestō:** była przy boku; praesto nieodm.; f. p.: właściwie str. biern. do praestāre, -stĭti, dostarczyć, okazać. — **natāli:** por. Ov. Żale IV 10, 11, obj. jęz. — **casū:** por. Caes. BG VII 87, 5, obj. jęz. — **celebrāta est:** por. 5 me usque ad Capitolium celebrāvit i Ov. F. III 656, obj. jęz. — **mirifĭcō:** por. Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 2, 3, obj. jęz. — **ordĭnum:** por. Ov. Żale IV 10, 8, obj. rzecz. — **concursū:** con-cursus (-ūs, m.) zbiegnięcie się (przez niewiarygodnej liczebności tłumy nadbiegłe w zawody z całej Italji), zawody. — **iter... feci:** odbywać drogę, podróżować (maszerować).

5. **obviam... venĕrit:** por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 1, obj. jęz. — **dissimulāre:** por. Ov. F. III 634, obj. jęz. — **infĭma:** infra, inferior, infĭmus (-a, -um) najniższy. — **plausū:** plausus (-ūs, m., od plaudĕre, plausi, plausum) oklask; por. 6 plausum... dedisset; plausum dare oklaskiwać, przyklaskiwać. — **significāta:** por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 1, obj. jęz. — **frequentia** (-ae, ż., por. frequens 7) liczny udział. — **postridie:** por. Nep. Żyw. Tem. 4, 5, obj. jęz. — **gratias egĭmus:** por. Nep. Żyw. Han. 7, 2.

6. **biduō:** bi-dŭum (-ī, n., z bis dwa razy i dies, -iei, m. ż., dzień) przeciąg dwu dni. — **annōnae carĭtas:** drożyzna (środków żywności, zboża; annona, -ae, ż., dowóz żywności). — **impulsū:** im-pulsus (-ūs, m., od im-pellĕre, -pŭli) poduszczenie. — **inopiam:** in-opia (-ae, ż., z in- przecz. i opes, -um, ż., zasoby) niedostatek. — **senātus:** por. Nep. Żyw. Han. 7, 6. — **procuratiōnem:** pro-curatio (-ōnis, ż.) dostarczenie. — **decernĕrem:** por. Nep.

Żyw. Alc. 4, 2, obj. jęz. — **accurāte**: dokładnie, ze szczegółami, w pełnym tekście (nie w bruljonie). — **tutō**: por. Ov. Przem. II 53, obj. jęz. — **agerētur**: by układać się z Pompejuszem. — **suscipĕret**: sus- (z sub-) -cipĕre (z capĕre), -cēpi, -ceptum, podjąć się. — **insulsō**: in-sulsus (-a, -um, z in- przecz. i salsus, -a, -um, solony, dowcipny, od sal, -ĭs, m., n., sól) niedorzeczny (Cycero pragnie ukryć swoje zadowolenie, więc nagana nie jest poważnie rozumiana). — **meō nomĭne recitandō**: abl. abs. na wyrażenie współczesności; kiedy wygłaszano moje imię. — **altĕrum se**: alter ego, najbliższy zastępca. — **quinqu-ennium** (-ī, n., od quinque i annus, -ī, m., rok) pięciolecie. — **rei frumentariae**: res frumentaria (od frumentum, -ī, n., zboże) dostarczanie żywności, prowjantowanie. — **totō orbe**: por. Ov. Żale IV 10, 128, obj. jęz. — **familiāres**: familiāris (-e) zaufany. — **fremunt**: fremĕre (fremŭi, fremĭtum) mruczeć, sarkać. — **sustulĕrint**: tollĕre, sub-lātum, znieść, usunąć. — **religiōnem**: religio (-ōnis, ż.) skrupuł religijny. — **arĕam**: arĕa (-ae, ż.) parcela. — **superficiem**: super-ficies (-iēi, ż.) powierzchnia. — **aestimābunt**: aestimāre (-avi, -ātum) szacować. — **sin alĭter**: w przeciwnym razie; sin (z si-ne rozłącznem, por. an-ne) jeżeli zaś; zwykle sin autem. — **demolientur**: por. Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 1, 1, obj. jęz. — **suō nomĭne locābunt**: w własnem imieniu (= na własny rachunek, koszt) oddadzą w przedsiębiorstwo (zburzenie reszty domu Cycerona).

8. **secundis**: por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 1, obj. jęz. — **fluxae**: fluxus (-a, -um, od fluĕre, -uxi, -uctum) płynny, chwiejny. — **advorsis**: archaicznie, później adversis; adversus -a, -um, przeciwny, niepomyślny; res adversae przeciwieństwa. — **In re familiāri... sumus... perturbāti**: w mych sprawach majątkowych panuje wielkie zamieszanie, nieporządek, stan niepewności. — **praedĭtum**: prae-dĭtus (-a, -um, od prae- i dare) wyposażony w co (6 p.), odznaczający się czem. — **matūres**: maturāre (-āvi, -ātum) śpieszyć. — **ordīmur**: ordīri (orsus sum) zadzierzgnąć, zaczynać (tkać). — **absentīs**: por. Ov. F. III 819, obj. jęz. — **irasci**: irātus sum, gniewać się na kogo, z 3 p. — **vehementer**: w konwersacji = valde. — **requirĭmus**: re-quirĕre (-quisīvi, -quisītum, z re- i quaerĕre) czuć brak czyj (4 p.), potrzebować.

Cicero, Epistŭlae ad Atticum VIII, 3

1. **perturbātus**: por. 3 perturbatius i Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz. — **coram**: (z co- i os, ōris, n., oblicze) przysł., osobiście, i z 6 p. — Łącz: Deliberatio omnis autem est haec, quid putes mihi esse agendum, si Pompēius... — **Italiā excēdat**: ex-cedĕre (-cessi, -cessum) z 6 p. ustąpić z... — **suspĭcor**: suspicāri (z sub- i -spicāri, por. -spicĕre; -spicātus sum) podejrzewać; por. 2 propter suspiciōnem huius impendentis tempestātis ponieważ przewidywałem (podejrzewałem, że nadciągnie) tę burzę wiszącą. — Łącz: Et, quo facilius possis dare consilium, brevi explicābo, quid..., jakie argumenty, przemawiające na jedną i drugą stronę, przychodzą mi na myśl. — **brevi**: por. Cic. Epp. ad. Att. IV 1, 4, obj. jęz.

2. **Cum... tum**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 3, obj. jęz. — **familiaritásque**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 7, obj. jęz.; familiarĭtas (-ātis, ż.) zażyłe stosunki. — **consilium... fortūna**: albo plan działania, albo przynajmniej (skoro Pompejusz nie słucha rad Cycerona, por. 3) los ostateczny. — **coniungenda esse videātur**: skłania mię, bym był zdania, że należy... nom.

c. inf. = acc. c. inf.: ut mihi videātur vel consilium... vel fortunam... esse coniungenda. — **Accēdit illud**: a następnie... (illud tyczy tego, co następuje). — **comitātum**: comitātus (-ūs, m., por. Ov. F. III 565 i 603. Żale IV 10, 101, obj. jęz.); orszak towarzyszący Pompejuszowi. — **desĕro**: de-serĕre (-serŭi, -sertum) opuścić, porzucić. — **significat**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, obj. jęz. — **tute**: wzmocnione tu: ty sam. — **impendentis tempestātis**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **utrúmque**: jedno i drugie, t. j. et quanta fides..., et (sc. illud), ...sit-ne... — **si maxĭme explorātum** (por. Caes. BG VII 83, 4, obj. rzecz., Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz.) **sit**: przypuściwszy nawet, że jest pewnem. — Łącz: **cum**... usus sit. — **praedĭtus**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 8, obj. jęz. — **in quā... non futūrus sit, qui fuĕrit**: zd. względno-uogólniające z tr. łącz.; w którem nie ma być tym, kim był. — **subeundúmque**: sub-īre (-ĭī, -ĭtum) pericŭlum narazić się na niebezpieczeństwo. — **reciperārit**: por. 4 i Caes. BG VII 89, 5, obj. jęz.

3. **addo etiam**: ponadto. — **auctoritatémque**: auctorĭtas (-ātis, ż., por. auctor, -oris, m., sprawca) opinja przewodnia. — **istum**:. t j. Cezara; por. Ov. Przem. II 54, obj. jęz. — **legĭbus... ferendis auctor**: dat. commŏdi; który działał na korzyść ustawodawstwa (jemu zawdzięczającego początek). — Rzeczowniki (-przymiotniki) na -or (zam. v. fin.) piętnują Pompejusza, jako stale tak postępującego, a nie przypadkowo. — **gener** (-ĕri, m.) zięć. — **restituendi**: por. Nep. Żyw. Alc. 5, 4, obj. jęz. — **studiosior**: więcej okazał gorliwości podczas odwołania mnie z wygnania, niż pierwej, kiedy szło o zatrzymanie mnie w Rzymie. — **propagātor** (-ōris, m.): por. pro-pago, -ĭnis, ż., latorośl, i pro-pagāre, -āvi, -ātum, przedłużać, rozprzestrzeniać; on, który przedłużył mu czas pozostania na prowincji. — **discessū**: dis-cessus (-ūs, m., od dis-cedĕre, -cessi, -cessum) oddalenie się, ustąpienie, ewakuacja. — **hōc**: abl. comparatiōnis.

4. **quid... parāti**: lecz co się dotychczas zrobiło, coby mogło uzasadnić taką nadzieję; gen. partitīvus. — **causa**: przedmiot sporny; z terminologji sądownictwa; po opuszczeniu stolicy walka jest bezprzedmiotowa, bo z chwilą, gdy Cezar zniszczy posiadłości ziemskie w Italji, będzie obojętne większości senatorów, kto utrzyma się u steru. — **defensam velint**: velle kładzie się często dla dobitności z bezok. cz. przeszł., zwykle str. b.; hoc factum volo dobitniej, niż hoc fiĕri volo. — **inanissĭma**: por. Ov. Przem. II 166, obj. jęz.; w Apulji Cycero nie miał majątku ziemskiego. — **remotissĭma**: remōtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od re-movēre, -mōvi) odległy. — **maritĭma opportunĭtas**: sposobność ucieczki za morze. — **visa** (sc. est) **quaeri**: por. 2 coniungenda esse videātur; przez zwątpienie o wszystkiem upatrzono sobie (postanowiono) szukać...

5. **impĕtus** (-ūs, m.): uderzenie, zaciekłość. — **absentīs**: por. Ov. F. III 819, obj. jęz. — **acrior**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 1, obj. jęz. — **violandis**: violāre (-āvi, -ātum, por. vis) zadać przemoc. — **populāre**: populāris (-e) popularny (Cycero stał po stronie senatorskiej). — **age iam**: nuże wreszcie. — **compĕdes** (-um, ż., od con- i pes, pĕdis, m.) dyby, więzy u nogi, kula u nogi. — **fascis**: por. Ov. F. III 819, obj. jęz. — **inquam** (inquis, inquit, inquĭunt, inquĭes): mówię; właściwie w 1 os. l. p. coni. praes. potentiālis. — **ut... utāmur**: ut concessīvum, przypuściwszy, że będziemy mieli fale (t. j. morze, zwykle w stanie wzburzonym) łagodne (por. Ov. F. III 653 obj. jęz.). — **illum**: t. j. Pompēium. — **Quā**: którędy (Cycero miał się już za osaczonego). — **quō**: dokąd. — **restitĕro**: restare (-stĭti) zostać.

6. **molestiam**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz.; habere molestiam: być nie w porę. — **Sit**: = ut sit, etiamsi sit, chociażby był. — **deferet**: de-ferre (-tŭli, -lātum) ofiarować. — **Non recipĕre ne periculōsum sit**: Non recipĕre podmiot w bezokoliczniku; ne (sc. verĕor, ne, obawiam się, by nie). — **invidiōsum**: sc. verĕor, ne sit invidiōsum. — **Atqui**: a jednak; w odpowiedzi, w rozmowie wyobrażonej. — **Quid enim fiĕri potest**: bo cóż może być (innego)?; bo niema innego załatwienia. — **Ac ne me existimāris**: tr. łącz. cz. przeszł. dok. w zd. zamiar. w znaczeniu zapobiegania (coni. prohibitīvus, z większym naciskiem, niż tr. łącz. cz. ter., zresztą tylko w zd. niezawisł.) = ut praecavĕam, ne me existĭmes..., fiĕri posse affĭrmo..., aby zapobiec, byś nie sądził..., twierdzę, że może tak stać się, co dzieje się... — **propensiōrem**: propensus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od pro-pendēre, -pendi, -pensum, przechylać się ku, skłaniać się) skłonny. — **quod fecĕrim**: tr. łącz. w zdaniu przyczynowem, wyrażającem sąd obcy. — **verbosior**: por. Ov. Żale IV 10, 18, obj. jęz. — **aequō anĭmō**: bezstronnie. — **des velim**: chciałbym, byś mi dał; po velim i vellem często opuszcza się spójkę ut (por. Caes. BG VII 86, 2, obj. jęz.) — **in Caiētā**: Caiēta (-ae, ż.) miasto i port w Latium, ku Kampanji, opodal Formiae, gdzie Cycero miał willę; Cicero pisze z Cales (-ium, ż., lub Calēnum, -ī, n.), miasta w północno-wschodniej połaci Kampanji, w odległości 50 *km* od Kajety i Formij; zdaniem Cycerona, nazwy portów nie otrzymują składni imion miast, o ile nie są osobnemi, t. j. większemi miastami, jak Brundisium.

7. **nullum meum iudicium interpōnens**: nie kładąc między tobą a mną żadnego mego sądu, nie zasłaniając się żadnym własnym poglądem, nie kładąc ci na przeszkodzie żadnego własnego sądu. — **exquīrens tuum**: sc. iudicium; ex-quirĕre (-quisīvi, -quisītum) z 4 p. dowiadywać się o...

Cicero, Epistŭlae ad Atticum XI, 6

1. **Sollicĭtum**: sollicĭtus (-a, -um) zatroskany. — **cum... tum**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 3, obj. jęz. — **minuĭtur**: minuĕre (minŭi, minūtum; por. minus mniej) zmniejszać. — Łącz: cum (explicatīvum: przez to, że) dolorem tuum sibi adiungit socium (jako towarzysza boleści). — **Omnīno**: por. 6, zgoła. — **prō** z 6 p.: zgodnie z (twoim rozsądkiem). — **levāri**: por. Ov. Przem. II 281, obj. jęz. — **quicquam** = quidquam, por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz. — **potius**: łącz z quicquam; raczej coś innego, niż to, co uczyniłem. — **levius**: por. Ov. Przem. II 151, obj. jęz.; tu: mniejszej wagi. — **pondus**: por. Ov. Przem. II 161, obj. jęz.; tu: znaczenie.

2. **inquis**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 5, obj. jęz. — **equĭdem**: por. Ov. Przem. II 282, obj. jęz. i Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 2, 3. — **discessisse ab armis**: że usunąłem się od udziału zbrojnego; por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **paenitŭit**: por. Ov. Przem. II 49, obj. jęz. — **nominātim... generātim**: imiennie (według jednostek) i zbiorowo. — **informāta**: in-formāre (-āvi, -ātum) szkicować, planować. — **constitūtum**: wyrokiem powszechnym było postanowione, że majątki was wszystkich stają się łupem owego (t. j. Pompejusza) zwycięstwa (t. j. gdyby był zwyciężył). — **plane**: dosłownie. — **voluntātis... consilĭi**: nie żałuję tego, czego chciałem (t. j. pozostać w Rzymie), ale tego, co postanowiłem (t. j. udać się do Pompejusza). — **resedisse**: por. Ov. Przem. VI 301, obj. jęz. — **quoad** z tr. łącz. (czasowo-zamiar).:

póki nie. — **accersĕrer**: ac-cersĕre (= arcessĕre, -īvi, -ītum, z ar- = ad- i -cessĕre, causatīvum do cedĕre) przyzywać. — **subissem**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 2, obj. jęz. — **ipsum hoc**: sam postępek (nie licząc obecnych okoliczności). — **angĕret**: angĕre (por. angiportum, -ī, n., i angi-portus, -ūs, m., ciasny zaułek; anxius, -a, -um, trwożliwy; nasze: angina, duszenie w gardle) dławić, dręczyć. — **Łącz**: molestum (por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz.) in omnis partis (= -es -es) pod każdym względem. — **iacēre** (iacŭi): leżeć, pozostawać w bezczynności, zaniedbaniu, poniewierce. — **incolŭmi**: in-colŭmis (-e) nietknięty, cały; mihi incolŭmi: mnie, pókim cały, przy pełni praw obywatelskich. — **adĭmi**: por. Caes. BG VII 81, 5, obj. jęz. — **paulĭsper**: przez jakiś czas, na krótki czas. — **bacillis**: bacillum (-ī, n., zdrobn. od bacŭlum, -ī, n., laska (laseczka); pogardliwie, o laskach liktorskich, które w chwilach uroczystych zastępowano toporami w pękach rózg. — **in turbam** (por. Ov. Przem. VI 219, obj. jęz.) **coniēci**: wmieszałem w tłum. — **impĕtus**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 5, obj. jęz. — **ne quis impĕtus milĭtum fiĕret** = ne quem milĭtes impĕtum facĕrent (bez wyrażonego przedmiotu: in lictōres) aby nie rzucili się.

3. **Łącz**: si iis placĕret me quodam modo propius accedĕre by, jeżeli uważają za stosowne, abym nieco zbliżył się. — **auctōres**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz.; sądzę, że upoważnią mię do tego kroku. — **Sic enim recipiunt** (por. Caes. BG VII 78, 5 [71, 8, obj. jęz.]) **(ut) Caesări... fore (affirment)**: dopuszczają mię na tych warunkach...; następuje mowa zależna (że...).— **curae fore**: por. 4 curae esse; być przedmiotem troski. — **magnō anĭmō sim**: bym był wielkiego ducha (= otuchy). — **spondent**: spondēre (spopondi, sponsum) uroczyście przyrzekać, zaręczać. — **exploratiōra**: por. explora i Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz.; ex-plorā-tus, -a, -um, pewny. — **remansissem**: por. 6 mansione (mansio, -ōnis, ż., pozostanie); pozostać (w Italji). — **ingĕro**: in-gerĕre (-gessi, -gestum) mieszać. — **praeterĭta**: por. Caes. BG VII 77, 1, obj. jęz. i Cic. Epp. ad Att. IV 1, 2, obj. jęz. — **restant**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 6, obj. jęz.; zastanów się nad tem, co (przynajmniej) pozostaje do zrobienia. — **istis**: z tymi, którzy tam są z tobą (Cezarjanie). — **opus esse**: por. Nep. Żyw. Tem. 1, 3, obj. jęz. — **quo magis**: należy przybrać do rady (adhibeantur; por. Caes. BG VII 83, 1, obj. jęz.)..., aby tem pewniej Cezar pochwalił mój krok. — **si qui alĭi** (sc. sunt). — **suā**: ich.

4. **imbecillĭtas** (-ātis, ż.) słabość. — **exanĭmat**: por. Ov. Przem. VI 302, obj. jęz.; ex-animāre, -āvi, -ātum, odwodzić od zmysłów, zamartwiać.

5. **exĭtū**: ex-ĭtus (-ūs, m., od ex-īre, -ĭī, -ĭtum, tyle co de-cedĕre zejść z tego świata) zgon. — **numquam**: po przegranej pod Pharsālos. — **Łącz**: anĭmos omnium regum et populōrum. — **ut, quocumque venisset, hoc putārem futūrum** = hoc futūrum esset, quomŏdo putābam. — **casum**: por. Ov. Epp. e. P. IV 3, 36, obj. jęz. — **intĕgrum**: por. Caes. BG VII 85, 5, obj. jęz.; tu w znacz. moralnem: nieskazitelny.

6. **consōler**: por. Ov. Żale IV 10, 117, obj. jęz. — **Perniciōsa loquebātur**: groźnie (słowa grożące ci zgubą, por. pernicies, -iēi, ż.) mówił o twem pozostaniu w Italji. — **Łącz**: Lucius Lentŭlus vero... — **desponderat**: por. 3 spondēre; zaręczył sobie (szyderczo, jak o oblubienicy), poręczył sobie. — **haec**: t. j. proskrypcje i konfiskaty. — **ex hāc**: t. j. ze strony Cezara. — **hostium numĕrō habebantur**: liczono ich między wrogów. — **velim haec aliquando solutiōre anĭmō**: = de his velim tecum colloqui, quando solu-

tiore (solutus, imiesł. cz. przeszł. str. b. od solvĕre, solvi, rozwiązać; swobodny) anĭmō colloquendi potestas adfuĕrit.
7. **prout res postŭlat:** (wedle tego,) jak wymaga powaga położenia. — **velim cures:** por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 6, obj. jęz. — **quam primum:** jak najprędzej.

Cicero, Epistŭlae ad Atticum XII, 40

1. Łącz: perspexi, qualis futura sit (tr. łącz. cz. przyszł. w pyt. zawisł., po czasie głównym perspexi widzę). — **collĭgit:** sc. Hirtius. — **librariis:** librarius (-ī, m., od liber, -bri, m., książka) przepisywacz rękopisów, kopista. — **divulgāri:** di-vulgāre (-āvi, -ātum, od di(s)- i vulgus, -ī, n., tłum) rozpowszechniać (przez pomnażanie odpisów).
2. *Συμβουλευτικόν:* oratiōnem suasoriam mowę doradczą. — **conor:** sc. scribĕre. — **et quidem:** coprawda, chociaż (w zd. główn.). — *Ἀριστοτέλους* et *Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον:* Aristotĕlis et Theopompi ad Alexandrum sc. scripta, oratiōnes scriptas, oratiōnes, quas scripsērunt. — **et quae ipsis...:** pisali, co równocześnie i im samym zaszczyt przynosiło, i było miłe Aleksandrowi; co mogli bez ujmy dla siebie (t. j. szczerze) pisać na chwałę Aleksandra. — **ecquid:** = numquid (w oczekiwaniu odpowiedzi przecz.) czy co (czy ty znajdziesz coś podobnego? t. j. czy potrafiłbyś ty może znaleźć w tym wypadku osnowę przydatną do szczerej pochwały?); ec-quis, ec-quid, tylko w 1, (rzadko 3,) 4, 6 p. l. p. i 1 i 4 p. l. mn.; e(c)- przedrostek zaimkowy. — **in mentem venit:** por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 1, obj. jęz. — **verēri:** por. Nep. Żyw. Han. 9, obj. jęz. — **gratia** (-ae, ż., por. gratus, -a, -um, miły) popularność, wzięcie. — **auctorĭtas** (-ātis, ż., por. auctor, -ōris, m., sprawca) powaga, znaczenie. — **maerōre:** por. Ov. Przem. VI 304, obj. jęz. — **minuātur:** por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 1, obj. jęz. — **reprehendant:** re-prehendĕre (-ndi, -nsum) ganić. — **qui potest** = quo modo potest (sc. id fiĕri) jak to możliwe?; odpowiedź Cycerona. — **iacĕam:** por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 2, obj. jęz. — **quis umquam minus:** sc. mē iacŭit najmniej chyba ze wszystkich popadam w odrętwienie; odpowiedź Cycerona. — **levābat:** por. Ov. Przem. II 281, obj. jęz. — **exclūsus:** ex-cludĕre (-ūsi, z ex- i claudĕre, clausi, clausum, zamykać) wykluczać, nie dopuszczać, nie przyjąć. — **offendĕret:** of- (z ob-) -fendĕre (-endi, -nsum) obrażać, być przykrym, natrętnym, niepożądanym. — **isti:** por. Ov. Przem. I 54, obj. jęz. — **nihil ad rem:** sc. pertĭnet, nie należy do przedmiotu; mniejsza o to, o ile udatnie. — **abiectō anĭmō** (abl. qualitātis): upadły na duchu. — **congressum:** con-gressus (-ūs, m., od con-grĕdi, -gressus sum, schodzić się) możność zetknięcia się z kim. — **facilitātem sermōnis:** łatwość uzyskania rozmowy z kim. — **desiderāvit:** de-siderare (-atum) odczuwać brak czego (por. dezyderat). — **Nunc ipsum:** nawet teraz, właśnie teraz. — **difficilius...:** łatwiej pracę znoszę, niż oni wypoczynek.
3. **requīrit:** por. niżej requirētur; tyle co desiderāre pytać, szukać (nadaremnie). — **discessus:** por. Cic. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz.; tu: rozejście się (senatu na ferje kwietniowe). — **praediŏlis:** zdrobn. od praedium (por. Cic. Epp. ad Q. fr. III 1, 1, 1, obj. jęz.). — **quae sunt huius tempŏris:** które się odwiedza z wiosną (nadmorskie; w lecie wyjeżdżano do miejscowości górskich). — **frequentiam:** por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 5, obj. jęz. —

con-sūmĕre: por. Caes. BG VII 77, 1; tu: przepędzać. — **hilaritātem**: hilarĭtas (-ātis, ż., por. hilăris, -e, i -us, -a, -um, pogodny, jowjalny) jowjalność, humor, wesołość. — **condiebāmus**: condīre (-īvi, -ītum) przyprawiać, okraszać, słodzić. — **in perpetŭum**: na zawsze.

Cicero, Epistŭlae ad Atticum XIII, 52

1. **O hospĭtem**: hospes (-ĭtis, m., por. gospod-arz) gość; acc. exclamatiōnis; por. 2 hospitium (-ī, n.) gościna. — **gravem**: dostojny. — *ἀμεταμέλητον:* cuius nos non paeniteret; jakże dostojnego miałem gościa; niema co żałować, że się go widziało. — **fuit enim periucunde**: czuł się bowiem bardzo przyjemnie; por. 2 libenter fuit chętnie przebywał u mnie. — **vespĕri**: albo vespĕre, 6 p. l. p., użyty przysłówkowo, od vesper, -ĕris, lub -ĕri, m., wieczór. — **cenatūrus**: cenare (-āvi, -ātum) obiadować, wieczerzać. — **vacāret**: vacāre (-avi, -ātum) być wolnym. — **quippe**: ponieważ; sc. erat. — **sane**: oczywiście; por. niżej: w każdym razie. — **sum commōtus**: sc. cum cogitārem. — **futūrum esset**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 2 in quā... non futūrus sit...; tr. war. czas. przyszł. — **postridie**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, 5, obj. jęz. — **subvēnit**: sub-venīre = subsidio venīre, por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4, obj. jęz. — **castra in agrō**: sc. posĭta sunt. — **apud Philippum**: sc. fuit, moratus est. — **ratiōnes** (rachunki) **...cum Balbō**: sc. conficiebat, habēbat, załatwiał. — **Inde**: czasowo, stąd = potem. — **in balnĕum**: sc. se contŭlit. — **accubŭit**: por. Ov. F. III 526, obj. jęz. — *Ἐμετικὴν* sc. *ἡμέραν* **agebat**: = diem agēbat, qua vomitoriis uti solebat był bowiem dzień, w którym brał na wymioty (lekarze starożytni przepisywali regularne przyjmowanie środków na wymioty, jako zabezpieczenie przeciw częstej na południu dyzenterji). — *ἀδεῶς:* sine metū bez obawy, bezpiecznie, bezkarnie. — **opipăre** (z opes i parāre): dostatnio. — **apparāte** (od ad-parāre): wystawnie. — **coctō**: coquĕre (coxi) gotować; coctus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b., użyty przymiotnikowo) przenośnie: wytrawny. — **condītō**: por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 3, obj. jęz. — **quaeri'**: quaeris; w starszej poezji rzymskiej -s wygłosowe (słabo brzmiące) mogło ulegać wyrzutni (apocŏpe), nawet przed spółgłoskami; także w nagłosie spółgłoskowym i samogłoskowym s- miało raczej dźwięk przydechu syczącego i w poezji nagłos spółgłoskowy z s- mógł nie tworzyć pozycji (por. Ov. Przem. II 24, obj. jęz., por. nadto: mors — śmierć, nix — śnieg, serpo — gr. herpo.

2. *οἱ περὶ αὐτόν:* cohors, orszak przyboczny, oficerowie. — **lautis**: lautus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od lavare, lavi, użyty przymiotnikowo) wybredny. — **eleganter**: wyborowo, wyszukanie; od ē-ligĕre, ē-lēgi, -lectum. — **Quid multa**: sc. loquar? — **homĭnes visi sumus**: okazaliśmy się ludźmi (w znaczeniu starożytnej humanĭtas—ogłady; Cycero chce powiewiedzieć, że ugrzecznieniem zastąpił szczerą przychylność). — **amābo te**: proszę cię. — **eōdem ad me**: sc. venīto w to samo miejsce (t. j.) do mnie przybądź. — **revertĕre**: 2 os. l. p. tr. ozn. cz. ter. str. zwrotn., zam. cz. przyszł. — *Σπουδαῖον οὐδέν:* nihil serii nic poważnego, t. j. o sprawach publicznych. — *φιλόλογα:* erudīta, o literaturze i naukach. — **Quid quaeris**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz. — **ad Baias**: w okolicy Baj (por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 6, obj. rzecz.). — *ἐπισταθμείαν:* stationem postój, kwaterę; Cycero chce odwiedziny Cezara wytłumaczyć obowiązkiem udziele-

nia wojsku kwatery. — **odiōsam... non molestam** (por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz): budzącą przeciw mnie nienawiść (ze strony innych), (osobiście) nie uciążliwą; t. j. Cezar osobiście byłby mi miłym gościem, gdyby odwiedziny jego nie narażały mnie politycznie. — **paulísper**: por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 2, obj. jęz. — **hic**: sc. manēbo. — **déinde in Tusculānum**: sc. me conferam. — **dextrā sinistrā**: asyndeton, po obu bokach. — **ad equum**: sc. quo Caesar vehebatur, adĕrat cała siła zbrojna asystowała po obu bokach przy wierzchowcu Cezara. — **nec usquam alĭbi**: sc. id factum est tylko tam taką defiladę Cezar zarządził. — **hoc ex Niciā**: sc. audīvi, habĕo, tenĕo.

Cicero, Epistŭlae ad familiāres XII, 3

1. **in dies**: z dnia na dzień. — **sicarii**: sicarius (-ī, m., od sica, -ae, ż., sztylet, por. secare, secŭi, sectum, ciąć) siepak, nożownik, morderca. — **parricīdae**: parricīda (-ae, m., z pa-ri-, por. păter i caedĕre, caecīdi, caesum, zarznąć, zabić) zabójca krewnego, ojcobójca. — **princípem** = auctōrem; który daje początek (primus i capĕre, cēpi, captum, brać), sprawca moralny. — **molestus**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 2, obj. jęz. — **Sed hoc vestrum est**: sc. factum (por. wyżej: Utĭnam quidem fuissem). — **praeterĭit**: por. Caes. BG VII 77, 1, obj. jęz.; ponieważ to już należy do przeszłości. — **quid... consilĭi**: gen. partitīvus, jaką radę.
2. **persequantur**: per-sĕqui (-secutus sum) ścigać, dociekać, pomścić. — **productus**: pro-ducĕre (-duxi) wezwać przed... — **discessit**: por. Nep. Żyw. Han. 1, 2, obj. jęz. — **conservatorĭbus**: con-servātor (-ōris, m., od con-servāre, -āvi, -ātum, zachować, ocalić), ten, który zachował, ocalił, zbawca. — **non dubitanter, quin...**: przysłówek zachował tu składnię verbi finīti (por. domum itio, 4 p. przy rzeczowniku, według domum ire). — **sint...**: w pyt. zawisłem, zależne od v. fin. iudĭca. — **eripuērunt**: ē-ripio, ē-reptum, wydrzeć, t. j. zapobiec, przeszkodzić, by dano na to, co było oczekiwane, co się należało. — **interpretāri**: inter-pretātus sum, objaśniać; w jakiem, jak sądzisz, świetle to przedstawiają, tak czyniąc? — **cum** z tr. ozn.: explicatīvum. — **portāri**: sc. viatĭcum. — **O rem misĕram**: Jakżeż żałosne położenie! — **conservō**: con-servus (-ī, m.) współniewolnik (który za życia Cezara był narówni z nami niewolnikiem dyktatora). — **avente**: avēre lub havere, tylko w cz. ter., pożądać. — **resĭdet**: por. Ov. Przem. VI 301, obj. jęz.; tu: polegać na (in z 6 p.). — **copiae** (z co-opiae, por. opes, -um, ż., zasoby): gra znaczeń: zasoby (pieniężne) i wojska (z nich płatne). — **te ipsum tecum loqui**: byś sam się nad tem zastanowił.

Cicero, Epistŭlae ad familiāres XI, 12

1. **Tres unō**: t. zw. hiasm, t. j. bezpośrednie zetknięcie w zdaniu wyrażeń o odmiennem znaczeniu. — **restinctum**: re-stinguĕre (-inxi) ugasić (zpowrotem). — **pro tuā singulāri prudentiā**: por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 1, obj. jęz. — **perspicias**: per-spicĕre (-spexi, -spectum, por. Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz.) przejrzeć, wymiarkować. — **alĭquid firmitātis** = alĭquam firmitātem, por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **nactus**: por. Caes. BG VII 85, 1, obj. jęz.; si nactus sit..., esse ventura, okres możliwy w mowie

zależnej od słowa w cz. ter. — **merĭta**: por. Caes. BG VII 71, 3, obj. jęz. — **ad nihĭlum**: nihil powstało z ne-hĭlum (źdźbło; por. ździebko = trochę, w języku ludu rolniczego) i pierwotnie jest odmienne: nihĭli, nihĭlō. — **Romam**: do Rzymu. — **inermis**: in-ermus (-a, -um, lub -is, -e, z in- przecz. i arma, -ōrum, n., broń) bezbronny. — **perterrĭtis metū**: t. j. nie czem innem, jak tylko własnym strachem; nadto pleonazm dla zaznaczenia przesady w opowiadaniach o rozmiarach zwycięstwa; por. Ov. Przem. II 634, obj. jęz. — **fractō anĭmō**: abl. qualitatis lub circumstantiae, złamany na duchu; por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz., abiectō anĭmō.
2. **de**: od. — **conflīgi**: Nep. Żyw. Han. 4, obj. jęz. — **non**: łącz z fugisse. — **homĭnes alĭī facti sunt**: zmienili się, odstręczyli się = (ab)alienati sunt, por. Nep. Żyw. Alc. 5, obj. jęz. — **queruntur**: por. Ov. Przem. VI 215, obj. jęz. — **persecūti**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 2, obj. jęz. — **opprĭmi**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz., Ov. Przem. II 275, obj. jęz. — **adhibĭta**: ad-hibēre (-hibŭi, z ad- i habere) zastosować, dodać. — **Omnīno**: por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 1, obj. jęz. — **maximēque**: a zwłaszcza. — **abūti**: ab-usus sum, nadużywać; że nadużywa swobody (języka) przedewszystkiem na osobie tego, przez którego ją uzyskał. — **sed tamen**: ale jednak (z naciskiem). — **providendum est**: pro-vidēre (-vīdi, -vīsum) ne... zapobiec. — **ne quae iusta querēla esse possit**: by w tej skardze nie było pewnej słuszności. — **confecĕrit**: con-ficĕre (-fectum) załatwić zupełnie, ukończyć. — **vim**: znaczenie, wpływ.

Livius, Ab urbe condĭtā I, 1—16

1. 1. **primum omnium**: przedewszystkiem; por. Liv. XXII 52 omnium primum. — **satis constat**: jest dostatecznie wiadomo; pisarze klasyczni używają satis (dostatecznie, t. j. mniej więcej ogólnie, ale nie powszechnie i bez wyjątku) dla osłabienia stanowczości wyrażenia, do którego satis należy; por. Liv. XXII 51, 4 satis credĭtur wedle ogólnego mniemania. — **saevĭtum esse**: saevīre (saevĭi, por. saevus, -a, -um, okrutny, srogi) in alĭquem srożyć się przeciw...; bezok. str. biern., gdy sprawca niewymieniony (domyśl. Achiwi). — **hospitii**: hospitium (-ĭī, n., por. hospes, -ĭtis, m., por. Sall. BC 61, 8, obj. jęz.) gościna (której Eneasz i Antenor udzielili u siebie poselstwu greckiemu). — **pacis reddendaéque Helĕnae semper auctōres fuērunt**: doradzali pokój i oddanie Heleny; auctor: przedstawiający wniosek (sententia). — **Aenēae Antenorīque... omne ius belli Achīvos abstinuisse**: że Achiwi nie zastosowali w niczem prawa wojennego do Eneasza i Antenora; abstinēre alicui w łacinie srebrnej, zam. abstinēre ab alĭquō. — 4. **domō profŭgum**: zbiegłego z ojczyzny; przym. zachowuje składnię imiesłowu, którego brak stronie czyn. czas. przeszł. dok. — **ducentĭbus fatis**: abl. abs. na oznaczenie współczesności (imiesł. cz. ter.) częsty u Liv., jest oznaką łaciny srebrnej. — **inde**: stąd; Liv. często w znaczeniu czas.: odtąd, następnie, por. 6. 7, 2. 12. 12, 4. — **delātum**: de-ferre (-tŭli) zanieść (sprowadzając z właściwej drogi; o wiatrach i falach). — 5. **ut quibus... superesset**: por. Sall. BC 57, 4, obj. jęz. — **arcendam** = coercendam; por. 12, 5 i Ov. Przem. VI 226, obj. jęz. — **advenārum**: ad-vĕna (-ae, m., por. ad-venīre, -vēni, -ventum, przybywać) przybysz. — 6. **fama** (-ae, ż., wyraz grecki): pogłoska. — **affinitātem**: ad-finĭtas (-ātis, ż.) pokrewieństwo; por. 13, 3. — 7. **instructae**:

w szyku bojowym; por. 12 exercĭtus instructus. — **constitissent**: ustawiły się; con-stāre stanąć gromadnie. — **primōres**: primores (-ōrum) przodownicy, najznakomitsi; że Latynus w otoczeniu najznakomitszych wystąpił przed swój szyk bojowy; por. 9, 11. — **percunctātum**: per-cunctari (lub -contāri) alĭquem pytać, badać, wywiadywać się. — **exissent**: ex-īre (-ĭī, -ĭtum) in z 4 p. wylądować (właściwie: wysiąść z okrętu; por. 5 Ibi egressi Troiāni). — 8. **cremāta**: cremāre (-āvi, por. krematorjum) spalić. — **nobilitātem**: wybitne pochodzenie. — **sanxisse**: sancīre (sanxi, sanctus) uświęcić. — 9. **foedus ictum inter duces**: foedus (-ĕris, n., przymierze) icĕre (īci) zawrzeć przymierze (od zabijania [icĕre] ofiary przy obrządku zawierania przymierza); por. 3, 9. 7, 2. 13, 4. 16, 2. — **salutatiōnem**: salutatio (-ōnis, ż., od salutare, -āvi, -ātum, pozdrawiać, por. salus, -ūtis, ż., zdrowie) pozdrawianie; że oba wojska pozdrowiły się wzajemnie przyjaznemi okrzykami. — **Aenēae**: 3 p. — 10. **utĭque**: w każdym razie. — Łącz: spem erroris tandem finiendi stabĭli certāque sede (sc. inventā). — 11. **Brevi**: sc. tempŏre; por. 9, 8. — **stirpis** = stirps, por. 3, 10 stirps maxĭmus (r. m.! najstarszy potomek męski), 3, 11., Ov. Żale IV 10, 9, obj. jęz. — **cui Ascanium parentes dixēre nomen**: alicui nomen dicĕre (albo dare, indĕre) z 4 lub 3 p. imienia własnego.

2. **petĭti**: sc. sunt; Liw. b. często opuszcza łącznik; wytoczono im wojnę zaczepną. — **pacta**: zaręczona; por. Cic. In Cat. I 17, obj. jęz. — **praelātum sibi**: sc. esse że Latinus wolał przybysza, niż jego. — **aegre patiens**: bolejąc; por. 9, 6 aegritudĭnem anĭmi żal. — **intulĕrat**: cz. zaprzeszł. w zd. gł., jako wyjaśniającem: petĭti sunt... intulĕrat enim... — 2. **certamĭne**: certāmen (-ĭnis, n., por. certāre, -āvi, -ātum) zapasy, bój. — **victōres**: por. Liv. XXII 7, 14. — 3. **diffĭsi rebus**: zwątpiwszy w położenie; dif- (z dis-) -fidĕre, -fīsus sum, z 3 lub 6 p., lub de z 6 p., nie ufać w co. — **ratus**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. i Sall. BC 57, 5 i 60, 5. — **haud**: por. 5, 6; zaprzecza jednemu wyrazowi w zdaniu. — **gravātim**: ociągając się; h. gr. litŏtēs. — **socia... iunxit**: per prolepsin; szyk orzeczenia: iunxit socia jako sprzymierzone (w skutku). — 4. **nec... solum, sed etiam**. — 5. **cessēre**: cedĕre (cessum) alicui alĭqua re ustępować komu w czem. — **fretŭsque**: por. Nep. Żyw. Milt. 5, 4, obj. jęz., i Sall. BC 56, 5, obj. jęz. — **coalescentium**: co-alescĕre (-alŭi, -alĭtum) zrastać się. — **pro-pulsāre**: częst. lub wzmocn. do pro-pellĕre (-pŭli, -pulsum) odepchnąć; chociaż mógł, broniąc się w murach, odeprzeć najazd. — **in aciem eduxit**: wyprowadził do otwartej walki. — 6. **Secundum**: secundus (-a, -um, z sequundus, od sequi) pomyślny. — **Situs est**: por. 3, 3 situ (situs, -ūs, m., położenie) i Ov. Przem. II 327, obj. jęz.

3. **Nondum matūrus imperiō**: jeszcze nie dojrzały do panowania. — **ad pubĕrem aetātem**: do wieku męskości. — **incolŭme**: in-colŭmis (-e) nieuszczuplony. — **tantĭsper**: przez cały ten czas. — **tutēlā**: tutēla (-ae, ż., por. tuēri, tuĭtus, tutus, tutāri, tutātus, opiekować się) opieka; por. 6, 4. — **indŏles** (-is, ż.): charakter, siła woli, uzdolnienie. — **res Latīna**: państwo latyńskie; por. 9 res Romana, 9, 8. — **avĭtum**: avĭtus (-a, -um, od avus, -ī, m., dziad) dziadowski, po dziadku odziedziczony. — **stetit**: utrzymało się. — 3. **porrectae in dorsō**: rozłożonej (por-rigĕre, -rexi) na grzbiecie (sc. wzgórza: dorsum, -ī, n.). — 8. **Latīnō... ortus**: abl. origĭnis. — **traiectū**: tra-iectus (-ūs, m.) przeprawa. — **submersus**: sub-mergĕre (-mersi) zanurzyć, zatopić; sub-mersus utonąwszy. — 9. **per manus**: z ręki do ręki, kolejno. — 10. **pro-crĕat**: pro-creāre (-āvi, -ātum) płodzić. — **legat**: legāre (-āvi, -ātum) przekazywać. — **verecundia aetātis**: poszanowanie (por. verēri, verĭtus sum, lękać się, czcić; verecundus, -a, -um, szanowny) dla wieku (gen. obiectĭvus);

por. 6, 4 aetātis verecundia. — 11. **interĭmit**: inter-imĕre (-emi, -emptum) zgładzić. — **per speciem honōris**: pod pozorem zaszczytnej godności. — **cum Vestālem eam legisset**: legĕre (lēgi, lectum) = eligĕre, deligĕre wybrać; por. 6, 4 auguriis legĕrent; por. senātum legĕre. — **partus**: partus (-ūs, m., por. parĕre, Cic. In Cat. I 29, obj. jęz.) poród, potomstwo; por. 13, 2. — **adĭmit**: ad-imĕre (-ēmi, -emptum) odjąć, odebrać.

4. **opīnor**: opinari (-ātus sum) sądzić, przypuszczać; por. Cic. In Cat. I 17, obj. jęz. — 2. **nuncŭpat**: nun-cupāre (z nomen i causatīvum do capĕre) nazywać, wymieniać imiennie jako. — 3. **a crudelitāte... vindĭcant**: vindicāre, por. Ov. F. III 551, obj. jęz. i Cic. In Cat. I 14. 19. 32; ab alĭqua re obronić od. — **custodiam**: por. 52, 3 i Cic. In Cat. I 19, obj. jęz. — **profluentem**: do płynącej wody, t. j. do rzeki. — **mitti iubet**: bezok. str. biern. po iubēre, bez wymienienia sprawcy, por. 9, 7. — 4. **Forte quādam**: jakiemś losu zrządzeniem. — **divinĭtus**: od bóstwa, za sprawą bóstwa (-tus oznacza pochodzenie z głębi czego, por. penĭtus, intus, fundĭtus). — **effūsus**: ef- (z ex-) -fundĕre (-fūdi) rozlać, wylać. — **lenĭbus**: lenis (-e) łagodny; t. j. nie płynący wartko. — **stagnis**: stagnum (-ī, n., por. stare) bagno, zalew. — **nec... usquam**: ani gdzie = i nigdzie (po przeczeniu); por. 11, 7. — **nec adīri usquam ad iusti cursum potĕrat amnis**: i nie można było nigdzie dostąpić do koryta właściwej (t. j. takiej, jaka była przed utworzeniem zalewów) rzeki. — **quamvis languĭdā mergi aquā**: dawała nadzieję niosącym, że dzieci mogą zatonąć w wodzie, chociaż powolnie płynącej. — 5. **velut defuncti regis imperiō**: de-fungi z 6 p. tak coś wypełniać, byle się pozbyć. — **elluvie**: el- (z ex-) -luvies (por. luĕre), -iēi, ż., zalew. — **expōnunt**: porzucają (o porzucaniu dzieci); por. 6. — **Vastae**: vastus (-a, -um) rozległy (i pusty). — **solitudĭnes**: solitūdo (-ĭnis, ż., por. solus, -a, -um, sam) pustka. — 6. **Tenet fama**: utrzymuje się pogłoska, wieść. — **fluitantem**: fluitare (-avi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od fluĕre) tam i sam pływać. — **alvĕum**: alvĕus (-ī, m.) koryto. — **tenŭis in siccō aqua destituisset**: płytka woda opuściła (porzuciła, pozostawiła) na suchem miejscu. — **sitientem**: sitīre (-īvi, -ītum, por. sitis, -is, ż., pragnienie) być spragnionym. — **vagītum**: vagītus (-ūs, m., por. vagīre, -īvi, -ītum) płacz (niemowląt). — **cursum flexisse** (flectĕre, flexum): że skierowała bieg. — **eam summissas infantĭbus adĕo mitem praebuisse mammas**: miała z taką łagodnością poddać (summissas, part. coniunctum: submīsit et ita praebŭit) niemowlętom wymiona. — **lambentem**: lambĕre (lambi, lambĭtum) lizać. — 7. **Faustŭlo fuisse nomen ferunt**: por. 1, 11, obj. jęz. — **stabŭla**: stabŭlum (-ī, n., od stare stać) stajnia; folwark, gdzie bydło nocuje. — 8. **adolēvit**: ad-olescĕre (ad-ultus) dojrzewać. — **segnes**: segnis (-e) opieszały. — **venandō peragrāre saltus**: na łowach (venāri, -ātus sum, łowić, polować) przebiegać (per-agrare, -āvi, -ātum, przewędrowywać; por. per-egrīnus, -a, -um, wędrowiec, pielgrzym) wąwozy (saltus, -ūs, m., wąwóz, uskok, od salīre, salŭi, saltum, gdzie kryje się najwięcej zwierzyny); inf. historĭcus, w którym zawiera się zarazem znaczenie czynności zaczętej; albo też domyśl. feruntur mówią o nich, że. — 9. **robŏre**: por. Cic. In Cat. I 30, obj. jęz.; corporĭbus animisque: 3 p. commŏdi. — **subsistĕre** (-stĭti) z 4 p.: stawiać opór. — **latrōnes**: por. Cic. In Cat. I 23, obj. jęz. — **praedā onustos**: por. Nep. Żyw. Alc., 7, 7, obj. jęz. — **grege**: grex (-egis, m.) trzoda, drużyna. — **seria ac iocos celebrāre**: wspólnie oddawać się zajęciom poważnym i zabawom; por. Ov. F. III 656, obj. jęz.

5. 3. **insidiātos**: in-sidiāri alicui (por. in-sidiae, -ārum, ż., zasadzka) zasadzać się na kogo. — **ultrō**: ze swej strony, ponadto. — 4. **crimĭni... dabant**:

crimĭni (3 p. skutku) dare (dedi, datum) oskarżać, zarzucać. — **manū**: por. Cic. In Cat. I 12, obj. jęz. — **supplicium**: por. Cic. In Cat. I 3, obj. jęz. — **dedĭtur**: dedĕre (-dĭdi, -dĭtum) wydawać; por. 9, 10. — 5. **spes... educāri**: miał podejrzenie, podejrzewał. — **sustulisset**: tollĕre (sub-latum) podnieść, przygarnąć. — **con-gruĕre** (-grŭi): ad z 4 p. zgadzać się z... — **inmatūram** in-matūrus (-a, -um) niedojrzały; tłum. przysłówkowo: przedwcześnie. — **aperīre** (aperŭi, apertum): otwierać, odsłaniać. — 6. **subactus**: sub-igĕre (-egi, z sub- i agĕre) przywieść, spowodować. — **tetigĕrat animum memoria nepōtum**: pamięć wnuków (gen. obiect.) poruszyła (tangĕre, tactum) mu umysł. — **sciscitandōque**: sci-scitāri (-itātus sum, por. sciscĕre, causatīvum od scire) wywiadywać się; por. 9, 12. — **ut haud procul esset quin... agnoscĕret**: bliskim był rozpoznania, nie wiele brakowało, by rozpoznał. — 7. **dolus... nectĭtur**: nectĕre (nexŭi i nexi, nexum) zewsząd knują podstęp przeciw królowi. — **globō**: globus (-ī, m., por. glomerāre, -āvi, -ātum, zwijać w kłębek [ten sam źródłosłów]) orszak, garść, gromada; por. 9, 12. — **ad regem impĕtum facit**: uderza na króla; por. 13 impĕtu facto wpadłszy. — **obtruncant**: ob-truncare (-āvi, -ātum, por. truncus, -ī, m., pień, kadłub) zabić. 6. 3. **Numitōri Albānā re permissā**: por. 6, 3, Caes. BG VII 79, 1, obj. jęz., i Cic. In Cat. I 4, obj. jęz.; re por. 3, obj. jęz. — **parvum Lavinium prae eā urbe**: że Lawinjum okaże się małem w porównaniu z miastem... — 4. **Intervēnit... cogitationĭbus**: między te zamysły wmieszała się.. — **coortum**: = ortum; por. 16. — **miti**: mitis (-e) łagodny. — **discrīmen** (-ĭnis, n.): różnica, rozstrzygnięcie. — **ut dii... legĕrent** (= eligĕrent) **auguriis** (sc. eum) **qui** (= uter)..., **qui** (= uter)...

7. **vultŭres**: vultur (-ŭris, m.) sęp. — **consalutavĕrat**: gromadnie powitała jako króla. — **tempŏre praeceptō**: prae-cipĕre (-cēpi) wcześniej uchwycić, uprzedzić w czem. — **trahēbant**: trahĕre (traxi, tractum) pragnąć przywłaszczyć sobie. — 2. **altercatiōne**: altercatio (-ōnis, ż.) sprzeczka. — **congressi**: con-grĕdi zetrzeć się. — **certamĭne irārum**: kiedy jeden unosił się gniewem bardziej od drugiego. — **Vulgatior fama est**: bardziej rozszerzona jest pogłoska... — **ludibriō**: ludibrium (-ī, n., por. ludus, -ī, m., zabawa, igraszka; ludi-ficari naigrawać się) pośmiewisko; 3 p. celu. — **increpĭtans**: in-crepitāre (-āvi, -ātum) łajać. — 3. **potĭtus imperiō**: por. Ov. F. III, 552, obj. jęz.

8. 4. **adpetendō**: ad-petĕre (-petīvi, -ītum) sięgać po co, zajmować; por. Sall. BC 5. 14, 5, obj. jęz. — **quod tum homĭnum erat**: = quantum; ograniczająco. — 5. **vana**: vanus (-a, -um) próżny, czczy. — **conciendō**: con-cīre (por. Sall. BC 15, obj. jęz.) zwoływać razem; Liw. archaicznie używa często gerundium w miejsce gerundīvum. — **ementiebantur**: e-mentīri (-mentītus sum) zmyślać. — **saeptus**: saepīre (saepsi) ogradzać. — **descendentĭbus**: 3 p. z grecka dla określenia kierunku orjentacji; na pochyłości. — **asylum** (-ī, n., wyraz grecki): azyl, przytułek. — 6. **sine discrimĭne, liber an servus esset**: zd. pyt. zawisłe od rzeczownika, bez różnicy, czy był to wolny, czy niewolnik... — **idque primum ad coeptam magnitudĭnem robŏris fuit**: i to w pierwszym rzędzie przyczyniło się do zaczynającej wzrastać siły miasta. — **Iam cum virium haud paenitēret**: kiedy już siły (= liczebność ludności) były dostateczne; paenĭtet me alicŭius rei żałuję czego, nie jestem z czego zadowolony, mam czemu co do zarzucenia. — 7. **progenies** (-iēi, ż., por. gignĕre, genus) potomstwo; por. 13, 2. — **Patres... patriciique progenies... appellāti**: składnia zgody z imienną częścią orzeczenia.

9. **penurĭa**: penuria (-ae, ż.) niedostatek. — **homĭnis aetātem duratūra magnitūdo erat**: wielkość miasta miała trwać tylko przez jedno pokolenie (przez przeciąg życia jednego człowieka). — **quippe quibus... essent**: = ut qui, utpŏte qui, qui względno-przyczynowe. — **prolis**: proles (-is, ż.) potomstwo. — **conubia**: conubium (-ī, n., z co(n)- i nubĕre, nupsi, nuptum, poślubiać) prawo zawierania związków małżeńskich między dwoma ludami. — (3.) **sua**: własna. — **gravarentur**: gravāri (-ātus sum) wzdragać się; z bezokol. — **homĭnes cum hominĭbus**: homĭnes nie jest podmiotem, lecz dopowiedzeniem; będąc ludźmi (skoro są ludźmi), z ludźmi (t. j. z równymi sobie). — 5. **benigne**: benignus (-a, -um) łaskawy, przychylny. — **rogantĭbus**: odesłani zostali przez większość, pytających (z zapytaniem...). — **ecquod**: ec-qui, ec-quae lub ec-qua, ec-quod, czy jaki; por. Cic. Epp. ad Att. XII 40, 2, obj. jęz. — 6. **pubes** (-is, ż.): młodzież. — **Aegre id... passa** (sc. est): oburzyło to młodzież. — **et haud dubie ad vim spectāre res coepit**: i niewątpliwie sprawa zaczęła zwracać się (spectāre ad) na drogę siły. — **dissimŭlans**: por. Ov. F. III 634, obj. jęz. — **ex industriā**: umyślnie, w celu sobie wiadomym. — **sollemnia**: sollemne (-is, n., por. solenizant) święto. — 7. **Indĭci**: in-dicĕre (-dixi, -dictum) zapowiadać. — **apparātū**: ap- (z ad-) -paratus (-ūs, m.) przygotowanie, wystawa. — **concelĕbrant**: por. 4, 9, obj. jęz. — **exspetatámque**: ażeby rzeczy dodać świetności i rozbudzić oczekiwania. — 8. **proxĭmi quique**: wszyscy sąsiedzi. — 9. **iam**: i tak... — **Invitāti per domos**: zaproszeni, by zagościli po domach, ugoszczeni z własnej inicjatywy mieszkańców po domach... — **frequentem tectis urbem...**: gęsto kryte miasto; mające już wiele domów pod dachem. — 10. **ex composĭtō orta vis**: wybuchła przemoc (= zamach) ułożona (przygotowana zgóry). — **discurrit**: dis-currĕre (-curri i -cucurri, -cursum) rozbiec się. — 11. **in quem quaeque inciderat**: in-ciderĕ (-cĭdi, z caderĕ, cecĭdi, casum) wpaść w czyje ręce; jak każda w czyje ręce wpadła; por. Sall. BC 14, 4, obj. jęz. — **formā excellentes**: odznaczające się urodą (ex-cellĕre, imiesł. cz. ter. w znaczeniu przymiotn.). — **negotium** (-ī, n., z nec- i otium, -ī, n., czas wolny) zajęcie, zadanie. — **deferēbant**: de-ferre (-tŭli, -latum) zanieść. — 12. **in-signem**: in-signis (-e, por. signum, -ī, n., znak) = ex-cellens. — **identĭdem**: raz po raz. — **clamitātum**: clamitare (-āvi, częstotl. do clamāre, -āvi, -ātum, krzyczeć) wykrzykiwać.

11. 5. **Novissĭmum**: novissĭmus (-a, -um, st. najw. do novus, -a, -um, świeży) ostatni, najnowszy. — **multōque** (abl. mensūrae) **id maxĭmum**: o wiele największa; nieużywane w jęz. polskim wzmocnienie stopnia najwyższ. — **per iram**: w gniewie. — **corrumpit**: cor- (z con-) -rumpĕre (-rūpi, -ruptum) przekupić. — **aquam... petĭtum ĭerat**: supīnum; poszła była, by szukać wody, po wodę. — 7. **obrŭtam**: ob-ruĕre (-rŭi, -rŭtum) zarzucić, zasypać. — **prodendi exempli causā**: pro-dĕre (-dĭdi, -dĭtum) wydać, dać, okazać; dla (dania) przykładu; gra słów z nast. proditōri. — 8. **armillas**: armilla (-ae, ż., por. armus, -ī, m., Ov. Przem. VI 229, obj. jęz.) naramiennica. — **bracchiō**: bracchium (-ī, n.) ramię. — **gemmatósque**: gemmātus (-a, -um, por. gemma, -ae, ż., drogi kamień, klejnot) wykładany drogiemi kamieniami. — **magnā specie**: abl. qualitātis; okazałe. — **anŭlos**: anŭlus (-ī, m.) pierścień. — **pepigisse**: pangĕre (pactum, por. pacisci, pactus sum) z 4 p. ułożyć się o co, wymówić sobie co; por. 9 pactō (rzeczownik pactum, -ī, n., układ, od imiesł., cz. przeszł. str. b.) tradendi. — **eō**: przez to. — **congesta**: con-gerĕre (-gessi) z 3 p. zrzucić gromadnie na kogo. — 9. **sunt, qui... dicant...**: niektórzy mówią; tr. war. w zd. wzgl.-uogólniającem. — **derectō**: wprost. — **fraude**: fraus (-dis, ż.) oszustwo; fraude agĕre oszukańczo postępować. — **peremptam**: per-imĕre

(-emi) zgładzić. — **mercēde**: merces (-edis, ż., por. merx, -cis, ż., towar; mercari kupczyć; Mercurius bożek handlu) zapłata, przedmiot zapłaty.
12. **postĕrō die**: nazajutrz. — **aequum**: aequum (-ī, n.) równina. — **recuperandae**: re-cuperāre (-avi, -atum i -ciperāre, od re-cipĕre) odzyskać. — **stimulante**: stimulāre (-āvi, -ātum, por. stimŭlus, -ī, m., bodziec), podniecać, pobudzać. — **in adversum... subiēre**: przeciw nim podeszli w górę. — 3. **confestim**: natychmiast. — **inclinātur**: in-clināre (-āvi, -ātum) nagiąć, przełamać. — **fusáque**: funděre (fūdi) rozprószyć, zmusić do ucieczki (ad ku). — 4. **actus**: poniesiony, uniesiony. — **fundamenta ieci**: rzuciłem (położyłem; iacio, iacĕre, iactum) podwaliny. — **emptam**: emĕre (emi) kupić. — **superātā**: superāre (-āvi) przebyć; przebywszy dolinę leżącą w pośrodku. — **tendunt**: tendĕre (tetendi, tensum i tentum) nieprzech., podążać, przeć. — 5. **saltem**: przynajmniej. — **deme**: de- i emĕre (emi, emptum) odjąć. — **foedam**: foedus (-a, -um) szpetny, haniebny. — **siste**: sistĕre zatrzymać. — 6. **quod... sit**: względno-zamiar. — **praesentī ope**: osobistą pomocą; por. 16, 4 pavor praesens lęk na oczach będący. — **vovĕo**: vovēre (vōvi, vōtum) ślubować. — 7. **iterāre** (-āvi, -ātum): odnowić. — 10. **convalle**: con-vallis (-is, ż.) dolina o kształcie wąwozu (między dwoma wzgórzami). — **redintĕgrant**: red-integrāre (-āvi, -ātum, por. tangĕre, in-tĕger, -gra, -grum, nietknięty, świeży) odnawiać.
13. **crinĭbus passis**: z rozpuszczonemi włosami; pandĕre (pandi, pansum, passum) rozłożyć, rozwijać, rozpuścić. — **scissāque veste**: z rozdartą szatą; scindĕre (scīdi) rozciąć. — **victō malis muliĕbrī timōre**: abl. abs. dla objaśnienia poprzedniego abl. abs.; ponieważ nieszczęścia wzięły górę nad kobiecą lękliwością. — **ausae** (sc. sunt): por. Ov. Przem. II 328, obj. jęz. — **volantia**: latające. — **ausae se... inferre**: rzucić się między... — **ex transversō**: zboku.— **dir-** (z dis-, z rotacyzmem -s- międzysamogłoskowego) **-imĕre** (= emĕre, emi, emptum): rozłączyć. — **infestas**: in-festus (-a, -um) wrogi. — (2). **orantes**: orāre (-āvi, -ātum) błagać. — **nefandō**: ne-fandus (-a, -um) nie do nazwania, niegodziwy, zbrodniczy. — **socĕri**: socer (-ĕri, m.) świekr, teść. — **generīque**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **respergĕrent**: re-spergĕre (-spersi, -spersum) skropić, zbroczyć. — **parricidiō**: por. Cic. Epp. ad Fam. XII 3, 1, obj. jęz. — **maculārent**: maculāre (-āvi, -ātum, por. macŭla, -ae, ż., plama), splamić. — **nepōtum**: nepos (-ōtis, m.) wnuk. — 3. **si conubii piget**: piget alĭquem alicuius rei (pigŭit) brzydzić się czem. — **vulnĕrum**: vulnus (-ĕris, n.) rana. — **caedium**: caedes (-is, ż., od caedĕre, cecīdi, caesum) rzeź. — **vidŭae**: vidŭa (-ae, ż.) wdowa (ten sam pierwiastek). — **orbae**: orbus (-a, -um) osierocony, sierota (bez ojca). — 4. **cum... tum**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 3, obj. jęz. — **repentīna**: repentīnus (-a, -um, por. repente nagle) nagły, por. 13, 6. 16, 6. — **prodĕunt**: prod-īre (-ĭī, -ĭtum) wystąpić naprzód. — 5. **consociant**: con-sociare (-āvi, -ātum, = sociāre) łączyć. — **conferunt**: con-ferre (-tŭli, col-latum) przenieść w jedno miejsce. — 6. **imposŭit**: im-ponĕre (-posĭtum) nadać. — Łącz: cum haud dubie..., non tradĭtur, aetāte(ne) an dignitatĭbus skoro niewątpliwie było nieco więcej kobiet, niż (jest obecnie) kuryj, imiona kobiet (które miały nadać nazwy kurjom) były zapewne wybierane wedle godności, ich samych albo mężów, czy też losem; ale to nie zostało przekazane. — 8. **conscriptae**: con-scribĕre (-scripsi) zaciągać (do wojska). — **concors** (-cordis): zgodny. — **duōbus regĭbus**: abl. modi, pod dwoma królami.
16. **ad exercĭtum recensendum**: re-censere (-censŭi, -censĭtum i censum) odbywać przegląd wojska. — **palūdem**: palus (-ūdis, ż.) bagno. — **tempe-**

stas: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **fragōre**: fragor (-ōris, m., por. frangĕre, fregi, fractum, trzaskać) trzask, łoskot. — **tonitribúsque**: tonĭtrus (-ūs, m., por. tonare, -tonŭi, grzmieć) grzmot. — **operŭit**: operīre (opertum) nakryć. — **nimbō**: nimbus (-ī, m.) deszcz ulewny, chmura deszczowa. — **conspectum**: con-spectus (-ūs, m., od con-spicĕre, -spexi, -ectum, ujrzeć, zoczyć) widok. — **abstulĕrit**: au-ferre (ab-latum) odebrać. — 2. **sedātō**: sedare (-āvi, -ātum) ułożyć, uśmierzyć. — **pavōre**: pavor (-ōris, m., por. pavēre lękać się) lęk. — **turbĭdō**: turbĭdus (-a, -um, por. turbāre, turba, turbo, -ĭnis, m.) mętny, burzliwy. — **serēna**: serēnus (-a, -um) pogodny. — **tranquilla**: tranquillus (-a, -um) spokojny. — **vacŭam sedem**: próżne siedzenie. — **sublīmem raptum**: porwanego w górę; por. 16, 7 sublīmis abĭit; przymiotnikowe określenie słowa, zamiast przysłówka, enallăge. — **procellā**: procella (-ae, ż.) burza. — **orbitātis**: orbĭtas (-ātis, ż., por. 13, 3 orbae) sieroctwo. — 3. **ā paucis initiō factō**: za pobudką, z pobudki niewielu. — **salvēre... iubent** = salūtant pozdrawiają jako... w okrzykach nazywają. — **pacem exposcunt**: dopraszają się pokoju. — **volens propitius**: asyndĕton, zwyczajne w modlitwie; życzliwy, łaskawy. — **sospĭtet**: sospitāre (-āvi, -ātum) ocalać. — 4. **discerptum**: dis-cerpĕre (-scerpsi, z carpĕre, carpsi, carptum) rozszarpać. — **tacĭti arguĕrent**: milczkiem obwiniali; enallăge. — **manāvit**: manare (-ātum) wydobywać się, rozchodzić się. — **perobscūra**: bardzo niewyraźna. — **nobilitāvit**: nobilitare (-ātum) nadawać rozgłosu, wyświetniać. — 5. **sollicĭtā civitāte**: gdy tęsknota za królem napełniała obywateli troską i niechęcią do senatorów...; infensus (-a, -um, por. of-fendĕre) nieprzyjazny. — **gravis, ut tradĭtur, quamvis magnae rei auctor**: poważny (t. j. wiarygodny), chociaż wielkiej (t. j. przechodzącej prawdopodobieństwo) rzeczy poręczyciel (od którego pochodzi ta tradycja). — 6. **primā hodiernā luce**: z brzaskiem dnia dzisiejszego. — **delapsus**: de-lābi spaść, zeskoczyć, zlecieć; por. Nepos, Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **se mihi obvium dedit**: zaszedł mi drogę. — **perfūsus horrōre**: (oblany) ogarnięty ogromnym przestrachem. — **venerabundus**: pełen czci: por. Ov. Przem. II 291, obj. jęz. — **adstitissem**: ad-sistĕre stawać przed czem. — **petens precĭbus**: prosząc w modlitwie. — **contra in-tuēri**: patrzeć wprost w twarz. — (7.) **caput orbis terrārum**: stolica świata. — **próinde**: zaczem. — **rem militārem**: sztukę wojskową. — **opes**: opes (-um, ż.) zasoby, siły, potęga. — 8. **Mirum quantum fidēi**: nad podziw (t. j. w wysokim stopniu) uwierzono. — **desiderium... factā fide immortalitātis lenĭtum est**: ustalona wiara w nieśmiertelność Romulusa złagodziła tęsknotę.

Livius, Ab urbe condĭtā XXII, 4—7

4. 1. **quod agri est**: por. Liv. I 8, 4, obj. jęz., quod tum homĭnum erat. — **lacum**: lacus (-ūs, m.) jezioro. — **omni clade belli pervastat**: pustoszy, wszelkiemi klęskami (plagami, nawiedzeniami) wojennemi. — **ad vindicandas iniurias**: vindicare; por. Liv. I 4, 2, obj. jęz.; tu: mścić. — **iram... acŭat**: acuĕre (acŭi, acūtum) ostrzyć, zaostrzyć. — 2. **loca nata insidiis**: miejscowości z natury przysposobione do zasadzek, w naturalny sposób nadające się na zasadzki. — **subit**: gdzie jezioro Trazymeńskie najbliżej podchodzi pod góry Kortońskie. — **interest**: znajduje się między jeziorem a górami. — **perangusta**: per-angustus (-a, -um) bardzo ciasny. — **de industriā**: por. Liv.

I 9, 6, obj. jęz., ex industria. — **patescit**: patescĕre (patŭi, częstotl. i wzmocn. od patēre); por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz., Liv. XXII 4, 4 in patentiōrem campum na pole bardziej otwarte; imiesł. cz. ter. w znaczeniu przym. — **colles**: collis (-is, m.) wzgórze. — **adsurgunt**: ad-surgĕre (-sur-rexi, -surrectum) podnosić się. — 3. **in apertō**: na miejscu otwartem. — **consīdĕret**: por. Caes. BG VII 89, 4. — **circumdūcit**: circum-ducĕre (-duxi, -ductum) oprowadzać wkoło. — **fauces saltūs**: faux (faucis, ż.) gardziel, ujście; saltus (-ūs, m.) wąwóz. — **tumŭlis apte tegentĭbus**: por. Liv. I 1, 4, obj. jęz.; (gdzie) pagórki dogodnie osłaniały (jazdę). — **ubi intrassent**: czas., zależne od zd. zamiar. z tr. łącz. cz. przeszł. niedok., na ozn. czynn. uprz. — **obiectō**: ob-icĕre (-iēci) rzucić w drogę komu. — 4. **pridie**: poprzedniego dnia. — **solis occāsū**: 6 p. czasu; o zachodzie słońca. — **in-ex-plorātō**: abl. abs. o znacz. przysł.; bez zbadania terenu; por. Cic. Epp. ad Att. X 8 b 2, obj. jęz. — **postĕrō die**: por. Liv. I 12, obj. jęz. — **vixdum**: ledwo jeszcze, jeszcze nie. — **vixdum satis certā luce**: kiedy dzień jeszcze nie był wyraźny. — **angustiis superātis**: por. Liv. I 12, 4, obj. jęz. — **pandi**: por. Liv. I 13, obj. jęz. — **id tantum hostium, quod...**: tylu tylko nieprzyjaciół, ile. — **ex adversō**: naprzeciwko. — **haud**: w łacinie srebrnej przeczenie haud tyczy często całego zdania (t. j. orzeczenia). — 5. **id quod**: co, do czego. — **circumfūsum**: circum-fundĕre (-fūdi) oblać, otoczyć. — **simul**: równocześnie. — **invadendi**: in-vadĕre (-vāsi, -vāsum) natrzeć. — 6. **quā cuique proxĭmum fuit**: którędy każdemu było najbliżej. — **decucurrērunt**: de-currĕre (-curri i -cucurri, -cursum) zbiec z góry. — **eō magis Romānis subĭta atque inprovīsa res fuit**: stało się to tem naglej i nieprzewidzianiej dla Rzymian, że... — **nebŭla** (-ae, ż.): mgła. — **campō... montĭbus**: 6 p. miejsca. — **inter se satis conspecta**: między sobą dosyć widoczne. — 7. **prius... ortō, quam satis cernĕret**: kiedy krzyk pierwej podniósł się, zanim dobrze mógł dostrzec. — **circumventum**: circum-venīre (-vēni) otoczyć, osaczyć. — **ante... quam instruerētur**: pierwej rozpoczęła się walka przeciw frontowi i skrzydłom, zanim szyki były dostatecznie sprawione... — **expedīri**: ex-pedīre (-īvi, -ītum) wydobyć. — **stringi**: stringĕre (-inxi, -ictum) dobyć, obnażyć.

5. **perculsis**: per-cellĕre (-ŭli) razić, przerazić. — **in re trepĭdā**: w popłochu. — **inpavĭdus** (-a, -um): bez trwogi. — **turbātos**: turbare (-āvi) wprawiać w zamieszanie. — **vertente se quōque ad dissŏnos clamōres**: kiedy każdy zwracał się w stronę bezładnych krzyków. — **dissŏnos**: dis-sŏnus (-a, -um) niezharmonizowany, bezładny. — **patĭtur**: pozwala. — **quācumque**: którędykolwiek, gdzie tylko. — **adhortātur**: ad-hortāri (-ātus sum) napominać, zagrzewać; por. (7) sibi quisque dux adhortatórque factus każdy sam sobie stał się wodzem i sam się zagrzewał. — (2.) **inde**: stąd. — **votis aut inploratiōne**: ślubami lub błaganiem (sc. bogów); in-ploratio (-ōnis, ż., por. in-plorāre, -āvi, -ātum, błagać). — **evadendum**: ē-vadĕre (-vāsi, -vasum) wymknąć się; por. 6, 5. 6, 8. — **quō timōris minus... eō minus... pericŭli**: im mniej trwogi, tem mniejsze niebezpieczeństwo. — 3. **prae strepĭtū**: z powodu zgiełku; prae na oznaczenie powodu kładzie się zazwyczaj w zd. zaprzeczonem (nec consilium nec imperium accĭpi potĕrat); strepĭtus (-ūs, m., por. strepĕre, strepŭi, strepĭtum, huczeć). — **tumultū**: tumultus (-ūs, m.) zamieszanie, popłoch. — **imperium** (-ī, n.): rozkaz. — **arma... aptandáque pugnae**: aptāre (-āvi, -ātum), przystosować, przygotować. — **conpetĕret anĭmus**: con-petĕre (-petīvi, -ītum) odpowiadać, wystarczać, być zdolnym (por. kompetencja). — **opprimerentúrque**: op- (z ob-) -primĕre (-pressi, -pressum) zgnieść, zaskoczyć. — **caligĭne**: calīgo (-ĭnis, ż.) mgła. — **erat... maior**

usus aurium quam oculōrum: większy był pożytek z uszu, niżeli z oczu. — 4. **gemĭtus vulnĕrum ictúsque corpŏrum**: retorycznie, zamiast ad gemĭtus (jęki, gemĭtus, -us, m., por. gemĕre, gemŭi, gemĭtum, jęczeć) vulneratōrum; ictúsque corpŏrum i na odgłos razów zadawanych w ciała lub zbroje... — **terrentium paventiúmque**: krzyki pragnących przerazić i krzyki zatrwożonych; Liwjusz w opisach najkrytyczniejszych chwil bitew używa zwykle sztuk retorycznych; tu połączenie słowa czynn. ze słowem oznacz. skutek tej czynności (nieprzech. lub bierne). — **circumferēbant**: obnosili wkoło, zwracali na wszystkie strony. — 5. **globō**: por. Liv. I 5, 7, obj. jęz. i Liv. XXII 5, (8) fors conglobābat los łączył ich w oddziały. — **inlāti**: in-ferre (-tŭli) z 3 p.; wtłoczeni w tłum walczących... — **haerēbant**: haerēre (haesi, haesum) utkwić, uwięznąć. — **redeuntes**: red-īre (-ĭī, -ĭtum) wracać; 7, 12. — 6 **nequīquam**: nadaremnie. — **impĕtūs facti**: por. 6, 4, i Liv. I 5, 7, obj. jęz. — **dextĕrā**: dextĕra (-ae, ż.) prawica. — (7.) **de intĕgrō**: na nowo. — **ordināta per...**: uporządkowana według... — (8.) **ardor** (-ōris, m.) animōrum: zapał. — **intentus pugnae anĭmus**: umysł zajęty walką. — **prostrāvit**: pro-sternĕre (-strāvi, -strātum) powalić. — **avertĭtque cursū**: 6 p. rozłączenia; odwrócił od (zwykłego) biegu (w przeciwną stronę). — **rapĭdos**: rapĭdus (-a, -um) wartki. — **invexit**: in-vehĕre (-vectum) wprowadzić, wwieść. — **lapsū**: lapsus (-ūs, m., por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz.) ruina. — **prorŭit**: pro-ruĕre (-rŭi, -rŭtum) pchnąć przed siebie, zwalić.

6. **ferme**: przysł. potocznie używany od firmus (por. fr. ferme), zazwyczaj; = fere prawie; por. 6, 8. — **atrocĭter**: przysł. od atrox (-ōcis) ostro, zawzięcie. — **infestiórque**: infestus (-a, -um), por. 6, 4; wrogi, (jako) wróg, zawzięty. — **premi ac laborāre**: synonymōrum par; być w ciężkiem położeniu. — **inpĭgre**: przysł. od in-pĭger (-gra, -grum; piger leniwy) ochoczy; por. 6, 8. — 3. **insignémque**: por. Liv. I 10, 12, obj. jęz. — **tuebantur**: tueri strzec, bronić. — **Ducarīō** (dat.) **nomen erat**: por. Liv. I 1, 11, obj. jęz. — **noscĭtans**: noscitāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od noscĕre, novi, notum) poznawać. — **En**: oto. — **popularĭbus**: populāris (-e) ludowy; rzecz. krajan, ziomek. — **cecīdit**: caedĕre (caesum) wyciąć. — **est depopulātus**: de-populāri spustoszyć. — 4. **victĭmam**: victĭma (-ae, ż.) ofiara. — **manĭbus**: manes (-ium, m.) cienie. — **peremptōrum**: per-imĕre (por. inter-imĕre, Liv. I 3, 11, obj. jęz.) zgładzić. — **foede**: por. Liv. I 12, 5, obj. jęz. — **Subditisque calcarĭbus**: I (pod)dawszy ostrogi koniowi; sub-dĕre (-dĭdi, -dĭtum); calcar (-āris, n., por. calcāre, in-culcāre). — **confertissĭmam**: por. Sall. BC 60, 7, obj. jęz. — **obtruncatōque**: por. Liv. I 5, 7, obj. jęz. — **armigĕrō**: armĭ-ger (-ĕri, m., od arma i gerĕre, gessi, gestum, nosić) giermek. — **qui se infestō venienti obviam obiecĕrat**: który rzucił się w drogę nacierającemu, por. 4, 3, obj. jęz. — **transfixit**: trans-figĕre (-fixum) przebić. — **spoliāre**: (-āvi, -ātum, por. spolia, -ōrum, n., łupy) złupić, obedrzeć ze zbroi. — **obiectis**: ob-icĕre (-iēci) zarzucić dla obrony przeciw komu. — **arcuēre**: = arcuērunt; arcēre powstrzymać; por. Liv. I 1, 5, obj. jęz. — 5. **Magnae partis fuga**: dopiero od tej chwili zaczęła się ucieczka znacznej części wojska. — **pavōri ob-stābant**: stały na drodze popłochowi. — **per omnia arta praeruptáque**: gdzie tylko było jakie, choćby wąskie i urwiste przejście; ar(c)tus (por. arcēre), -a, -um; prae-ruptus, -a, -um, imiesł. cz. przeszł. dok. str. b. od prae-rumpĕre, -rūpi. — **praecipitantur**: prae-cipitāre (-āvi, -ātum) rzucać z góry nadół; strącać. — 6. **ubi locus fugae deest**: skoro niema którędy uciekać. — **per prima vada palūdis in aquam progressi**: przez nadbrzeżne mielizny stawu posunąwszy się naprzód w wodę. — **quoad**: póki. — **umerísque**:

umĕrus (-ī, m., zwykle w l. mn.) bark. — **ex-stāre** (-stĭti): wystawać. — **sese inmergunt**: in-mergĕre (-mersi, -mersum) zanurzać. — **in-con-sultus** (-a, -um): nierozsądny. — **nandō**: nare (navi) pływać. — **capessĕre fugam**: fugam capessĕre (częstotl. i wzmocn. z capĕre) uciekać. — (7.) **inmensa**: in-mensus (-a, -um, z in- przecz. i metīri, mensus sum, mierzyć) niezmierzony, bez końca. — **sine spe**: beznadziejna. — **deficientĭbus anĭmis**: kiedy tracili otuchę; de-ficĕre (-fēci, -fectum) alĭquem ubywać komu, brakować, (por. defekt). — **hauriebantur**: haurīre (hausi, haustum, por. haust) pochłaniać. — **gurgĭtĭbus**: gurges (-ĭtis, m.) odmęt. — **nequīquam**: por. 5, 6, obj. jęz. — **fessi**: fessus (-a, -um) zmęczony. — **retrō**: zpowrotem. — **aegerrĭme**: st. najw. od aegre, przysł. od aeger, -gra, -grum, zupełnie niechętnie. — **vada repetēbant**: re-petĕre (-petīvi, -petītum) dążyć zpowrotem do czego. — **ingressis aquam**: in-grĕdi (klas.: z in, z 4 p.) wejść do... — **passim**: przysł. do pandĕre, por. 4, 4, obj. jęz.; tu i tam, na bardzo wielu miejscach; por. 7, 9. — **trucidabantur**: trucīdare (-avi, -ātum, por. trux, -ucis okrutny) zabijać. — 8. **Sex milia... ignāri**: constructio ad sensum. — **per adversos hostis**: przez front nieprzyjacielski. — **eruptiōne**: eruptio (-ōnis, ż., od ē-rumpĕre, -rupi, -rūptum) wypad. — **ignāri omnium, quae... agerentur**: nieświadomi wszystkiego, co działo się za nimi. — **saltū**: por. 4, 3, obj. jęz. — **constitissent**: con-sistĕre zatrzymać się razem. — **prae**: por. 5, 3, obj. jęz. — 9. **Inclinātā... re**: por. Liv. I 12, 3, obj. jęz.; kiedy wkońcu nastąpiła stanowcza ucieczka. — **incalescente**: in-calescĕre (-calŭi) rozgrzewać się, dogrzewać. — **dispulsā**: dis-pellĕre (-pŭli) rozpędzić. — **aperuisset diem**: aperīre (-ertum) otwierać, odsłonić. — **liquĭdā iam luce**: w jasnem już świetle; liquĭdus (-a, -um, od liquēre) płynny, przezroczysty. — **perdĭtas res**: przegraną. — **stratámque**: sternĕre (stravi) powalić, położyć pokotem. — 10. **ne in conspectos procul inmitterētur eques**: part. coniunctum; aby nie dojrzano ich zdaleka i nie wypuszczono na nich konnicy. — **sublātis raptim signis**: podniósłszy nagle znaki; tollĕre, sus-tŭli, sub-lātum. — **citatissĭmō agmĭne**: w najszybszym pochodzie (agmen, -ĭnis, n., od agĕre, nieprzech., iść, posuwać się, maszerować). — **sese abripuērunt**: se ab-ripĕre (-repi, -reptum, z rapĕre) oderwać się, ruszyć żwawo z miejsca. — 11. **super cetĕra**: ponadto. — **extrēma fames** (-is, ż.) ostateczny głód. — **instāret**: in-stāre (-stĭti) nastawać, zagrażać. — **consecūtus erat**: con-sĕqui doścignąć. — **cum singŭlis vestimentis**: każdemu z jedną sztuką odzienia; vestimentum, -ī, n., por. vestis, -is, ż., i vestīre. — **passūrum**: por. 5, obj. jęz. — **sese dedidērunt**: se de-dĕre (-dĭtum) poddać się. — **coniecti**: con-icĕre (-iēci) wtrącić.

7. **inter paucas memorāta... clades**: wśród nielicznych pamiętna. — 2. **caesa**: por. 6, 3, obj. jęz. i 7, 8. — **sparsa**: por. Liv. I 13, 2, obj. jęz. i XXII 7, 9; tu: rozpraszać. — 5. **sine pretiō**: bez opłaty (pretium, -ī, n., cena, od głowy). — **segregāta**: se-gregāre (-avi) wydzielić, wybrać (z trzody, gromady, por. se-cernĕre). — **coacervatōrum**: co-acervāre (-acervāvi, z co- i acervus, -ī, m., stos) napiętrzyć. — **cumŭlis**: cumŭlus (-ī, m.) stos; por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 2, obj. jęz. — **sepelīri**: sepelīre (-īvi, -pultum) pogrzebać; str. b. po iussisset bez wyszczególnienia osoby, której się rozkazuje. — **funĕris causā**: celem pogrzebania. — **inquisītum**: in-quīrĕre (-sīvi, od quaerĕre, quaesīvi, szukać) czynić poszukiwania za czem; part. coniunctum niezwyczajnie użyte przy zaprzeczonem v. f. — 6. **tumultū**: tumultus (-ūs, m.) popłoch. — **concursus**: por. Cic. Epp. ad Att. IV 1, 4, obj. jęz. — Łącz: concursus popŭli in forum. — 7. **vagae per vias**: retorycznie,

zamiast vagantes per vias błądzące po ulicach. — **repens**: = repentīnus, Liv. I **13**, 4, obj. jęz.; por. Liv. XXII **7**, 13. — **adlāta**: ad-ferre (at-tŭli) przynieść, donieść. — **fortūna**: losy. — **obvios per-cunctantur**: napotkanych wypytują; obvius, -a, -um, z ob- i via, -ae, ż., droga; per-cunctāri: por. Liv. I **1**, 7, obj. jęz. — **frequentis contiōnis modo**: nakształt licznego zgromadzenia ludowego (którego wtedy nie zwołano); frequens, -entis, uczęszczany, liczny. — **in... curiam versa**: zwrócona ku kurji. — **tandem haud multō**: wreszcie na krótko przed... — **solis occāsum**: por. Liv. XXII **4**, 4, obj. jęz. — 8. **implēti rumorĭbus**: napełnieni pogłoskami, kiedy ich ciekawość została nasycona... — **referunt**: re-ferre (ret-tŭli, re-latum) przynosić wiadomość, że... — 9. **super-esse**: ocaleć, pozostawać przy życiu. — **passim**: por. **6**, 7, obj. jęz. — 10. **Quot casūs exercĭtūs victi fuĕrant, tot in curas distracti animi eōrum erant**: Ile (różnych) losów spotkało poszczególne części zwyciężonego wojska, na tyleż trosk dzieliły się ich myśli. — **propinqui**: pro-pinquus (-a, -um) krewny. — **meruĕrant**: merere (merĭtum, sc. stipendia żołd) pełnić służbę wojskową. — **ignorantium**: przyczynowo: quia ignorabant. — **nec quisquam**: i nikt; po przeczeniu, = nemo. — 11. **déinceps**: z dé-in(de) i capĕre zaczynać, por. initium capĕre; zkolei. — **maior prope**: prawie (w przybliżeniu). — **opperiens**: op- (z ob-) -perīri (op-pertus sum i -perĭtus) oczekiwać. — **circumfundebantúrque obviis**: por. **4**, 5, obj. jęz., Caes. BG VII **74**, 1, i **7**, 12; obviis (3 p.; circum-fundi alicui gromadnie kogo otaczać), por. **7**, 7, obj. jęz. — **sciscitantes**: por. Liv. I **5**, 6, obj. jęz. — **avelli**: ā-vellĕre (-velli i -vulsi, -vulsum) oderwać. — **utĭque**: zwłaszcza. — **ordĭne**: przysłówkowo; po porządku. — **inquisissent**: por. **7**, 5, obj. jęz. — 12. **digredientium**: di-grĕdi (-gressus sum) oddalać się. — **cernĕres**: coniunctīvus potentiālis we zwrocie ogólnie odnoszącym się do określonej osoby; można było widzieć. — **ut cuīque**: w miarę tego, jak każdemu... — **gratulantísque**: gratulāri (-ātus sum; por. Caes. BG VII **79**, 3, obj. jęz.) składać życzenia. — **consolantis**: con-solāri (-atus sum) pocieszać; por. Ov. Żale IV **10**, 117, obj. jęz. — **praecipŭe**: przedewszystkiem, szczególnie. — **insignia**: por. Liv. I **9**, 12, obj. jęz. — **luctus** (-ūs, m., por. lugēre boleć): żałoba. — 13. **sospĭti**: sospes (-ĭtis, por. Liv. I **16**, 3, obj. jęz.) ocalały, pozostały przy życiu. — **filiō oblātam**: of- (z ob-) -ferre (ob-tŭli) w str. zwr. spotkać kogo. — **conplexū**: con-plexus (-ūs, m., od plectĕre, plexi i plexŭi, plexum) objęcia, uścisk. — **ex-spirasse**: ex-spīrāre (-āvi, -ātum) wyzionąć ducha. — **falsō**: przysłówkowo 6 p. modi od falsum, -ī, n., rzeczown. z imiesł. cz. przeszł. str. b. od fallĕre, fefelli, falsum, zwodzić; błędnie. — **maestam**: por. Ov. Przem. VI 304, obj. jęz. — **ex-animātam**: ex-animāre (-avi) pozbawić życia. — **ab ortō usque ad occidentem solem**: od wschodu do zachodu słońca; właściwie: po (imiesł. cz. przeszł.) wschodzie słońca aż do czasu, kiedy ma zajść (imiesł. cz. ter., t. j. niedok.). — **consultantes**: con-sultāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od consulĕre, -ŭi, -ultum, z 4 p.) radzić się kogo. — **resisti**: re-sistĕre (-stĭti) stawiać czoło, opór.

Livius, Ab urbe conditā XXII, 44—52

44. 1. **explorātis**: por. Liv. XXII **4**, 4, obj. jęz. — **conspectū**: con-spectus (-ūs, m., od con-spicĕre, -spexi, -spectum, spostrzec) widok. — **bina**: por. Nep. Żyw. Han. **7**, 4, obj. jęz. — **communiunt**: com-munīre (-īvi, -ītum) zewsząd obwarować. — 2. **adfluēns**: ad-fluĕre (-fluxi, -fluctum) z 3 p. (w ła-

cinie srebrnej) przepływać obok. — **aquatoribus**: aquātor (-ōris, m., od aqua, -ae, ż., woda) służba obozowa, przeznaczona do czerpania wody; por. 44, 3 aquabantur, od aquari, -ātus sum, zaopatrywać się w wodę; 45, 2 aquatōres. — **ex suā cuiúsque opportunitāte**: wedle tego, jak każdemu było wygodnie (op-portunĭtas, -ātis, ż., wygoda, por. op-portūnus, -a, -um, wygodny), z jakiego komu było wygodnie miejsca. — **haud sine certamĭne**: litōtes; nie bez utarczek (z przeciwnikiem). — (3). **ulterior** (-ōris): dalszy, przeciwny (brzeg). — **praesidium**: por. Caes. BG VII 68, 2, obj. jęz. — 4. **nanctus**: por. Caes. BG VII 85, 1, obj. jęz. — **natis**: por. Liv. XXII 4, 2, obj. jęz. — **quā parte virium**: co do której części swych sił zbrojnych. — **copiam pugnandi**: copia (-ae, ż., z co- i opes, -um, ż., zasób) sposobność. — **derĭgit aciem**: de-rigĕre (-rexi, -rectum) ustawiać frontem (do walki); por. 45, 4. — **lacessítque**: lacessĕre (-īvi, -ītum) drażnić. — **procursatiōne**: procursatio (-ōnis, ż., por. pro-cursāre, -āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od pro--currĕre, -curri i -cucurri, -cursum) utarczki konnych na przedpolu, otwierające bitwę. — 5. **sollicitāri**: inf. hist., dla ożywienia opisu (por. a ci nuż ścigać...); sollicitare (-āvi, -ātum) niepokoić. — **seditiōne**: seditio (-ōnis, ż.) rozruchy, bunt. — **dis-cordia**: dis-cordia (-ae, ż., por. con-cors) niezgoda. — **temeritātem**: temerĭtas (-atis, ż., por. temerarius, -a, -um) lekkomyślność. — **speciōsum**: speciōsus (-a, -um, por. species, -iēi, ż., wygląd, pozór) pełen pięknych pozorów. — **segnĭbus**: segnis (-e) opieszały. — **ob-icĕret**: ob-icĕre (-iēci, -iectum) zarzucać. — (6.) **testaretúrque deos...** c. acc. c. inf.: por. Nep. Żyw. Tem. 4, 2, obj. jęz. — **hic**: t. j. Varro. — **penes se**: z 4 p., u, przy, z kim; por. 45, 4. — **usū cepisset**: usū capĕre (captum) wyrażenie prawnicze; przez dłuższe używanie lub posiadanie czego przyjść do tytułu prawnego posiadania. — **constrictum**: con-stringĕre (-strinxi) skrępować. — **adĭmi**: ad-imĕre (-ēmi, -emptum, od emĕre jąć) odjąć, wytrącić z ręki. — (7.) **ille**: sc. Paulus (testarētur). — **proiectis**: pro-icĕre (-ieci) porzucić, wydać na łup, na zrządzenie, łaskę losu. — **inconsultam**: por. Liv. XXII 6, 6, obj. jęz. — **inprovĭdam**: in-provĭdus (-a, -um, od pro-vidēre, -vīdi, -vīsum, przewidywać) nieprzezorny, nieostrożny. — **acciděret**: ac-cĭdit, od cadĕre, cecĭdi, casum, wypaść) przydarza się. — **culpae exsortem**: ex-sors (-sortis, z ex- i sors, sortis, ż., los) wyłączony z czego, wolny od. — **particĭpem**: partĭ-ceps (-cĭpis, od pars, partis, ż., część, i capĕre, cēpi, captum, brać) uczestnik. — **vidēret, ut...**: niech dopatrzy, aby...; por. viděant consŭles... — **prompta**: promptus (-a, -um, od promĕre, prompsi, promptum, dobywać) gotowy; brak esset. — **temeraria**: por. Ov. Przem. II 50, obj. jęz. — **vigērent**: vigēre (vigŭi) kwitnąć, być silnym, skorym.

45. **altercatiōne**: por. Liv. I 7, 2, obj. jęz. — **tempus terĭtur**: tempus terĕre (trīvi, trītum, ścierać) czas zużywać. — **ad multum diēi**: przez długą część dnia. — **instructam**: por. Sall. BC 56, 3. 59, obj. jęz., i Liv. XXII 45, 5 i 6. — **recipĕret**: re-cipĕre (-cēpi, -ceptum) cofać. — (2.) **invadendos**: in--vadĕre (-asi, -vāsum, por. inwazja) najść, natrzeć na... — 3. **incondĭtam**: in-condĭtus (-a, -um, in- przecz. i imiesł. cz. przeszł. str. b. od condĕre, condĭdi, condĭtum, układać, porządkować) nieuporządkowany, w nieporządku będący. — **vixdum**: por. Liv. XXII 4, 4, obj. jęz. — **egressi**: por. Liv. I 1, 5, obj. jęz. — **tumultū**: por. Liv. XXII 7, 6, obj. jęz. — **evecti sunt**: ē-vĕhi zapędzić się na koniach. — **tumultuariō**: tumultuarius (-a, -um, od tumultus, -ūs, m.) należący do pospolitego ruszenia, nieregularny. — **extemplō**: natychmiast (z ex-temp[ŭ]lō, potocznie). — 5. **sors**: por. 44, (7), obj. jęz. — **nihil consultō collēgā**: por. Liv. XXII 6, 6, obj. jęz., 7, 14, obj. jęz.; w niczem (nihil

często ma znaczenie wzmocnionego przeczenia non) nie poradziwszy się kolegi (str. b.). — **quia magis**: ponieważ raczej. — 6. **flumĭni propius**: propior (-ius, st. wyższy od nieistn. st. równ., od którego przysł. prope blisko; st. najw. proxĭmus, -a, -um) z 3, (2) i także z 4 p. — **intra**: po wewnętrznej stronie (skrzydła lewego). — 8. **tuenda**: tuēri strzec.

46. **praemissa**: prae-mittĕre (-mīsi) wysłać przodem. — **ut quosque**: w miarę jak każdą część wojska przeprowadził przez rzekę, kolejno (ita, t. j. ut) ustawiał w szyku bojowym. — (3.) **interponerentur his medii**: w środku zaś między oboma skrzydłami zostali umieszczeni... — 4. **credĕres**: por. Liv. XXII 7, 12, obj. jęz. — **cetĕrum**: także nad Trebją, (ale) zresztą przeważnie nad jeziorem Trazymeńskiem zdobytą; cetĕrum w łacinie srebrnej zbliża się znaczeniem do sed. — 5. **fere**: por. Liv. XXII 6, 8, obj. jęz. — **dispāres ac dissimĭles**: nierównej długości i niepodobne kształtem. — **praelongi**: prae-longus (-a, -um) podługowaty, wydłużony. — **mucronĭbus**: mucro (-ōnis, m.) ostry koniec szpady. — **punctim**: przysł. kłująco, sztychem. — **caesim** (caedĕre, cecīdi, caesum): przysł. tnąco. — **adsuētō**: ad-suetus (-a, -um) nawykły; imiesł. cz. przeszł. str. b. o znaczeniu czynnem, od ad-suescĕre, ad-suevi. — **brevitāte**: brevĭtas (-tātis, ż., od brevis, -e, krótki) krótkość. — **habĭlis**: (-e) poręczny (od habere, -bŭi, -bĭtum, mieć, ujmować). — **Ante alios**: przed wszystkimi innymi, ponad wszystkich innych. — **habĭtus**: (-ūs, m.) wygląd. — **cum... tum**: por. Cic. Epp. ad Att. II 1, 1, 3, obj. jęz. — **specie**: por. Liv. XXII 44, 5, obj. jęz. — **umbilīcum**: umbilīcus (-ī, m.) pępek. — 6. **lintĕis**: lintĕus (-a, -um) płócienny. — **candōre**: candor (-ōris, m.) biel. — **fulgentĭbus**: fulgere (fulsi) błyszczeć. — **constitĕrant**: por. Liv. XXII 6, 8, obj. jęz. — 8. **de industriā**: por. Liv. XXII 4, 2, obj. jęz. — **forte**: przypadkiem; 6 p. od fors (fortis, ż., los, przypadek), przysłówkowo. — **peropportūne**: per-opportunus (-a, -um) bardzo dogodny. — **oblīquus** (-a, -um): skośny: o. erat padało skośnie; por. 47, 5 oblīqua fronte. — **meridiem**: meri-dies (-iēi, ż.) południe. — **coortus**: co-orīri powstać, podnieść się (z wielką siłą); por. 47, 4. — **pulvĕre**: pulvis (-ĕris, m.) proch. — **volvendō**: volvĕre (volvi, volūtum) toczyć; pulvĕre volvendō toczeniem prochu, tocząc proch. — **prospectum**: pro-spectus (-ūs, m., od pro-spicĕre, -spexi, -spectum) widok (przed siebie). — **adēmit**: por. 44, 6, obj. jęz.

47. **Clamōre sublātō**: clamōrem (clamor, -ōris, m., krzyk, por. clamare, -āvi, -atum, krzyczeć, wołać) sublātō (tollĕre, sus-tŭli) podnieść okrzyk. — **procursum** (sc. est) **auxiliis**: abl. instrum., posiłki wybiegły na utarczki; por. 44, 4, obj. jęz. — **pugnā commissā**: pugnam com-mittĕre (-mīsi) stoczyć bitwę. — **minĭme**: bynajmniej (nie według zwyczaju bitwy jezdnej). — 2. **frontĭbus adversis**: oba czoła winny były wręcz zetrzeć się z sobą. — **evagandum**: ē-vagāri (-ātus sum) błąkać się na boki, wybiegać na boki. — 3. **In derectum**: na boki prąc (nitentes; niti, nisus i nixus sum). — **utrĭmque**: z obu stron. — **confertis postrēmō turbā equis**: w zwartej ciżbie. — **amplexus**: amplecti (por. Liv. XXII 7, 13 conplexu) objąć. — **detrahēbat**: de-trahĕre (-traxi, -tractum) ściągać, zwlekać. — **magnā... ex parte**: przeważnie. — **acrius... quam diutius**: raczej zacięcie, niż długo; st. wyższy tłumaczy się upodobnieniem i rozszerzeniem porównania obopólnem. — **terga vertunt**: podają tyły, uciekają. — **coorta**: por. 46, 8. — **constābant**: con-stāre (-stĭti) stać razem, trzymać się. — 5. **conīsi**: co(n)nīti (por. 47, 3, obj. jęz.) przeć z wielkim wysiłkiem. — **inpulēre**: im-pellĕre (-pulsum) pchnąć, ruszyć z miejsca. — **tenŭem**: tenŭis (-e) cienki, szczupły. — **eōque**: i przez

to. — **parum valĭdum**: mało silny. — **prominentem**: pro-minere (-minŭi, z pro- i (e)minēre, (e)minŭi, sterczeć wystawać) ponieważ był wysunięty przed resztę szyku bojowego; por. 47, 7. — 6. **trepĭde**: trwożnie; por. Liv. XXII 5, obj. jęz. — **referentĭbus pedem**: pedem re-ferre (rettŭli, re-lātum) cofać się. — **institēre**: in-sistĕre z 3 p. nastawać na kogo. — **tenōre unō**: jednym ciągiem, jednym rozpędem (tenor, -ōris, m., od tenēre, tenŭi, ciągnąć). — **per praeceps pavōre fugientium agmen**: przez walącą się w strachu falę uciekających; praeceps (-cipĭtis, z prae- i caput, por. na łeb na szyję) naoślep pędzący przed siebie; agmen (-ĭnis, n., od agĕre, egi, actum) oznacza wielką masę ludzi, nie podzieloną już na szyki, lecz rozkołysaną jednym ruchem (agmen); pavōre jest 6 p. przycz. do praeceps. — **inlāti**: in-ferre (-tŭli, -lātum) w str. zwr. wpaść w... — **postremō, nullō resistente**: wkońcu, kiedy nikt nie stawiał oporu. — (7.) **constitĕrant**: por. 46, 6, obj. jęz. — 8. **aequāvit**: zrównał się z frontem; aequāre (-ātum z 4 p.). — **sinum** (sinus, -ūs, m., łono) **dedit**: wygiął się; w miejsce brakującego słowa Rzymianie używają opisów z słowami posiłk. dare, facĕre. — **circa**: przysłówkowo; dokoła. — **irruentibúsque**: ir-ruĕre (-rŭi) runąć w co. — **extendendō**: ex-tendĕre (-tendi, -tensum i -tentum) rozciągać, rozwijać; gerundium zam. gerundīvum. — 9. **Hinc**: stąd (czasowo i zarazem przyczynowo). — **defuncti**: de-fungi z 6 p. załatwić się z czem, odbyć co; por. Liv. I 4, 5, obj. jęz. — **nequīquam**: por. Liv. XXII 5, 6, obj. jęz. — **intĕgram**: in-tĕger (-gra, -grum, z in- przecz. i tangĕre, tetĭgi, tactum, dotykać) nowy, świeży. — **pugnam... in-ĕunt**: zaczynać bitwę. — **inīquam**: in-īquus (-a, -um, z in- przecz. i aequus, -a, -um) nierówny. — **inclūsi**: in-cludĕre (-clūsi z in- i claudĕre, clausi, clausum, zamykać) otoczyć, zamknąć w środku. — **circumfūsos**: por. Liv. XXII 4, 5, obj. jęz. — **fessi**: por. Liv. XXII 6, 7, obj. jęz. i 48, 5. 49, 5. — **recentĭbus**: recens (-entis) świeży, niezmęczony. — **vegĕtis**: vegĕtus (-a, -um, por. vigere Liv. XXII 44, 7, obj. jęz.) rześki.

48. **consertum**: con-serĕre (-serŭi, -sertum, por. Nep. Żyw. Milt. 4, obj. jęz.), złączyć, spoić; proelium c. potykać się, zewrzeć się w bitwie; por. 48, 3 proelium ab omni parte conserĭtur. — **segne**: por. 44, 5, obj. jęz. i 48, 5. — 2. **specie transfugārum**: pod pozorem; niby jako...; transfugārum: trans-fūga (-ae, m.) przechodzący z jednej strony na drugą, zbieg. — **adaequitassent**: ad-aequitāre (-āvi, -ātum) nadjechać. — (3.) **repente**: por. 48, 3 i Liv. I 13, 4, obj. jęz. — **desiliunt**: de-silīre (-silŭi, -sultum) zeskoczyć. — **proiectis**: por. Liv. XXII 44, 7; tu: porzucić przed sobą. — **considĕre**: por. Caes. BG VII 89, 4. — **quiēti**: quiētus (-a, -um, por. quies, -ētis, ż., spokój) spokojny. — 4. **arreptis**: ar- (z ad-) -ripĕre (-ripŭi, -reptum) porwać za, uchwycić. — **passim**: por. 48, 5. 51, 5. 52, 4. i Liv. XXII 4, 4 i 6, 7, obj. jęz., Ov. Przem. II 193, obj. jęz. — **acervos**: por. Liv. XXII 7, 5, obj. jęz. — **caesōrum**: por. Liv. XXII 6, 3, obj. jęz. — **strata**: sternĕre (stravi) ścielić, gęsto rozrzucić; por. stragem: strages (-is, ż., por. 49, 11. 50, 2. 51, 5. 6.) walenie pokotem, rzeź. — **aversam**: a-vertĕre (-verti, -versum) odwrócić. — **adoriuntur**: ad-orīri (-ortus sum) uderzać na... — **ferientes**: ferīre razić, godzić, ciąć. — **poplĭtes**: por. 51, 7 i Ov. Przem. VI 256, obj. jęz. — **aliquanto**: 6 p. miary, nieco. — **tumultum**: por. Liv. XXII 7, 6, obj. jęz. — 5. **alĭbi ...alĭbi**: tu ...tam. — **pertĭnax** (-ācis, od per- i tenēre): uporczywy, zawzięty. — **in malā iam spe**: w położeniu, które nie rokowało już dobrych nadziei. — **eā parte**: abl. loci, na tej części (frontu) dowodził; por. 49 parte altĕra. — **subductos**: part. coniunctum; wycofał (sub-ducĕre, -duxi), i ...wysłał.

49. **primō statim proeliō**: zaraz na samym początku bitwy. — 2. **confertis**: por. Sall. BC 60, 7, obj. jęz. — **restitŭit**: por. Caes. BG VII 87, 3, obj. jęz. — **protegentĭbus**: por. Liv. I 1, 4, obj. jęz.; pro-tegĕre (-texi, -tectum) osłaniać. — **omissis**: o-mittĕre (-mĭsi) poniechać, porzucić. — **deficiēbant**: por. Liv. XXII 6, (7), obj. jęz. — 3. **ad pedes de-scendĕre** (-scendi, -scensum) zsiąść z koni na nogi. — **mallem... traděret**: po velim vellem, malim mallem opuszcza się często, jako w dykcji żywej, ut; okres war. nierzecz. współczesności. — 4. **Equĭtum pedestre proelium**: figura oxymoron (bezpośrednie otarcie pojęć przeciwnych) piesza walka konnicy. — **haud dubiā hostium victoriā**: wobec niewątpliwego (haud zaprzecza jednemu wyrazowi) zwycięstwa wrogów. — **in vestigiō** (por. Ov. Przem. II 21, obj. jęz.): na miejscu; por. ē vestigiō z miejsca, natychmiast; wyrażenie potoczne. — **morantĭbus victoriam irāti**: zagniewani (= z gniewu) na opóźniających zwycięstwo; morāri, moratus sum, z 4 p. zwlekać co. — **trucidārent** (sc. eos): por. Liv. XXII 6, 6, obj. jęz. — **superantis**: superare nieprzech. = superesse pozostawać przy życiu. — **dissipāti**: dis-sipāre (-āvi) rozprószyć. — **repetēbant**: re-petĕre (-tīvi, -tītum) (z)wracać (się zpowrotem) do... — 6. **praetervĕhens equō**: przejeżdżając mimo na koniu. — **opplētum**: op- (z ob-) -plēre (-ēvi) napełnić po wierzchu, pokryć. — **insontem**: in-sons (-sontis) niewinny. — **re-spicĕre** (-spexi, -spectum) mieć na względzie. — **superest**: por. Liv. XXII 7, (9), obj. jęz. — **comes ego**: por. Ov. Żale IV 10, 101, obj. jęz.; dopowiedzenie. — 8. **Ne... fecĕris**: nie czyń; zakaz wyraża się przez ne z coni. perf. — **luctúsque**: por. Liv. XXII 7, 13, obj. jęz.; łącz etiam sine hoc (i. e. sine morte consŭlis) satis est lacrimarum luctúsque. — 9. **macte virtūte esto**: cześć za twoje męstwo; macte jest 5 p. imiesłowu cz. przeszł. str. b. od *magĕre (por. magnus, magis) powiększać (= augēre), pierwotnie w formułach modlitewnych do bóstwa, gdzie w 6 p. stał rzeczownik oznaczający przedmiot ofiarny. — **cave... absūmas**: strzeż się, byś nie zużył; po cave jako w żywym tonie, opuszcza się często ut, zachowując dawny stosunek równorzędności (parataksy zdaniowej), przyczem zdanie cave jest wtrącone. — **frustra miserandō**: daremnem litowaniem się nade mną; miserāri, -ātus sum, z 4 p. — **exigŭum**: ex-igŭus (-a, -um, z ex- i agĕre, egi, actum) szczupły. — **tempus... absūmas**: tempus ab-sumĕre (-sumpsi, sumptum) czas zużywać. — **evadendi**: ē-vadĕre (-vasi, -vāsum) ujść. — 10. **praesidiis**: por. Caes. BG VII 68, 2, obj. jęz. — **praeceptōrum**: prae-ceptum (-ī, n., od prae-cipĕre, -cepi, polecać) polecenie, nauka, przepis. — **memŏrem**: memor (-ŏris) pamiętny. — **adhúc**: dotychczas. — 11. **ex-spirāre** (-āvi, -atum): wyzionąć ducha; por. 51, 9. — **reus ē consulātū**: obwiniony za kroki powzięte w czasie konsulatu. — **ut aliēnō**: ut wprowadza zdanie zamiarowe, jako objaśnienie części drugiej poprzedniego zdania zamiarowego: accusātor collēgae; accusātor piętnuje, jako typ konsula nie szanującego stosunku koleżeństwa; por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **exsistam**: ex-sistĕre (-stĭti) stawać się (por. egzystencja = byt). — 12. **agentis**: tem zajętych, o tem rozmawiających. — **turba** (-ae, ż.): por. Ov. Przem. VI 219, obj. jęz. — **oppressēre**: por. 51, 6 i Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz. — **obruēre**: ob-ruĕre (-rŭi, -rŭtum) zasypać. — **abrĭpit**: por. Liv. XXII 6, 10, obj. jęz. — **effūse**: ławą, szeroko rozlanem korytem; przysł. od imiesł. cz. przeszł. str. b. od ef-funděre, por. Liv. I 4, 4, obj. jęz. — 13. **extemplō**: por. 45, 4, obj. jęz. — **circumventi**: por. Liv. XXII 4, 7, obj. jęz. — 14. **seu forte seu consiliō**: por. 46, 8, obj. jęz.; czy przypadkiem, czy z rozmysłu. — **insertus**: in-serĕre (-serŭi, por. 48, obj. jęz.) z 3 p. włączyć. — 15. **tantádem**:

takaż sama wielka; tantús-dem, -á-dem, -úm-dem. — (17.) **unde**: skąd, t. j. po ukończeniu tych urzędów (eos magistrātus). — **suā voluntāte**: na własne życzenie.
50. **nobilitāte**: nobilĭtas (-atis, ż., por. nobĭlis, -e, rozgłośny) rozgłos. — 2. **uti ...sic**: jak.. tak; uti jest pierwotną formą spójki ut; por. 3 sicut... ita. — **levior**: levis (-e) lekki, nie mający ciężkich następstw. — **quia ab hoste est cessātum**: cessāre (-avi) zwlekać; ponieważ nastąpiła zwłoka ze strony nieprzyjaciela; por. 50, 2. — **foediórque**: por. Liv. I 12, 5, obj. jęz. — 3. **alterīus morientis prope totus exercĭtus fuit**: gen. possessīvus; przy drugim, ginącym na polu walki, pozostało prawie całe wojsko.
51. **circumfūsi**: por. Liv. XXII 4, 5, obj. jęz. — **gratularentur**: por. Liv. XXII 7, 12, obj. jęz. — **suaderéntque, ut...**: suadere (suāsi, suasum) doradzać. — **perfunctus bellō**: per-fungi z 6 p. załatwić się z czem, dokonać czego. — (2.) **ratus**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4, obj. jęz. — **Immo**: przeciwnie, raczej. — Łącz: ut scias, quid hac pugnā sit actum; hac pugna jest abl. instrum.; co przez tę bitwę zostało zdziałane. — **epulaběris**: epulāri (-atus sum) ucztować. — Łącz: prae-cedam (pójdę przodem) cum equĭte (retorycznie, zamiast equitĭbus, jak Poenus, zamiast Poeni, rodzajowo lub gatunkowo), ut prius sciant (te) venisse, quam ventūrum (esse) ażeby pierwej dowiedzieli się, żeś przybył, niż słyszeli, że przybędziesz. — 3. **laeta res**: powodzenie. — **statim**: natychmiast; na miejscu (stojąc), potocznie, por. extemplō, in vestigiō, illĭcō. — **eam... capĕre anĭmō**: pojąć. — **consilium pensandum**: c. pensare (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od pendĕre, pependi, pensum, ważyć) odważyć zamiar, przemyśleć. — **tempŏris opus esse**: por. Nep. Żyw. Tem. 1, 3, obj. jęz. — **nimīrum**: oczywiście (ni-mīrum z nil mirum, nihil mirum, nic dziwnego). — **mora**: por. Ov. Przem. VI 215, obj. jęz. — **satis credĭtur**: por. Liv. I 1, 1, obj. jęz. — 5. **ubi primum inluxit**: skoro tylko zabłysło (= dzień nastał); in-lucescĕre. — **ad spolia legenda**: = = colligenda; por. Liv. I, 6, 4, obj. jęz.; używanie simplex zamiast compositum jest poetyckie i archaiczne. — 6. **Adsurgentes**: ad-surgĕre (-sur-rexi, -sur-rectum; surgĕre z sur-rigĕre, z sub- i regĕre, skierować (się) od dołu do góry, podnosić się (częściowo, t. j. na kolanach i łokciach). — **ex strage mediā**: z pośród stosów trupów. — **cruenti**: cruentus (-a, -um) skrwawiony, pokryty krwią; por. 49, 6 cruōre opplētum. — **stricta**: por. Liv. XXII 4, 7, obj. jęz.; tu: ścinać. — **matutīnō**: matutīnus (-a, -um, por. mane rano; fr. matin) poranny. — **frigŏre**: frigus (-ŏris, n., por. szron) mróz, przymrozek. — **excitavĕrant**: ex-citāre (-āvi, -ātum) obudzić (z omdlenia). — 7. **succīsis**: suc- (z sub-) -cidĕre (-cīdi, -cīsum, z caedere, cecīdi, caesum) podciąć. — **feminĭbus**: femen, -ĭnis, n., i femur, -ŏris, n., udo. — **poplitibúsque**: por. Ov. Przem. VI 256, obj. jęz. — **nudantis**: nudare (-āvi, -ātum, por. nudus, -a, -um, nagi) obnażać; obnażających kark (cervix, -īcis, ż.). — **iugulúmque**: iugŭlum (-ī, n., por. iugulāre, -āvi, -ātum, zarzynać) szyja (od iungĕre, -nxi, -nctum, łączyć). — **haurīre** (hausi, haustum): czerpać, dobyć (z głębi). — 8. **mersis**: mergĕre (mersi) zanurzyć. — **effossam**: ef- (z ex-) -fodĕre (-fōdi) wykopać; part. coniunctum. — **fovĕas**: fovĕa (-ae, ż., por. fovēre, fovi, fotum, grzać, focus, -ī, m., ognisko) jama. — **obruentisque**: ob-ruĕre (-rŭi, -rŭtum) przywalić, przysypać. — **interclusisse**: inter-cludĕre (-clūsum) zatamować, przerwać. — 9. **Prae-cipŭe** (z prae- i capĕre, cepi, captum, brać): przedewszystkiem, szczególnie. — **convertit**: con-vertĕre (-verti, -versum, sc. in se) zwrócić (uwagę na siebie). — **subtractus**: sub-trahĕre (-traxi, -tractum) wyciągnąć z pod; part. coniunctum. — **superincubanti**: super-in-

-cubāre (-cubŭi, -cubĭtum) leżeć na. — **nasō**: nasus (-ī, m.) nos. — **lacerātis**: lacerare (-avi) szarpać, kaleczyć. — **in rabiem irā versā**: kiedy gniew zamienił się w wściekłość (rabies, -iēi, ż., por. rabĭdus, -a, -um). — **laniandō**: laniare (-āvi, -ātum) szarpać.

52. **omnium primum**: przedewszystkiem. — **flumĭne eos exclūdit**: odcina ich od rzeki; ex-cludĕre, -clūsi, -clūsum. — 2. **vigiliis**: por. Caes. BG VII 71, 5, obj. jęz. — 3. **Pacti**: pacisci układać się. — **pretiō persolūtō**: pretium per-solvĕre (-solvi) zapłacić cenę (okupu). — **cum singŭlis vestimentis**: por. Liv. XXII 6, 11, obj. jęz. — **hostis**: 4 p. l. mn. — **custodiam**: por. Cic. In Cat. I 19, obj. jęz. — **seorsum**: osobno (z se-vorsum; se- separatīvum, por. se-cernĕre, se-gregare). — 4. **tempus terĭtur**: por. 45, obj. jęz. — **anĭmi**: anĭmus (-ī, m.) otucha. — **ad quattŭor**: około, do. — **agmĭne**: t. j. nie w zastępach, lecz gromadą, kupą. — **palāti**: palāri błąkać się (każdy zosobna). — **sauciis**: saucius (-a, -um) ranny. — **eādem condiciōne**: pod tym samym warunkiem; con-dicio (-ōnis, ż., od dicĕre, -xi, -ctum, ułożyć się z kim). — 5. **parta est**: parĕre (por. Cic. In Cat. I 29, obj. jęz.); tu: pozyskać, zdobyć. — **et si quid argenti**: sc. erat. — **diripienda**: di-ripĕre (-ripŭi, -reptum, z rapĕre) rozgrabić. — 6. 2 p. z **causā**: celem. — **conferri in unum**: sc. locum, znieść (bezokol. str. b. po iubēre bez wymienienia osób domyślnych, którym się rozkazuje) na jedno miejsce. — **conquisītum**: por. Liv. XXII 7, 5, obj. jęz., inquisītum; con-quirĕre szukać wspólnie (przy pomocy wielu). — **auctōres sunt**: podają, por. Liv. I 16, 5, obj. jęz.

Ovidius, Metamorphoseōn I, 89—150

89. **sāta est**: serĕre (sēvi) siać; aetas sata est wiek powstał (z pierwiastków, semĭna rerum). — **vindĭce**: vindex (-ĭcis, m., por. vindicare, -āvi, -ātum, bronić, mścić) mściciel, karzący; vindĭce nullō: chociaż nie było nikogo, ktoby kary wymierzał. — 90. **Sponte suā**: por. Caes. BG I 9, 2, obj. jęz. i VI 14, 2. — **fidem rectúmque**: prawdomówność i rzetelność. — **colēbat**: por. Caes. BG I 1, 3, obj. jęz. — 91. **Poena** (-ae, ż., por. punīre, -īvi, -ītum, karać): kara. — **metúsque**: metus (-ūs, m., por. metuĕre, -ŭi, -ūtum, obawiać się) obawa. — **abĕrant**: ab-esse (ā-fŭi) być nieobecnym, być dalekim, nie istnieć jeszcze. — **minantia**: minari (-ātus sum, por. minae,-ārum, ż., pogróżki) grozić; verba minantia: groźne słowa, ustawy zagrażające karami. — **fixō Aere**: figĕre (fixi) utkwić, utwierdzić; aere fixō: na przytwierdzonych tablicach spiżowych. — **Aere**: aes (aeris, n.) spiż; por. 98; przymiotnik: ăēnĕus (-a, -um) spiżowy 125. — 92. **sup-plex** (-ĭcis, por. Caes. BG I 27, 2, obj. jęz.): błagalny, pokorny. — **turba**: por. Przem. VI 219, obj. jęz. — 93. **Iudĭcis**: iudex (-ĭcis, m., z ius-dix, od dicĕre, -xi, -ctum, ius dicĕre sądzić, sprawować sądy) sędzia. — **tuti**: por. 144 i Przem. II 53, obj. jęz. — 94. **caesa**: caedĕre (cecīdi, caesum) ściąć. — **peregrīnum**: per-egrīnus, (-a, -um, por. per-agrāre, -āvi, -ātum, wędrować, por. pielgrzym) obcy, cudzy, cudzoziemski. — **vīsĕret**: visĕre (visi, visum) zwiedzać. — **orbem**: orbis (-is, m.) krąg (ziemski), świat. — 95. Łącz: Nondum (jeszcze nie) suis montĭbus (6 p. zawisły od de-) descendĕrat, caesa, pinus in liquĭdas undas; de-scendĕre (-scendi, -scensum) zstąpić. — **liquĭdas**: liquĭdus (-a, -um, por. liquēre być jasnym; liquor, -ōris, m., płyn) płynny, przezroczysty; poezja starożytna używa przymiotników wedle naszego odczucia często zbędnych,

np. białe mleko. — **pīnus** (-ūs, ż., z pic-nus, por. pix, picis, ż., smoła): sosna. — 96. **lītŏra**: lītus (-ŏris, n.) brzeg (morski). — 97. **praecipĭtes**: prae-ceps (z caput; -cipĭtis) spadzisty, stromy. — **cingēbant**: cingĕre (cinxi, cinctum, por. cingŭlum, -ī, n., pas) opasywać. — 98. Łącz: Non tuba (aeris) directi (gen. qualitātis: ze spiżu prostego, spiżowa, o kształcie prostym), non cornŭa aeris flexi (rogi spiżowe o kształcie zagiętym, flexus, -a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od flectĕre, flexi). — 99. **ensis** (-is, m., wyraz poetycki, w prozie gladius): miecz. — **sine mīlĭtis ūsū** (ūsŭs, -ūs, m., użycie, por. uti, usus sum, używać): nie posługując się żołnierzem, wojskiem.

100. Łącz: secūrae (se-cūrus, -a, -um, bez troski, bezpieczny, z se- separatīvum) gentes per-ăgēbant (per-agĕre, -ēgi, -actum, przepędzać) mollia (mollis, -e, miękki) otia (otium, -ī, n., wolny czas, wywczasy). — 101. **in-mūnis** (-e, z in- przecz. i munus, -nĕris, n., obowiązek) wolny od obowiązków. — **rastrōque**: rastrum (-ī, n., od radĕre, rasi, rasum, drapać, skrobać; Ov. F. III 813, obj. jęz.) brona. — **in-tacta**: por. Caes. BG I 25, 5, obj. jęz. — 102. **Saucia**: saucius (-a, -um) ranny. — **vōmerĭbus**: vomer (-ĕris, m.) lemiesz. — 103. **nullō cogente**: bez niczyjego przymusu; t. j. nie przez służbę lub niewolników przysposabiane, lecz wydane przez przyrodę. — 104. **Arbŭtĕōs**: arbutĕus (-a, -um, od arbŭtus, -ī, ż., jeżówka, drzewo) jeżówkowy; arbŭtĕos fētūs (fētus, -ūs, m., płód) jeżówkowe płody, per periphrăsin, zam. poprostu: jeżówki (owoce). — **montānăque**: montānus (-a, -um, por. mons, montis, m., góra) górski. — **frāga**: fragum (-ī, n.) poziomka. — **lĕgēbant**: legĕre (legi, lectum) zbierać. — 105. **Cornăque**: cornum (-ī, n., od cornus, -ī, ż., dereń, drzewo) jagoda dereniowa. — **haerentia**: haerēre (haesi, haesum) tkwić. — **mōra**: mōrum, -ī, n. (od morus, -ī, ż., drzewo morwowe), owoc morwy. — **rŭbētis**: rubetum (-ī, n., od rubus, -ī, m., krzak jeżynowy) zarośla jeżynowe. — 106. **Dēciděrant**: de-cidĕre (-cĭdi) spaść. — **patŭlā**: patŭlus (-a, -um, od patēre, por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz.) rozłożysty. — **Iovis arbŏre**: Iovis (2 p. od Iup-pĭter, m.) arbor (-ŏris, ż.) drzewo Jowisza; per periphrăsin: dąb. — **glandes**: glans (-ndis, ż.) żołądź. — 107. **placĭdīque**: placĭdus (-a, -um, od placāre, -āvi, -ātum, łagodzić, uśmierzać) łagodny; por. Ov. F. III 653, obj. jęz. — **tĕpentĭbus**: tepere (tępŭi, por. tepĭdus, -a, -um, ciepły, letni) być ciepłym. — **auris**: aura (-ae, ż.) powiew, powietrze; por. 135. Przem. VIII 197. 202. — 108. **Mulcēbant**: mulcēre, mulsi, mulsum, muskać. — **sēmĭne**: semen (-ĭnis, n., por. serĕre 89) nasienie; por. 123. — 109. **in-ărāta**: in-arātus (-a, -um, in- przecz. i imiesł. cz. przeszł. str. b. od arāre, -avi, -ātum, orać) nieorany.

110. **renŏvātus**: -a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b., od re-novare, -āvi, -atum, odnawiać, odświeżać. — **grăvĭdis**: gravĭdus (-a, -um, por. gravis, -e, ciężki) brzemienny (ziarnem). — **cānēbat**: canere (-ŭi, por. candĭdus, -a, -um, biały; candor, -ōris, m., biel) bieleć. — **ăristis**: arista (-ae, ż.) kłos. — 111. **lactis**: lac (lactis, n.) mleko; gen. materiae. — **nectăris**: nectar (-ăris, n., wyraz grecki) nektar, napój bogów. — **ībant**: īre (ĭī, ĭtum) iść; o rzekach: płynąć. — 112. **Flāvăque**: flavus (-a, -um) płowy; por. Przem. VIII 198. — **virĭdī**: virĭdis (-e, por. virēre, virŭi, zielenieć) zielony; por. Żale IV 10, 17, obj. jęz. — **ĭlĭce**: īlex (-ĭcis, m.) dąb. — **mella**: mel (mellis, n.) miód; por. Przem. VIII 222. — 113. **tĕnĕbrōsa**: tenĕbrōsus (-a, -um, por. tenĕbrae, -ārum, ż., mrok) mroczny. — 114. **subĭitque**: sub-īre (-ĭi, -ĭtum) nastąpić; 121 sŭbĭēre dŏmus: podeszli pod domy, schronili się pod nakryte dachem domy; 130 in quorum subĭere lŏcum: w których miejsce nastąpiły, których miejsce zajęły. — **prōles** (-ōlis, ż.) pokolenie; por. 125; Przem. VIII 214 potomek. —

115. **dētĕrior** (-ōris): pośledniejszy, gorszy; auro abl. comparationis. — **fulvō**: fulvus (-a, -um) płowy, żółty, żółto-czerwony. — **prĕtĭōsior** (-ōris, st. wyższy do pretiōsus, -a, -um, cenny, od pretium, -ī, n., cena). — 116. **contraxit**: con-trahĕre (-actum) ściągać, skracać. — 117. **hiĕmes**: hiem(p)s (-ĕmis, ż.) zima. — **aestusque**: aestus (-ūs, m.) spieka, upał; poet. lato. — **inaequālis**: in-aequālis (-e, in- przecz. i aequālis, -e, równy, równomierny) nierównomierny, zmienny. — **autumnos**: autumnus (-ī, m.) jesień. — 118. **Et** (per) **brĕve ver** annum exegit quattŭor spatiis: poprzez zimy, lata, jesienie nierówne i wiosnę krótką dopełnił (ex-igĕre, -egi, -actum) roku w czterech porach. — 119. **siccis**: siccus (-a, -um) suchy; siccis fervorĭbus: por. 95, obj. jęz. — **fervōrĭbus**: fervor, (-ōris, m., por. Przem. II 175, obj. jęz., por. fervēre, ferbŭi, wrzeć) spieka, upał. — **ustus**: urĕre (ussi, por. VIII 205 ignis ad-ūrat by ogień, słońca, nie nadpalił) palić, piec.

120. **Candŭit**: candēre (por. candĭdus, -a, -um, rozżarzony, biały) rozżarzać się do białości; na południu w czasie spiek niebo jest białe od irradjacji. — **glacies** (-iēi, ż.): lód. — **ad-stricta**: ad-stringĕre (-strinxi, -strictum) ściąć. — **pĕpendit**: pendere (-pensum) zawisnąć; por. VIII 202. — 21. **domŭs domŭs**: poeci niekiedy powtarzają ten sam wyraz z iloczasem odmiennym czyto z powodu pozycji spółgłoskowej, czyto z powodu zmiany formy; tu np. domūs 4 p. l. mn. i domŭs 1 p. l. p. — **antra**: antrum (-ī, n.) jaskinia, pieczara; składnia zgody orzeczenia (fuĕrant) z podmiotem (antra), nie z imienną częścią orzeczenia (domŭs), która jest w l. p. — 122. **frŭtĭces**: frutex (-ĭcis, m.) krzak, zarośle. — **vinctae**: vincīre (vinxi) wiązać. — **cortĭce**: cortex (-ĭcis, m.) kora, łyko. — **virga** (-ae, ż.): pręt. — 123. **sulcis**: sulcus (-ī, m.) brózda. — 124. **Obrŭta**: ob-ruĕre (-rŭi) przywalić, zasypać. — **pressīque** (premĕre, pressum, uciskać) **iugō** (iugum, -ī, n., jarzmo) **gĕmŭēre iŭvencī**: i uciśnięte jarzmem stęknęły ciołki; gemĕre, gemĭtum, jęczeć, stękać; iuvenci: iuvencus (-ī, m.) ciołek. — 125. **successit**: suc- (z sub-) -cedĕre (-cessum) nastąpić. — 126. **Saevior**: saevus (-a, -um) srogi. — **horrĭda**: horrĭdus (-a, -um; por. horrēre, horrŭi, wzdrygać się) straszny. — **promptior**: promptus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od promĕre, prompsi, promptum, dobywać) gotowy, skory. — 127. **ferrō**: ferrum (-ī, n.) żelazo. — 128. **Prōtĭnus**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz. — **inrūpit**: in-rumpĕre (lub ir-rumpĕre, -rūpi, -ruptum) nieprzech., wedrzeć się. — **vēnae**: vena (-ae, ż.) żyła; por. Przem. VI 307, obj. jęz., aevum venae peiōris: gen. qualitātis wiek gorszej żyły (gorszej jakości kruszcu).

130. **fraudesque**: fraus (fraudis, ż.) oszustwo. — **dolīque**: dolus (-ī, m.) podstęp; -que...-que poetycko. — 131. **In-sidiae-que** (-ārum, ż.): zasadzka; pluralis plurālis. — **hăbendi** = possidendi posiadania. — 132. **Vēla dăbat ventis**: podawał żagle na wiatry — **ăd-huc**: por. Nep. Żyw. Han. 4, 3, obj. jęz. — 134. **Fluctĭbus ignōtis** (abl. loci) **exsultāvēre**: por. Ov. Przem. VI 282, obj. jęz.; tu: skakać, ślizgać się w podskokach. — **carīnae**: carīna (-ae, ż.) tram, belka spodnia, do której po obu stronach zakłada się żebra, budując kadłub okrętu; per syn-ec-döchen (pars pro totō): okręt. — 135. **Commūnem**: łącz humum; wspólną, niepodzieloną. — **ceu** (poetycko): jak. — **lūmĭna**: por. Przem. II 23, obj. jęz. — 136. **Cautus** (-a, -um, por.: cavēre, cavi, cautum, mieć się na ostrożności): ostrożny, przezorny. — **līmĭte**: limes (-ĭtis, m.) granica, miedza; Przem. III 203, ścieżka, droga. — **mensor** (-ōris, m., od metīri, mensus sum, mierzyć) miernik, geometra. — 137. **sĕgĕtes**: seges (-ĕtis, ż., por. serĕre 89) zasiew. — **ălĭmentă-que**: alimentum (-ī, n., od alĕre, alŭi, alĭtum, altum) pożywienie, środek żywności; por. Przem. II 288,

obj. jęz. — **dēbĭta**: debĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od debēre, debŭi, być winnym) winny, należny (jako konieczny do życia). — 138. **Poscēbātur**: poscĕre (poposci) żądać; poscor alĭquid żądają czego ode mnie. — **itum est**: ire, ii, iść, udać się, wedrzeć się; wdarto się; str. b. w 3 os. l. p. nieos.; por. 144 Vīvĭtur żyje się. — **viscĕra**: por. Przem. II 274, obj. jęz. — 139. **rĕcondĭdĕrat**: re-condĕre (-condĭtum) ukryć. — **admōvĕrat**: ad-mŏvēre (-mōvi, -mōtum) z 3 p.: zbliżać do; łącz Eae opes, quas... admovĕrat, effodiuntur.

140. **Ef-fŏdĭuntur**: ef- (z ex-) fodĕre (fōdi, fossum) wykopać. — **opes** (-um, ż.): bogactwa, skarby. — **inrĭtāmenta**: in- (lub ir- upodobn.) -ritamentum (-ī, n., por. in-, ir-, -ritare, -āvi, -ātum, drażnić, por. irytacja) podrażnienie, to co drażni, porusza; malōrum jest gen. obiect. od malum (-ī, n.) zło. — 141. **nocens**: szkodliwe; nocēre, nocŭi, nocĭtum, szkodzić. — 142. **Prōdiĕrat**: prod-īre (-ĭi, -ĭtum) wyjść, wystąpić, pojawić się. — **quod pugnat ŭtrōque**: t. j. ferrō et aurō. — 143. **Sanguinĕāque**: sanguinĕus (-a, -um, por. sanguis, -ĭnis, m., krew) krwawy. — **crĕpĭtantia**: crepitāre (-avi, -ātum) szczękać. — **concŭtit**: con-cutĕre (-cussi, -cussum, od quatĕre, quassum, trząść) potrząsać. — 144. **ex raptō**: raptum (-ī, n., to, co zrabowano, zagrabiono, grabież; rzecz. z imiesł. cz. przeszł. str. b. od rapĕre, rapŭi, rabować). — **hospes** (-ĭtis, m.): gość albo gospodarz (tu: gość; hospĭte od gospodarza). — 145. **sŏcer** (-ĕrī, m.): świekr, teść. — **gĕnĕrō**: por. Cic. Epp. ad Att. VIII 3, 3, obj. jęz. — **grātia** (-ae, ż.): dobre stosunki wzajemne. — 146. **Immĭnet**: im- (z in-) -minere (por. minae, mināri 91) zagrażać, nastawać na. — **exĭtĭō**: ex-itium (-ī, n.) zguba. — 147. **Lūrĭda**: lurĭdus (-a, -um) mętny. — **terrĭbĭles**: terri-bĭlis (-e, por. terrēre, terrŭi, przestraszać) straszny, okropny. — **miscent**: miscēre (miscŭi, mixtum) mieszać, przyprawiać. — **ăcŏnĭta**: aconĭtum (-ī, n.) tojad (roślina trująca); poetycko ogólnie: trucizna. — **nŏvercae**: noverca (-ae, ż.) macocha. — 148. **antĕ dĭem**: przed dniem (przeznaczonym), przedwcześnie. — **pătrĭos**: patrius (-a, -um) ojcowski; por. II 21 patrĭos vultūs, VIII 211 patrĭae manus. — **inquīrit in annos**: in-quirĕre (-quisīvi, -quisĭtum, od quaerĕre, quaesīvi, quaesĭtum, szukać) in alĭquid wnikać w co, badać co; syn przedwcześnie zastanawia się nad wiekiem ojca. — 149. **lācet**: leży (powalona; iacēre, iacŭi). — **caede**: caedes (-is, ż., por. caedĕre, cecīdi, caesum, rznąć) rzeź. — **mādentis**: madēre (madŭi) być mokrym, wilgotnym, ociekać; por. VIII 210.

150. **caelestum**: caelestium, por. Caes. BG VI 17, 2, obj. jęz. — **terr-as As-traea**: poeci uprawiają z upodobaniem wszelkiego rodzaju asonanse; tu tożsamość dźwięku zgłoski wygłosowej z najbliższą zgłoską nagłosową.

Ovidius, Metamorphosĕōn II, 1—328

1. **Rēgia** (-ae, ż., sc. domus, przym. regius, -a, -um, od rex, regis, król): pałac. — **sublīmĭbus**: por. Żale IV 10, 121. — 19. **Quō**: dokąd. — **sĭmŭl** z tr. ozn. cz. przeszł. dok.: skoro. — **adclīvī**: ad-clīvis (-e, por. Caes. BG VII, 83, 2 i 84, 4, obj. jęz.) stromy. — **lĭmĭte**: līmes (-ĭtis, m.) ścieżka. — **prōles** (-is, ż.): potomek.

20. **tecta**: tectum (-tī, n., imiesł. cz. przeszł. str. b. od tegĕre, -xi, nakryć) dach, dom (w l. mn.). — 21. **Prōtĭnus**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz. — **vestīgĭa**: vestigium (-ĭī, n.) ślad, krok; 318 szczątek. — **vultūs**: vultus (-ūs, m.) oblicze. — 22. **Consistitque**: con-sistĕre (-stĭti) stanąć, przysta-

nąć; 59 utrzymać się. — **prŏcul**: zdala. — **fĕrēbat**: por. Żale IV 10, 102. — 23. **Lūmĭna**: lūmen (-ĭnis, n.) światło, oko, wejrzenie. — **vēlātus**: vēlare (-āvi, por. vēlum zasłona) okryć, przyodziać. — 24. **sŏlĭō**: sŏlium (-ĭī, n., od sedere, sēdi, sessum, por. sella siedzenie) tron. — **lūcentĕ**: sm- w nagłosie w poezji greckiej może nie tworzyć pozycji.

33. **hāc arce**: in hac arce. — 34. **Prōgĕnies** (-iēi, ż., od pro-gignĕre, genŭi, genĭtum) = proles. — **haud** = non, o ile tylko jeden wyraz w zdaniu ulega zaprzeczeniu. — **infĭtianda**: in-fitiāri (-ātus sum, z in- przecz. i fateri, fassus sum) zapierać się. — 35. **rĕfert**: por. Żale IV 10, 101; tu: odpowiadać; 286 oddawać; 303 cofnąć. — **publĭca** = communis. — 38. **pignŏra**: pignus (-ŏris, n.) zastaw, rękojmia, dowód. — **prŏpāgo** (-ĭnis, ż.): latorośl = proles. — 39. **errōrem**: error (-ōris, m., por. errare, -āvi, -ātum) niepewność.

40. **micantes**: micāre (-cŭi) migotać. — 42. **amplexūque**: amplexŭs (-ūs, m., por. amplecti, -xus sum, obejmować) uścisk. — 43. **ēdĭdit**: ē-dĕre (ē-dĭtum) podać, wyjawić. — **ortūs**: ortŭs (-us, m., od orīri, ortus sum) pochodzenie; 190 wschód. — **mūnŭs**: por. Żale IV 10, 8, obj. jęz. — 45. **promissis**: promissum (-ī, n., imiesł. cz. przeszł. str. b. od pro-mittĕre, -mīsi) obietnica. — 47. **Vix**: ledwo. — **dēsĭĕrat**: dē-sĭnĕre (-sĭi, -sĭtum) zaprzestać. — 48. **ālĭpĕdum**: ālĭ-pes (-pĕdis, przym., z ala, -ae, ż., skrzydło i pes, pĕdis, m., noga), skrzydłonogi, rzecz. rumak. — **mŏdĕrāmen** (-ĭnis, n., por. Caes. BG VII 75 1, obj. jęz.): kierownictwo. — 49. **paenĭtŭit... pătrem**: paenĭtet mē żałuję. — **terque quăterque**: -que... -que (por. 312) poetycko: i.

50. **concŭtiens**: con-cŭtĕre (-cŭtio, -cussi, -cussum, z con- i quatio, quatĕre, quassum) potrząsać. — **tĕmĕrāria**: tĕmĕrarius (-a, -um, por. temĕre) nierozważny. — 51. **Vox mea facta tua est**: vox (vocis, ż.) słowo; por. w jęz. pol.: masz moje słowo. — 53. **tūta**: tūtus (-a, -um, por. tueri strzec) bezpieczny. — 54. **istis**: iste (ista, istud) ten (twój), ten, taki (lekceważąco). — 55. **convĕnĭant**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 4, obj. jęz. — 56. **sors**: (sortis, ż., por. sortīri, sortītus sum, losować) los. — 57. **con-tingĕre**: (-tĭgi, -tactum, z con- i tangĕre, tetĭgi, tactum) przypaść w udziale; 151 przech. z 4 p. dotykać; 189 dosięgać. — 58. **adfectas**: ad-fectāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od ad-fĭcĕre nawiedzać, ugodzić) zabiegać o co. — **placĕat... lĭcĕbit** (cz. przyszł. od spójki licet chociaż): (chociaż) może ktoś cenić się według upodobania, jednak... — 59. **in axe**: axis (-is, m.) oś, por. 317; in axe na wozie (per synecdŏchen).

60. **Me... exceptō**: od ex-cipĕre (-cēpi) z wyjątkiem mnie. — 61. **iăcŭlātur**: iăcŭlārī (-lātus sum, por. iacŭlum pocisk, od icĕre) rzucać (pociski). — **dextrā** (-ae, ż., sc. manus): prawica. — 63. **ardŭa**: arduus (-a, -um) stromy; 306 w górę idący. — **mānĕ**: rano (por. fr. de-main). — **rĕcentes**: rĕcens (-ntis) świeży, wypoczęty. — 64. **Enĭtuntur**: e-nĭtī (-nixus, -nisus sum, od niti wysilać się, piąć się 72) z wysiłkiem wspinać się. — 66. **păvĭdā**: păvĭdus (-a, -um, od păvēre, pāvi, lękać się) trwożny. — **trĕpĭdet**: trĕpĭdare (-āvi, -ātum) drżeć; por. 194 trĕpĭdus drżący; 276 trĕmore (trĕmor, -ōris, m., drżenie); 180 intrĕmŭere (in-tremescĕre zadrżeć). — **formīdĭne**: formīdo (-ĭnis, ż.) trwoga; por. 174 formīdabĭlis (-e) straszny. — 69. **prōna**: prōnus (-a, -um) spadzisty. — **ĕget** z 6 p.: ĕgēre (ĕgŭī) potrzebować, wymagać.

70. **adsĭdŭā**: ad-sĭdŭus (-a, -um, od ad-sedēre, -sēdi, -sessum) usilny, ustawiczny. — **vertĭgĭne**: vertĭgo (-ĭnis, ż., od vertĕre, verti, versum) wir, por. 71 vŏlumĭne (vŏlūmen, -ĭnis, n., od volvĕre, volvi, volūtum). — 71. **torquet**: torquēre (torsi, tortum) kręcić. — **in adversum** = 73 contrarius (-a,

-um) przeciw biegowi. — 73. **rāpĭdus** (-a, -um, od rāpĕre, rapŭi, raptum, porywać): gwałtownie mknący, rwący.

89. **dum resque**: = dumque res.

94. **Insĕrĕre** (-serŭi, -sertum, od in- w, i serĕre składać, łączyć): zapuścić (w co in z 4 p., lub sam 3 p.; tu poetycko in z 6 p.). — **intus**: por. Caes. BG VII 82, 3, obj. jęz. — **dēprendĕre** (z de-prehendĕre, -ndi, -nsum, z kontrakcją, potocznie; przychwytać): troski świadczące, że jestem ojcem twoim: patrias... curas. — 95. **Dēnĭque**: wkońcu. — **quidquid hābet...**, **circumspĭce**: tr. ozn. w pyt. zawisł., por. Żale IV 10, 44, obj. jęz. — 97. **rĕpulsam**: rĕ-pulsa (-ae, ż., od re-pellĕre, -pŭli) odmowa. — 98. **Dēprĕcor hōc**: de-prĕcari (-cātus sum) wypraszać się od czego.

100. **colla**: collum (-ī, n.), l. mn. poet., szyja. — **blandis**: blandus (-a, -um, por. blandīri, blandītus sum, pochlebiać, blanditiae, -ārum, ż., pochlebstwa) pieszczotliwy. — **lăcertis**: lăcertus (-ī, m.) ramię. — 102. **optāris**: optāre (-āvi, -ātum) wybierać (por. opcja). — 103. **mŏnĭtūs**: mŏnĭtŭs (-us, m., od mŏnere, -nŭi, -nĭtum) napomnienie. — **rĕpūgnat**: re-pugnāre (-āvi, -ātum) z 3 p. stawiać opór. — 104. **prōpŏsĭtum** (-ī, n., imiesł. cz. przeszł. str. b. od prō-pōnĕre, -pŏsŭī, przedkładać): temat, przedmiot, cel (rozmowy). — **prĕmit**: prĕmĕre (pressi, -ssum) uciskać, naciskać, nastawać na co.

150. **iŭvĕnālī**: por. Żale IV 10, 57. — 151. **statquĕ sŭper**: stoi (wyprostowany) na wozie (gotowy do jazdy). — **lĕvēs**: lĕvis (-e) lekki, (lĕvis, -e, gładki). — **hăbēnas**: hăbenae (-arum, od hăbēre, -bŭi, -bĭtum) wodze. — 152. **grātēs ăgĭt**: por. Żale IV 10, 152.

161. **pondus** (-ĕris, n.): ciężar. — 162. **sŏlĭtāquĕ**: sŏlĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od solēre, solĭtus sum) zwykły. — **iūgum** (-ī, n., od iungĕre, -nxi, -nctum): zaprząg, konie. — **grăvĭtātĕ**: grăvĭtas (-ātis, ż., od grăvis, -e) = pondus. — 163. **lăbant**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **iustō**: iustus (-a, -um) należyty. — 164. **instăbĭlēs**: in-stăbĭlis (-e, od in- przecz. i stare) chwiejny. — **lĕvĭtātĕ**: lĕvĭtas (-ātis, ż., od lĕvis, -e, lekki) lekkość. — 165. **ŏnĕre**: por. Nep. Żyw. Alc. 5, 7, obj. jęz. — **adsuētō**: ad-suetus (-a, -um, z ad-suescĕre, -evi) zwykły. — **ŏnĕrĕ... văcŭus**: bez. — **dat... saltūs** (saltŭs, -ūs, m., od salīre, salŭi, saltum, skakać) = salit. — 166. **succŭtĭtur**: suc-cutio (-tĕre, -ssi, -ssum, z sub i quatio, por. 50) podskakiwać. — **ĭnānī**: ĭnānis (-e) próżny. — 167. **sĭmŭlac** = sĭmŭl ac z tr. ozn. cz. przeszł. dok.; skoro. — **rŭunt**: rŭĕre (rŭi, rŭtum, rŭĭtūrus) pędzić naoślep. — **trĭtum**: trĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od tĕrĕre, trīvi, ucierać) utarty. — 168. **Quādrĭiŭgī**: quādrĭiŭgus (-a, -um) w czwórce zaprzężony; quadriiŭgi sc. equi czwórka koni w zaprzęgu. — 169. **quā**: którędy, w którą stronę. — **commissas**: com-mittĕre (-mīsi) powierzyć. — **flectat**: flectĕre (flexi, flexum) zwracać.

170. **impĕret**: byłby w stanie im nakazać. — 171. **gĕlĭdī**: por. Żale IV 10, 3. — **călŭērĕ**: calescĕre (calŭi, częstotl. lub wzmocn. od calēre, calŭi, być ciepłym, mieć ciepło) rozgrzać się. — 172. Łącz: frustra (napróżno) temptārunt (temptāre, -āvi, -ātum, próbować, por. Caes. BG VII 73, 1, obj. jęz). — **aequŏre**: aequor (-ŏris, n., od aequus, -a, -um, równy) przestwór morski. — **tingī**: tingĕre (tinxi, tinctum) zanurzać. — 173. **pŏlō**: por. Żale IV 10, 108, obj. rzecz. — **glăcĭālī**: glaciālis (-e, z glacies, -iēi, ż., lód) lodowy. — **proxĭma**: proxĭmus (-a, -um, st. III do prŏpĕ) najbliższy; tu z 3 p. — 174. **pigra**: pĭgĕr (-gra, -grum) ociężały, leniwy (por. im-pĭger żwawy, skrzętny, ochoczy). — 175. **Incălŭit**: in-calescĕre = calescĕre 171; calĭdōque 232: calĭdus (-a, -um) ciepły. — **fervōrĭbus**: fervor (-ōris, m., od fervēre,

ferbŭi, por. 220 Ferventesque) wrzątek, spieka. — 178. **dispexit**: di-spicĕre (-spectum) spojrzeć zdala. — **aethĕre**: aether (-ĕris, m., wyraz grecki) górna strefa bezpowietrzna i czysta. — 179. **pĕnĭtus**: por. Nep. Żyw. Alc. 9, obj. jęz.; p. p. q. pătentis bezdenną głębiną ziejące.

180. **pallŭit**: pallescĕre (por. pallĭdus blady) zblednąć. — **sŭbĭtō**: 3 p. l. p., użyty przysłówkowo, od subĭtus, -a, -um, nagły, por. sub-īre, -ĭī, -ĭtum, z 4 p. popaść w co; nagle. — **gĕnŭa**: gĕnu, -ūs, n., kolano. — 181. **Suntque ŏcŭlis... ŏbortae**: ob-ŏrīrī z 3 p. stawać przed, zakryć. — 183. **mallet**: mālo, malle, mālŭi, woleć (z mage i velle). — 184. **pĭget**: nieosob. z 4 p. (pĭgŭit me) obrzydzać sobie, żałować, = paenĭtet me. — **vălŭisse**: vălēre przemóc. — 188. **mētĭtur**: por. Caes. BG VII 71, 7, obj. jęz. i Ov. Żale IV 10, 35, obj. jęz.

190. **Prospĭcit... respĭcit**: widzi przed sobą... widzi za sobą. — **occāsūs**: por. Caes. BG VII 80, 6, obj. jęz. — 191. **Quidquĕ ăgăt, īgnārus...**: łącz: ignārus (= dum ignorat), quid agat. — **stŭpet**: stŭpēre (stupŭi, por. stupĭdus głupi) osłupieć. — **frēna**: frēnum (-ī, n., zwykle w l. mn.) wędzidło. — **rĕmittit** (192) **Nec rĕtĭnērĕ vălet**: rĕ-mittĕre (-mīsi, -missum) zwalniać, rĕ-tĭnēre (-tinŭi, -tentum, od tenēre) powściągać. — 193. **Sparsă**: spargĕre (sparsi) rozpraszać, por. 318. — **passim** (od panděre, pandi, pansum, passum, rozpościerać): wszędzie, gęsto.

210. **Corrĭpĭtur**: cor-rĭpĕre (-ripŭi, -reptum, z con- i rapĕre, rapŭi, raptum, porywać) ogarniać. — **ut quaeque altissĭma**: gdzie tylko jest wyżej wzniesiona. — 211. **Fissăquĕ**: fissus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od findĕre, fĭdī, łupać) spękany. — **F. q. ăgit rīmās** (rīma, -ae, ż., szpara) pęka. — **sūcīs**: sucŭs (-ī, m.) sok. — **āret**: arēre (ārŭi, por. 213. 275 arĭdus, -a, -um, suchy, spieczony; ardēre, arsi, arsum, płonąć 216) być wyschłym, spieczonym. — **ademptis**: por. Caes. BG VII 81, 5, obj. jęz. — 212. **Pābŭlă**: por. Caes. BG VII 74, 1, obj. jęz. — **cānescunt**: por. Żale IV 10, 93, obj. jęz. — **frondĭbus**: frons (-ndĭs, ż., liść; frons, -ntis, ż., czoło 276). — **ūrĭtur**: urĕre (ussi, ustum) palić. — 213. **sĕgĕs** (-ĕtis, ż., por. serĕre, sēvi, sătum, siać): zasiew. — **damnō**: damnum (-ī, n.) strata, zatrata (spala się własnem paliwem). — 216. **cĭnĕrem**: cĭnis (-ĕris, m.) popiół.

228. **accensum**: ac-cendĕre (-cendī) zapalać. — **sustĭnet**: por. Żale IV 10, 74, obj. jęz. — **aestūs**: aestŭs (-ūs, m.) żar, spieka. — 229. **fornāce**: fornax (-ācis, ż., por. fr. fourneau) piec.

230. **ōrĕ trăhit** (trăhĕre, traxi, tractum): wdycha. — **candescĕre**: (candŭi) rozżarzać się. — **ēiectātamque**: ē-iectāre (-āvi, częstotl. lub wzmocn. do ē-icĕre) wyrzucać. — **făvillam**: făvilla (-ae, ż.) zarzewie. — 232. **involvĭtur**: in-volvĕre (-volvi, -volūtum) skłębiać dokoła, otaczać. — 233. **pĭcĕā**: picĕus (-a, -um, od pix, pĭcis, smoła) smolny. — **cālīgĭnĕ**: calīgo (-ĭnis, ż.) mgła. — 234. **arbĭtrĭō**: por. Nep. Żyw. Han. 12, 5, obj. jęz. — **vŏlŭcrum**: por. Żale IV 10, 44, obj. rzecz.

273. **pĕlăgī**: pĕlăgus (-ī, n., wyraz grecki) morze (= pontus ocean). — **contractōs**: con-trăhĕre (-traxi) skupić wokół siebie. — 274. **sē condĭdĕrant**: se condĕre (condĭtum) = se ab-sconděre ukryć się. — **ŏpācae**: ŏpācus (-a, -um) mroczny. — **viscĕra**: viscus (-ĕris, n., zwykle w l. mn.) wnętrzności, wnętrze. — 275. **sustŭlit**: por. Caes. BG VII 81, 2, obj. jęz. — **oppressos**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz. — **collō tĕnŭs** (por. Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz.): aż po szyję. — 276. **Oppŏsŭitquĕ mănum frontī** (por. 212, obj. jęz.): zasłoniła czoło ręką. — 277. **infrā, Quam**: niżej, niż. — 279. **mĕrŭīquĕ**: por.

Caes. BG VII 71, 3, obj. jęz. — **cessant**: cessāre (-āvi, -ātum, częstotl. lub wzmocn. od cedĕre, cessi, cessum, ustępować) zwlekać.

281. **lĕvāre** (-āvi, -ātum): ulżyć; pocieszać się w klęsce, że nie zwykły śmiertelnik, ale ty sam jesteś sprawcą (auctor, -ōris, m., od augēre). — 282. **ĕquĭdem**: co do mnie. — **faucēs**: faux (-cis, ż., gardziel); w l. mn.: gardło, usta. — **haec ipsa in verba**: na tych kilka słów. — 283. **văpor** (-ōris, m., por. fr. vapeur): para. — **tostōs**: torrēre (torrŭi) spiec, osmalić. — **crīnes**: crīnĭs (-ĭs, m.) włos. — 285. **fertĭlĭtātĭs**: fertĭlĭtas (-atis, ż., por. fertĭlis, -e, żyzny) urodzajność, płodność. — 286. **Offĭcĭĭque**: offĭcĭum (-ī, n.) usłużność. — **ăduncī**: ad-uncus (-a, -um, por. uncus, -ī, m., haczyk; unguis, -ĭs, m., paznokieć, pazur) zakrzywiony. — **vulnĕra**: por. Nep. Żyw. Milt. 7, 5, obj. jęz. — 287. **Rastrōrumque**: rastrum (-ī, n., od rādĕre, rasi, rāsum, skrobać) brona. — **exercĕor**: ex-ercēre (-ercŭi, -ercĭtum, od arcēre) uprawiać, dręczyć. — 288. **ălĭmentăque**: alimentum (-ī, n., od ălĕre, alŭi, alĭtum, altum) pożywienie. — **mītĭă**: mītis (-e) łagodny (t. j. stosowny dla człowieka). — 289. **tūra**: tūs (tūris, n.) kadzidło. — **mĭnistro**: ministrāre (-āvi, -atum) dostarczać.

303. **mānĭbŭs**: manes (-ĭum, m.) dusze zmarłych w podziemiu, samo podziemie. — **antra**: antrum (-ī, n.) jaskinia, pieczara. — 304. **testātus**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, 2. — 305. **ŏpem fĕrat**: ŏpem ferre (tŭli, lātum) nieść pomoc. — 307. **nūbēs**: nūbēs (-ĭs, ż.) chmura. — **in-dūcĕre** (in-duxi, -ductum): rozciągnąć nad. — 308. **tŏnĭtrŭs**: tŏnĭtrŭs (-ūs, m., od tonare, -ŭi) grzmot. — **vĭbrātăquĕ**: vibrāre (-āvi, -atum, por. wibracja) miotać. — **iactat**: iactāre (-āvi, -atum, częstotl. i wzmocn. od icĕre) rzucać.

310. **imbrēs**: imber (-bris, m.) deszcz (ulewny). — 311. **Intŏnat**: in-tonāre (-tonŭi) pobudzić grzmot. — **lĭbrātum**: librāre (-āvi, por. Caes. BG VII 81, 4, obj. rzecz.) odważyć (w rzucie), pchnąć. — 312. **aurīgam**: aurīga (-ae, m.) woźnica. — **rŏtisque**: rŏta (-ae, ż.) koło; w l. mn., per synecdŏchen: wóz; ănĭmāquĕ rŏtisque Expŭlit: per zeugma (strącając z wozu, równocześnie pozbawił życia). — 313. **compescŭit**: com-pescĕre powstrzymać. — 314. **Consternantur**: con-sternāre (-āvi, -ātum, por. konsternacja) płoszyć. — **saltū... factō**: saltum (saltŭs, -ūs, m., od salīre, salŭi, saltum) facĕre = salīre skakać. — **in contrārĭă**: w przeciwną stronę (od wozu, rażonego piorunem). — 315. **abruptăquĕ lōrā rĕlinquunt**: part. coniunctum = abripiunt lora (lōrum, -ī, n., zwykle w l. mn., wodze z rzemienia) et relinquunt. — 316. **tēmōne**: tēmo (-ōnis, m.) dyszel. — **rĕvulsus**: por. Caes. BG VII 73, 3, obj. jęz. — 317. **rādĭī**: rādĭus (-ī, m.) szprycha u koła. — 318. **lăcĕrī**: lăcĕr (-ĕra, -ĕrum) poszarpany, rozbity. — 319. **rŭtĭlōs**: rŭtĭlus (-a, -um, por. rufus, ruber rudy, rumiany; rubēre, -ŭi, rumienić się, czerwienieć) ognisty, płonący (per anticipatiōnem, prolepsin). — **pŏpŭlante**: pŏpŭlāri (populatus sum) pustoszyć, niszczyć. — **căpillōs**: capillus (-ī, m., por. căput) włos.

320. **Volvĭtur in praeceps**: stacza się w przepaść (praeceps, -cĭpĭtĭs, n., od prae-ceps, przym., urwisty, z prae- i caput). — **tractū**: por. Nep. Żyw. Milt. 5, 3, obj. jęz. — 321. **sĕrēnō**: sĕrēnus (-a, -um) pogodny. — 323. **diversō... orbĕ**: = in diverso orbe po przeciwnej stronie świata (t. j. na Zachodzie, w Italji). — 324. **ablŭit**: ab-lŭĕre (-lŭi, -lūtum; por. Caes. BG VII 69, 2, obj. jęz.) obmywać. — 325. **trĭfĭdā**: trĭ-fĭdus (-a, -um, od findĕre, por. 211, obj. jęz.) trójdzielny. — **fūmantia**: fumare (-āvi, od fumus dym 232) dymić się. — 326. **tŭmŭlō**: tŭmŭlus (-ī, m.) kopiec, mogiła. — **sīgnant**: signare (-āvi, -ātum) znaczyć, rzezać, ryć w czem. — 327. **sĭtus**: złożony,

pogrzebany; por. sĭtus, -us, m., położenie, Caes. BG VII 83, 1, obj. jęz., od sĭnĕre, sīvi, situm, zostawić, = pōnĕre z *po-sĭnĕre. — 328. **excĭdit ausis:** ex-cĭdĕre (-cĭdi, od cădĕre) ausis (ausum, -ī, n., odważne przedsięwzięcie, imiesł. cz. przeszł. str. b. od audere, ausus sum) nie w bylejakiem, ale w wielkiem i odważnem przedsięwzięciu doznał niepowodzenia (przen. z igrzysk).

Ovidius, Metamorphosĕōn VI, 204—312

204. **Indīgnāta... est:** por. Żale IV 10, 103, obj. jęz. — **vertĭce:** vertex (-ĭcis, m., od vertĕre, verti, versum) szczyt. — 205. **gĕmĭnā:** por. Żale IV 10, 31, obj. jęz. — **prōlĕ:** por. Przem. II 219, obj. jęz. — 206. **ănĭmōsă:** animōsus (-a, -um, od anĭmus, w l. mn. duma) dumny. — 207. **cessūra:** ja, która nie ustąpiłabym, por. Żale IV 10, 63 i Przem. II 279, obj. jęz. — 209. **arcĕŏr ...ārīs:** por. Przem. II 306, obj. rzecz. — **succurrĭtĭs:** por. Caes. BG VII 80, 3, obj. jęz.

210. **convĭcĭă:** con-vĭcĭum (-ī, n., z con- i vox, vōcis, ż., głos) obelga. — 211. **postpōnĕrĕ nātīs:** post-pōnĕre (-pŏsŭī, pŏsĭtum, por. postponować) alĭquem alicui stawiać niżej, mieć za gorsze. — 212. **est... ausa:** por. Przem. II 328, obj. jęz. — **reccĭdat:** re-(c)cĭdĕre, -(c)cĭdi, -casurus, z re- i cadĕre, cĕcĭdi, cāsum) spaść (zpowrotem) na kogo, obrócić się przeciw komu. — **orbam:** orbus (-a, -um, por. orbāre, -āvi, -ātum, pozbawić) pozbawiony (dzieci), bezdzietny, por. 301. — 213. **exhĭbŭit:** ex-hĭbēre (-bŭi, -bĭtum, z ex- i habēre, -bŭi, -bĭtum) okazać. — 214. **rĕlātīs:** por. Żale IV 10, 101, obj. jęz. — 215. **Dēsĭnĕ:** por. Przem. II 47, obj. jęz. — **mŏră:** (-ae, ż., por. Caes. BG VII 82, 4, obj. jęz.) zwłoka. — **quĕrella:** lub quĕrela (-ae, ż., od quĕri, questus sum, skarżyć się) skarga; łącz: longă querellă est mŏră poenae. — 216. **lapsū:** por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — 217. **Contĭgĕrant:** por. Przem. II 57, obj. jęz. — Łącz: tectī nūbĭbus. — 218. **Plānus:** por. Caes. BG VII 69, 3, obj. jęz. — **pătens:** por. tamże. — 219. **Adsĭdŭīs:** por. Przem. II 70, obj. jęz. — **pulsātus:** pulsāre (-āvi, częstotl. i wzmocn. od pellĕre, pĕpŭli, pulsum) ubijać. — **equīs** = ab equis. — **turba** (-ae, ż.): tłum, ciżba. — **rŏtārum:** por. Przem. II 312, obj. jęz.

220 **mollĭĕrat:** mollīre (-īvi, -ītum, por. mollis, -e, miękki) miękczyć, kruszyć; Dūrăquĕ mollĭĕrat: bezpośrednie połączenie dwu pojęć przeciwnych nazywamy oxymoron. — **subiectas:** sub-ĭcĕre (-iēci) podścielać; imiesł. cz. przeszł. str. b.: rzucony pod..., (będący) spodem. — **ungŭla:** (-ae, ż., por. uncus, unguis, Przem. II 286, obj. jęz.) kopyto. — **glēbas:** gleba (-ae, ż., por. glŏbus, glŏmĕrāre) gruda. — 221. **Pars... fortes conscendunt...:** constructio ad sensum. — 222. **Conscendunt in ĕquōs:** con-scendĕre (-scendi, -sum, z con- i scandĕre, scandi, scansum, wstępować) wsiadać na. — **rŭbentia:** por. Przem. II 319, obj. jęz. — 223. **Tergă prĕmunt:** tergum (-ī, n.) grzbiet; prĕmĕre: por. Caes. BG VII 80, 4, obj. jęz.; siedzą mocno na grzbietach. — **mŏdĕrantur:** por. Caes. BG VII 75, 1, obj. jęz. — **hăbēnās:** por. Przem. II 151, obj. jęz. — 224. **sarcĭna** (-ae, ż.): brzemię. — **quondam:** niegdyś. — 225. **flectit:** por. 308 i Przem. II 169, obj. jęz. — 226. **Quādrĭpēdis:** quadrĭpes lub quadrŭpēs (-pĕdis, przym.) czworonóg, sc. ĕquus koń (poetycko). — **spūmantĭăque:** spūmāre (-āvi, -ātum, od spuma, -ae, ż., piana) pienić się. — **cŏĕrcet:** cŏ-ercēre (-cŭi, -cĭtum, z co- i arcēre, arcŭī, por. 209) powściągać. — 227. **Ei mĭhĭ:** ei wykrzyknik nieodmienny, mĭhĭ dat. affectiōnis (ethĭ-

cus, incommŏdī) biada mi. — **fixa**: por. 311 i Caes. BG VII 73, 9, obj. jęz. — 228. **frēnisque**: por. Przem. II 191, obj. jęz. — **rēmissis**: rē-mittĕre (-mīsī) wypuścić. — 229. **lātus** (-tĕris, n.): bok. — **paulātim**: zwolna. — **dēflŭit**: de-fluĕre (-fluxi) spływać, osuwać się. — **armō**: armus (-ī, m.) łopatka (zwierzęca).

230. **Proxĭmus**: por. Przem. II 173, obj. jęz. — **sŏnĭtū**: sŏnĭtŭs (-ūs, m., od sŏnare, -nŭī, -nĭtum) dźwięk, szczęk. — **īnāne**: por. Przem. II 166, obj. jęz.; inane, -is, n., przestwór. — **phārētrae**: por. Żale IV 10, 110, obj. jęz. — 231. **praescius imbris** (2 p., por. Przem. II 310, obj. jęz.): przeczuwając(y). — 233. **Carbăsă**: carbăsus (-ī, ż., pl. -ă, -ōrum, n., wyraz grecki) żagiel. — **lĕvis**: por. Przem. II 151, obj. jęz. — **efflŭat**: ef- (z ex-) flŭĕre (fluxi, fluxum) wypłynąć, wymknąć się. — 234. **ēvītābĭlĕ**: e-vītābĭlis (od ē-vītare, -āvi, -atum) do uniknięcia. — 235. **Consĕquĭtur**: por. Nep. Żyw. Alc. 2, Żyw. Han. 7, 7, obj. jęz. — **summā cervīce**: = in summā cervīce (cervix, -īcis, ż., kark, 308) w (górny) koniec karku. — 236. **haesit**: haerēre (haesi, haesum) utkwić, por. 290. — **exstābat**: ex-stāre (-stĭtī, z ex- i stāre, stĕti, stātum) wystawać. — **nūdum**: nūdus (-a, -um) nagi. — **guttŭre**: guttur (-ŭris, n.) gardło. — 237. **prōnus**: por. Przem. II 69, obj. jęz. — **crūra**: crūs (-uris, n.) kolano. — **admissa**: ad-mittĕre (-mīsī) przynaglać; admissus (-a, -um) będący w szybkim biegu, wartki (o kolanach konia); por. Caes. BG I 22, obj. jęz. — **iŭbasque**: iŭba (-ae, ż.) grzywa; crūra... iŭbasque: w odwrotnym porządku, czyli t. zw. hystero-protĕron — 238. **Volvĭtur**: por. Przem. II 320, obj. jęz. — **foedat**: foedāre (-āvi, -ātum, od foedus, -a, -um, szpetny) szpecić, walać. — 239. **ăvītī**: avītus (-a, -um, od ăvus, por. Żale IV 10, 7, obj. jęz.) dziadowski (= do dziadka należący, po dziadku odziedziczony).

240. **sŏlĭtō**: Przem. II 162, obj. jęz. — **fīnĕm impŏsŭērĕ lăbōri**: fīnem im-ponĕre (-posĭtum) z 3 p., położyć kres, zakończyć co. — 241. **nĭtĭdae**: nĭtĭdus (-a, -um, od nĭtēre, -tŭī, lśnić) lśniący (od oliwy). — **iŭvĕnāle**: por. Żale IV 10, 57, obj. jęz. — 242. **contŭlĕrant**: por. Caes. BG VII 80, 6, obj. jęz. — **artō**: ar(c)tus (-a, -um, od arcēre, por. 209) ciasny. — **luctantia**: luctari (luctātus sum) walczyć o lepsze. — **nexū**: nexus (-ūs, m., od nectĕre, nexŭi, nexi, nexum) węzeł, splot. — 243. **contentō**: con-tendĕre (-tendi, tentum) napinać. — **concĭta**: concĭtus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od con-ci(ē)re, -cīvi, -cĭtum, pobudzić, w ruch wprawić. — **nervō**: nervus -ī, m., por. 256 nervōsus obfity w ścięgna; nerw, cięciwa, por. 286. — 245. **Ingĕmŭērĕ**: in-gĕmĕre (-mŭi, -mĭtum) wydać jęk. — **incurvāta**: in-curvare (-āvi, -ātum) zgiąć w kabłąk. — 246. **sŏlō**: sŏlum (-ī, n.) ziemia, por. Caes. BG VII 72, 2, obj. jęz. — 247. **Lūmĭnă**: por. 304 i Przem. II 23, obj. jęz. — **versārunt**: versāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. od vertĕre, verti, versum, zwracać) rzucać dokoła. — **exhālārunt**: ex-hālare (-āvi, -ātum, od hālāre; halĭtus tchnienie; por. inhalacja = wdychiwanie) wyzionąć. — 248. **lăniātăquĕ**: lăniāre (-āvī) szarpać (l. q. pectŏrā plangens; czas przeszły imiesłowu, którego treść wynika dopiero z czynności wyrażonej w orzeczeniu (tu: plangens), jest wzięty niejako przez uprzedzenie, per anticipatiōnem, prolepsin. — **plangens**: plangĕre (planxi, planctum) bić się w piersi (na znak żałoby). — 249. **Evŏlăt**: ē-vŏlāre (-āvi, -ātum) wylatać, wybiegać. — **gĕlĭdos**: por. 277 i Żale IV 10, 3, obj. jęz. — **complexĭbus**: complexŭs (-ūs, m., od con- i plectī, por. Caes. BG VII 72, 2, obj. jęz.) objęcie, uścisk. — **adlĕvĕt**: ad-lĕvāre (-āvi, -ātum) od lĕvare, z lĕvis, -e, lekki, por. Przem. II 151.

i 164, obj. jęz.) podnieść, pokrzepić. — **artūs**: artŭs (-ūs, m., por. co-artāre, -avi, -ātum, spajać) staw, członek.

250. **offĭcĭō**: por. Przem. II 286, obj. jęz. — 251. **Intĭmă**: st. III do intŭs, por. Caes. BG VII **82**, 3, obj. jęz. — **fātĭfĕrō**: fātĭ-fĕr (-a, -um, z fātum, -ī, n., od fari [mówić], przeznaczenie, śmierć, i ferre, tŭli, lātum, nieść) śmiercionośny. — **rūpit**: rumpĕre (ruptum, por. Nep. Żyw. Milt. **7**, 5) rozedrzeć. — **praecordia**: prae-cordium (-ī, n., od prae- przed i cor, cordis, n., serce) w l. mn., przepona, osierdzie, w szerszem znaczeniu (a vicinitate) serce, pierś. — 254. **intonsum**: in-tonsus (-a, -um, z in- przecz. i tonsus, imiesł. cz. przeszł. str. b. od tondĕre, tŏtondi, tonsum, strzyc) niestrzyżony, w chłopięcym wieku. — 255. **Adfĭcit**: por. Przem. II 58, obj. jęz. — **ictus**: īcĕre (īci, por. iăcĕre, iēci, iectum, rzucać) z 4 p. ugodzić kogo. — 256. **Mollĭă nervōsus**: oxymoron, por. 220. — **internōdia**: inter-nōdium (-ī, n., sc. spatium, z inter- i nōdus, -ī, m., węzeł) międzywęźle, przegub (nogi). — **poplĕs**: (-plĭtĭs, m.) podkolanie (gdzie pełne ścięgien podkolanie tworzy miękki, t. j. bezkostny przegub). — 257. **temptat**: z bezokol., por. Caes. BG VII **73**, 1, obj. jęz. i Ov. Żale IV 10, 21. 26. — **exĭtĭābĭlĕ**: ex-itia-bĭlis (-e, od ex-itium, -ī, n., zguba, z ex- i īre, ĭī, ĭtum) zgubny. — 258. **iŭgŭlum** (-ī, n., od iungĕre, iunxi, iunctum, łączyć): gardło. — **pennis**: penna (-ae, ż., z *pet-na, por. pt-ak) pióro (lotki sternicze na końcu strzały). — **pennis tĕnŭs**: por. Przem. II 275, obj. jęz.

261. **profectūrā**: pro-fĭcĕre (-feci, -fectum) nieprzech., dokazać, wskórać. — 262. **Bracchĭă**: bracchium (-ī, n.) ramię (dolne), por. 308. — **sustŭlĕrat**: por. Caes. BG VII **81**, 2, obj. jęz. — 263. **ignārus** z acc. c. inf.: por. Przem. II 191, obj. jęz. — 264. **Parcĭte**: por. Caes. BG VII **71**, 4, obj. jęz. — Łącz: mōtus erat arquĭtĕnens. — **rĕvŏcābĭlĕ**: rĕ-vŏcā-bĭlis (-e, od rĕ-vŏcāre, -avi, -ātum, odwołać) do odwołania. — 265. **arquĭtĕnens** (-ntis, z arcŭs, -us, m., łuk, 286 i tĕnĕre, tĕnŭī, tentum, trzymać) dzierżący łuk, przydomek Apollina. — **occĭdit**: oc-cĭdĕre, z ob- i cadĕre, cĕcĭdī, casum, paść) polec. — 266. **percussō**: per-cutio (-tĕre, -cussi, z per- i quatio, por. Przem. II 50, obj. jęz.) ugodzić, przebić; łącz: minĭmō vulnĕrĕ occĭdit cordĕ non altē percussō sagittā (= siquĭdem cor percussum sagittā est non alte). — 268. **sŭbĭtae**: por. Przem. II 180, obj. jęz. — **matrem certam fēcērĕ rūĭnae**: alĭquem certum facĕre alicŭius rĕī, poetycko = certiōrem facĕre, por. Caes. BG VII **87**, 5, obj. jęz. — **rūĭnae**: rūĭna (-ae, ż., od rŭĕre, -rŭi, [-rŭtum], rŭĭtūrus, walić się) klęska (trzęsienia ziemi, b. częsta na południu, stąd przenośnie). — 269. **pŏtŭisse**: sc. deos hoc facĕre. — **ausī**: por. Przem. II 328, obj. jęz.

270. **sŭpĕrī**: niebianie; sŭpĕrus, -a, -um, górny, por. mare Supĕrum, morze Adrjatyckie; stopniowanie: superior, suprēmus ostatni, por. 246, 278. — **tantum iūrĭs**: tantum ius tak wielkie prawo, tantum iuris tyle prawa. — 271. **Nam**: bo ponadto. — **adactō**: ad-igĕre (-egī) wbić. — 272. **lūce**: lux (lūcis, ż.) światło, życie. — **Fīnĭĕrat... părĭter** (równocześnie) **cum lūcĕ dŏlōrem**: apò koinû, por. Nep. Żyw. Han. **2**, 3, obj. jęz., gdzie jest figura gramatyczno-stylistyczna; tu myślowa. — 273. **distābat**: por. Żale IV 10, 4, obj. jęz. — 274. **mŏdŏ**: świeżo, niedawno. — **submŏvĕrăt**: sub-mŏvere (-movī, -mōtum) alĭqua re usunąć, oddalić od czego. — 275. **tŭlĕrat gressūs**: gressus (gressŭs, -ūs, m., krok = grădus, por. grădior, grădī, gressus sum, kroczyć) ferre (tŭli, lātum) = grădī. — **rĕsŭpīnă**: rĕ-sŭpīnus (-a, -um, z rĕ-, wstecz, i sŭpīnus, -a, -um, wstecz przechylony) dumnie wyprostowany, z głową podniesioną (przeciwieństwo: pochylony, zgarbiony, w smutku i pokorze). —

276. **invĭdĭōsa**: in-vĭdĭosus (-a, -um, od in-vĭdēre, -vīdī, -vīsum) alicui zawiść budzący w kim. — **mĭsĕrandā**: nad którą należy litować się nawet wrogowi, od mĭsĕrārī, -ātus sum = mĭsĕrērī, -sĕrĭtus, -sertus sum. — 277. **incumbit**: in-cumbĕre (-cŭbŭi, -bĭtum) alicui upaść na co. — **ordĭne nullō**: z grecka, zam. przysłówka; bezładnie. — 278. **Oscŭla**: oscŭlum (-ī, n., zdrobn. od ōs, ōris, n., usta, por. oscŭlarī, -ātus sum, całować) pocałunek. — **dispensat**: dis-pensāre (-āvi, -ātum, por. dyspensa) rozdzielać. — 279. **liventĭā**: līvēre, por. Żale IV 10, 123, obj. jęz. (od planctus, por. 248).

280. **Pascĕrĕ**: tr. rozk. cz. ter. str. b. 2 os. l. p., por. Caes. BG VII 74, 1, obj. jęz. — 281. **sātĭā**: sātĭāre (-āvi, -ātum, por. satis dosyć, z: dosyta) nasycać. — 282. **Effĕrōr**: por. Nep. Żyw. Ar. 3, 2, obj. jęz.; przez siedm pogrzebów (dzieci moich) jestem grzebana, z każdem z siedmiu dzieci umieram zosobna. — **exsultā**: ex-sultāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. do ex-silīre, -sĭlŭī, -sultum, wyskakiwać, por. ex-silium, -ī, n., wygnanie, z sālīre, salŭī, saltum, skakać, tańczyć) przen. = triumphare (-āvi, -ātum). — **victrix**: (-īcis, ż. do victor, -ōris) zwycięska (od vincĕre, vicī, victum). — **trĭumphā**: tr. rozk. cz. ter. str. cz. 2 os. l. p. — 284. **sŭpersunt**: sŭpĕr-esse (-fŭī) pozostawać. — 287. **conterrŭit**: con-terrere (-terrĭtum) przerazić (con- wszystkich razem). — 288. **cum vestĭbŭs ātrīs**: potocznie = vestĭbus (vestis, -is, ż., por. vestīre, -īvi, -ītum, odziewać; szata) ātris (āter, -tra, -trum, czarny). — 289. **tŏrōs**: por. Żale IV 10, 72, obj. jęz. — **dēmissō**: por. Caes. BG VII 72, 3, obj. jęz. — **crīnĕ**: por. Przem. II 283, obj. jęz.

290. **viscĕrĕ**: por. 309 i Przem. II 274, obj. jęz. — 291. **Łącz**: Impŏsĭtō: (im-pōnĕre, -pŏsŭī, z 3 p. położyć na, przyłożyć do) ōrĕ fratrī. — **mŏrĭbunda**: mŏrĭ-bundus, -a, -um, z mori, mŏrĭtūrus, mortŭus sum, umierać, i -bundus, przyrostek przymiotnikowy o znaczeniu gerundywnem, jako gerundīvum słowa fŭ-i (z *bhu-), por. będę, na -nd-, jak gerundia, pierwotnie też str. czynn., przy v. finītum zastępuje zd. zam., jak imiesł. cz. przyszł. str. cz.: aby umrzeć, mająca (musząca) umrzeć, ta, której niebawem trzeba było umrzeć. — **rĕlangŭit**: rĕ-languescĕre osłabnąć, paść bez siły, por. languĭdus, -a, -um, ociężały, omdlały, powolny. — 292. **sōlārī**: por. Żale IV 10, 117. — 294. **Contĭcŭit**; con-tĭcescĕre zamilknąć zupełnie i nagle. — **sŭbĭtō**: por. 268 i Przem. II 180, obj. jęz. — **dŭplĭcātăquĕ**: duplicāre (-āvi, por. du-plex, -ĭcis, podwójny) dwa razy przeszyć (zgiętą). — **vulnĕre**: por. Przem. II 286, obj. jęz. — **caecō**: caecus, (-a, -um) ślepy, niewidoczną bronią zadany. — 295. **Haec... illa... haec... illam...**: ta... inna... tamta... ową... — **frustrā**: por. Przem. II 172, obj. jęz. — **collābĭtŭr**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — 296. **Inmŏrĭtur**: in-mŏrī, -mortŭus sum, umierać na (trupie siostry). — **lătĕt**: lătere (-ŭī, por. latĕbra, -ae, ż., kryjówka) (chcieć) ukryć się, ukrywać się. — **trĕpĭdārĕ**: por. Przem. II 66, obj. jęz. — **vĭdēres**: forma apostrofy, por. nasze: rzekłbyś; coni. potentiālis przeszłości: można było widzieć. — 297. **dătis lētō** (lētum, -ī, n., śmierć) = lētātīs. — **dĭversăquĕ**: silniej, niż varia, por. Przem. II 323, obj. jęz. — **passis**: patior, pati, passus sum, doznać. — 299. **tĕgens**: por. Przem II 20, obj. jęz. — **mĭnĭmamque**: sc. natū, najmłodszą.

301. **rĕsēdit**: rĕ-sīdĕre opaść zpowrotem na siedzenie, osiąść, usiąść. — 302. **Exănĭmēs**: ex-anĭmis (-e, z ex- i anĭma, -ae, ż., dusza, życie) bez życia. — 303. **Dērĭgŭitque**: dē-rĭgēre (por. rĭgēre być sztywnym, rĭgĭdus, -a, -um, sztywny, np. z kamienia; frīgus, -ŏris, n., zimno) drętwieć — **căpillōs**: por. Przem. II 319, obj. jęz. — 304. **vultū**: por. Przem. II 21, obj. jęz. — **maestis**: maestus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od maerere, -rŭi, smu-

cić się, por. maeror, -ōris, m., smutek, żałoba) smutny. — 305. **inmōta**: in-mōtus (-a, -um, z in- przecz. i mōtus, imiesł. cz. przeszł. str. b. od mŏvere, mōvī) nieruchomy. — **gĕnis**: gĕna (-ae, ż.) w l. mn., policzki. — **īmāgĭne**: imago (-ĭnis, ż., por. imitāri, aemŭlāri) podobizna, posąg. — 306. **intĕrĭus**: przysł. do interior, por. Caes. BG VII 82, 3, obj. jęz. — **dūrō**: dūrus (-a, -um) twardy, stwardniały (na kamień). — **pălātum** (-ī, n.): podniebienie. — 307. **Congĕlat**: con-gĕlāre (-āvi, -ātum, por. gĕlu, -ūs, n., mróz) zamarzać w jedną masę. — **vēnae**: vena (-ae, ż.) żyła (= mięsień, ścięgno). — **dēsistunt**: dē-sistĕre (-stĭti, -stĭtum) (za)przestawać. — 308. **flectī**: por. 225. — **cervix**: por. 235. — **reddĕrĕ mōtūs**: wykonywać (należne) ruchy. — 309. **intrā**: wewnątrz. — **viscĕra**: por. 290. — **saxum** (-ī, n.): skała.

310. **Flet**: flēre (flēvī, fletum) płakać. — **vălĭdī**: vălĭdus (-a, -um, od valēre, -lŭi, móc, por. val(ĭ)de bardzo) silny, nawalny. — **circumdăta**: por. Caes. BG VII 72, 4, obj. jęz. — **turbĭnĕ**: turbo (-ĭnis, m.) trąba powietrzna. — 311. **rapta est**: por. Przem. II 210, obj. jęz. — **căcūmĭne**: cacūmen (-ĭnis, n.) wierzchołek. — 312. **Līquĭtŭr**: līquī (por. lĭquĭdus, -a, -um, płynny, i lĭquor, -oris, m., płyn, woda, likwor) roztapiać się (we łzach). — **marmŏra**: marmor (-ŏris, n.) marmur, kamień. — **mānant**: manare (-āvi, -ātum) z 4 p. ociekać czem, sączyć co.

Ovidius, Metamorphoseōn VIII, 183—235

183. **per-ōsus** -a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od (per-)odisse: (bardzo) znienawidziwszy. — 184. **Ex-sĭlium** (-ī, n., od ex- i salīre, salŭi, saltum, skakać): wygnanie. — **tactus**: tangĕre (tetĭgi) (do)tknąć, nawiedzić (por. contagio Caes. BG VI 13, 7, obj. jęz.); por. 224. — **nātālis**: natālis (-e, por. nasci, natus sum, rodzić się) rodzinny. — 185. **Clausus erat**: clauděre (-si) zamknąć, otoczyć, odciąć. — **pĕlăgō**: pelăgus (-ī, n.) morze. — **lĭcet... Obstrŭat**: chociaż zamyka. — **inquit**: inquam, -is, -it, -ĭmus, -ĭunt, -ĭes, -et, rzecze; in-quam jest pierwotnie formą tr. war. cz. ter. — 186. **Obstrŭat**: ob-struĕre (-uxi, -uctum) zatamować, zamknąć. — **certē**: chyba, w każdym razie. — **pătet**: por. Caes. VII 69, 3, obj. jęz. — **illāc**: owędy. — 187. **Possĭdĕat**: niech posiada = chociaż posiada; coniunctīvus concessīvus; pos-sidēre, -sedi, -sessum. — **āëra**: āër (-ĕris, m., wyraz grecki) powietrze. — 188. **ănĭmum dī-mittit in artes**: wy-syła ducha, wysila ducha; przen. z wyścigów; myśl Dedala jest ujęta niby rumak rwący się do biegu (odkrywczego); mistrz spuszcza ją z wodzy — i odkrycie powstaje. — 189. **nŏvat**: zmienia przyrodzenie, prawa przyrodzenia. — **pōnit**: poněre (posŭi, posĭtum) układać. — **in ordĭne**: ordo (-ĭnis, m., por. ordīri, orsus sum, tkać, haftować) porządek, rząd. — **pennas**: por. Przem. VI 258, obj. jęz.

190. **coeptas**: coeptas sc. poni; przy bezokol. biern. coepi przybiera formę biern.; zaczynające się od najmniejszego (pióra.) — **longam brĕvĭōre sĕquentī**: abl. abs. o znaczeniu modalnem: w ten sposób, że po długiem piórze szło krótsze, t. j. kładąc pióro długie (w szeregu rosnącym ā minĭma coeptas), a między długiemi przetykając krótsze (ażeby skrzydła były gęstsze u nasady). — 191. **Ut clīvō crēvisse pŭtes**: tak iż mógłbyś sądzić (zwrot do nieokreślonej osoby; por. Przem. VI 296, obj. jęz.), że wyrosły na pochyłem zboczu (clivus, -ī, m.); crescĕre, crevi, cretum. — **rustĭca**: rustĭcus (-a, -um, por. rus, ruris, n., wieś) wiejski. — **quondam**: niegdyś; z czas.

ter. surgit, jak w jęz. greck. u Homera, paros pierwej; surgit należy więc rozumieć, jako stan trwający z przeszłości niedokonanej: podnosiła się stopniowo (i do dziś dnia ten kształt zachowuje). — 192. **Fistŭla** (-ae, ż.): fujarka, piszczałka. — **dispărĭbus**: dispar (-ăris) nierówny, w formie stopni, zębów. — **paulātim**: powoli, zwolna (stopniowo). — **surgit**: surgĕre (sur-rexi, -rectum, z sur-rigĕre) podnosić się. — **ăvēnis**: avēna (-ae, ż.) źdźbło; zwolna wznosi się nierównemi rurkami; kształt starożytnej fletni, por. Szczepański, Kult. klas., str. 266. — 193. **līnō**: linum (-ī, n.) len, nić (lniana). — **mĕdĭās**: t. j. pennas; nicią przywiązuje (przewiązuje) pióra w środku. — **cēris**: cera (-ae, ż., lub pluralis poetĭcus; por. 198. 226) wosk. — **ad-lĭgat**: ad-ligare (-avi, -atum) przywiązywać. — **īmas**: imus (-a, -um) = infĭmus najniższy, dolny; przymocowuje woskiem końce piór do nasady. — 194. **curvāmĭne**: curvamen (-ĭnis, n., por. curvus, -a, -um, krzywy) zakrzywienie, wygięcie, kabłąk. — **flectit**: flectĕre (flexi, flexum) wygiąć. — 195. **Ut... ĭmĭtētur**: tak iż naśladuje. — **ūnā**: razem, obok. — 196. **ignārus**: z acc. c. inf. = dum ignōrat, = nescius; por. nieświadomy, że...; przym. zachowuje składnię słowa; por. Caes. BG I 5, obj. jęz. — **tractāre** (-āvi, -ātum): dotykać. — **perĭcla**: per syncŏpen, zam. perĭcŭla (perĭcŭlum, -ī, n., niebezpieczeństwo). — 197. **rĕnīdentī**: re-nidĕre (por. nitĭdus, -a, -um, lśniący, nitor, -ōris, m., blask) być roześmianym. — **mŏdŏ... mŏdŏ**: raz, raz; to... to; jużto... już też. — **văga**: vagus (-a, -um, por. vagāri, -atus sum, błąkać się) błędny. — 198. **Captābat**: captare (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. do capĕre, cēpi, captum, chwytać) chwytać; por. 217. — **pollĭce**: pollex (-ĭcis, m.) wielki palec. — 199. **Mollĭbat**: = molliēbat (archaicznie i poetycko); mollĭre (-īvi, -ītum) miękczyć; por. 226. — **lūsūque**: lusus (-ūs, m., por. ludĕre, lusi, lusum, igrać) zabawa. — **mirābĭle**: mira-bĭlis (-e, por. mirāri, -ātus sum, podziwiać) cudowny, podziwu godny.

200. **Impĕdĭēbat**: im-pedīre (-īvi, -ītum) przeszkadzać, utrudniać, zakłócać. — **mănus ultĭma coeptō Imposĭta est**: ultĭmam manum alicui rei im-ponĕre przykładać ostatnią rękę do czego, wykończać co; coeptum, -ī, n. (rzeczownik z imiesł. cz. przeszł. str. b. od coepisse zacząć), przedsięwzięcie. — 201. **gĕmĭnas**: gemĭnae alae para skrzydeł; (duae alae dwa skrzydła, jeżeliby mogło być ich więcej). — **opĭ-fex** (-ĭcis, m., od opus, -ĕris, n., dzieło, i facĕre, fēci, factum, czynić): rękodzielnik, mistrz. — **librāvit**: librāre (-avi, -ātum, por. libra, -ae, ż., waga) ważyć; gemĭnas opĭfex librāvit in alas Ipse suum corpus zważył ciało swoje, zbadał równowagę, wmieściwszy ciało swoje między oba skrzydła. — **ālas**: āla (-ae, ż., z *ax-la, od agĕre pędzić, poruszać) skrzydło. — 202. **mōtāque**: movēre, mōvi, poruszać; w powietrzu poruszonem (od uderzenia skrzydeł). — 203. **Instrŭit**: in-struĕre (-struxi, -structum, por. instrukcja = pouczenie) pouczać. — 204. **dēmissior**: -ōris, st. wyższy od de-missus, -a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od de-mittĕre, -mīsi, opuszczać nadół. — 205. **grăvet**: gravare (-āvi, -ātum) obciążać (przemoczone pióra); tryb łączący okresu możliwego. — **celsior** (-ōris, st. wyższy od celsus, -a, -um, wyniosły, wysoki, wzniosły, wzbity w górę): sc. ibis jeżeli będziesz leciał zbyt wysoko; przymiotnik zamiast przysłówka: en-allăge. — 206. **părĭter... et**: równocześnie... i. — **prae-cepta**: prae-ceptum (-ī, n., rzeczownik z imiesłowu czasu przeszł. str. b. od prae-cipĕre, -cēpi, -ceptum, polecać, przepisywać) przepis. — 207. **Trădit**: tradĕre (-dĭdi, -dĭtum, z tra = trans, i dare) podawać, przekazywać. — **ignōtas**: nieznane (dotychczas). — **ŭmĕris**; por. Żale IV 10, 29. — **ac-commŏdat**: ac- (z ad-) -commodāre (-āvi, -ātum, por. com-

-mŏdus, -a, -um, stosowny) przystosowywać, przymocowywać, przypinać. 210. **mŏnĭtúsque**: monĭtus (-ūs, m., por. monere, -ŭi, -ĭtum, napominać) napomnienie. — **gĕnae**: por. Przem. VI 305, obj. jęz. — **sĕnīles**: senīlis (-e, por. senex, senis, m., starzec) starczy. — 211. **trĕmŭēre**: tremĕre (-ŭi) drżeć. — **oscŭla**: oscŭlum (-ī, n., zdrobn. od os, oris, n., usta; por. buziak) pocałunek. — 212. **Nŏn ĭtĕrum rĕpĕtenda** (imiesł. cz. przyszł. str. b.): które nie miały być powtórzone; itĕrum (powtórnie) re-petenda: obfitość wyrażenia. — **lĕvātus**: lĕvare (-āvi, -ātum, por. lĕvis, -e, lekki) wznieść. — 213. **Antĕ**: przodem. — **cŏmĭtĭque**: comes (-ĭtis, m.) towarzysz. — **tĭmet**: timere (-ŭi) alicui obawiać się o kogo. — **ālĕs** (-ĭtis, sc. avis, ż., uskrzydlony, od ala, -ae, ż., skrzydło): ptak. — 214. **tĕnĕram**: tener (-a, -um), por. Żale IV 10, 15, obj. jęz. — **prōduxit**: pro-ducĕre (-duxi, -ductum) wyprowadzać; nīdo (nidus, -ī, m., z *nis-dos, por. gniazdo) abl. separatiōnis. — 215. **Hortāturque sĕqui**: bezokol. w poezji po hortārī, -ātus sum, napominać, wzywać, zachęcać. — **damnōsas**: damnōsus (-a, -um, por. damnum, -ī, n., szkoda) szkodliwy. — **ērŭdit**: ē-rudīre (-īvi, -ītum, por. rudis, -e, surowy, nieokrzesany) alĭquem alĭquid (podw. 4 p. poetycko, jak docēre alĭquem alĭquid) uczyć czego. — 216. **respĭcit**: por. Przem. II 190, obj. jęz. — **ālas**: przedmiot wspólny dwom orzeczeniom movet ...et ...respĭcit, figura t. zw. z grecka apò koinû. — 217. **trĕmŭlā**: tremŭlus (-a, -um, przym. zdrobn. od tremĕre 211) drżący; o cienkiej i długiej trzcinie wędki. — **hărundĭne**: (h)arundo (-ĭnis, ż.) trzcina. — 218. **băcŭlō**: por. Cic. Epp. ad Att. XI 6, 2, obj. jęz. — **stīvāquĕ**: stiva (-ae, ż.) rękojeść pługa. — **in-nixus**: in-nīti (-nixus, nisus) z 3 (tu: 6) p. wesprzeć się na czem. — **ărātor**: (-ōris, m., od arāre, -āvi, -ātum, orać) oracz. — 219. **ob-stĭpŭit**: = ob-stupŭit (ob-stupescĕre, por. stupĭdus, -a, -um, tępy, głupi) zdumieć się. — **quique aethĕra** (aether, -ĕris, m., wyraz grecki, przestworza) **carpĕre** (carpsi, carptum, chwytać, przemierzać) **possent, Credĭdit esse dĕos**: = eosque, qui... possent, deos esse credĭdit.

222. **fēcundăque**: fecundus (-a, -um) z 6 p. płodny, obfitujący w co. — 223. **Cum** z tr. ozn.: cum temporale. — **audācī**: audax (-ācis, por. audere, ausus sum, śmieć) śmiały. — **gaudēre** (gāvīsus sum): cieszyć się, lubować się w czem. — **vŏlātū** (volātus, -ūs, m., por. volāre 206): lot, latanie. — 224. **Dē-sĕrŭitque**: de-serĕre (-serŭi, -sertum) opuścić, porzucić; por. Caes. BG VI 23, 8, obj. jęz. — **dŭcem**: por. Caes. BG I 21, 2, obj. jęz. — 225. **Altius ēgit ĭter**: iter agĕre (ēgi, actum) pędzić drogą; altius wyższą. — **răpĭdī**: rapĭdus (-a, -um, od rapĕre, rapŭi, raptum, porywać) gwałtowny, niepohamowany. — **vīcīnia** (-ae, ż., por. vicīnus, -a, -um, sąsiedni): sąsiedztwo. — 226. **ŏdōrātas**: odoratus (-a, -um, por. odor, -ōris, m., zapach) wonny (od miodu). — **vincŭla** (-ōrum, n.): więzy; w poezji dopowiedzenie często między rzeczown. a jego przydawką. — 227. **Tābŭĕrant**: tabescĕre (tabŭi) gnić, topnieć. — **nūdos**: nudus (-a, -um) nagi, obnażony (z piór). — **quătit**: por. Przem. I 143, obj. jęz. — **lăcertos**: lacertus (-ī, m.) ramię. — 228. **Rēmĭgĭōque**: remigium (-ī, n., por. remex, -ĭgis, m., wioślarz z remus, -ī, wiosło i agĕre, ēgi, actum, prowadzić, pędzić) uwioślenie, wiosła = upierzenie, pióra. — **cărens**: carere (carŭi) z 6 p. być pozbawionym. — **non ullas**: łącz: non percĭpit (nie odbiera, per-cipĕre, -cēpi, -ceptum, od capĕre, cēpi, captum, brać) ullas auras (żadnych powiewów, któreby go poniosły). — 229. **caerŭlĕā**: por. Caes. BG V 14, 2, obj. jęz. — **clāmantia**: clamare (-avi, -ātum) krzyczeć.

230. **Excĭpĭuntur**: ex-cipĕre (-cēpi, -ceptum) przejmować (w chwili, gdy usta krzyczą; t. zn. słowa urywają się, gdy woda zalewa usta). —

traxit: trahĕre (tractum) nomen ab alĭquā re wywodzić, otrzymać imię od czego. — 232. **rĕgĭōne**: regio (-ōnis, ż.) okolica. — **rĕquīram**: re-quirĕre (-quisīvi, -quisītum, por. quaerĕre, quaesīvi, quaesītum, szukać) odszukiwać, poszukiwać. — 233. **adspexit**: ad-spicĕre (-spexi, -spectum) ujrzeć. — 234. **Dēvōvĭtque**: de-vovēre (-vōvi, -vōtum) wyprzysiąc się czego; -que -que: por. Przem. I 130, obj. jęz. — **sĕpulcrō**: sepulcrum (-ī, n., por. sepelīre, -īvi, -pultum, grzebać) grób. — 235. **Condĭdit**: con-dĕre (-dĭdi, -dĭtum) pochować.

Ovidius, Metamorphosĕōn X, 1—77

1. **Indĕ**: stąd. — **immensum**: im-mensus, -a, -um (in-, przeczące, i metīri, mensus sum, mierzyć) niezmierzony, ogromny. — **crŏcĕō**: crŏcĕus, -a, -um (od crocus, -ī, m., szafran) szafranowy. — **vēlātŭs**: velāre, -āvi (od vēlum, -ī, n., zasłona) osłonić, przyodziać. — **ămictū**: ămictus, -ūs, m. (od am- dokoła i ictus od icĕre, īci, ictum, za-rzucić), zarzutka, szata. — 2. **dīgrĕdĭtur**: dī-grĕdi, -gressus sum (z dis- roz- i gradi kroczyć, por. gressŭs, -ūs, m., krok), oddalać się. — **ōrās**: ora, -ae, ż., brzeg. — 3. **tendĭt**: tendĕre, tetendi, tentum, tensum, napinać; nieprzech. dążyć. — **nēquīquam**: napróżno. — 4. **Adfŭit**: ad-esse być przy..., być obecnym. — **quĭdem**: wprawdzie. — **sollemnĭa**: sollemnis, -e, obrzędowy, uroczysty. — 6. **Fax** (făcis, ż.): pochodnia. — **lăcrĭmōsō**: lacrĭmōsus, -a, -um (od lacrĭma, -ae, ż., łza), czynnie: do łez zmuszający, łzy wywołujący. — **strīdŭlă**: strīdŭlus, -a, -um (od strīdor, -ōris, m., syk), syczący (przym. zam. imiesł. cz. ter.). — **fūmō**: fūmus, -ī, m., dym. — 7. **Usquĕ**: ciągle, bez przestanku. — **mōtĭbus**: mōtŭs, -ūs, m. (od movēre, mōvi, mōtum, poruszać), poruszenie; poruszana nie chciała rozpłonąć. — 8. **Exĭtŭs** (-ūs, m., od ex-īre, -ĭī, -ĭtum, wyjść): wynik; domyśl. fŭit. — **auspĭcĭō**: au-spicĭum -ĭī, n. (od avis, -ĭs, ż., ptak i -spicĕre, -spexi, -spectum, oglądać, obserwować), wyrocznia (z lotu ptaków); abl. comp. — **grăvĭor**: gravis, -e, ciężki, bolesny. — **nupta** (-ae, ż., od nubĕre, nupsi, zaślubić): zaślubiona, małżonka; łącz: nova nowo zaślubiona, młoda małżonka. — **herbas**: herba (-ae, ż.) ziele, trawa. — 9. **cŏmĭtāta**: comitāri, -ātus sum, towarzyszyć; imiesł. cz. przeszł. str. b. od depon. — **văgātur**: văgāri, -ātus sum, błąkać się, błądzić, przebiegać wielkie przestrzenie.

10. **Occĭdit**: oc-cĭdĕre, -cĭdī, casum (od cadĕre, cecĭdi, casum, paść), paść, polec, zginąć. — **tālum**: tālus, -ī, m., kostka, stopa. — **rĕceptō**: otrzymawszy cios zębem. — 11. **sătis**: dostatecznie, poddostatkiem. — **sŭpĕrās**: supĕrus, -a, -um, poet., górny, niebieski (przestworza); (wyciągając ręce ku niebu, do bogów). — 12. **Dēflēvit**: de-flēre, -ētum, opłakiwać. — **nē non**: = ut. — **temptāret**: temptare, (-āvi, -ātum) próbować (zmiękczyć). — 13. **est ausus**: audēre śmieć, odważać się. — **descendĕre**: -scendi, -scensum (od scandĕre stąpać) zstąpić. — 14. **lĕvēs**: lĕvis, -e, lekki (jako cień). — **sĭmŭlācrăquĕ**: simulācrum, -ī, n. (od simĭlis, -e, podobny), twór zachowujący podobieństwo, majak, zjawa. — **functă** (fungi z 6 p. odbyć co) **sĕpulcrō**: zjawy zagrobowe. — 15. **ădĭit**: ad-īre (-ĭī, -ĭtum) z 4 p. przystąpić do; -īt||. — **ĭnămoenăque**: in-amoenus, -a, -um, nieprzyjemny, wstrętny, obrzydły. — 16. **nervis**: nervus (-ī, m.) ścięgno, struna. — 17. **aĭt** (aiunt, aie-bam...): mówi. — Łącz: ō nūmĭnă mundī pŏsĭtī sub terrā. — **nūmĭnă**: numen (-ĭnis, n.) bóstwo. — 18. **rēcĭdĭmus**: re-cidĕre, -cĭdi (z re- zpowrotem i cadĕre, cecĭdi, casum, padać) zpowrotem opadać, wracać. — **mortāle**: mortālis, -e (od

mors, mortis, ż., śmierć) śmiertelny; quidquid mortālĕ crĕāmur: constructio ad sensum, quidquid creamur ut mortāle genus, mortāle jest określeniem orzeczenia. — 19. **lĭcet (lĭcŭit)**: wolno. — Łącz: et sinĭtis loqui vera posĭtis ambāgĭbus falsi ōris. — **pŏsĭtis**: = deposĭtis; odłożywszy nabok, precz. — **ambāgĭbus**: ambāges, -ŭm, ż. (od amb- dokoła i agĕre, egi, actum, wodzić), krzywe drogi, kręcenie, zagadki, wybiegi.

20. **sĭnĭtis**: sĭnĕre, sīvi, situm, pozwalać. — **hūc**: tu (o kierunku). — **ŏpāca**: ŏpācus, -a, -um, mętny, pomroczny, ciemny. — 21. **ŭtī**: dawniejsza (i poetycka, dla miary wierszowej) forma spójki ut. — **villōsa**: villōsus, -a, -um (od villus, -ī, m., kędzior), kędzierzawy, skręcony. — **cŏlŭbris**: cŏlŭbra (-ae, ż.) żmija. — 22. **terna**: = tria. — **vincīrem**: vincīre, vinxi, vinctum, wiązać. — **guttŭra**: guttur (-ŭris, n.) gardziel. — **monstrī**: monstrum (-ī, n.) potwór. — 23. **calcāta**: calcāre, -āvi (od calx, calcis, ż., pięta) nadeptać. — **vĕnēnum** (-ī, n.): trucizna. — 24. **Vīpĕra** (-ae, ż.): żmija. — **diffūdit**: dif-fundĕre, -ūsum, rozprószyć, wysączyć, wypuścić. — **crescentesque**: crescĕre, crevi, cretum, rosnąć; cr. annos: młode lata. — **abstŭlit**: au-ferre, ab-lātum, unieść, porwać. — 25. **pătī**: passus sum, doznać; eufemistycznie, zam.: umrzeć. — **temptasse**: por. 12. — 26. **Sŭpĕrā**: por. 11. — **ōrā**: por. 2; tu w znaczeniu: fines, plaga, dziedzina, kraj. — 27. **augŭror**: augurari, -atus sum (por. augur, -ŭris, m., wieszczek), wróżyć, przewidywać. — 28. **est mentīta**: mentīri kłamać; poet. str. b. od dep. — **răpīnae**: rapīna, -ae, ż. (od rapĕre, rapŭī, raptum, porywać), porwanie. — 29. Łącz: per... haec loca. — **plēna**: plēnus (-a, -um) pełny. — **timōris**: timor, -ōris, m. (por. timēre, timŭi; bać się; timĭdus, -a, -um, trwożliwy), strach, trwoga.

30. **chăos**, n., wyraz gr., w łac. tylko 1 i 4 p. l. p.: otchłań. — **ingens**, -entis: ogromny; to samo vastus (-a, -um) rozległy. — **sĭlentia**: silentium (-ĭī, n.) (od silēre, silŭi, milczeć), milczenie; l. mn. poet. i dla miary wiersz. — 31. **prŏpĕrāta**: properāre, -āvi; przech.: przyśpieszać. — **rĕtexĭte**: re-texĕre, -texŭi, -textum, rozprząść zpowrotem, cofnąć. — **fāta**: = fatum, -ī, n. (por. fari mówić, orzekać), przeznaczenie, śmierć. — 32. **Omnia**: 4 p. względu, t. zw. grecki; ze wszystkiem, we wszystkiem. — **mŏrātī**: morari (por. mora, -ae, ż., zwłoka) zwlekać, pobyć. — 33. **Sĕrĭus**: sero późno. — **cĭtĭus**: cito prędko. — **prŏpĕrāmus**: por. 31; tu nieprzech.: pośpieszać. — 34. **tendĭmus**: por. 3. — **hūc**: por. 20. — 36. **Haec**: Eurydyka. — **iustōs**: iustus, -a, -um (por. ius, iuris, n., prawo, 37), słuszny, pełny, należny. — **mātūrā**: matūrus (-a, -um) dojrzały. — **pĕrēgĕrĭt**: per-agĕre, -actum, przepędzić. — 37. **mūnĕre**: mūnus (-ĕris, n.) dar; zamiast daru żądamy używania, nie daru żądamy, ale wypożyczenia na czas jakiś (usŭs, -ūs, m., używanie, por. uti, usus sum, używać). — 38. **Quodsi**: por. Cic. Pro Archĭā, 1, 1, obj. jęz. — **vĕnĭam**: por. Cic. Pro Archĭa, 2, 3, obj. jęz. — **certum est... mĭhī**: postanowiłem. — 39. **lētō**: letum (-ī, n.) śmierć.

40. **nervos**: por. 16. — **mŏventem**: por. 7. — 41. **Exsangues**: ex-sanguis, -e (ex- wyzuty z czego i sanguis, -ĭs, m., krew), bezkrwisty. — **flēbant**: por. 12. — 42. **Captāvit**: captāre, -ātum (częstotl. do capĕre, cepi, captum, brać), chwytać. — **rĕfŭgam**: re-fŭgus, -a, -um, uciekający (przym. zam. imiesł. cz. ter., por. 6 strīdŭla). — **stŭpŭitque**: stupēre osłupieć, znieruchomieć. — **orbis** (-ĭs, m. = rota): koło. — 43. **carpsēre**: carpĕre, carptum, szarpać. — **iecur**, iecinŏris, n.: wątroba. — **volŭcres**: volŭcer (-cris, ż.) lotny; rzecz. r. ż. = avis. — **văcārunt**: vacare z 6 p. wstrzymać się od czego, zostawić co w spokoju. — 46. **mădŭisse**: madēre (por. madĭdus, -a, -um, wilgotny) zwilżyć się. — **gĕnas**: gena (-ae, ż.) źrenica, policzek. — 47. **Sustĭnet**: sus-

(z subs-) -tinere, -tinŭi (z tenere, tenŭi, tentum, dzierżyć), wytrzymać, zdołać. — **īma**: sc. loca; īmus (-a, -um) wewnętrzny, śródziemny, podziemny, dolny. — 48. **rĕcentēs**: por. Cic. Pro Archĭa 12, 31. — 49. **Inter**: w postpozycji; łącz: inter umbras rĕcentes. — **incessit**: in-cedĕre, -cessum, stąpać, kroczyć. — **passū**: passŭs (ūs, m.) krok (od pandĕre, rozstawiać nogi). — **vulnĕre**: vulnus (-ĕris, n.) rana. — **tardō**: tardus (-a, -um) ociężały, powolny; łącz z passū.

50. **lēgem**: = condiciōnem warunek. — 51. **flectat**: flectĕre, flexi, flexum, odwracać. — **rētrō**: wstecz. — **lūmĭna**: lumen (-ĭnis n.) światło, źrenica. — **donec**: aż; z tr. łącz. w zd. czas.-zamiar. — 52. **Exĭĕrit**: ex-īre (ex) alĭquā re i poet. alĭquid wyjść skąd. — **vallēs**: vallis (-ĭs, ż.) dolina, kotlina. — **irrĭta**: ir- (z in-) -rĭtus, -a, -um, daremny, nieważny; fŭtūrā sc. esse. — 53. **Carpĭtur**: por. 43; tu Carpĭtur... trames (-ĭtĭs, m., ścieżka) zużywana jest ścieżka: odbywają drogę po ścieżce. — **ac-** (z ad-) **-clīvis, -e** (clivus, -ī, m., pochyłość, spadzistość, pagórek) pochyły, stromy. — **mūta sīlentia** (por. 30): tautologja poetycka. — 54. **Ardŭus** (-a,-um): stromy, uciążliwy. — **obscūrus**: por. Cic. Pro Archĭā, 11, 26. — **cālīgĭnĕ**: calīgo (-ĭnis, ż.) mgła. — **densus** (-a, -um): zagęszczony. — **ŏpācā**: por. 20. — 55. **prŏcŭl**: daleko. — **āfŭĕrunt**: ab-esse (ab) alĭqua re być oddalonym od...; ĕ w afŭĕrunt dla miary wierszowej, także w innych czasownikach i u innych poetów. — **tellūris**: tellus (-ūris, ż.) ziemia. — **margĭne**: margo (-ĭnis, ż.) krawędź; tellūris... summae: powierzchni ziemi. — 56. **Hic**: tu. — **dēficĕret**: Eurydyka; de-ficĕre, -fēci, -fectum, odpaść, zemdleć, doznać jakiegoś uszczerbku. — **ăvĭdus**, -a, -um (od avēre pożądać): żądny. — 57. **Flexit**: por. 51. — **protĭnus**: natychmiast, niezwłocznie. — **rĕlapsa est**: re-lābi zapaść się zpowrotem. — 58. **Bracchĭăque**: bracchĭum (-ĭī, n.) ramię. — **intendens**: in-tendĕre, -tendi, -tentum, wyciągać do kogo. — **prendīque et prendĕre** (-endi, -ensum): chwytać; forma ściągn. potocz. i dla miary wierszowej; połączenie strony cz- i b. tego samego słowa jest figurą retoryczną. — **certans**: certare (-āvi, -atum, por. certāmen, -ĭnis, n., zapasy) poet. = conāri usiłować. — 59. **cēdentes**: cedĕre, cessi, cessum, ustępować. — **arrĭpĭt**: ar- (z ad-) -ripĕre, -ripŭi, -reptum (z rapĕre 28), porywać, chwytać.

60. **non... quicquam**: = nihil. — 61. **questa**: queri skarżyć się (por. querela, -ae, ż., skarga). — **ămātam**: sc. esse; chyba tylko bowiem mogła była się skarżyć, że przez miłość dla niej uczynił ten ruch zgubny. — 62. **vălē**: żegnać, użyte jako przedmiot (formy czasown. mogą być używane jako rzeczown. r. n.); valēre, valŭi, być zdrowym. — **vix**: zaledwie, z trudnością. — 63. **accipĕret**: mógł przyjąć. — **rĕvŏlūta**: re-volvĕre, -volvi, stoczyć zpowrotem. — **rursus** (z re-vorsus): zpowrotem. — **ĕōdem**: do tego samego miejsca. — 64. **ălĭter** (przysł. od alius, -a, -um, inny): inaczej. — **stupŭit**: por. 42. — **Gĕmĭnā**: gemĭnus (-a, -um) podwójny; por. 60 itĕrum morĭens. — **nĕcĕ**: nex, nĕcis, ż. (por. necāre zabijać), rzeź, śmierć. — 65. **Łącz**: quam qui... vidit, timĭdus, tria colla — medio (collo) portante cātēnas — canis. — **timĭdus**: por. 29. — **cātēnas**: catēna (-ae, ż.) łańcuch. — 66. **păvor** (-ōris, m., por. pavēre bać się, pavĭdus, -a, -um, trwożny): strach. — **Łącz**: non... ante. — 67. **nātūrā prĭor**: poprzednia natura, kształt; t. j. pierwej w kamień się obrócił, zanim strach go opuścił. — **ŏbortō**: ob-orīri powstać na czem.

72. **Orantem**: orāre, -āvi, -ātum (por. os, ōris, n., usta), mówić, błagać, modlić się. — **transīre**: (-ĭī, -ĭtum) przeprawić się (przez Styx). — 73. **Portĭtor**, -ōris, m. (od portŭs, -ūs, m., port), przewoźnik (przewożący pasażerów z brzegu na okręt). — **arcŭĕrat**: arcēre zatrzymać. — 74. **Squalĭdus** (-a, -um,

por. squalor, -ōris, m., zaniedbanie, zarost, brud): zaniedbany (na znak żałoby niemyty i nieczesany). — **mūnĕre**: por. 37. — 75. **ălĭmenta**: alĭmentum, -ī, n. (od alĕre, alŭi, alĭtum i altum, żywić), pożywienie; określ. orzeczenia fuĕre = fuerunt. — 76. **crūdēles**: crūdelis, -e, okrutny; okr. orzecz. esse. — **questus**: por. 61; łącz: questus (= postquam questus est) deos Erĕbi esse crudēles. — **altam**: o górze. — 77. **Se rĕcĭpit**: se re-cipĕre (-cēpi, -ceptum) schronić się. — **pulsum**: pellĕre, pepŭli, uderzać, biczować; imiesł. cz. przeszł. str. b. w miejsce nie istniejącego imiesł. cz. ter. str. b. = qui aquĭlōnĭbus (aquĭlo, -ōnis, m., wiatr północny) pellĭtur.

Ovidius, Metamorphosĕōn XI, 1—84

2. **saxa**: por. Przem. X 44, obj. jęz. — **sĕquentia**: quae sequebantur; proleptycznie. — **dūcit**: dūcĕre, duxi, ductum, pociągać (czarem pieśni). — 3. **Ecce**: oto. — **nŭrūs**: nurus (-ūs, ż.) synowa, (młoda) kobieta. — **lymphāta**: lymphātus (-a, -um) oszalały; łącz z pectŏra 4; 4 p. względu, t. zw. grecki: nakryte (tegĕre, texi) na piersiach, szałem ogarniętych, runami (vellus, -ĕris, n.) dzikich zwierząt (ferīnus, -a, -um, należący do dzikiego zwierzęcia, fera, -ae, ż.). — 4. **tŭmŭlī**: por. Cic. Pro Archĭa, 10, 24, obj. jęz. — **vertĭce**: vertex, -ĭcĭs, m. (od vertĕre), wierzchołek, szczyt. — **cernunt**: cernĕre spostrzegać. — 5. **percussis**: per-cutĕre, -cussi (od quatĕre, quassi, quassum, trząść), potrącać. — **sŏcĭantem**: sociāre, -avi, -ātum (por. socius, -ĭī, m., towarzysz), stowarzyszać, łączyć; gdy pieśni stowarzyszał z potrąconemi strunami: kiedy śpiewał przy wtórze lutni; por. Przem. X 16, obj. rzecz. — 6. **lĕvēs**: por. Przem. X 14, obj. jęz.; łącz z auras. — **iactātō**: iactāre, -āvi (częstotl. od iacĭo, iacĕre, ieci, iactum, rzucać), miotać, potrząsać. — **crīne**: crinĭs (-ĭs, m.) włos. — 7. **En**: oto. — **ăit**: por. Przem. X 17, obj. jęz. — **hīc**: ten. — **contemptŏr**: -ōris, m. (od con-temnĕre, -tempsi, -temptum, pogardzać), wzgardziciel. — **hastam**: hasta (-ae, ż.) włócznia. — 8. **vōcālĭă**: vōcālis, -e, dźwięczny, pięknym głosem obdarzony (od vox, vōcis, ż., głos, por. Przem. X 3). — 9. **Quae**: hasta. — **fŏlĭis**: folĭum (-ĭī, n.) liść. — **praesūta**: prae-suĕre, -ŭi, poszyć w co naprzedzie (na końcu). — **nŏtam**: nŏta (-ae, ż.) znak, draśnięcie. — **vulnĕra**: por. Przem. X 49, obj. jęz.

10. **tēlum** (-ī, n., pocisk): orzecz. im. — **in ipsō**: łącz. z aĕre: jeszcze w powietrzu, kiedy leciał. — 11. **concentū** (łącz z vocisque lyraeque; -que ...-que poet.): con-centŭs, -ūs, m. (z cantŭs, -ūs, m., śpiew, od canĕre, cecĭni, cantum, śpiewać), spółśpiew, śpiew połączony z grą na lutni. — 12. **vĕlŭtī** (z vĕl-ŭtī): jakgdyby. — **supplex** (-ĭcĭs, od sup- (z sub-) i plicare oplatać, ręce pod kolana, na znak błagania): błagalny. — **fŭrĭālĭbus**: furialis, -e, od furyj pochodzący, szaleńczy. — **ausis**: ausum, -ī, n. (od audĕre, ausus sum, śmieć, odważyć się), śmiały czyn, zuchwalstwo. — 13. **Sed ĕnim**: Ale bo, tymczasem, jednakowoż. — **tĕmĕrārĭă**: temerarĭus, -a, -um (od temĕre lekkomyślnie), lekkomyślny, nierozważny, szaleńczy. — 14. **mŏdusque**: modus (-ī, m.) miara, umiarkowanie, rozsądek. — **abĭit**: ab-īre, -ĭtum, odejść, przepaść, zanikać; -ĭt||. — **insānăque**: in-sānus, -a, -um (z in- przecz. i sanus, -a, -um, zdrowy) szalony. — 15. **fŏrent**: fuissent. — **cantū**: por. 11. — **mollīta**: mollīre, -īvi (od mollis, -e, miękki) zmiękczać. — **ingens**: por. Przem. X 30, obj. jęz. — 16. **clāmor** (-ōris, m., por. clamare, -āvi, -ātum, krzyczeć) krzyk. — **inflexō**: in-flexus, -a, -um (od in-flectĕre, -xi, zagiąć) zagięty, zakrzywiony. — **tĭbĭa** (-ae, ż.): piszczałka. — **cornū**: cornŭ (cornūs, n.) róg. — 17. **tympănăque**: tympănum (-ī,

n.) wyraz gr., kastaniet. — **plausūs**: plausŭs, -us, m. (od plaudĕre, plausi, plausum, klaskać), oklaski, klaskanie. — **ŭlŭlātūs**: ululātŭs, -ūs, m. (od ululare, -āvi, -ātum, zawodzić), zawodzenie. — 18. **obstrĕpŭēre**: ob-strepĕre, -ĭtum (por. Cic. Pro Archĭa, 6, 12, obj. jęz.), z 3 p. huczeć przeciw czemu, zagłuszać co. — **sŏnō**: sŏnŭs (-ī, m.) dźwięk. — **cĭthărae**: cithăra (-ae, ż., wyraz gr.) lutnia. — **dēnĭque**: dopiero. — **saxa**: por. 2. — 19. **exaŭdītī**: ex-audīre, -īvī, wysłuchać. — **rŭbŭērunt**: rubescĕre (por. ruber, -ra, -rum, czerwony) zaczerwienić się, zarumienić się.

20. **attŏnĭtas**: attonĭtus (-a, -um) ogłuszony (od tonāre, tonŭi, grzmieć), olśniony, oczarowany. — **etiamnŭm**: jeszcze (też o przeszłości, choć num = nunc teraz). — 21. **Innŭmĕras**: in-numĕrus, -a, -um (z in- przecz. i numĕrus, -ī, m., liczba), niezliczony = innumerabĭlis, por. Cic. Pro Archĭā, 9, 21, obj. jęz. — **vŏlŭcrēs**: por. Przem. X 43, obj. jęz. — **anguesque**: anguĭs (-ĭs, m.) wąż. — **agmenque**: agmen, -ĭnis, n. (od agĕre, egi, actum, wieść), zastęp. — 22. **Orphēī**: jest przymiotnikiem; Orphēus (-a, -um) orfeuszowy. — **tĭtŭlum**: titŭlus (-ī, m.) napis (zwykle sławiący czyje zasługi), tytuł do chluby; Orphēī tĭtŭlum răpŭere (rapĕre, -ptum, porwać) thĕatrī podarły na sztuki audytorjum, tytuł chluby Orfeusza (dowód wielkiej sztuki śpiewania, mian. że nawet zwierzęta były zdjęte podziwem). — 23. **Indĕ**: por. Przem. X 1, obj. jęz. — **crŭentātis**: cruentātus, -a, -um (od cruentāre, -āvi, zakrwawić, por. cruor, -ōris, m., krew) skrwawiony. — **vertuntŭr**: verti, versus sum, zwracać się. — **dextris**: dextra (-ae, ż.) prawica. — 24. **cŏĕunt**: co-īre, -ĭī, -ĭtum, gromadzić się — **quandō**: kiedy. — **lūce**: lux (lūcis, ż.) światło (dzienne). — **văgantem**: por. Przem. X 9, obj. jęz. — 25. **Noctĭs ăvem**: = noctŭam sowę. — **cernunt**: por. 4. — **structōque** (struĕre, -uxi, piętrzyć, budować) **utrimque** (z obu stron) **thĕātrō**: w amfiteatrze; łącz z wierszem nast. — 26. **ceu**: podobnie jak; poet. — **mātūtīnā**: matutīnus (-a, -um) poranny; tłum. przysłówkowo: rankiem. — **cervus** (-ī, m.): jeleń. — **pĕrĭtūrus**: per-īre, -ĭī, zginąć. — **hărēnā**: (h)arēna (-ae, ż.) piasek. — 27. **praeda** (-ae, ż., z *prae-heda, od prae-henděre, -endi, -ensum, schwytać): zdobycz, łup (orzecz. im.). — **-que... et**: poet. z gr. — **pĕtunt**: petĕre, -īvi, -ītum, z 4 p. godzić w kogo. — **frondĕ**: frons (-ndis, ż.) gałęzie, uliścienie. — **vĭrentes**: virēre zielenieć, kwitnąć. — 28. **cōnĭcĭunt**: con-ĭcĕre, -iēci, -iectum, rzucać razem. — **mūnĕre**: por. Przem. X 37, obj. jęz.; tu: cel. — 29. **glaebas**: glaeba (-ae, ż.) gruda ziemi. — **dīreptos arbŏre rāmos**: oderwane (di-ripĕre alĭquid ab alĭquā re, albo alĭquā re oderwać od czego) od drzewa gałęzie (ramus, -ī, m.).

30. **Pars torquent**: constructio ad sensum; torquēre, torsi, tortum, kręcić (do wartkiego rzutu). — **sĭlĭces**: silex (-ĭcis, m.) krzemień. — **Neu** = neve: i aby nie. — **dēsint**: de-esse, de-fŭi, z 3 p. brakować komu czego (1 p.). — **fŭrōri**: furor (-ōrĭs, m.) szał (por. furĕre szaleć). — 31. **fortĕ**: 6 p. rzeczownika fors (fortis, ż., los) przysłówkowo użyty; przypadkiem. — **pressō**: premĕre, pressi, przyciskać; łącz z vomĕre (vomer, -ĕris, m., lemiesz). — **sŭbĭgēbant**: sub-ĭgĕre, -ēgi, -actum (z agĕre prowadzić), podbierać, przewracać. — 32. **prŏcŭl**: por. Przem. X 55, obj. jęz. — **hinc**: stąd. — **fructum**: por. Cic. Pro Archĭa, 1, 1, obj. jęz. — **sūdōre**: sudor (-ōris, m.) pot, mozoł. — **pārantes**: parare, -āvi, -ātum, przygotowywać. — 33. **Dūra**: dūrus (-a, -um) twardy (przed okopaniem). — **lăcertōsī**: lacertōsus, -a, -um (por. lacertus, -ī, m., ramię, muskuły w ramieniu), muskularny. — **cŏlōni**: colōnus (-ī, m.): osiedleniec, wieśniak. — 34. **Agmĭne**: por. 21; Menad. — 35. **Armă**: narzędzia. — **văcŭōsque**: vacŭus (-a, -um) opuszczony. — **dispersă**: dispergĕre, -ersi (od spargĕre, sparsi, sparsum, siać) rozrzucać. — 36. **Sarcŭlăque**: sarcŭlum (-ī,

n.) hak, osęka, do plewienia; -que w arsie wzdłużone. — **rastrīque**: raster (-rī, m.) motyka; **lĭgones**: ligo (-ōnis, m.) kilof. — 37. **Quae**: sc. omnia. — **fĕrae**: Maenădes. — **Łącz**: cornūque (por. 16) mĭnāces (minax, -ācis, groźny, od minae, -ārum, ż., groźby) boves. — 38. **dīvulsēre**: di-vellĕre, vulsum, rozszarpać. — **fāta**: por. Przem. X 31, obj. jęz.; wracają do wieszcza, któremu śmierć była znaczona; rĕ-currĕre, -curri, -cursum, biegnąć zpowrotem. — 39. **Tendentemque**: por. Przem. X 3, obj. jęz.; tu przech. — **in illō tempŏre**: silniej, niż illō tempŏre: wtedy dopiero (po raz pierwszy).

40. **Irrĭta**: por. Przem. X 52, obj. jęz. — **nec quīquam** = et nequīquam (Przem. X 3). — **mŏventem**: de conātū, starającego się (je) wzruszyć. — 41. **Sacrĭlĕgae**: sacrilĕgus (-a, -um) świętokradzki (ponieważ śpiewak pozostaje pod osłoną bogów). — **pĕrĭmunt**: per-imĕre, -ēmi, -emptum, zgładzić. — **prō(h)**: o; w wykrzyknieniu i zaklęciu. — 42. **saxis... Sensĭbus**: z grecka po imiesł. cz. przeszł. str. b., zam. (a) 6 p.: usta, których głos dosłyszały skały. — 43. **Sensĭbus**: por. Cic. pro Archĭā, **8**, 17, obj. jęz. — **exhālāta**: ex-halāre, -āvi (por. halĭtus -ūs, m., oddech), wyzionąć. — **rĕcessit**: re-cedĕre, -cessum, ustąpić, odejść. — 44. **maestae**: maestus, -a, -um (por. maeror, -ōris, m., smutek), smutny. — **vŏlŭcrēs**: por. Przem. X 43, obj. jęz. — 45. **Te... te... Te... te... te...**: (ep)anaphŏra. — **rĭgĭdī**: rigĭdus, -a, -um (por. rigēre, rigŭi, zesztywnieć z zimna) sztywny, twardy. — **sĭlĭces**: por. 30. — **Łącz**: te flevērunt silvae, saepe secutae carmĭna (tua); por. 2 silvas... et saxa sequentia ducit. — 46. **Flēvērunt**: por. Przem. X 12, obj. jęz. — **pŏsĭtis** = deposĭtis, por. Przem. X 19, obj. jęz. — **frondĭbus**: por. 27. — 47. **Tonsă cŏmas** (4 p. względu, grecki): tondēre, totondi, strzyc; posĭtis frondĭbus... Tonsa comas, tautologja, która jest plagą u Ov. — **luxit**: lugēre opłakiwać. — 48. **Incrēvisse**: in-crescĕre, wzróść, wezbrać. — **obsūtăque**: ob-sŭere, -sŭi (por. 9) obszyć. — **pullō**: pullum (-ī, n.) czerń, czarna obszewka. — **carbăsă**: carbăsus (-ī, ż., pl. heterokl.) tkanina, zwykle żagiel; tu o cienkich i zwiewnych sukniach nimf wodnych. — 49. **Naĭdĕs** = Naĭădes. — **dryădes**: dryas (-ădis, ż., wyraz gr.) driada, nimfa drzewna. — **passisque**: panděre rozpuścić (na znak żałoby).

50. **Membra iăcent dīversă lŏcis**: leżą tak, że różnią się co do miejsca; figura ret. (i dla miary wiersz.) zam. diversis locis. — 51. **Excĭpis**: ex-cipĕre, -cēpi, -ceptum (od capĕre, cēpi, captum, brać), przejmować. — **lābĭtur**: labi, lapsus sum, toczyć się. — 52. **Flēbĭle** (4 p. [rodz. nij.] treści czyli biern. wewn., naśladow. z greck.) 3 razy, przez anaforę, powtórzone, zawiera pewną onomatopeę; flebĭlis, -e (por. flēre 46) płaczliwy. — **nescĭo quid**: por. Cic. Pro Archĭā, **7**, 15, obj. jęz. — **quĕrĭtur**: por. Przem. X 61, obj. jęz. — 53. **ex-anĭmis**, -e (z ex- od, precz, i anĭma, -ae, ż., życie): bez życia, martwy. — **rīpae**: ripa (-ae, ż.) brzeg (rzeki.) — 54. **invectae**: in-vĕhi (in) z 4 p. wpłynąć do... — **pŏpŭlāre**: populāris, -e (popŭlus, -ī, m., lud, naród) ojczysty, krajowy. — 55. **pŏtĭuntur**: potīri, potĭtus sum, z 6 p. owładać czem, dostać się na; **lĭtŏre**: litus (-ŏris, n.) brzeg (morski).

61. **sŭbit**: sub-īre, -ĭī, -ĭtum, z 4 p. iść pod co. — 62. **rĕcognoscit**: re-cognoscĕre, -ōvi, -ĭtum, poznawać na nowo. — **arva**: por. 33; tu: błonia, pola. — 63. **cŭpĭdis**: cupĭdus, -a, -um (od cupĕre, cupīvi, cupĭtum, pragnąć) spragniony, stęskniony. — **amplectĭtur**: amplecti, -exus sum, obejmować. — **ulnis**: ulna (-ae, ż.) łokieć, ramię, objęcia. — 64. **modo — nunc... nunc**: raz — raz — raz; raz, to, to znowu. — **coniunctis... passĭbus** (passŭs, -ūs, m., krok, od panděre rozstawiać nogi) złączonemi kroki, t. j. jedno obok drugiego. — **spătĭantur**: spatiari, spatiatus sum (por. spatium, -ĭī, n., przestrzeń) przechadzać się. — 65. **praecēdentem**: sc. Eurydĭcen; prae-cedĕre, -cessi, -cessum

stąpać przodem. — **praevĭŭs**: -a, -um (z prae- przodem, i via, -ae, ż., droga), przodem idąc; praevius anteit: tautologja. — 66. **tūtō**: bezpiecznie. — **respĭcit**: re-spicĕre (-spexi, -spectum) z 4 p. oglądać się na kogo. — 67. **impūnĕ**: im-punis, -e (por. poena, -ae, ż., kara, punīre, -īvi, -ītum, karać), bezkarny. — **scĕlŭs** (-ĕris, n.): zbrodnia. — **sĭnit**: por. Przem. X 20. — 68. **Amissōque**: a-mittĕre, -īsi, utracić; łącz dolens amissō vate sacrōrum (sacra, -ōrum, n., obrzędy). — 69. **Prōtĭnŭs**: por. Przem. X 57, obj. jęz.

70. **vĭdērĕ** = viderunt; które ścierpiały (oczyma) zbrodnię = obojętnie przyglądały się zbrodni, były jej świadkami. — **tortā**: torquēre, torsi, skręcić. — **radĭce**: radix (-īcis, ż.) korzeń. — **lĭgāvit**: ligāre, -ātum, wiązać; związał skręconym korzeniem (6 p. wyniku): znieruchomił je w drzewa o skręconych korzeniach. — 73. Podmiot: volŭcris (Przem. X 43). — **lăquĕis**: laquĕus (-ī, m.) pętlica, więzy. — **callĭdus** (-a, -um): (por. callere być biegłym w czem), przemyślny, obrotny, przebiegły, chytry. — **auceps** (z *avi-ceps) -cŭpis, m.: ptasznik. — 74. **crūs**: crus (-ūris, n.) kolano. — **ŭbĭ**: skoro. — **commīsit**: com-mittĕre, -issum, z 3 p., uwikłać. — **sensitque tĕnēri**: i poczuł, że jest w uwięzi. — 75. **Plangĭtur**: plangĕre (-anxi, -anctum) bić się w piersi (ptak: skrzydłami). — **trĕpĭdans**: trepidare (-āvi, -ātum) ruszać się, niespokojnie zachowywać się. — **adstringit**: ad-stringĕre (-strinxi, -strictum) zaciskać, zacieśniać. — **mōtū**: z naciskiem: przez to, że się (niespokojnie) rusza; motŭs, -ūs, m. (od movere, movi, mōtum, ruszać), ruch. — 76. **quaeque**: hārum, t. j. Menad. — Łącz: solo (solum, -ī, n., ziemia) cohaesĕrat (co-haerēre, -haesum, przylgnąć do, przyróść do). — **dēfixa**: de-figĕre, -fixi, utkwić; łącz także z solo, apò koinû. — 77. **Ex-sternāta**: ex-sternāre, -āvi (sternum, -ī, n., pierś, rozum), odwieść od przytomności (ze strachu).— **frustrā**: nadaremnie. — **temptābat**: por. Przem. X 12, obj. jęz. — 78. **Lenta**: lentus (-a, -um) leniwy, nieruchomy. — **rādix**: por. 70. — **exsultantemque**: ex-sultāre, -āvi, -ātum (częstl. i wzmocn. od salīre, salŭi, saltum, skakać), wyskakiwać, chcieć gwałtownie oderwać się od miejsca. — **cŏercet**: co-ercēre, -ŭi, -ercĭtum (od arcere powstrzymywać), z całej siły zatrzymywać. — 79. Łącz: Dumque quaerit, ubi... — **ungues**: unguis (-ĭs, m.) paznokieć. — 80. **Adspĭcit**: ad-spicĕre, -spexi, -spectum, dostrzegać. — **tĕrĕtēs**: teres, -ĕtis, gładki. — **lignum** (-ī, n.): drewno. — **succēdĕre** (suc- z sub- i cedĕre, cessi, cessum, postępować): podchodzić. — **sūras**: sura (-ae, ż.) goleń. — 81. **cōnāta**: conāri usiłować. — **fĕmur** (femĭnis, n.): udo. — **maerenti**: maerēre (por. 44) boleć, smucić się; smucącą się prawicą (dextrā, por. 23) = prawicą wykonywającą ruch na wyrażenie smutku.

82. **Rōbŏra**: robur (-ŏris, n.) drewno. — **percussit**: por. 5. — **Pectus** (-ŏris, n.): pierś (podmiot; robŏra orzecz. im.). — 83. **ŭmĕrī**: umĕrus (-ī, m.) bark, ramię (podmiot). — **bracchĭă**: por. Przem. X 58, obj. jęz. — **quernos** (łącz z ramos, por. 29): quernus, -a, -um (od quercus, -ūs, ż., dąb), dębowy, z twardego drzewa (robŏra). — 84. **pŭtes... fallāre** (= fallāris, od fallĕre, fefelli, falsum, zwodzić; falli mylić się) con. potent.: mógłbyś sądzić, a tak sądząc (putandō = putans), nie myliłbyś się.

Ovidius, Metamorphosĕōn XI, 410—748

410. Łącz: Interĕā Cēyx, turbātus anxia (proleptycznie) pectŏra (por. Przem. XI 80, obj. jęz.; 4 p. względu, grecki) prodigĭis fratris fratrémque (= fratrisque prodigĭa; skrócenie, częste w wielu językach) secutis (sc. aliis novis prodigĭis). — 411. **Anxĭa**: anxius, -a, -um (por. angĕre, -nxi, dławić;

angor, -ōris, m., trwoga), trwożny. — **prōdĭgĭĭs**: prodigium (-ĭĭ, n.) znak, nadzwyczajne wydarzenie, cud. — **turbātus**: turbare, -āvi (por. turba, Przem. X 9), zakłócić, zaniepokoić. — 412. **consŭlat** (łącz: ire parat, ut consŭlat): con-sulĕre (-ŭĭ, -ultum) z 4 p. radzić się kogo. — Łącz: sacras sortes (sors, sortis, ż., los, wyrocznia; także w l. mn.), homĭnum oblectamĭna (ob-lectāmen, -ĭnis, n., od ob-lectāre, -āvi, -ātum, napawać rozkoszą; rozkosz; słodycz, ukojenie zakłócających spokój niepewności); częste w poezji umieszczenie dopowiedzenia między przydawką a rzeczownikiem. — 413. **pārat**: por. Przem. XI 32, obj. jęz. — **prŏfānus** (-a, -um): bezbożny, świętokradzki. — 414. **invĭa**: invius, -a, -um (in- przecz. i via, -ae, ż., droga), niedostępny. — 415. Łącz: te, fidissĭma Alcyŏne, facit ante certam consilĭĭ suī; certam: certam facit alicuius rei powiadamia o czem; w proz. = certiōrem facit de alĭqua re. — **fĭdissĭma**: fidus (-a, -um) wierny. — 416. **prōtĭnus**: por. Przem. X 57, obj. jęz. — **intĭma**: intĭmus, -a, -um (st. najw. do intus wewnątrz; st. w. interior, -ĭus), wewnętrzny, najwewnętrzniejszy; intĭma ossa szpik kości (os, ossis, n.). — **frīgus** (-ŏris, n.): mróz, dreszcz zimny. — 417. **rĕcēpērunt**: re-cipĕre, -cēpi, -ptum (od capĕre, cēpi, captum, brać), przejąć; zimny dreszcz przejął ją do szpiku kości. — **buxōque**: buxum (-ī, n.) bukszpan, którego drzewo odznacza się białością. — Łącz: ora obit (ob-īre, -ĭĭ, -ĭtum, z 4 p. powlekać). — 418. **Pallor**, -ōris, m. (por. pallĭdus, -a, -um, blady): bladość. — **gĕnae**: Przem. X 46, obj. jęz. — **mādŭēre**: por. tamże. — **prŏfūsis**: pro-funděre, -fūdi, wylać. — 419. **cōnāta**: Przem. XI 79, obj. jęz. — **flētĭbus**: flētus, -ūs, m. (od flere, por. Przem. X 12, obj. jęz.), płacz, łzy. — **rĭgāvit**: rigāre, -ātum (por. irrygacja = nawodnienie), zmoczyć, zwilżyć, zrosić.

420. **Singultūque**: singultus (-ūs, m.) łkanie. — **pĭas**: pius (-a, -um) pełen oddania, świadczący o przywiązaniu. — **interrumpente**: inter-rumpĕre rūpi, ruptum) przerywać. — **quĕrēlas**: por. Przem. X 61, obj. jęz. — 422. **Vertit**: = avertit (a me), ab-aliēnat (a me), odwraca, odstręcza; co zawiniłam, że myśli twoje odwracają się ode mnie. — **ŭbi est**: ku czemu zwraca się twoja troska, która pierwej zwykła być troską o mnie. — 423. **pŏtes**: potrafisz. — **sēcūrŭs** (-a, -um): bez troski. — **ăbesse** (ā-fŭĭ): być nieobecnym, odejść. — 424. **vĭă** (-ae, ż.): droga, podróż. — **iam sum tĭbĭ cārĭŏr absens?**: tak mi swoją miłość okazujesz, że wolisz, abym była daleko od ciebie?

439. **Quod... sī** = quodsi, por. Cic. Pro Archĭā, 1, 1, obj. jęz. — **flectī**: Przem. X 51, obj. jęz. — **prĕcĭbus**: prex (-ĕcis, ż.) prośba; w prozie używane tylko w l. mn. — **sententĭa**: postanowienie.

440. **es certus ĕundī**: certus sum alicūius rei być przekonanym o potrzebie czego, postanawiać co. — 441. **tolle**: tollĕre, su-stŭli, sub-lātum, zabrać. — **sĭmul**: por. Cic. Pro Archĭā, 11, 28, obj. jęz. — **Certē**: w każdym razie, w najgorszym wypadku. — **iactābĭmur**: iactare, -āvi, -ātum, miotać (mowa o burzy). — **ūnā**: razem. — 442. **Nec nĭsĭ...**: i tylko tego będę się obawiała, czego istotnie będę miała doznać (a nie będę wyobrażała sobie twoich niebezpieczeństw). — **pārĭterque**: parĭter (por. par, paris, równy) narówni. — 443. **aequŏra**: aequor (-ŏris, n.) przestwór morski (od aequus, -a, -um, równy). — 445. **Sīdĕrĕus** (-a, -um, od sidus, -ĕris, n., gwiazda): gwieździsty (jako syn Lucyfera, Gwiazdy Zarannej). — **ignis** (-is, m.): ogień, uczucie, namiętność, miłość. — 446. **prōpŏsĭtōs**: pro-ponĕre, -posŭi, zamierzać. — **pĕlăgī**: pelagus (-ī, n.) morze. — **dī-mittĕre** (-mīsi, -missum): zaniechać. — **cursūs**: cursus, -ūs, m. (od currĕre, cucurri, cursum, biec), bieg (po morzu), jazda, podróż morska. — 447. **in partem ădhĭbērĕ pĕrĭclī**: przybrać do udziału w niebezpieczeństwie. — 448. **tĭmĭdum**: por. Przem. X 29, obj. jęz. — **sō-**

lantia: solari, -ātus sum (por. solacium, -ĭī, n., pociecha), pocieszać. — **pectus**: por. Przem. XI 82, obj. jęz. — 449. **idcircō**: dlatego, przeto. — **prŏbat**: probare (-āvi, -ātum) uznawać, pochwalać.

450. **lēnīmen** (-ĭnis, n., por. lenis, -e, łagodny, lenīre, -īvī, -ītum, łagodzić, uśmierzać): pociecha. — **flexit**: por. Przem. X 51, obj. jęz. — 451. **mŏra** (-ae, ż.): zwłoka. — 452. **mŏdŏ**: tylko. — **fāta**: Przem. X 31, obj. jęz. — **rĕmittant**: re-mittĕre (-mīsi, -missum) odesłać zpowrotem, pozwolić wrócić. — 453. **Ante... quam** z tr. łącz.: zanim. — **rĕversūrum**: re-vertor, reverti, wracać. — **quam lūna...**: zanim księżyc dwa razy zajdzie w pełnię; w ciągu dwu miesięcy; syn Lucyfera używa języka astronomicznego; takie wyrażenia opisowe przeszły do poezji klasycystycznej; por. Słowacki, Ojciec Zadżumionych: Trzy razy księżyc odmienił się złoty. — 454. **prōmissis**: promissum, -ī, n. (od pro-mittĕre, -īsi; rzeczown. z imiesł. cz. przeszł. str. b.), obietnica. — Łącz: spes... recursus (re-cursus, -ūs, m., por. 446, jazda powrotna, powrót). — **est admōta**: ad-mŏvere, -mōvi, przysunąć, przybliżyć; mowa o ograniczonym czasie trwania podróży. — 455. **Prōtīnus**: por. Przem. X 57, obj. jęz. — **ēductam**: ē-ducĕre, -duxi, wyprowadzić, wyciągnąć. — **nāvālĭbus**: navalĭa, -ĭum, n. (od navis, -ĭs, ż., okręt), doki okrętowe; wąskie cele z drzewa lub kamienia, do których wyciągano z wody okręty w czasie postoju; reszty takich urządzeń zachowały się w porcie ateńskim, Pireuszu. — **aequŏre**: por. Przem. XI 443, obj. jęz. — **tingi**: ting(u)ĕre (-nxi, -nctum) zanurzyć; aequŏre jest abl. instrum. — 456. **Aptārique**: aptāre, -āvi, -ātum (por. aptus, -a, -um, stosowny), zaopatrzyć. — **pīnum**: pīnus (-us, ż.) sosna, poet. okręt (z drzewa sosnowego). — **armāmentis**: armamenta (-ōrum, n.) sprzęt okrętowy, liny i reje. — 457. **rursus** (z re-vorsus): zpowrotem. — **vĕl-ŭtī**: jakgdyby. — **praesāga**: prae-sāgus (-a, -um, por. prae-sagīre przepowiadać) przeczuwający co (2 p.). — **fūtūrī**: futūrum (-ī, n.) przyszłość. — 458. **Horrŭit**: horrere (por. horror, -ōris, m., drżenie, trwoga) wzdrygać się. — **ēmīsit**: ē-mittĕre, -issum, wydać, wylać. — **ŏbortas**: ob-orīri nasuwać się; łzy, które cisnęły się do oczu. — 459. **Amplexusque**: amplexus (-ūs, m.) por. Przem. X 63, obj. jęz.; a. d. = amplexa est (virum). — **tristīque**: tristis, -e, smutny. — **tandem**: wreszcie (długo nie mogła mówić).

460. **Vălĕ**: por. Przem. X 62, obj. jęz. — **collapsăque... est**: col- (z con-) lābi runąć (corpŏre tōtō jak długa). — 461. **Ast** = at, a tymczasem. — **quaerente mŏras**: na pytania Keyksa o powód zwłoki (451). — **rĕdūcunt**: re-dūcĕre, -duxi, -ductum, cofać (rękojeści wioseł zbliżają ku piersi, aby następnie pchnąć je przed siebie; końce wioseł wykonywają ruchy odwrotne). — 462. **Ordĭnĭbus gĕmĭnis**: w dwóch rzędach (po obu bokach okrętu). — **rēmos**: remus (-ī, m.) wiosło. — 463. **Aequālīque**: aequālis, -e, równy (por. aequus, -a, -um). — **ictū**: ictus, -ūs, m. (od icĕre ugodzić), cios, uderzenie. — **scindunt**: scindĕre, scidi, scissum, krajać, pruć. — **frēta**: fretum (-ī, n.) cieśnina, woda (płytka, przy brzegu). — **sustŭlit**: tollĕre, sub-lātum, podnieść. — 464. **Umentes**: umēre (por. (h)umĭdus, -a, -um, wilgotny) być wilgotnym. — **puppe**: puppis (-ĭs, ż.) tył okrętu (-ĕ dla miary wierszowej). — **rĕcurvā**: re-curvus, -a, -um, wstecz wygięty. — 465. **Concussāque**: con-cutĕre, -cussi (z quatĕre, quassi, quassum, trząść), potrząsać; c. m. potrząsaniem ręki. — **sĭbĭ**: jej, odnosi się do podmiotu zd. gł. — 466. **nōtas** = signa. — **rĕcessit**: re-cedĕre, -essum, cofać się, oddalać się. — 467. **nĕquĕunt**: ne-quīre nie móc. — 468. **Dum lĭcet**: póki jest możność. — **insĕquĭtur**: in-sĕqui, -secūtus sum, ścigać; łącz z lūmĭne (por. Przem. X 51, obj. jęz.). — **pīnum**: por.

456. — 469. **Haec**: pinus. — Łącz: ut (skoro) submōta (sub-movēre, -ōvi, usunąć z oczu) spatiō (przez oddalenie) haud potĕrat videri (= conspĭci).

470. **flŭĭtantia**: flŭitare (-āvi, -ātum) pływać, lekko ponosić się na wietrze łagodnym (przybrzeżnym); częstotl. i wzmocn. od fluĕre, fluxi, fluctum, płynąć. — **mālō**: mālus (-ī, m.) maszt; summō m., na szczycie masztu. — 474. **Portĭbus**: portus (-ūs, m.) port; l. mn., poet. — **aura** (-ae, ż.): powiew. — **rŭdentes**: rudens (-tis, m.) reja.

516. **Ecce**: por. Przem. XI 3, obj. jęz. — **largī**: largus (-a, -um) obfity. — **rĕsŏlūtis**: re-solvĕre, -solvi, rozwiązać; r. n. z upustów niebieskich; nubes (-ĭs, ż.): chmura. — **imbres**: imber (-bris, m.) deszcz (gwałtowny), ulewa. — 517. **frĕtum**: por. 463. — **crēdas**: con. potent., por. Przem. XI 82, obj. jęz. — 518. **plăgas**: plaga (-ae, ż.) wyraz gr., okolica, rejon, przestworze. — **tŭmĕfactum**: tume-fiĕri (por. tumescĕre, tumŭi, wydymać się; tumĭdus, -a, -um, nadęty) wzdąć się. — 519. **mădent**: por. Przem. X 46, obj. jęz. — **nimbis**: nimbus (-ī, m.) obłok, chmura, deszcz ulewny.

520. **ignĭbus**: siderĭbus, por. 452. — 521. **Caecăque**: caecus (-a, -um) ślepy, ciemny. — **prĕmĭtur**: premĕre, pressi, pressum, uciskać, wzmagać, powiększać. — **hĭĕmisque**: hiem(p)s, hiĕmis, ż., burza; -que -que poet. — 522. **Discŭtĭunt**: dis-cutĕre, -cussi, -cussum (por. Concussaque 465), rozprószyć. — Łącz: micantia (micāre, micŭi, błyskać, migotać, lśnić) fulmĭna (fulmen, -ĭnis, n., od fulgēre, fulsi, błyskać; błyskawica, piorun) praebent lumen. — 523. **fulmĭnĕis**: fulminĕus (-a, -um) pochodzący od błyskawicy, pioruna. — **ardescunt**: ardescĕre płonąć, żarzyć się, skrzyć się.

551. **Frangĭtur**: frangĕre, fregi, fractum, łamać, trzaskać. — **incursū**: in-cursus, -ūs, m. (z in-, na, i cursus, por. 446), najazd, natarcie, uderzenie. — **nimbōsī**: nimbōsus, -a, -um (por. 519), ulewny. — **turbĭnis**: turbo (-ĭnis m.) trąba wodna. — **arbor**: = malus 470. — 552. **rĕgĭmen** (-ĭnis, n., od regĕre, rexi, rectum, kierować): ster = gubernacŭla. — **spŏlĭĭsque**: spolium (-ĭĭ n.) łup; -que -que (sinŭātaque, por. 553). — **ănĭmōsa**: animōsus, -a, -um, (por. anĭmus, -ī, m., duma) dumny. — **superstes** (z super- i stare) -ĭtĭs: pozostały, stojący nad, wzbity. — 553. **victrix** -īcis: rodz. ż. do victor. — **sĭnŭātăque**: sinuāre, -āvi (por. sinus, -ūs, m., wydrążenie, wygięcie), wydrążyć, uczynić wklęsłem. — **despĭcĭt**: de-spicĕre, -spexi, -spectum, spoglądać zgóry (z pogardą). — 557. **Mergit** = mergĕre, mersi, mersum, zanurzyć. — **īma**: por. Przem. X 47, obj. jęz. — **rătem**: rates (-ĭs, ż.) tratwa; poet. okręt. — 558. **Gurgĭte**: gurges (-ĭtis, m.) odmęt. — **pressa**: por. 514; tu: zatopić, por. Cic. Pro Archĭa 9, 21, obj. jęz. — **āĕra**: na powietrze (do oddychania), t. j. na powierzchnię. — **fātō** (552) **Functă sŭo est**: por. Przem. X 14 i 38, obj. jęz. — 559. **partēs et membra**: synonymōrum par. — **cărīnae**: carīna (-ae, ż.) główna belka poprzeczna w spodzie okrętu.

560. **Truncă**: truncus (-a, -um) okaleczony, potrzaskany. — **sceptra**: sceptrum (-ī, n.) berło; l. mn. poet.; sc. tenere. — 561. **Fragmĭna**: fragmen, -ĭnis, n. (por. 551), ułomek, szczątek. — **nāvĭgĭī**: navigĭum, -ĭī, n. (od navis, -ĭs, ż., okręt, navigare, -āvi, -ātum, żeglować), okręt. — **sŏcĕrumque**: socer (-ĕri, m.) świekr, teść, t. j. ojciec Alcyony, Eol, król wiatrów. — 562. **Invŏcat**: in-vocāre, -āvi, -ātum (od vox, vōcis, ż., głos), wzywać. — **heu**: ach. — **frustrā**: nadaremnie. — **plūrĭma... in ore** sc. est: najczęściej na ustach jest. — 563. **rĕfertque**: re-ferre, re-tŭli, re-lātum, powtarzać (imię Alcyony). — 564—565. Łącz: optat, ut fluctus agant sua corpŏra (= suum corpus, t. j. Keyksa) ante ocŭlos illĭus (t. j. Alcyony); por. 725. — **optat**: optare (-āvi, -ātum) życzyć sobie. — **fluctūs**: fluctus (-us, m.) fala; por. 470

flŭĭtantia. — **exănĭmis**, -e (z ex- od, i anĭma, -ae, ż., życie): bez życia, martwy. — **tŭmŭlētur**: tumulare, -avi, -atum (por. Przem. XI 4, obj. jęz.), grzebać. — 566. **nătat**: natāre (-avi, -ātum, wzmocn. i częstotl. od nare 562) pływać. — **sĭnit**: por. Przem. X 20, obj. jęz. — **hĭscĕre**: (por. hiātus, -ūs, m., rozziew) usta otwierać. — **fluctŭs**: por. 564. — 567. **Nōmĭnat**: wymienia (po imieniu nazywa). — **immurmŭrat**: im- (z in-) murmurare (-āvi, -ātum) z 3 p., szeptać w co, do czego (kiedy już tonie).

573. **intĕrĕā**: por. 410. — **ignāra**: i- (z in- przecz.) gnārus, -ā, -um (por. co-gnoscĕre znać), nieświadomy czego (2 p.). — 574. **Dīnŭmĕrat**: dī- (z dis-) -numerāre rozliczać, liczyć dokładnie jedno po drugiem; por. 451—453. — Łącz: Festīnat (festīnare, -āvi, -ātum, z 4. p., pośpiesznie przygotowywać) vestes, quas ille indŭat (in-duĕre, -ŭī, -ūtum, wdziewać): któreby wdział, które ma wdziać (po powrocie); zd. wzgl.-zam. — 575. **vĕnĕrit**: kiedy powróci; tr. łącz., bo zd. czas. jest zawisłe od zd. wzgl.-zam. z tr. łącz. — 576. **rĕdĭtusque**: red-ĭtus, -ūs, m. (od red-īre, -ĭī, -ĭtum, wracać), powrót; l. mn., pon. Alcyone oczekuje wiele razy powrotu męża. — **prōmittit**: por. 454. — **ĭnānes**: in-ānis, -e, czczy, próżny, nierzeczywisty. — 577. **sŭpĕris**: por. Przem. X 11, obj. jęz.; tu rzecz. supĕri (-orum, m.) niebianie. — **tūra**: tus, turis, n., kadzidło. — 579. **nullus erat**: = non erat, już nie istniał, nie był przy życiu.

580—581. Łącz: optābat, ut foret... por. 564—565. — **fŏret**: = esset. — **sospes**, -ĭtis: cały; ut f. s. by ocalał. — **rĕdīret**: por. 576, obj. jęz. — **nullamque**: sc. femĭnam. — **sĭbī**: nad nią samą. — **praeferret**: prae-ferre (-tŭli, -lātum) przenosić nad kogo (3 p.), woleć od. — **at**: por. 461, obj. jęz. — 582. **Hoc... sōlum**: t. j. że Keyks ją jedyną kochał do zgonu. — **vōtis**: votum) -ī, n. (imiesł. cz. przeszł. str. b. od vovēre, vōvi, ślubować), ślub, modły, życzenie. — **con-tingĕre** (-tĭgit, od tangĕre, tetĭgi, tactum, dotykać) nieprzech.: przypadać w udziale. — 583. **At**: por. 461. — **ultrā**: dalej, dłużej. — **functō morte**: por. 558—559 i X 14, obj. jęz. — 584. **Sustĭnet**: por. Przem. X 47, obj. jęz.; nie może ścierpieć (takiej przykrości doznaje). — **fūnestas**: funestus, -a, -um (od funus, -ĕris, n., pogrzeb), żałobny, okryty żałobą; żałoba uchodziła za zmazę. — **arcĕat**: arcēre (ab) alĭquā re, arcŭi, powstrzymywać od... — 585. **fĭdissĭma**: fidus, -a, -um (por. fides, -ĕi, ż., wiara) wierny. — 586. **Vĭse**: visĕre, visi, visum, z 4 p., odwiedzać. — **sŏpōrĭfĕram**: soporĭ-fer, -ĕra, -ĕrum (z sopor, -ōris, m., głęboki sen, i ferre nieść), przynoszący sen, usypiający. — **vēlōcĭtĕr**: przysł. od velox, -ōcis, chyży; chyżo. — **aulam**: = aula (-ae, ż.) dwór. — 587. **Extinctīque**: ex-tinguĕre, -inxi, zgładzić. — **ĭmāgĭne**: pod postacią; abl. qual. do somnia. — 588. **narrantia** = narratūra. — **cāsūs**: casus, -ūs, m. (od cadĕre, cecĭdi, casum, paść, wypaść), wypadek, wydarzenie. — 589. **Indŭĭtur**: por. 574; w co: 4 p. — **vēlāmĭna**: velamen, -ĭnis, n. (od velare, -āvi, -atum, okryć, zasłonić; velŭm, -ī, n., zasłona), szal, tkanina, chusta, odzienie.

590. **arcŭātō**: arcŭātus, -a, -um (od arcŭs, -ūs, m., łuk), w postaci łuku (tęczy). — **curvāmĭne**: curvāmen, -ĭnis, n. (od curvus, -a, -um, krzywy), zagięcie, krzywizna. — **signans**: signāre, -āvi, -ātum (od signum, 465), zarysować, zaznaczyć. — 591. **Tecta**: tectum, -ī, n. (imiesł. cz. przeszł. str. b., od tegĕre, texi, nakrywać), dach, dom. — Łącz.: petit tecta iussi (= ad quem ire iussa est) regis, latentia (latere, -ŭī, być w ukryciu, być niewidocznym) sub nube (516).

633. **pŏpŭlō** = turba. — 634. **Excĭtat**: ex-citāre (-āvi, -ātum) poruszać z miejsca, wzywać do drogi. — **artĭfĭcem**: artĭ-fex, -ĭcis, m. (z ars, artis,

ż., sztuka i facĕre), artysta. — **sĭmŭlātōremque**: simulātor, -ōris, m. (od simulare, -āvi, -ātum, udawać, por. simĭlis, -e, podobny), naśladowca. — **fĭgūrae**: kształtów. — 635. **Non... quisquam**: = nemo. — **sollertiŭs**: sollers, -ertis, zręczny. — 636. **Exprĭmit**: por. Cic. Pro Archĭā, 6, 14, obj. jęz. — **incessūs**: in-cessus, -ūs, m. (od in-cedĕre, in-cessi, kroczyć), krok, sposób stąpania. — **vultumque**: vultŭs, -us, m., oblicze.

650. Łącz: Ille vŏlat ālis (ala, -ae, ż., skrzydło) nullum strepĭtum (por. Cic. Pro Archĭā, 6, 12, obj. jęz.) facientĭbus. — 651. **intrāque mŏrae brĕvĕ tempus**: w krótkim przeciągu czasu. — 652. **pŏsĭtisque**: = depositisque, por. Przem. X 19, obj. jęz. — **pennis**: penna, -ae, ż. (z *pet-na od petĕre lecieć), pióro. — 653. **In făcĭem Cēycis ăbit**: przechodzi w postać, zamienia się w postać. — **sumptāque fĭgūrā**: i kiedy przybrał jego kształty... — 654. **Lūrĭdus** (-a, -um): bladożółty. — **exănĭmī**: por. 565. — 655. **tŏrum**: tŏrus (-ī, m.) łoże. — **ūda**: ūdus, -a, -um (z uvĭdus, -a, -um), mokry. — 656. **barba** (-ae, ż.): broda. — **mădĭdisque**: por. Przem. X 46, obj. jęz. — **grăvis**: ciężka, gęsta (morska). — **flŭĕre**: por. 470 fluitantia, obj. jęz. — **unda**: = aqua. — **căpillis**: capillus, -ī, m. (por. caput, -ĭtis, n., głowa), włos. — 657. **lectō**: lectus (-ī, m.) łoże (od legĕre, lēgi, kłaść). — **incumbens**: in-cumbĕre z 3 p., (-cubŭi, -cubĭtum) kłaść się na... — **flētū**: por. 419, obj. jęz. — **prŏfūsō**: por. 418, obj. jęz. — 658. **ait**: por. Przem. X 17, obj. jęz. — **agnoscis**: a- (z ad-) -gnoscĕre, -gnōvi, poznawać. — 659. **nĕcĕ**: nex, nĕcis, ż. (por. necāre, -āvi, -ātum, zabijać), rzeź, śmierć (gwałtowna). — **Respĭce**: re-spicĕre, -exi, -ectum, ponownie przypatrzyć się.

661. **Nīl ŏpĭs... tŭlērunt**: opem ferre (latum) przynieść pomoc. — **vōta**: por. 582, obj. jęz. — 662. **Occĭdĭmus**: perf.; oc-cidĕre, -cāsum, zachodzić, ginąć (od cadĕre, cecĭdi, casum, padać). — **falsō**: kłamliwie. — **prōmittĕre**: por. 454, obj. jęz.; sc. redĭtum. — 663. **Nūbĭlŭs**, -a, -um (od nūbes, 516, obj. jęz.): chmurny; łącz z Auster 664. — **Dēprendit**: de-pre(he)ndĕre (-endi, -ensum) dopaść. — **aequŏre**: por. 443, obj. jęz. — 664. **ingentī**: ingens, -entis, ogromny; łącz: i. flamĭne (flamen, -ĭnis, n., podmuch, od flāre, flavi, flatum, wiać) iactātam (iactāre, -āvi, miotać, od iacĕre, iēci, iactum, rzucać) solvit (solvĕre, solvi, solūtum, rozwiązać, rozerwać na części); solvit: perf. — 665. **frustrā**: 562, obj. jęz. — 666. **Implērunt**: im-plēre (-ēvi, -ētum) napełnić. — **fluctŭs**: por. 564, obj. jęz. — **Non**: łącz z ambigŭus 667. — **auctor**: -ōris, m.: źródło jakiejś wiadomości. — 667. **Ambĭgŭus**, -a, -um: niepewny, wątpliwy. — **non**: łącz z văgis. — **văgis**: vagus, -a, -um (por. vagāri, Przem. X 9, obj. jęz.), błędny. — **rūmōrĭbus**: rumor (-ōris, m.) pogłoska. — 668. **fāta**: por. Przem. X 38, obj. jęz. — **naufrăgus**, -a, -um (z navis, -ĭs, ż., okręt, i frangĕre, frēgi, fractum, złamać, rozbić): rozbitek. — **ēdo**: ēdĕre, ē-dĭdi, ē-dĭtum, podawać. — 669. **Surge**: surgĕre, sur-rexi, sur-rectum (z sub-regĕre, nieprzech.: z dołu ku górze kierować się), wstawać, podnosić się. — **ăgĕ**: nuże; skostniały tr. rozk. do agĕre nieprzech. iść. — **dā lăcrĭmas**: jako winną ofiarę zmarłemu. — **lŭgūbrĭăque**: lugūbris, -e (od lugere, luxi, luctum, opłakiwać zmarłego, i luctŭs, -ūs, m., żałoba), żałobny; lugūbria sc. vestimenta. — **indŭe**: por. 574, obj. jęz. — 670. **indēplōrātum**: in-de-plōrātus, -a, -um (plorare, -āvi, -ātum, płakać, opłakiwać), nieopłakany. — **inānĭa**: in-anis, -e, czczy, próżny, martwy. — 672. **Crēdĕret**: do słów dołączył taki głos (por. 636 sŏnumque lŏquendi), iżby owa (t. j. Alcyone) uwierzyła, że to jest głos małżonka. — **flētus**: por. 419, obj. rzecz. — **fundĕre** (fūdi, fūsum): lać, wylewać. — 673. **gestumque mănūs** (2 p.): gestŭs, -ūs, m. (od gerĕre, gessi, gestum, nieść), ruch (właściwy komu: gest). — 674. **Ingĕmit**:

in-gemĕre, -ŭi, -ĭtum (por. gemĭtŭs, -ūs, m., jęk), zajęczeć. — **lăcrĭmas mŏvet atque lăcertos** (lacertus, -ī, m., ramię): płacz wszczyna i porusza ramionami; movet jest orzeczeniem wspólnem (apò koinû) dwu różnych przedmiotów. — 675. **pĕtens**: petĕre (-īvī, -ĭtum) szukać. — **amplectĭtur**: por. Przem. XI 63, obj. jęz. — **auras**: aura (-ae, ż.) powietrze, próżnia. — 676. **Exclāmatque**: ex-clāmāre (-āvi, -ātum) wykrzykiwać. — **Quō**: dokąd. — **tē răpĭs**: rapĕre (-ŭi, raptum) porywać; q. t. r.: dokąd się wyrywasz (z moich objęć). — **ūnā**: razem. — 677. **spĕcĭēque**: species, -ēi, ż. (por. con-spicĕre, -spexi, -spectum, zoczyć), widok, zjawa (pozorna). — **turbāta**: turbāre, -āvi, -ātum (por. turba, -ae, ż., zamieszanie, turbo 551), zakłócić, zaniepokoić. — **sōpōrem**: sopor, -ōris, m. (por. 586, obj. jęz.), sen (głęboki). — 678. **Excŭtit**: ex-cutĕre, -cussi, -cussum (por. 465, 518), wytrząsać; otrząsać się z czego (4 p.). — **prĭmō**: zrazu (por. 680 Postquam: dopiero kiedy). — Łącz: circum-spĭcit, si sit illic; circum-spicĕre (-spexi, -spectum) rozglądać się dokoła. — **illic**: tam (gdzie zjawa stała). — 679. **mŏdŏ**: przed chwilą. — **mōtī**: movēre, mōvi, poruszać, pobudzać. — **mĭnistri**: minister, -stri, m. (por. ministrare, -āvi, -ātum, podawać), służący.

680. **Intŭlĕrant**: in-ferre, -lātum, wnieść; plusq.: wnieśli jeszcze wtedy, kiedy we śnie wołała. — **non... usquam**: = nusquam nigdzie. — 681. **Percŭtit**: per-cutĕre (por. 465. 518. 678) bić w co (4 p.). — **lăniatque**: laniare (-āvi, -ātum) szarpać, rozrywać. — **pectŏre**: por. Przem. XI 80, obj. jęz. — 682. **fĕrit**: ferīre razić, godzić, uderzać. — **crīnes**: crinis (-īs, m.) włos. — **solvĕre**: por. 664, obj. jęz. — **cūrat**: nie ma dbałości o włosy, aby je rozpuścić (na znak żałoby), ale... — 683. **Scindit**: por. 463, obj. jęz.; rozrywa. — **altrīcī**: altrix, -īcis, ż. (od alĕre, alŭi, alĭtum, altum, żywić; altor, -ōris, m., żywiciel), żywicielka, mamka, niańka; w tragedji greckiej heroiny występują w towarzystwie starych piastunek. — Łącz: roganti, quae (sit) causa luctūs (por. 669, obj. jęz.). — 684. **Nulla est**: por. 579, obj. jęz. — **ăĭt**: por. Przem. X 17, obj. jęz. — **occĭdit**: por. 662, obj. jęz. — **ūnā**: 676, obj. jęz. — 685. **Sōlantia**: solari, -ātus sum (por. con-solāri pocieszać; consolatio, -onis, ż., pocieszenie; solacium, -ĭī, n., pociecha), pocieszać. — **tollĭte**: tollĕre, sus-tŭli, sub-latum, usunąć; s. t. v. precz z wyrazami pocieszenia. — 686. **Naufrăgus**: por. 668, obj. jęz. — **intĕrĭit**: inter-īre (-ĭī, -ĭtum) zginąć. — **ăgnōvīque**: por. 658, obj. jęz. — 687. Łącz: **mănusque tĕtendi** (tendĕre, por. Przem. X 3, obj. jęz.) ad discedentem (dis-cedĕre, -cessi, -cessum, oddalać się), cupiens retinēre (za-trzymać) sc. eum. — 688. **mănĭfesta**: mani-festus, -a, -um (z manŭs, -ūs, ż., ręka, i festus, -a, -um, mocny), wyraźny. — 689. **Vēra**: sc. umbra. — **Non ille quĭdem**: coprawda, nie miał... — **sī quaeris**: skoro pytasz (poeta zastępuje tem wtrąceniem dialog; forma tak zwanej jednostronnej rozmowy).

690. **Adsuētos**: = suetos; ad-suētus, -a, -um (por. suescĕre, suevi, zwyknąć), zwykły, zwyczajny. — **vultūs**: por. 636, obj. jęz. — Łącz: nec nĭtēbat (nitēre, nitŭi, lśnić; por. nĭtĭdus, -a, -um, lśniący; mowa o zdrowym wyglądzie cery pielęgnowanej u człowieka dobrze odżywionego) eo ore, quo prius sc. nĭtēbat. — 691. **Pallentem**: pallēre, pallŭi (por. pallor, -ōris, m., bladość, pallĭdus, -a, -um, blady), być bladym. — **nūdumque**: nudus (-a, -um) nagi. — **adhūc**: jeszcze (teraz; także o przeszłości, zam. etiam tum); = etiamnum. — **ūmente**: (h)umens, -entis (por. (h)umĭdus, -a, -um, wilgotny, mokry), mokry. — **căpillō**: por. 656, obj. jęz., abl. qual. — 693. **Ecce**: por. Przem. XI 3, obj. jęz. — **vestĭgĭa**: vestigium (-ĭī, n.) ślad; sīquă = si qua(e) czy jakie. — **sŭpersint**: super-esse, -fŭi, pozostawać. — 694. **Hōc**: to. — **dī-**

vīnante: divīnare, -avi, -atum (por. divīnus, -a, -um, boski), przeczuwać, przewidywać. — 695. **Łącz**: et rogābam, ne ventos sequerēre (= sequereris), mē fugiens (por. 424); zbyt retoryczna, w ustach świeżej wdowy, antyteza. — 696. **At certe**: przynajmniej. — **pĕrĭtūrus**: per-īre (-ĭī, -ĭtum) zginąć. — 697. **vellem... me quŏque duxisses**: na wyrażenie życzenia niespełnionego; obyś był mnie wziął ze sobą. — **Multum... ūtĭle**: bardzo byłoby się przydało, abym... — 698. **neque... quicquam**: = (et) nihil. — 699. **neque... non**: każdą, co do jednej, chwilę twego życia byłabym przepędziła z tobą. — **sĭmŭl**: razem. — **discrēta**: dis-cernĕre (-crēvi) rozdzielać, rozłączać; oddzielna.

710. **Māne**: rano. — **ēgrĕdĭtur**: ē-grĕdi, -gressum (por. gradŭs, -ūs, m., krok), wyjść. — **tectis**: por. 591, obj. jęz. — **lĭtus**: litus (-ŏris, n.) brzeg (morski). — 711. **Maesta**: por. Przem. XI 79, obj. jęz. — **rĕpĕtit**: odszukuje zpowrotem; por. 675, obj. jęz. — 712. **mŏrātur**: morari, -ātus sum (por. mora, -ae, ż., zwłoka), przebywać. — **Hic**: tu. — **rĕtĭnăcŭla**: re-tinacŭlum, -ī, n. (od re-tinere, -tinŭi, -tentum, zatrzymywać), lina, którą uwiązywano tył okrętu do lądu. — **solvit**: por. 664, obj. jęz. — 713. **Hoc... lĭtŏre** (710). — **discēdens**: por. 687, obj. jęz. — **oscŭla**: oscŭlum, -ī, n. (zdrobn. od os, oris, n., usta), pocałunek. — 715. **Prospĭcit**: pro-spicĕre (-spexi, -spectum) patrzyć przed siebie (wdal). — **lĭquĭdā... ăquā**: liquĭdus, -a, -um (por. liquor, -ōris, m., płyn; liquere być jasnym, t. j. przezroczystym jak woda, 717), płynny; w stylu epicznym znachodzą się epitety, określające właściwość istotną, nieoddzielną od przedmiotu, np. mleko białe, gwiazdy świecące. — **spātĭō distante** (di-stāre być oddalonym): w oddaleniu. — **tŭētur**: tuēri, tŭĭtus sum, dostrzegać, obejmować okiem. — 716. **Nescĭō quid**: por. Cic., Pro Archĭā, 7, 15, obj. jęz. — **prīmōque**: por. 678, obj. jęz. — Łącz, primōque erat dubium (dubius, -a, -um, wątpliwy, por. dubitāre, -avi, -atum: wątpić), quid esset. — 717. **illud** (sc. corpus): co to za ciało. — **Postquam**: por. 678, obj. jęz. — **paulum**: trochę (bliżej). — **adpŭlit**: ad-pellĕre, -pulsum, przypędzić, przybliżyć. — 718. **quamvis**: z tr. ozn. (ab-ĕrat, ab-esse, a-fŭi, być oddalonym) poet. — **lĭquēbat**: por. 715, obj. jęz. — 719. Łącz: ignōrans (ignorare, -āvi, -ātum, nie wiedzieć, por. i-gnōtus, -a, -um, nieznajomy, i ignarus 573, obj. jęz.), quī fŏret (= esset, po ignōrans = cum ignoraret chociaż nie wiedziała). — **quĭă naufrăgus** (por. 668, obj. jęz.): tamen, quia naufrăgi cuiusdam corpus erat... — **ōmĭne**: omen (-ĭnis, n.) wszelkie zdarzenie, które przez to, że następuje w określonej chwili, nabiera pewnego, dla przyszłości przeważnie złowróżbnego, znaczenia. — **mōta est**: por. 679, obj. jęz. — 720. **ignōtō**: por. 719, obj. jęz. — **heu**: por. 562, obj. jęz. — 721. **sīquă**: por. 693, obj. jęz. — **fluctĭbus**: por. 564, obj. jęz. — 722. **Fit prŏpĭus**: zbliża się. — **tŭētur**: por. 715, obj. jęz. — 723. **mentis**: mens, mentis, ż., przytomność. — **prŏpinquae**: propinquus (-a, -um) bliski. — 724. **Admōtum**: ad-movere, -mōvi, zbliżać, przybliżać; sc. corpus. — **iam quod cognoscĕre posset**: już takie (= tak blisko będące), jakieby poznać mogła. — 725. **Cernit**: cernĕre widzieć dokładnie, rozróżniać oczyma. — **exclāmat**: por. 676, obj. jęz. — **ūnā**: por. 676. 684; równocześnie. — 726. **Cŏmas**: coma (-ae, ż.) włos. — **lăcĕrat**: lacerare (-āvi, -ātum) szarpać, kaleczyć. — **tendensque**: por. Przem. X 3, obj. jęz. — **trĕmentes**: tremĕre, tremŭi, tremĭtum, drżeć. — 728. **ăit**: por. Przem. X 17, obj. jęz. — **mĭsĕrandĕ**: miserandus (-a, -um, od miserari litować się; godny litości), miserabĭlis (-e, 693) i misĕr (-a, -um) używają się bez różnicy znaczenia. — **Adiăcet**; ad-iacēre, -iacŭi, leżeć obok; przytykać do... z 3 p. (undis). — 829. **Factă mănū**; sztuczna. —

mōles (-is, ż.): grobla, molo. — **prīmas**: najbliższe, nadbrzeżne. — **aequŏris**: por. 443, obj. jęz.

730. **Frangit**: por. 551, obj. jęz. — **incursūs**: in-cursus, -ūs, m. (por. 446, obj. jęz.), najazd, uderzenie. — **praedēlassat**: prae-dē-lassare, -āvi, -ātum (por. lassus, -a, -um, zmęczony), osłabiać na wstępie. — 731. **Insĭlit**: in-silīre, -silŭī (od salīre, salŭī, saltum, skakać), wskakiwać, skoczyć na co. — **hūc**: tu (o kierunku). — **mīrumque fŭit pŏtŭisse**: dziwi się ktoś, że miała siłę skoczyć? — **vŏlābat**: z emfazą: leciała (nie skoczyła, ale, co więcej, leciała); volare, -avi, -ātum. — 732. **Percŭtĭens**: por. 681, obj. jęz. — **lĕvem**: por. Przem. X 14, obj. jęz. — **mŏdŏ nātis**: świeżo powstałemi. — **pennis**: por. 652, obj. jęz. — 733. **Stringēbat**: stringĕre, strinxi, strictum, muskać. — Łącz: **summas undas** powierzchnię wody; por. Przem. X 55, obj. jęz. — **āles** (-ĭtis, m., ż.): ptak (od ala 650, obj. jęz.). — **mĭsĕrābĭlis**: por. 692, 728. — 734. **maestō**: por. 711, obj. jęz.; łącz: sonum simĭlem maestō (sonō). — **plēnumque**: plenus (-a, -um) pełen czego (2 p.). — **quĕrēlae**: por. Przem. X 61, obj. jęz. — 735. **dĕdēre**: = ē-didēre (668, obj. jęz.). — Łącz: ora... crĕpĭtantia; crepitare, -āvi, -ātum (od crepo, -āre, crepŭi, crepĭtum, trzaskać), klekotać. — **rostrō**: rostrum (-ī, n.) dziób. — 736. **vērō** (zawsze na drugiem miejscu): zaś. — **tĕtĭgit**: tangĕre, tactum, dotykać. — **mūtum**: mutus (-a, -um) niemy. — 737. **Dīlectos**: dilectus, -a, -um (imiesł. cz. przeszł. str. b. od di-ligĕre, -lexi, ukochać), ukochany. — **artūs**: artŭs (-ūs, m.) członek. — **amplexa**: por. Przem. XI 63, obj. jęz. — **rĕcentĭbus**: recens, -centis, świeży, świeżo powstały; = modo natis 732. — **ālis**: por. 650, obj. jęz.

738. **Frīgĭda**: frigĭdus, -a, -um (od frigus, -ŏris, n., zimno, mróz), zimny, mroźny. — **nēquīquam**: nadaremnie. — **dūrō**: durus (-a, -um) twardy. — **oscŭla**: por. 713, obj. jęz. — **rostrō**: 735. — 739—740. Łącz: **pŏpŭlus dubitābat** (por. 717, obj. jęz.), Senserit(-ne), an... sit visus (czy też tylko zdawało się, że...) — **vultum**: por. 636, obj. jęz. — **mōtĭbus**: motŭs, -ūs, m. (od movēre, movi, motum, ruszać), ruch; przez ruch fali. — **Tollĕre** (sus-tŭli, sub-latum): podnosić. — **at**: por. 461, obj. jęz.

741. **Tandem**: wreszcie. — **sŭpĕris** (por. 577, obj. jęz.) **mĭsĕrantĭbus** (por. 728, obj. jęz.): z miłosierdzia niebian. — 742. **Alĭte** (733) **mūtantur**: zamieniają się w ptaki; mutāri alĭquā rē jest abl. pretĭi; l. p. wzięta generalnie: rodzaj ptasi. — **Fātis**: por. Przem. X 38, obj. jęz. — **ob-noxius** (-a, -um): podległy. — 743. **cōnĭŭgĭāle**: con-iugialis, -e (por. con-iugium, -ĭī, n., małżeństwo; con-iunx, -ŭgis, m. ż., małżonek, -żonka), małżeński. — **sŏlūtum**: por. 664, obj. jęz. — 744. **Foedus** (-ĕris, n.): przymierze, związek. — **ālĭtĭbus**: por. 733, obj. jęz. — **cŏĕunt**: co-īre (-ĭī, -ĭtum) obcować. — 745. **plăcĭdos**: placĭdus, -a, -um (por. placare, -avi, -ātum, uśmierzać), pogodny, spokojny. — **hĭbernō**: hibernus (-a, -um) zimowy. — 746. **Incŭbat**: in-cubare (-cubŭī, -cubĭtum) siedzieć na czem (z 3 p.) — **pendentĭbus**: pendere, pependi, wisieć, unosić się na (6 p.). — **aequŏre**: por. 443, obj. jęz. — **nĭdis**: nĭdŭm (-ī, n.) gniazdo. — 747. **ĭăcet**: iacēre, iacŭī, leżeć, spoczywać. — **custōdit**: custodīre, -īvi, -ītum (por. custos, -ōdis, m., stróż), stróżować, pilnować, trzymać na uwięzi (custodia, -ae, ż.). — **arcet**: arcēre, arcŭi, powstrzymywać od czego (z 6 p.). — 748. **ēgressūs**: ē-gressŭs, -ūs, ż. (ē-grĕdi, -gressus sum, wyjść), wyjście. — **praestatque**: praestāre, praestĭti, nadarzać. — **nĕpōtĭbus**: nepos (-ōtis, m.) wnuk. — **aequor**: por. Przem. XI 443, obj. jęz.; tu z naciskiem: gładkie (od aequus, -a, -um, równy, gładki) morze.

Ovidius, Metamorphosēōn XV, 871—879

871. **exēgī**: ex-ĭgĕre, -actum (z agĕre prowadzić), doprowadzić do końca. — **Iŏvis īra**: piorun. — 872. **ĕdax**: -ācis (od ēdĕre, ēdi, esum, jeść), żrący, wszystko pochłaniający. — **ăb-ŏlēre**: (-olēvi, -ĭtum) zniszczyć. — **vĕtustas** (-ātis, ż., od vetustus, -a, -um, stary): starość. — 874. **(corpŏris huius) Ius hăbet**: ma władzę nad. — **in-certī**: in-certus (-a, -um) niepewny, nieokreślony. — **spătĭum** (-ĭī, n.): przeciąg, trwanie. — **fĭnĭat**: finīre, -īvi, -ītum (por. finis, -is, m., granica), położyć kres, granicę. — **aevī**: aevum (-ī, n.) wiek, doczesność. — 875. **Partĕ... mĕlĭōre**: t. j. jako duch. — **pĕrennis** (od per- przez i annus, -ī, m., rok): wieczysty. — 876. **indēlēbĭle**: in-delebĭlis, -e, niezniszczalny; od delere (-ēvi, -ētum) niszczyć. — 877. **Quāque**: = et quā i którędy, kędy, jak szeroko. — **pătet**: patere -ŭī, rozciągać się. — **dŏmĭtis**: domāre, -ŭi, ujarzmiać. — 878. **fāmā**: przez sławę. — 879. **praesāgĭă**: por. Przem. XI 457, obj. jęz.

Ovidius, Fasti III, 524—656

524. **prŏcŭl**: por. Przem. II 22, obj. jęz. — **rīpīs**: rīpa (-ae, ż.) brzeg. — 525. **vĭrĭdēs**: por. Żale IV 10, 17, obj. jęz. — **passim**: por. Przem. II 193, obj. jęz. — **dīsiecta**: dis-iectus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od dis-icĕre, -iēci, z dis- roz- i icĕre rzucać, por. Przem. VI 255, obj. jęz.) rozrzucony, rozprószony. — 526. **Pōtăt**: pōtare (-āvi, -ātum, pōtum) pić; pōtus pijany 542. — **accumbit**: ac-cumbĕre (-cŭbŭi, -bĭtum) leżeć przy stole, zasiadać. — **părĕ**: par (păris, m. ż.) małżon-ek, -ka. — **quisquĕ sŭā**: por. Caes. BG VII 71, 2, obj. jęz.; tu poetycko szyk odwrócony. — 527. **Sūb Iŏvĕ**: pod gołem niebem. — **dūrat**: dūrāre (-āvi, -ātum, por. dūrus, Przem. VI 306, obj. jęz.) trwać (w czasie wiatru i chłodu marcowego). — **tentōrĭă**: tentōrium (-ī, n., od tendĕre, tĕtendī, tensum, tentum, napinać) namiot. — 528. **rāmis**: por. Caes. BG VII 73, 2, obj. jęz. — **frondĕă**: frondĕus (-a, -um, od frons, frondis, por. Przem. II 212, obj. jęz.) liściasty. — **căsa**: (-ae, ż.) chata. — 529. **rĭgĭdīs**: por. Przem. VI 303, obj. jęz. — **călămōs**: calămus (-ī, m.) trzcina.

530. **Dēsŭpĕr**: zgóry. — **extentas**: ex-tendĕre (-tendī, -tentum i -tensum) rozciągać. — **inpŏsŭērĕ**: por. Przem. VI 291, obj. jęz. — 531. **călent**: por. Przem. II 171, obj. jęz. — **prĕcantur**: precārī (-catus sum) z 4 p. prosić (bogów) o co, modlić się o co, życzyć sobie (w modłach). — 532. **ad nŭmĕrumque bĭbunt**: i spełniają tyle puharów, ile lat życia sobie życzą. — 533. **Invĕnĭēs**: coni. potentiālis teraźniejszości, por. Przem. VI 296, obj. jęz. — 536. **iactant**: iactāre (-āvi, -ātum, częstotl. lub wzmocn. od iăcĕre, por. Przem. VI 255, obj. jęz.) wyrzucają (rękoma). — 537. **dūcunt... chŏrēās**: chŏrēās (chŏrēa, -ae, ż., wyraz grecki, taniec) dūcĕre (duxi, ductum) wodzić tany. — 538. **Cultăque ămīcă**: culta, por. Żale IV 10, 50, obj. jęz.; t. j. hetera, tancerka grecka. — **diffūsis**: diffūsus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od dif- (z dis-) i fundĕre, fūdī, fūsum, sypać, lać) rozpuszczony. — **saltăt**: saltare (-āvī, -ātum, częstotl. lub wzmocnione od sălīre, por. Przem. VI 282, obj. jęz.) tańczyć. — **cŏmis**: cŏma (-ae, ż.) włos. — 539. **tĭtŭbant**: tĭtŭbārĕ (-āvi, -ātum) zataczać się. — **spectăcŭlă**: spectăcŭlum (-ī, n.) (od spectare, -āvī, -ātum, przyglądać się) widowisko. — **volgī**: por. Nep. Żyw.

Alc. 8, 6, obj. jęz.; jeszcze w okresie Augusta wymawiano po v- -o-, nie -u-, por. 633 volnus = vulnus (por. Przem. II 286 i Nep. Żyw. Milt. 7, 5, obj. jęz.).

540. **fortūnātōs**: fortūnātus (-a, -um, od fortuna, -ae, los, szczęście) szczęśliwy (por.: pod dobrą gwiazdą, o pijanych). — **obvĭă**: ob-vius (-ia, -ium, z ob- naprzeciw, i via, -ae, ż., droga) zachodzący drogę, napotykający. — **turba**: por. Przem. VI 219, obj. jęz. — 541. **Occurrit**: oc-currĕre (-currī, -cursum) = obviam vĕnīre alicui zachodzić drogę komu; ktoś spotyka. — **dignă rĕlātū** (por. Żale IV 10, 101, obj. jęz.): dignus i facĭlis z 6 p. sŭpīnum: godny, łatwy do, z 2 p. rzeczownika słownego. — 542. **ănŭs**: (-ūs, ż.) staruszka. — 543. **rūmōrĭbŭs errat Fābŭla**: ponieważ (quoniam) opowieść (wersja) gminna (fabŭla, por. Żale IV 10, 68, obj. jęz.) rozbieżna jest (errat, por. Żale 10, 39, obj. jęz.) w swych pogłoskach (rūmŏr, -ōris, m.). — 544. **nullă**: sc. fābŭlă (wersja). — **prōpŏsĭtō**: por. Przem. II 104, obj. jęz. — **tĕgendă**: por. Przem. II 20, obj. jęz. (należy do mego tematu, wyłożyć każdą wersję). — 545. **Arsĕrat**: por. Przem. II 211, obj. jęz.; tu przen., 546 dosłownie, skąd gra znaczeń ambigŭum. — **mĭsĕrābĭlī**: mĭsĕrā-bĭlĭs (-e, od mĭsĕrarī, por. Przem. VI 276, obj. jęz.) litości godny, nieszczęsny. — **ignĕ**: por. Żale IV 10, 45, obj. jęz. — 546. **exstructis**: ex-struĕre (-struxi) wybudować, wznieść; exstructis rŏgīs, nie abl. abs., lecz = in exstructis rogis. — **fātă**: por. Przem. VII 251, obj. jęz. — **rŏgīs**: rŏgus (-ī, m.) stos pogrzebowy.

551. **Prōtĭnus**: por. 655 i Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz. — **invādunt**: in-vadĕre (-vāsi, -vāsum, por. inwasja) najeżdżać. — **vindĭcĕ**: vindex (-ĭcis, m., por. vindĭcāre, -āvī, -ātum, bronić) obrońca; sĭnĕ vindĭcĕ regnum, z grecka, gdzie określenia przyimkowe i przysłówki mogą otrzymywać szyk przydawkowy, między rodzajnikiem a rzeczownikiem: = regnum (quod erat) sine vindĭce. — 552. **pŏtĭtur**: pŏtĭŏr (pŏtīrī, pŏtītus sum; tryb. ozn. cz. ter. i tr. war. cz. przeszł. niedok. często według III konjug.; por. pŏtens, potestas) z 6 p. owładnąć czem. — 559. **Pellĭtur**: por. Caes. BG VII 68, 1, obj. jęz. — **linquit**: = rĕlinquit, poetycko simplex pro composĭto.

560. **Moenĭa** (-ium, n., por. mūnīre, -īvī, -ītum, warować): mury. — **germānae**: germānus (-a) brat, siostra. — **iusta**: por. Żale IV 10, 80, obj. jęz.; tu: ofiara na grobie. — 565. **Nancta**: por. Caes. BG VII 85, 1, obj. jęz. — **rătem**: rătis (-is, m.) tratwa; poetycko: łódź, statek, okręt. — **cŏmes**: por. Żale IV 10, 101, obj. jęz.; por. 603 cŏmĭtātŭs Achātĕ: cŏmĭtārī (cŏmĭtātus sum) towarzyszyć; tu imiesł. cz. przeszł. str. b. od depōnens: w towarzystwie Achatesa (Achatĕ = ab Achātĕ). — **pĕdĕ lābĭtŭr aequō**: mknie (labĭtŭr, por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz.) z pomyślnym wiatrem (pēs, pĕdĭs, m., noga żagla, lina spodnia, służąca do nastawiania i napinania żagla; aequō oznacza, że obie liny, po obu końcach żagla, były równo puszczone, t. zn. że wiatr wiał prosto w kierunku drogi okrętu; przy wietrze skośnym trzeba było odpowiednio żagiel wykręcać, jedną linę ściągając, drugą wypuszczając). — 566. **respĭcĭens**: por. Przem. II 190, obj. jęz.

599. **ingentī**: ingens (-ntis, przym.) ogromny, potężny. — **flāmĭnĕ**: flāmen (-ĭnis, n., poetycko, od flāre, -āvī, -ātum) powiew, podmuch. — **lĭtus**: (-ŏris, n.) brzeg (morski).

600. **Puppis** (-is, ż.): tył okrętu (przybijano tyłem, by przód, skierowany ku morzu, był gotowy do odjazdu); jako część za całość (per synecdŏchen): okręt. — **expŏsĭtīs**: ex-pōnĕrĕ (-pŏsŭī) wysadzić na ląd. — **hausta**: haurīre (hausī) pochłonąć (okręt pochłonięty przez wody). — 601. **nātāquĕ**: nātus, -a, imiesł. cz. przeszł. od nascī; poetycko: syn, córka. — 602. **Auctŭs**

ĕrat: augerĕ (auxī) przydawać dostojeństwa (por. augustus, -a, -um, dostojny); przez pozyskanie córki i królestwa (zeugma) Latyna, urósł był w znaczeniu, zwiększył był swe dostojeństwo. — 603. **dōtālī**: dotālĭs (-ĕ, od dos, por. Nep. Żyw. Ar. 3, 3, obj. jęz.) otrzymany w posagu. — 604. **Sēcrētum**: secretus (-a, -um, imiesł. cz. przeszł. str. b. od se-cernĕre, -crevī, oddzielać) na osobności, w odosobnieniu. — **nūdō**: por. Przem. VI 236, obj. jęz. — **carpit**: carpĕre (carpsi, carptum, chwytać, używać) iter odbywa przechadzkę. — 605. **sustĭnet**: por. Żale IV 10, 74, obj. jęz.; tu: śmieć; 652 zatrzymać. — 606. **quid... vĕnīret**: coni. dubitatīvus przeszłości, po praesens narratīvum, albo z odcieniem nierzeczywistości: nacóżby przybyła. — 607. **Dum sēcum Aenēās**: sc. repŭtat w myśli roztrząsa. 608. **sustŭlit**: por. Caes. BG VII 81, 2, obj. jęz.

627. **indūta**: in-dŭī alĭquid przyodziać się w co. — **pārātūs**: parātŭs (-ūs, m.) poetycko: strój.

630. **consumpsī**: por. Caes. BG VII 77, 1, obj. jęz. — **naufrăgus** (-a, -um, od navis i frangĕre, fregī, fractum): rozbitek. — 631. **Ortă**: por. Żale IV 10, 43, obj. jęz. — 633. **prōmittit**: por. Przem. II 45, obj. jęz. — **falsumque**: falsus (-a, -um, od fallĕre, fĕfelli, zwodzić) nieprawdziwy, na błędzie polegający. — **volnus**: por. 539. — 634. **prĕmit**: por. Przem. II 104, obj. jęz.; tu: przyciska, przysłania. — **tăcĭtā**: per anticipationem (prolepsin), jak 652. — **dissĭmŭlatque**: dis-sĭmŭlarĕ (-āvī, -ātum, por. sĭmĭlĭs,-ĕ) udawaniem zakrywać. — **mĕtūs**: mĕtŭs (-ūs, m., por. mĕtŭĕrĕ obawiać się) strach. — 639. **tŏrum**: por. Żale IV 10, 72, obj. jęz.

640. **Squālentī**: squalērĕ być w stanie zaniedbanym (na znak żałoby). — **sanguĭnŭlentă**: sanguinulentus (-a, -um, od sanguis, -ĭnis, m., krew) zbroczony krwią. — **cŏma**: por. 538. — 641. **nē dŭbĭtā**: poetycko = ne dŭbĭtāvĕrĭs (nie zwlekaj, por. Nep. Żyw. Han. 2, 4, obj. jęz.). — **maestum**: por. Przem. VI 304, obj. jęz.; tu: złowrogi. — **tectum**: por. Przem. II 20, obj. jęz. — 642. **Sub verbum**: Zaraz po jej słowach, ledwo skończyła mówić. — **quĕrŭlās**: quĕrŭlus (-a, -um, od quĕrī, por. Przem. VI 215, obj. jęz.) wydający jęk skargi (nastrojowo o skrzypieniu drzwi). — **impŭlit**: im-pellĕre (-pulsum) pchnąć. — **fŏres**: fŏris (-is, ż., por. forum, dwór) w l. mn. drzwi (ten sam pierwiastek). — 643. **Exsĭlit**: por. Przem. VI 282, obj. jęz. — **vēlox** (-ōcis, przym.): szybki. — **hŭmĭlĭs** (-ĕ, por. humus): przyziemny, niski. — **sŭper** z 6 p.: górą przez. — **ausă**: por. Przem. II 328, obj. jęz. — 644. **Sē iăcĕrĕ**: por. Przem. VI 255, obj. jęz. — **audax** (-acis, przym., od audĕre, ausus sum, śmieć): śmiały, odważny. — **audācem f. i. tĭmor**: paradoksalnie, per inopinātum. — 647. **tŭmĭdīs**: tŭmĭdus (-a, -um, od tŭmĕrĕ, tŭmŭī, wzdąć się) wzdęty, wezbrany (Numicius jest małą rzeczułką; przy zwykłym stanie wody nie można w nim utonąć). — **răpŭissĕ**: por. Przem. II 73, obj. jęz. — 648. **stagnis**: stagnum (-ī, n., od stāre, stĕtī, stātum) bagno, woda stojąca na miejscu głębszem, zalew rzeczny na nizinie. — **occŭlŭisse**: por. Nep. Żyw. Alc. 9, obj. jęz.

650. **adpārent**: ad-parēre (-parŭī) stawać się widocznym, ukazywać się. — **signa** (signum, -ī, n., znak, por. Przem. II 326, obj. jęz.) **nŏtaeqŭe** (nŏtă, -ae, ż., por. nŏtarĕ, -avī, -ātum; znak): par synonymorum. — 651. **Ventum ĕrat**: pass. nieosob. — **vestīgĭă**: por. Przem. II 21, obj. jęz. — 652. **Sustĭnŭit**: por. 605. — **tăcĭtās**: por. 634. — **conscĭus** (-a, -um): wtajemniczony (w zagadkę zaginięcia Anny). — 653. **Plăcĭdī**: plăcĭdŭs (-a, -um, od plăcārĕ, plăcāvī, -ātum, przejednać) łagodny. — 654. **pĕrennĕ**: per-ennis (-ĕ, z per-

przez- i annus, -ī, m., rok) płynący przez cały rok (przymiot tylko większych rzek na południu), wieczysty. — **lātens**: por. Przem. VI 296, obj. jęz. — 655. **errātīs**: z grecka, zam.: in eis, per quos erravĕrant, agris. — 656. **cĕlĕbrant**: cĕlĕbrārĕ (-āvī, -ātum) obchodzić (tłumnie: cĕlĕbĕr, -bris, -bre, częsty), święcić (diem); per zeugma (orzeczenie wspólne dwom przedmiotom rozkłada się na dwa, nieco różne znaczenia, zwykle jedno dosłowne, drugie przenośne; sequĕ dĭemquĕ (-que -que: por. Przem. II 49, obj. jęz.): i, siebie racząc, dzień święcą mnogiemi puharami wina. — **largō**: largus (-a, -um, por. largīrī, largītus sum, darzyć szczodrze, por. Nep. Żyw. Tem. 2, obj. jęz.) szczodry, obfity (o rzeczy). — **mĕrō**: merum (-ī, n., sc. vīnum, od merus, -a, -um, czysty, niezmieszany) poetycko: wino (czyste).

Ovidius, Fasti III, 809—834

809. **sācrā**: por. Przem. IV 10, 19, obj. rzecz.; tu: ofiary.

810. Według Owidjusza Quinquātrūs nazywają się od czasu trwania świąt przez 5 dni (19—23 marca). Quinqu-ātrus (-ŭum, ż.) oznaczają 5 dni czarnych (t. j. następujących po pełni, t. j. idach, po 15 marca). — 811. **vācat**: vācārē (-āvī, -ātum) alĭquā re być wolnym od czego. — **con-currĕre** (-currī, -cursum) iść w zawody. — 813. **sŭper**: ponadto. — **rāsā**: radĕre (rasi, rāsum, por. Przem. II 287, obj. jęz.) skrobać, strzyc, golić, gładzić. — **cĕlĕbrantur**: por. Ov. F. III 656, obj. jęz. — **hārēna** (-ae, ż., lub arēna): piasek, boisko cyrkowe, arena. — 814. **Ensĭbus**: ensis (-is, m.) miecz. — **exsertis**: ex-sĕrĕre (-serŭi, -sertum) dobyć. — **laeta... est**: lubuje się. — 815. **tĕnĕraeque**: por. Żale IV 10, 1, obj. jęz. — **ōrāte**: orare z 4 p. osoby (-avī, -ātum) wzywać w modłach, modlić się do... — 816. **plācārit**: por. Ov. F. III 653, obj. jęz. — 817. **lānam**: lana (-ae, ż.) wełna. — **mollīre**: por. Przem. VI 220, obj. jęz. — 818. **ex-ōnĕrāre**: ex-onerāre (-āvī, -ātum, z ex- i onerare, od onus; por. Nep. Żyw. Alc. 5, 7, obj. jęz.) od-ciążyć, obrać z czego (przędąc nić). — **cŏlōs**: cŏlŭs (-ūs, lub -ī, ż.) kądziel. — 819. **stantīs**: 4 p. l. mn. = stantēs, według pni samogłoskowych; łącz z telas.

820. **Erŭdit**: e-rŭdīre (-dīvī, -dītum, z e(x)- i rŭdis, -ĕ, surowy) ogładzać, uczyć. — 821. **măcŭlās**: macŭla (-ae, ż.) plama. — **laesis**: por. Żale IV 10, 98, obj. jęz.; tu: uszkodzić. — **vestĭbus**: por. Przem. VI 288, obj. jęz. — **aufers**: au-ferre (abs-tŭli, ab-lātum) usuwać. — 822. **vellĕrĭbus**: vellus (-llĕris, n.) runo baranie, wełna, tkanina wełniana. — **ăēnă**: ăenum (-ī, n., sc. vas) kocioł mosiężny. — 823. **plantae**: planta (-ae, ż.) stopa. — 824. **lĭcet**: por. Przem. II 58, obj. jęz. — 825. **mănĭbus conlātus Epēō Sit prĭor**: con-ferre (-tŭli, col-lātum) alĭquem alicui, albo cum alĭquō porównać z kim; zatem Epeō: jest apò koinû (por. Nep. Żyw. Han. 2, 3, obj. jęz.) 3 p. do conlātus i abl. comp. do prior. — 826. **irātā Pallādĕ**: por. 823—4 invīta... Palladĕ, jeżeli Pallas będzie niechętna, zagniewana. — **mancus** (-a, -um): niezręczny. — 827. **morbōs**: morbŭs (-ī, m.) choroba. — **pellĭte**: por. Caes. BG VII 68, 1, obj. jęz. — 828. **Mūnĕra**: por. Żale IV 10, 8, obj. jęz. — **vestris**: sc. munerĭbus; tu: honorarjów. — **rĕferte**: por. Żale IV 10, 101, obj. jęz. — 829. **turbā**: por. Przem. VII 219, obj. jęz. — **fĕrē**: prawie. — **fraudātā**: fraudare (-avī, od fraus, fraudis, ż., oszustwo) w oszukańczy, niesprawiedliwy sposób pozbawić.

830. **Sperníte**: sperněre (sprēvī, sprētum) pogardzać; t. j. Palläda. — 831. **caelum** (-ī, n.): dłuto (do snycerskiej roboty i cyzelowania). — **tăbŭlamque**: tabŭla (-ae, ż.) obraz (na deszczułce). — 832. Łącz: Quique docta manū saxa făcis mollia = mollīs (od mollīre 817). — 833. **certē**: to pewna, że... — 834. **měrĕor**: por. Caes. BG VII 71, 3, obj. jęz. — **ămīca**: życzliwie, szyk orzeczeniowy.

Ovidius, Fasti VI, 771—784

771. **lābuntur**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **sēnescĭmus**: senescĕre (senŭi, por. senex, -nis, m., starzec) starzeć się; starzejemy się z latami, które milczą o tem, nie mówią nam o tem. — 772. **frēnō**: por. Przem. II 191, obj. jęz. — **rĕmŏrante**: re-morari (por. Caes. BG VII 82, 4, obj. jęz.) powściągać wstecz. — 773. **hŏnōres**: por. Żale V 10, 33, obj. jęz.; tu: uroczystości na cześć... — 774. **lūces**: por. Przem. VI 272, obj. jęz. — 776. **mūnĕra**: por. Żale IV 10, 8, obj. jęz. — 777. **Pars... pars... dēcurríte**: por. Przem. VI 221, obj. jęz. — 778. **pōtōs**: por. Ov. F. III 526, obj. jęz. — 779. **convīvĭă**: con-vivĭum (-ĭī, n., od con-vivĕre, por. Żale IV 10, 48, obj. jęz.) uczta, piknik. 782. **ex hŭmĭlī** (por. Ov. F. III 643, obj. jęz.) **lŏcō**: z niskiego stanu miał dojść do berła królewskiego (sceptrum, -ī, n., wyraz grecki, właściwie: laska, kostur). — 783. **Convĕnit**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 4, obj. jęz. — 784. **ortus** z abl. origĭnis: por. Żale IV 10, 43, obj. jęz. i F. III 631.

Ovidius, Tristia I, 3, 1—100

1. **Cum sŭbĭt**: cum z tr. ozn. częstotliwe, ilekroć. — **sŭbĭt... ĭmāgo**: nasuwa się na myśl... obraz. — **ĭmāgo**: por. Przem. VI 305, obj. jęz. — 2. **sūprēmum**: por. Przem. VI 270, obj. jęz. — 3. **rĕpĕtō**: rĕ-pĕtĕrĕ (-tīvī, -tītum) z 4 p. przypominać sobie, sc. memoriā. — **mĭhĭ cārā**: Łącz cārā mĭhĭ. — 4. **Lābĭtŭr**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **gutta** (-ae, ż.): kropla (łza). — 5. **prŏpĕ... ăděrat**: blisko była. — **lux**: por. Przem. VI 272, obj. jęz. — **cum**: temporāle z tr. ozn. = quā. — 6. **Fīnĭbus** = ad fīnes.

15. **extrēmum**: po raz ostatni. — **maestōs**: por. Przem. VI 304, obj. jęz. — 16, **Quī** (1 p. l. mn.) **...ūnŭs ĕt altĕr ĕrat**: orzeczenie imienne przymiotne może stosować się w składni zgody nie do podmiotu, lecz do imiennej części orzeczenia; o ile jest nią zaimek lub liczebnik, oznaczające jednostkę, orzeczenie może być w l. p., nawet jeżeli podmiot jest w l. mn. — **mŏdŏ**: por. Przem. VI 274, obj. jęz.; Łącz de multis modo: z tych, którzy niedawno byli liczni, por. Ov. F. III 551, obj. jęz. — 17. **tĕnēbat**: trzymała w objęciach. — 18. **Imbrĕ**: por. Przem. VI 310, obj. jęz.; tu przenośnie, o łzach rzęsistych. — **indignas**: którym łzy nie przystały, które na łzy nie zasłużyły; poetycko dignus, jako vox media, słowo oznaczające jakość dodatnią lub ujemną. — **usquĕ**: por. Żale IV 10, 7, obj. jęz. — **gĕnās**: por. Przem. VI 305, obj. jęz.

27. **hŏmĭnumque cănumque**: por. Przem. II 49, obj. jęz. — 28. **altă**: przymiotnik w szyku orzeczeniowym zam. przysłówka lub określenia przyimkowego, per enallăgen; w zenicie. — 29. **Hanc... suspĭciens**: suspĭcĕre (z sub- i -spicĕre, -spexi, -spectum), z 4 p. spoglądać z dołu na co. — **ad hanc**: przy jej świetle.

30. **frustrā**: por. Przem. II 172, obj. jęz. — **lārī**: Lārēs (-um, -ium, m.) bóstwa ogniska domowego, zwykle w l. mn.; per metonymiam: samo ognisko. — 31. **Nūmĭna**: nūmen (-ĭnis, n.) bóstwo. — **vīcīnīs**: vicīnus (-a, -um) sąsiedni. — **hăbĭtantĭă**: por. Nep. Żyw. Tem. 8, obj. jęz. — 34. **Estĕ sălūtatī**: tr. rozk. cz. przeszł. dok. str. b. (po ukończeniu pożegnania).

71. **flēmus**: por. Przem. VI 310, obj. jęz. — **nĭtĭdissĭmus**: por. Przem. VI 241, obj. jęz. — 72. **ortus**: por. Żale IV 10, 43, obj. jęz. — 73. **haud**: por. Przem. II 34, obj. jęz. — 74. **abrumpī corpŏre**: ab-rumpĕre (-rūpī, -ruptum) (ab) alĭquā re odrywać od. — 79. **ŭmĕrīs**: por. Żale IV 10, 29, obj. jęz. — **inhaerens**: z 3 p. in-haerēre (-haesī, -sum) tkwić przy, zawisnąć na.

81. **āvellī**: ā-vellĕre (-vellī i -vulsī, -vulsum) oderwać, wydrzeć. — 82. **exsŭlis**: por. Przem. VI 282, obj. jęz. — 86. **pĭĕtas** (-ātis, ż., por. pius, -a, -um): miłość, przywiązanie, oddanie (stosunek osobisty do osoby wyższej: syn wobec ojca, żona wobec męża, kwestor wobec konsula). — **Pĭĕtās haec mĭhĭ Caesăr ĕrīt**: ta miłość zastąpi mi rozkaz cesarski. — 87. **temptābat**: por. Caes. BG VII 73, 1, obj. jęz. — 88. **dĕdit... mănūs**: poddała się (przenośnia z pola walki, gdzie poddający się dawał ręce do związania). — 89. **Egrĕdĭor**: por. Przem. VI 275, obj. jęz. — **ferri**: = efferri, por. Przem. VI 282, obj. jęz.

90. **Squālĭdus** (-a, -um): por. Ov. F. III, 640, obj. jęz. — **immissis** (abl. abs. okoliczności): in-mittĕre (-mīsī) zapuścić na... — **hirta**: hirtus (-a, -um) zjeżony, zarosły. — 91. **ā-mens** (-ntis, przym.): odchodzący od rozumu, od siebie, szalony, nieprzytomny. — **tĕnĕbrīs... ŏbortīs**: por. Przem. II 181, obj. jęz. — 92. **Sēmiănĭmis**: na wpół żywy (por. ex-ănĭmis, Przem. VI 302, obj. jęz.). — **prōcŭbŭisse**: prō-cumbĕre (-cŭbŭī, -ĭtum) runąć jak długi. — 90. **pōnĕre sensūs** = depōnĕrĕ sensūs (sensŭs, -ūs, m., czucie, od sentīre, sensī, sensum) aby śmiercią uwolnić się od poczucia (bolesnej) rzeczywistości.

100. **Respectūque... mĕī**: re-spectus (-ūs, m., od re-spicĕre, por. Przem. II 190, obj. jęz.) z 2 p. wzgląd na...

Ovidius, Tristia III, 3, 1—88

1. **cāsū**: por. Caes. BG VII 87, 5, obj. jęz. — 2. **aegĕr**: por. Nep. Żyw. Milt. 7, 5, obj. jęz. — 4. **sălūtĭs**: sălūs (-utis, ż., por. salvus, -a, -um) wyzdrowienie. — 5. **dīrā**: dīrus (-ra, -rum) okrutny, okropny, groźny. — **rĕgĭōnĕ**: regio (-ōnis, ż., por. rĕgĕrĕ, rexi, rectum, kierować) kierunek, okolica. — 7. **caelum** (-ī, n.): klimat. — **adsuēvĭmus**: por. Przem. II 165, obj. jęz. — **istis**: por. Przem. II 54, obj. jęz. — 8. **nescĭŏ quō... mŏdō**: jakoś. — 9. **cĭbus**: por. Caes. BG VII 78, 4, obj. jęz.

10. **lĕvet**: por. Przem. II 281, obj. jęz. — 11. **sōlētur**: por. Żale IV 10, 117, obj. jęz. — **lābentia**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2, obj. jęz. — **tardē**: por. Caes. BG VII 72, 4, obj. jęz. i Ov. Żale IV 10, 56. — 12. **fallat**: por. Ov. F. III 633, obj. jęz. — 13. **Lassus**: = fessus 85, por. Caes. BG VII 88, 6, obj. jęz. — **pŏpŭlisque lŏcisque**: por. Przem. II 49, obj. jęz. — 15. **sŭbĕant**: por. Żale I 3, 1, obj. jęz., chociaż (cum concessīvum) wszystko (z emfazą: myśl o samobójstwie) przychodzi na myśl; obojętnie: subit 14. — 16. **plus... parte** (abl. comparatiōnis): więcej, niż część, czyli: myśl o tobie wypełnia całe serce moje. — 17. **Tē lŏquŏr**: o tobie. — 19. **Quīn ĕtĭam**: a nawet (quin =

etiam). — **ălĭēnă**: aliēnus (-a, -um, por. fr. aliéné) obłąkany; aliena lŏqui mówić w gorączce.

20. **āmentī**: por. Żale I 3, 91, obj. jęz.

85. **lĭbet**: mam ochotę, pragnąłbym. — 89. **Dictandi**: dictāre (dictavi, -tātum, częstotl. i wzmocn. od dīcĕre, dixi, dictum, mówić raz po raz, dyktować, por. niem. dichten, Dichter); zamożniejsi Rzymianie nie pisali sami, lecz dyktowali sekretarzowi. — 87. **forsĭtăn**: for sit an z coni. verbi finīti może. — **sūprēmō... ōrĕ**: ostatniem ust złożeniem, po raz ostatni. — 88. **vălē**: ambigŭum, gra znaczeń (por. Ov. F. III 545, obj. jęz.) zdrowie i pozdrowienie: przesyła ci (pozdrowienie), którego (t. j. zdrowia) sam nie ma.

Ovidius, Tristia IV, 10, 1—132

1. Łącz: Ut noris posterĭtas, accĭpe, qui fuĕrim ille ego, quem legis, tenerōrum lusor amōrum. — **tĕnĕrōrum**: tener (-ra, -rum) delikatny, por. 15. 33. — **lūsŏr** (-ōris, m., od ludĕre, -si, -sum, bawić się; l. carminĭbus układać błahe, nieuroczyste, nieepiczne, pieśni): błahy piewca. — 2. **nōris**: por. Nep. Żyw. Han. 7, 7. — **accĭpe**: ac-cipĕre (-cēpi, -ceptum) przyjąć do wiadomości, dowiedzieć się. — 3. **gĕlĭdīs**: gĕlĭdus (-a, -um, od gelu) zimny mroźny. — **ūberrĭmus**: uber (na wszystkie 3 rodz.) alĭquā re urodzajny, obfitujący w co. — 4. **distat**: di-stāre ab alĭquā re być oddalonym; przen. różnić się. — 5. **hīc**: przysłówkowo: tu. — **nec non**: = etiam; łącz: ut etiam. — 7. **Sī quĭd ĭd est**: jeżeli ma to jakie znaczenie; tyczy następnej części wiersza. — **usque**: nieprzerwanie. — **prŏăvis**: pro-ăvus (-ī, m.) przodek (od avus, -ī, m., dziadek). — 8. **Non mŏdŏ**: a nie jedynie. — **mūnĕre**: munus (-ĕris, n.) dar. — 9. **stirps** (-pis, ż.): potomek.

11. **nātālĭbus**: natālis (-e) sc. dies dzień urodzin, urodziny. — 15. **Prōtĭnus**: por. 130 i Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz.; jeszcze w delikatnym będąc wieku, niezwłocznie zaczynamy nauki. — 16. **insīgnēs**: por. Caes. BG VII 88, 1, obj. jęz. — **ab arte**: = arte. — 17. **ēlŏquĭum** (-ī, n., od ē-lŏqui, -locūtus sum): wymowa. — **vĭrĭdī**: virĭdis (-e) zieleniejący, wczesny. — 18. **verbōsī**: verbōsus (-a, -um, od verbum) gadatliwy.

20. **furtim**: pokryjomu (por. fur, -is, m., złodziej i furtum, -ī, n., kradzież). — 21. **temptas**: por. 26 i Caes. BG VII 73, 1, obj. jęz. — 24. **sŏlūtă mŏdis**: solvĕre (-lvi) rozwiązać; słowa wolne od miar. — 25. **spontĕ sŭā**: same przez się. — **nŭmĕros**: numĕrus (-ī, m.) tyle co modus (numĕrus iloczas; modus miara z nich złożona). — 27. **lābentĭbus**: por. Nep. Żyw. Ar. 1, 2. — **ŭmĕris**: umĕrus (-ī, m.) bark.

31. **gĕmĭnāvĕrat**: geminare (-ātum, od gemĭnus, -a, -um, podwójny, bliźniaczy) podwoić. — 32. **cărēre** (carŭi) alĭqua re: być bez czego. — 33. **hŏnōres**: honos (-ōris, m.) urząd (bezpłatny). — 35. **cŏacta**: por. Caes. BG VII 71, 2, obj. jęz. — 36. **mensūra** (-ae, ż., od metīri, mensus sum, mierzyć, por. Caes. BG VII 71, 7, obj. jęz.): miara. — **ŏnus**: por. Nep. Żyw. Alc. 5, 7, obj. jęz. — **sollĭcĭtaeque**: sollicĭtus (-a, -um) pełen trosk, por. 116.

40. **iūdĭcĭō**: iudicium (-ĭī, n., por. iudicāre, -avi, -ātum) sąd, zdanie, upodobanie. — 41. **fōvīquĕ**: fovĕre (fōtum) otaczać staraniami. — 42. **rēbar**: por. Nep. Żyw. Alc. 4, 4. — 43. **grandĭŏr**: grandis, por. Caes. BG VII 72, 4; grandior aevō starszy wiekiem. — 44. **nŏcet... iŭvăt**: tr. ozn. w pyt. zawisł. — 45. **sŏlĭtus**: solĕre zwyknąć. — **ignes**: ignis (-is. ż.) ogień, przen. miłość, utwór miłosny. — 46. **iūrĕ sŏdālĭcĭī**: ius (-ris, n.) oznacza wszelki stosunek oparty

na obopólnem porozumieniu. — 48. **convictus**: con-victus (-ūs, m., por. con--vivĕre, -vixi, -victum) pożycie.

50. **fĕrīt**: ferīre uderzać, potrącać w co, wydzwaniać. — **cultă**: imiesł. cz. przeszł. str. b. od colĕre (-ŭi); przymiotnikowo = docta. — 51. **ămāra**: amārus (-ra, -rum, por. fr. amer) gorzki. — 56. **tardē**: por. Caes. BG VII 72, 4, obj. jęz. — 57. **iŭvĕnālĭă**: = iuvenilia (od iuvĕnis, -is, m.). — 58. **rĕsecta**: re-secāre (-secŭi) odciąć, uciąć, ostrzyc. — 59. **ingĕnĭum** (-ĭī, n.): talent; pobudziła mój talent (do twórczości).

62. **ēmendātūris**: por. Nep. Żyw. Tem. 1; żartobliwie: poprawić = zniszczyć. — 63. **tunc quŏquĕ, cum fŭgĕrem** (fugĕre, fūgi, iść na wygnanie): cum temporāle z tr. łącz. jak cum historĭcum. — **plăcĭtūra**: quae essent placitūra. — **crĕmāvi**: cremāre (-ātum, por. krematorjum) spalić. — 64. **stŭdĭō**: studium (-ĭī, n.) kierunek twórczości. — 66. **quodquĕ... mŏvēret**: uogólniająco: tego rodzaju, takie, które lekka przyczyna mogła poruszyć. — 67. **hic**: = talis. — 68. **fābŭla** (-ae, ż., od fari mówić): plotka.

70. **nupta**: nubĕre (nupsi) alicui poślubić (jako męża). — 71. **successit**: por. Caes. BG VII 85, 5, obj. jęz. — 72. **tŏrō**: torus (-ī, m.) łoże. — 74. **sustĭnŭit**: sus-tinēre znieść, ścierpieć. — 79. **ădemptum**: por. Caes. BG VII 81, 5, obj. jęz.

80. **iustă** (-ōrum, n.): ostatnia przysługa, oddawana zmarłym, ceremonjał pogrzebowy. — 81. **tempestīvĕque**: na czas (por. tempestas, -ātis, Nep. Żyw. Alc. 4, 4). — 84. **dē mē**: z mego powodu.

93. **cānĭtĭes** (-iēi, ż., od canus siwy; canescĕre, -nŭi, siwieć, blaknąć): siwizna. — 94. **antīquas**: t. j. naturalnego koloru. — 98. **laesī**: laedĕre (-si) obrazić.

100. **indĭcĭō**: indicium (-ĭī, n., por. in-dicāre, -āvi, -ātum, zeznać) zeznanie. — **testĭfĭcanda**: testificāre (-āvi, -ātum, z testis -is, m., świadek i facĕre) stwierdzać (świadectwem). — 101. **rĕfĕram**: re-ferre (rettŭli, relātum) zanieść, odnieść do, por. 113 cuius referatur ad aures; opowiadać (zdawać sprawę z...). — **cŏmĭtumque**: comes (-ĭtis, m., od com i eo) towarzysz, druh. — **nŏcentes**: nocēre (nocŭi, nocĭtum) być winnym, dopuszczać się przewinień. — 102. **tŭlī**: ferre (latum) znieść, ścierpieć; por. 131 zdobyć. — 103. **indīgnāta... est**: indignāri oburzać się; z inf. wzgardzić, być zbyt dumnym, aby... — **succumbĕre**: por. Caes. BG VII 86, 3, obj. jęz. — **sēque** (104) **Praestĭtit**: se praestāre z 4 p. okazywać się jakim. — 105. **Oblītusquĕ mĕī**: oblivisci z 4 p. zapominać o... — 106. **tempŏris arma**: broń, jakiej czasy wymagały, t. j. cierpliwość. — 109. **tactă mĭhī**: tangĕre (tetĭgi) dotknąć, przybyć do...; mihi: z grecka 3 p. = a me.

110. **phărētrātis**: pharetrātus (-a, -um, od pharĕtra kołczan) uzbrojony w kołczan (i łuk). — **Sarmătis** (-ĭdis, ż.): grecki przym. — 114. **absūmō**: ab--sumĕre (-sumpsi, -sumptum) zużywać. — **dēcĭpĭōquĕ**: de-cipĕre (-cēpi, -ceptum) zwodzić, oszukiwać. — 115. **obsto**: ob-stāre (-stĭti) stać na zawadzie, stawiać czoło. — 116. **taedia**: taedium (-ĭī, n., por. taedet me) obrzydzenie, znudzenie czem. — 117. **sōlācĭă**: solacium (-ĭī, n., por. [con-]solāri) pociecha.

121. **sublīmĕ**: sublīmis (-e, por. fr. sublime) wyniosły, pod niebo sięgający. — 122. **ab exsĕquĭis**: exsequiae (-ārum, ż., towarzyszenie przy wyniesieniu zwłok, uroczystości pogrzebowe, pogrzeb); ab exsequiis po śmierci, za grobem. — 123. **dētractat praesentĭa**: detractāre (-āvi, -ātum, por. ob--trectāre, Nep. Żyw. Ar. 1) ujmować. — **Līvor** (-ōris, m., por. livēre sinieć): zawiść (uosobienie). — **ĭnīquō**: in-īquus (-a, -um, z in- przecz. i aequus) niesprawiedliwy, nieżyczliwy. — 124. **mŏmordit**: mordēre (morsum) uką-

sić. — 126. **mălignă**: malignus (-a, -um, por. fr. malin, malignité) złośliwy, skąpy, zawistny. — 127. **illis**: abl. compar. — 128. **in totō... orbe**: = toto orbe. — **plūrĭmus... lĕgor**: jestem bardzo poczytny. — 129. **praesāgĭă**: prae-sagium (-ĭī, n., por. prae-sagīre, niem. sagen) przepowiednia.

130. **ut** concessīvum: choćbym. — **terrā**: mogiła. — 132. **grātes**: grates agĕre (ēgi, actum) = gratias agĕre dziękować. — **candĭde lector**: stałe wyrażenie; candĭdus (-a, -um) szczery, rzetelny, nieuprzedzony, bezstronny (jakim poeta życzy sobie mieć czytelnika).

Ovidius, Epistŭlae ex Ponto IV, 3, 1—58

1. **Conquĕrăr**: coni. dubitatīvus (por... pōnam... 2... vĕlim); con-quĕri (por. Przem. VI 215, obj. jęz.) skarżyć się na kogo (cum alĭquō). — **pōnam**: pōnĕre (pŏsŭī, -sĭtum) położyć, napisać. — **crīmen** (-ĭnis, n.): oskarżenie. — 3. **commendēre**: 2 os. l. p. tr. łącz. cz. ter. str. b. od com-mendare (-avī, -atum) polecać, czynić kogoś znanym, przedstawiać. — **quĕrēlā**: por. Przem. VI 215, obj. jęz. — 4. **Quaerāturque**: quaerĕre (quaesīvī, quaesītum, por. quaestŭs, -ūs, m., zarobek) zyskiwać. — 5. **puppĭs**: por. Ov. F. III 600, obj. jęz. — **vălĭdā**: por. Przem. VI 310, obj. jęz. — **fundātă**: fundāre (-āvī, por. fundus, -ī, m., dno) osadzić. — **carīnā**: carīnă (-ae, ż.) tram okrętowy, wielka belka poprzeczna, do której po obu stronach wstawiano żebra okrętowe; całość obita deskami, tworzyła pudło okrętu. — 6. **currĕre** (cŭcurri, cursum): biec, płynąć. — 7. **contraxit**: con-trăhĕre (-traxi, -tractum) ściągnąć, zmarszczyć. — **vultum**: por. Przem. II 21, obj. jęz. — **rĕcēdis**: rĕ-cedĕre (-cessi, -cessum) cofać się. — 8. **ŏpŭs**: por. Nep. Żyw. Tem. 1, 3, obj. jęz. — 9. **Dissĭmŭlās**: por. Ov. F. III 634, obj. jęz.; łącz: nec vis vidēri (nom. c. inf.) nosse me i nie chcesz, by się zdawało, że znasz mię.

13. **sērĭă**: serius (-a, -um) poważny (przeciwieństwo 14 iōcīs). — 15. **convictor** (-ōris, m.): towarzysz pożycia codziennego (por. Żale IV 10, 48, obj. jęz., i Ov. F. VI 779, obj. jęz.). — **densōquĕ dŏmestĭcŭs ūsū**: przez częste stosunki domownik. — 17. **perfĭdĕ**: per-fĭdus (-a, -um, por. fĭdēs, -ēi, ż., wiara, i confĭdĕre, Caes. BG VII 68, 3, obj. jęz.) wiarołomny. — 18. **dē quō quaerĕrĕ**: pytać (się) o kogo.

25. **rēbŭs... factisque** (przeciwieństwo: verbis 26): czynem. — **ŏpem... fĕrēbas**: por. Przem. VI 305, obj. jęz. — 26. **nŏtātă**: nŏtarĕ (-avī, -ātum, por. nŏta, -ae, ż., znak, Ov. F. III 350, obj. jęz.) pokryć znakami, zapisać. — 27. **Vix**: por. Przem. II 47, obj. jęz. — **ĕquĭdem**: por. Przem. II 282, obj. jęz. — **sŭbĭtō**: por. 36 i Przem. II 180, obj. jęz. — **insultārĕ** (in-sultāvī, -sultātum, por. Przem. VI 282, obj. jęz.) z 3 p.: skakać po kim, deptać po kim, naigrawać się z kogo. — 28. **Tē mĭhĭ nec verbis parcĕre**: łącz: tē mĭhĭ (3 p. zawisły od parcĕre, pepercī, oszczędzać) nec verbis (abl. instrumentālis lub modi: w słowach) parcĕre. — **rĕfert**: por. Żale IV 10, 101, obj. jęz.

35. **tĕnŭī**: tĕnŭis (-e) delikatny, cienki. — **pendentĭă**: pendĕre (pependī) wisieć. — **fīlō**: fīlum (-ī, n.) nić. — 36. **cāsū**: cāsŭs (-ūs, m., od cădĕre, cĕcĭdī, casum, padać) upadek. — **vălŭĕre**: vălĭda erant (por. Przem. VI 310, obj. jęz.). — **rŭunt**: por. Przem. VI 268, obj. jęz.

57. **fac tĭmĕas**: fac (tr. rozk. cz. ter. 2 os. l. p. str. cz., od facĕre, fēcī, factum, czynić) przy tr. rozk. pełni rolę cząstki wzmacniającej (por. nasze: niechaj), której nie tłumaczymy.

Phaedrus, Fabŭlae I, 1

1. **rīvum**: rivus (-ī, m.) struga. — 2. **Sĭtī**: sitis (-is, ż., por. sitīre pragnąć, por. IV 9, 5) pragnienie. — **sŭpĕrĭor** (-oris, st. wyższy do przysł. i przyimka supra; st. najw. supremus, -a, -um): tłum. przysłówkowo (enallăge): wyżej, t. j. bliżej źródła. — 3. **Longēque**: longe dla wzmocnienia st. wyższ. i najw.; znacznie. — **infĕrĭor** (-ōris, st. r. infra, st. najw. infĭmus, -a, -um): niższy; tłum.: niżej (z biegiem strumyka). — **fauce**: faux (-cis, ż.) paszcza; por. Cic. In. Cat. I 5, obj. jęz. — **inprŏbā**: in-prŏbus (-a, -um) nieuczciwy. — 4. **Latro**: por. Caes. BG VI 16, 5, obj. jęz. — **incĭtātus** (-a, -um): rozwścieczony; imiesł. cz. przeszł. str. b. od in-citare (-āvi, -ātum). — **iurgĭī**: iurgĭum (-ĭī, n., por. ob-iurgare, -āvi, -atum, przezywać) kłótnia. — **iurgĭī causam intŭlit** (in-ferre, -tŭli, il-latum, wprowadzić) wywołał kłótnię. — 5. **inquit**: por. Ov. Przem. VIII 185, obj. jęz. — **turbŭlentam**: turbulentus (-a, -um, por. turba, -ae, ż., zamieszanie) mętny; turbulentam fēcisti zamąciłeś; w jęz. łac. często opisuje się przy pomocy słów esse, facĕre, efficĕre, reddĕre, ferre. — 6. **Lāniger** (-a, -um): noszący runo wełniane (lana, -ae, ż.); por. IV 9, 10 barbātus brodacz (o koźle); częścią retorycznie, dla szukania odmiany wyrażenia, częścią ludowo (por. ludowe nazwy koni, krów, ptaków, według barw i wyglądu). — **contrā**: na to. — 7. **Qui**: = quo modo w jaki sposób. — **quĕrĕris**: por. Ov. Przem. VI 215, obj. jęz. — 8. **dēcurrit**: de-currĕre (-curri i -cucurri, -cursum) spływać nadół. — **haustūs**: haustus (-ūs, m., por. haurīre, hausi, haustum, czerpać, żłopać, łykać, por. Cic. In Cat. I 12, obj. jęz.): łyk; ad meos haustus do mej paszczy. — **lĭquor**: por. I 12, 4. IV 9, 6 i Ov. Przem. I 95, obj. jęz. — 9. **Rĕpulsus**: re-pellĕre (reppŭli, repulsum) zbić, odeprzeć. — **vērĭtātis** (verĭtas, -ātis, ż., prawda, por. verus, -a, -um, prawdziwy) **vīrĭbus** (vis, ż., siła): mocą samej prawdy.

10. **Ante hos sex menses** (mensis, -is, m., miesiąc): 6 miesięcy temu. — **mălĕ... dixisti mihi**: male dicĕre (dixi, dictum) alicui złorzeczyć. — 11. **ĕquĭdem**: por. Ov. Przem. II 282, obj. jęz. — 12. **hercle**: por. Cic. In Cat. I 17, obj. jęz.; tu: w każdym razie. — 13. **correptum**: cor- (z con-) -ripĕre (-ripŭi, z rapĕre, rapŭi, raptum, porwać) porwać; p. coniunctum: i w ten sposób (= i z tego powodu) porwanego rozdziera... — **lăcĕrat**: lacerāre (-āvi, -ātum) rozdzierać, szarpać. — **nĕce**: nex (necis, ż., por. necāre, necāvi, IV 19, 4 necŭit, -ātum) mord; lacĕrat in-iustā nece rozdziera go, zadając mu niesprawiedliwie śmierć. — 15. **fictis**: fingĕre (finxi) zmyślać, udać. — **opprĭmunt**: por. Nep. Żyw. Alc. 3, 3, obj. jęz.

Phaedrus, Fabŭlae I, 4

1. **Amittit**: ā-mittĕre (-mīsi, -missum) tracić; por. II 7, 12. — **mĕrĭtō**: słusznie; przysłówek z 6 p. l. p. od merĭtum (-ī, n., zasługa, z imiesł. cz. przeszł. str. b. od merere, merŭi, merĭtum, lub merēri, merĭtus sum, zasłużyć). — **prŏprium... ălĭēnum**: własne... cudze; por. IV 10, 2—3 Propriis... Aliēnis. — **adpĕtit**: ad-petĕre (-petīvi, -petītum) zabiegać o co, chcieć przywłaszczyć sobie; por. IV 3, 2. — 2. **carnem**: por. Caes. BG V 14, 2. obj. jęz. — **dum ferret**: przez upodobnienie do składni cum historĭcum. — **nātans**: natare (-āvi, -ātum) płynąć. — 3. **Lymphārum**: lympha (-ae, ż., wyraz grecki, poetycko zam. aqua) woda. — **spĕcŭlō**: specŭlum (-ī, n., por. spicio, spicĕre,

spexi, spectum, patrzeć) zwierciadło. — **simŭlācrum**: por. Caes. BG VI **16**, 4, obj. jęz. — 4. **Aliamque**: nową; potocznie. — **praedam**: praeda (-ae, ż., por. praedari, -ātus sum, łupić) łup. — 5. **Eripĕre** (por. I **1**, 13, obj. jęz.): wydrzeć. — **vērum** (zawsze na pocz. zd.): ale. — **dēcepta**: de-cipĕre (-cēpi) oszukać. — **ăvĭdĭtas** (-ātis, ż., por. avĭdus, -a, -um, chciwy): chciwość; uosobienie psa chciwego, por. I **13**, 12 Tum demum ingemŭit corvi deceptus stupor; II **7**, 13 homĭnum tenuĭtas = homĭnes tenŭes; jest to figura retoryczna, pewien rodzaj metonymji. — 6. **dīmīsit**: di-mittĕre (-missum) wypuścić. — **cĭbum**: cibus (-ī, m.) jadło, strawa (zwykle niemięsna). — 7. **ăděō**: w dodatku. — **ad-tingĕre** (por. IV **3**, 3 i Ov. Przem. VIII 184, obj. jęz.): dotknąć, dosięgnąć; por. I **20**, 6 con-tingĕre alĭquid osiągnąć co (zwykle mihi alĭquid contingit mnie coś dostaje się, przypada, wydarza się).

Phaedrus, Fabŭlae I, 12

1. **Laudātis ūtĭlĭōra, quae contempsĕris Saepe invĕnīri**: że często te rzeczy, któremi pogardziłeś (con-temnĕre, -temptum), okazują się (invenīri) pożyteczniejszemi od (abl. compar.) tych, które wychwalałeś (laudatis; Phaedrus lubuje się w nadmiernej zwięzłości, naśladując język grecki, w którym można w imiesłowach skracać zdania pob.). — 2. **assĕrit**: ad-serĕre (-serŭi, -sertum) stwierdzać. — 3. **fontem**: fons (fontis, m.) źródło. — **cervus** (-ī, m., por. cornu, -ū(s) n., róg i nasze: krowa) jeleń. — **restĭtit**: re-stare (-stĭti) przystanąć. — 4. **effĭgĭem**: ef- (z ex-) -figĭes (-iēi, ż., por. fingĕre, finxi, fictum, kształtować) podobizna. — 5. **rāmōsa**: ramōsus (-a, -um, por. ramus, -ī, m., gałąź, konar) rozgałęziony, rosochaty. — **cornŭa**: cornu (-ū[s], n.) róg; por. 10. — 6. **crūrúmque**: crus (-uris, n.) kolano, goleń. — **nĭmĭam**: nimĭus (-a, -um) zbytni. — **tĕnŭĭtātem**: tenuĭtas (-ātis, ż., por. tenŭis, -e, szczupły) szczupłość; por. II **7**, 13: chudopacholstwo. — **vĭtŭpĕrat**: vituperare (-āvi, -ātum) ganić. — 7. **Vēnantum**: venāri (-ātus sum, por. venatio, -ōnis, ż., łowy) polować; venantum zam. venantium: dla wiersza, także archaicznie. — **sŭbĭtō**: nagle; por. II **7**, 7. — **conterrĭtus**: con-terrēre (-terrŭi) (całego) przerazić. — 8. **cursū**: cursus (-ūs, m., por. currĕre, cucurri, cursum, biec) bieg. — **lĕvī**: levis (-e) lekki. — 9. **Cănes**: canis (-is, m.) pies. — **ēlūsit**: e-ludĕre (-lūsum) wyprowadzić w pole, wymknąć się komu (4 p.). — **excēpit**: por. Ov. Przem. VIII 230, obj. jęz. — **fĕrum**: ferus (-a, -um) dziki; rzecz. ferus (-ī, m.) zwierz (dziki); częściej fera (-ae, ż., sc. bestia).

10. **rĕtentis**: re-tinere (-tinŭi) zatrzymać; In quā (sc. silvā) retentis cornĭbus inpedĭtus (in-pedīre, -ĭvi, zawikłać, uplątać): impedĭtus cornĭbus, sc. retentis (zaczepionemi), part. explicativum. — 11. **Lăcĕrāri**: por. I **1**, 13, obj. jęz.; z bezokol. str. biern. często także v. f. coepi przybiera str. bierną. — **morsĭbus**: morsus (-ūs, m., por. mordere, momordi, morsum) ukąszenie. — **saevis**: saevus (-a, -um) okrutny, srogi, zajadły. — 12. **ēdĭdisse**: e-dĕre, (-dĭtum) wydać. — 13. **O me infēlĭcem**: o ja nieszczęśliwy; acc. exclamatiōnis. — **dēmum**: dopiero; por. I **13**, 12. — 14. Łącz: quam Utilia. — **despexĕram**: de-spicĕre (-spectum) pogardzać; por. despekt = ubliżenie. — 15. **luctus**: luctus (-ūs, m., por. lugere boleć) boleść; quantum luctus hăbŭĕrint jak wielkiej żałoby powód w sobie zawierały.

Phaedrus, Fabŭlae I, 13

1. **sē laudāri gaudet**: cieszy się, że go chwalą; por. II 7, 11 me contemptum (por. I 12, 1, obj. jęz.) gaudĕo cieszę się, że jestem w pogardzie. — **sub-dŏlis**: sub-dŏlus (-a, -um) kryjący podstęp, podstępny, chytry; por. 11. dolōsa: dolōsus (-a, -um, por. dolus, -ī, m., podstęp) podstępny. — 2. **Sērā**: serus (-a, -um) późny: serā poenitentiā (poenitentia, -ae, ż., skrucha, por. poenĭtet, -ŭit, me alicŭius rei, żałuję czego; por. penitent [przy spowiedzi]) dat poenas (por. Ov. Przem. I 91, obj. jęz.) turpes (turpis, -e, szpetny, haniebny) ze spóźnioną skruchą ponosi szpetną karę. — **fĕnestrā**: fenestra (-ae, ż., por. fr. fenêtre) okno. — **corvus** (-ī, m.): kruk. — **raptum**: por. I 1, 13, obj. jęz.; por. 11. — **cāsĕum**: por. Caes. BG VI 22, obj. jęz. — 4. **Comesse**: com-edĕre (-ēdi, -ēsum) zjeść; por. I 20, 4. — **celsā**: por. Ov. Przem. VIII 205, obj. jęz. — **rĕsīdens**: re-sidere (-sēdi, -sessum) zasiadać, siedzieć. — **arbŏre**: arbor (-ŏris, ż.) drzewo. — 5. **Vulpes** (-is, ż.): liszka. — **déinde**: następnie. — 6. **corve**: corvus (-ī, m.) kruk. — **pennārum**: por. Ov. Przem. VI 258, obj. jęz. — **nĭtor**: por. Ov. Przem. VIII 197, obj. jęz. — 7. **dĕcōris**: decor (-ōris, m.) ozdoba, dostojność. — **corpŏre** (corpus, -ŏris, n., ciało) **et vultū** (vultus, -ūs, m., oblicze) **geris** (gerĕre, gessi, gestum, nosić): ile na ciele i na obliczu nosisz wspaniałości. — 8. **prĭŏr... fŏret**: nie byłoby ptaka nad ciebie; st. wyższy, st. równego brak, st. najw. primus, -a, -um, (naj-)pierwszy. — **āles**: por. Ov. Przem. VIII 213, obj. jęz. — **foret**: = esset; pierwotnie tr. war. cz. przeszł. niedok. do fui, potem wprowadzone w związek z formami czasu przyszłego futurum esse = fore i futūrus essem = forem. — **At**: a. — **stultus** (-a, -um): forma potoczna, = stolĭdus (-a, -um) tępy, głupi; por. I 20, 1, i Nep. Żyw. Han. 8, 3, obj. jęz. — **ostendĕre** (-endi, -stentum): = ostentare (-āvi, -ātum, wzmocn. i częstotl.) popisać się; significatio praegnans.

10. **Emīsit**: ē-mittĕre (-missum) wypuszczać. — **cĕlĕrĭter**: prędko; por. celer, szybki. — 11. **āvĭdis**: por. I 4, 5, obj. jęz. — 12. **ingĕmŭit**: in-gemescĕre (-gemĭtum) zajęknąć. — **dēceptus**: por. I 4, 5, obj. jęz. — **stŭpor** -ōris, m., por. stupĭdus, -a, -um, tępy): tępota; por. I 4, 5, obj. jęz.

Phaedrus, Fabŭlae I, 20

1. **consĭlĭum** (-ĭī, n.): zamierzenie. — **non mŏdo... Sed ...quŏque**: = non solum... sed etiam. — **effectū**: ef-fectus (-ūs, m., por. ef-ficĕre, -fēci, -fectum, wskórać, ef-fĭcax, -ācis, skuteczny) skutek. — **cărет**: carēre (carŭi) z 6 p. być pozbawionym czego. — 2. **pernĭcĭem**: per-nicies (-iēi, ż., z per- i necāre, por. I 1, 13, obj. jęz.) zguba. — **mortāles**: mortālis (-e i -is, m., por. mors, mortis, ż., śmierć) śmiertelnik; poetycko = homo. — **dēvŏcat**: de-vocāre (-āvi, -ātum) doprowadzać, sprowadzać (z właściwej drogi na bezdroża). — 3. **cŏrĭum** (-ĭī, n.): skóra (zdarta).— **depressum**: de-primĕre (-pressi) zatopić; depressum na dnie. — 4. **extractum**: ex-trahĕre (-traxi) wyciągnąć; p. coniunctum, by łatwiej mogli wyciągnąć ją i spożyć. — 5. **ē-bĭbĕre** (-bĭbi) wypić. — **rupti**: rumpĕre (rupi) w str. biern., pęknąć; por. I 24, 10. — 6. **Pĕrĭēre**: per-īre (-ĭī, -ĭtum) zginąć; periēre = periērunt: por. I 24, 1. — **prius... quam contingĕrent**: zanim udało im się osiągnąć; cz. niedok. oznacza, że czynność następcza nie urzeczywistniła się.

Phaedrus, Fabŭlae I, 24

1. **In-ops** (-ŏpis): ubogi; por. Caes. BG I 27, obj. jęz.; por. II 7, 14 opes (-um, ż.) bogactwa. — **pŏtentem**: potens (-entis, m.) potentat. — 2. **prātō**: pratum (-ī, n.) łąka. — **quondam**: niegdyś, raz. — **rāna** (-ae, ż.): żaba. — **conspexit**: con-spicĕre (-spectum) ujrzeć. — 3. **tacta**: por. Ov. Przem. VIII 184, obj. jęz. — **invīdĭā**: in-vidia (-ae, ż., por. in-videre, -vīdi, -vīsum, zajrzeć, zazdrościć) zazdrość. — 4. **Rūgōsam**: rugōsus (-a, -um, por. ruga, -ae, ż., zmarszczka) pomarszczony. — **inflāvit**: in-flāre (-āvi, -ātum, por. flare, -āvi, -ātum, dąć, wiać) nadąć; por. 10. — **pellem**: por. Caes. BG V 14, 2, obj. jęz.; to samo cutem 6: cutis (-is, ż.); dla odmiany wyrażenia. — 5. **Interrŏgāvit**: inter-rogare (-āvi, -ātum) zapytać. — **lātĭor** (bove abl. comparatiōnis): latus (-a, -um) szeroki. — 6. **nĕgārunt**: negāre (-āvi, -ātum) zaprzeczyć, powiedzieć, że nie; formy bez -v- są potoczne. — **Rursus** (z re-vorsus): znowu. — **intendit** (perf.): in-tendĕre (-tentum) napinać. — 7. **nīsū**: nisus (-ūs, m., por. niti, nisus i nixus sum, wysilać się) wysiłek. — **sĭmĭlī... mŏdo**: podobnie, tak samo. — **quaesīvit**: quaerĕre (quaesītum) pytać. — 9. **Novissĭme**: ostatnio, wkońcu; przysł. st. najw. od novus (-a, -um) świeży. — **indignāta**: in-dignāri oburzać się. — **vălĭdĭus**: st. wyż. do val(ĭ)de bardzo.

10. **sēse**: wzmocn. se. — **iacŭit**: iacere polec, lec; perfectum aoristum (doraźne).

Phaedrus, Fabŭlae I, 26

1. **vēro** (nigdy na pocz. zd.): zaś. — **laesĕrit**: laedĕre (laesum) obrazić; por. II 7, 12. — 2. **Multandum**: multāre (-āvi, -ātum, por. multa, -ae, ż., kara [pieniężna], grzywna) karać. — **sĭmĭlī iūre** (ius, iuris, n., prawo): na tem samem prawie, w odwet. — **fābella** (-ae, ż., zdrobn. od fabŭla, -ae, ż., bajka, od fari, fatus sum, mówić): bajka. — 3. **cenam**: cena (-ae, ż.) uczta. — **ciconĭam**: ciconia (-ae, ż.) bocian. — 4. **Prĭŏr invītasse**: pierwsza zaprosiła; prior por. I 13, 8, obj. jęz.; in-vitāre (-āvi, -ātum). — **pătĭnā** (-ae, ż.): patelnia, talerz. — **lĭquĭdam**: por. Ov. Przem. I 95, obj. jęz.; zupa była więc zupełnie płynna. — 5. **Pŏsŭisse**: = proposuisse, adposuisse: ponĕre (posĭtum) zastawiać; significatio praegnans (simplex pro composĭto). — **sorbĭtĭōnem**: sorbitio (-ōnĭs, ż., por. sorbēre, sorbŭi, chłeptać, żłopać) polewka, zupa. — 6. **Gustāre** (-āvi, -ātum, por. gustus, -ūs, m., smak): smakować. — **ēsŭrĭens**: esurīre (-īvi) pragnąć jeść (desiderat. do esse = edĕre, edi, esum, jeść), być głodnym; part. concessīvum, chociaż był głodny. — 7. **rĕvŏcasset**: re-vŏcāre (-āvi, -ātum) wzajemnie zaprosić. — **intrĭtō**: in-terĕre (-trīvi) wetrzeć do, wpuścić małemi kawałkami. — **cĭbō**: por. I 4, 6, obj. jęz. — 8. **Plēnam**: plenus (-a, -um) z 6 p. pełen czego; por. składnię I 12, 10 (obj. jęz.) In qua retentis inpedĭtus cornĭbus. — **lagōnam**: lagōna (-ae, ż., też lagoena, wyraz grecki) flaszka. — **rostrum**: rostrum (-ī, n., por. rodĕre, rodi, rosum, i sufiks -trum, por. ras-trum, Ov. Przem. I 101, obj. jęz.) dziób. — **in-sĕrens**: in-serĕre (-serŭi, -sertum) wpuścić. — 9. **Sătĭātur**: satiāri (-ātus sum, por. satur, -a, -ŭrum, syty; satis dosyć) nasycać się; por. IV 9, 9. — **torquet**: torquere (torsi, tortum, por. tormentum, -ī, n., tortura) kręcić, dręczyć. — **convīvam**: con-vīva (-ae, m., ż., por. con-vivium, -ĭī, n., biesiada, bankiet) współbiesiadnik. — **fāmē**: fames (-is, ż.) głód; por. IV 3, 1 famē według V-tej dekl.

10. **Collum** (-ī, n.): szyja; por. II 7, 5. — **frustra**: daremnie. — **lambĕret**: lambĕre (lambi, lambĭtum) lizać. — 11. **Pĕrĕgrīnam... vŏlŭcrem** (por. Ov. Żale IV 10, 44, obj. rzecz.): peryfraza dla odmiany wyrażenia. — **accēpĭmus**: ac-cipĕre (ac-ceptum) dowiadywać się. — 12. **exempla**: exemplum (-ī, n.) przykład, por. IV 3, 6; sua quisque exempla przykłady własne (przez siebie samego dane) każdy winien ścierpieć (pati, passus sum) na sobie spokojnie (aequō anĭmō).

Phaedrus, Fabŭlae II, 7

1. **mūlī**: mulus (-ī, m.) muł. — **grăvātī**: por. Ov. Przem. VIII 205, obj. jęz. — **sarcĭnis**: por. Caes. BG I 24, 3, obj. rzecz. — 2. **fiscos**: fiscus (-ī, m.) koszyk (na pieniądze), kasa (por. fisk). — **pĕcūnĭā**: pecunia (-ae, ż., od pecus, -ŏris, n., bydło, pierwsza wartość zamienna) pieniądze. — 3. **tŭmentes**: tumēre (tumŭi, por. tumŭlus, -ī, m., pagórek, tumor, -ōris, m., wrzód, pycha) być wzdętym, napchanym. — **saccos**: saccus (-ī, m.) worek. — **hordĕō**: hordĕum (-ī, n.) jęczmień. — 4. **ŏnĕre dīves** (ironicznie): bogaty (jedynie) ciężarem (bo pieniądze nie należały do niego); onus (-ĕris, n.) ciężar. — **celsā**: por. Ov. Przem. VIII 205, obj. jęz. i Phaedr. IV 9, 11. — **cervīce**: cervix (-īcis, ż.) kark. — **ēmĭnet**: ē-minēre (-minŭi) wysterczać. — 5. **Clārúmque**: clarus (-a, -um) donośny. — **iactat**: iactāre (-āvi, -ātum, częstotl. i wzmocn. do iacio, iacĕre, iēci, iactum) rzucać, miotać. — **tintinnabŭlum** (-ī, n.): dzwonek; por. tinnīre, -īvi, -ītum, lub z reduplikacją onomatopeiczną tintinnīre, dźwięczeć. — 6. **Comes**: por. Ov. Przem. VIII 213, obj. jęz. — **quietō**: gradū; quietus (-a, -um) spokojny. — **plăcĭdō**: por. Ov. F. III 653, obj. jęz. — **grădū**: gradus (-ūs, m., por. gradi, gressus sum, kroczyć) krok. — 7. **latrōnes**: por. Caes. BG VI 16, 5, obj. jęz. — **insĭdĭīs**: in-sidiae (-ārum, ż., por. in-sidiāri, -ātus sum, zasadzać się na kogo, 3 p.) zasadzka. — **advŏlant**: ad-volāre (-āvi, -ātum) nadlatywać, nadbiegać. — 8. **caedem**: caedes (-is, ż., por. caedĕre, cecīdi, caesum, rżnąć) rzeź. — **ferrō**: ferrum (-ī, n.) żelazo, broń. — **sauciant**: sauciāre (-āvi, -ātum, por. saucius, -a, -um) ranić. — 9. **Dīrĭpĭunt**: di-ripĕre (-ripŭi, -reptum, od rapĕre, rapŭi, raptum) rozgrabić. — **nummos**: nummus (-ī, m.) ogólnie: pieniądz, moneta. — **neglĕgunt**: neg-legĕre (-lexi, -lectum) zaniedbać, nie troszczyć się. — **vīle**: vilis (-e) tani, lichy, nikczemny, małej wartości.

10. **Spŏlĭātus**: spoliāre (-āvi, por. spolia, -ōrum, n., łupy) złupić. — **cāsus**: casus (-ūs, m., por. cadĕre, cecĭdi, przypadać, wydarzać się) wypadek, przypadłość. — **flĕret**: por. Ov. Przem. VI 310, obj. jęz. — 11. **Equĭdem**: por. I 1, 11, obj. jęz. — **inquit**: por. I 1, 12, obj. jęz. — **contemptum**: por. I 12, 1, obj. jęz. — 12. **laesus**: por. I 26, 1, obj. jęz.; tu: laesus vulnĕre raniony. — **vulnĕre**: vulnus (-ĕris, n.) rana. — 13. **argūmentō**: argumentum (-ī, n., por. arguĕre, -ŭi, -ūtum, orzekać) treść, opowiadanie, bajka. — **tūta**: por. Ov. Przem. II 53, obj. jęz.; Hoc argumentō tuta est homĭnum tĕnŭĭtas to opowiadanie dowodzi, że chudopachołkowie (homĭnum tĕnuĭtas: retorycznie zamiast homĭnes tenŭes) są (bardziej) zabezpieczeni (niż bogacze); Fedrus kilkakrotnie wychwala się swojem (w epoce Tyberjusza należącem do maniery literackiej) dążeniem do zwięzłości (brevĭtas imperatoria pod wpływem stoickim). — 14. **pĕrĭclō**: = perīcŭlō (pericŭlum, -ī, n., niebez-

pieczeństwo) synkopowana forma z mowy potocznej. — **ŏpēs**: por. I 24, 1, obj. jęz. — **obnoxiae**: ob-noxius (-a, -um, por. noxia przewina Caes. BG VI 16, 5, obj. jęz.) podległy (karze za przewinę).

Phaedrus, Fabŭlae IV, 3

1. **cŏacta**: cōgĕre (z co-agĕre, co-ēgi) zmuszać. — **altā**: altus (-a, -um) wysoki, wysoko położony; dla uchronienia przed szkodnikami zakłada się winnice, w miejscowościach więcej uczęszczanych, na wysokiem podmurowaniu. — **vĭnĕā** (-ae, ż., por. vinum, -ī, n., wino): winnica. — 2. **Uvam**: uva (-ae, ż.) winne grono. — **sălĭens**: salīre (salŭi, saltum) skakać. — **summis... vīrĭbus**: z całej siły. — 3. **discēdens**: por. Caes. BG I 14, 7, obj. jęz. — 4. **Nondum**: por. Ov. Przem. I 95, obj. jęz. — **mātūra**: matūrus (-a, -um) dojrzały. — **nōlo**: nolle (z non velle, nolŭi) nie chcieć. — **ăcerbam**: acerbus (-a, -um) kwaśny. — **sūmĕre** (sumpsi, sumptum, z subs- i emĕre, emi, emptum, brać): brać. — 5. **ēlĕvant**: ē-levāre (-avi, -ātum, por. lĕvis, -e, lekki) odbierać znaczenie, wagę, lekceważyć. — 6. **Ad-scrĭbĕre** (-scripsi, -scriptum): przypisywać; sibi a. brać do siebie.

Phaedrus, Fabŭlae IV, 9

1. **simul ac**: z chwilą gdy, skoro tylko, zaledwo; simul: por. 6 równocześnie, zarazem; IV 10, 5 zaledwo, skoro, tylko. — **callĭdus** (-a, -um, por. callēre, callŭi, z 4 p. być biegłym w czem): chytry. — 2. **Rĕpĕrīre** (reppĕri, -pertum): znaleźć. — **effŭgĭum**: ef- (z ex-) -fugium (-ĭī, n., por. ef-fugĕre, -fūgi, -fugĭtum) ucieczka; nieszczęściem (przez nieszczęście) drugiego szuka ucieczki (z własnego niebezpieczeństwa). — 3. **dēcĭdisset**: de-cidĕre (-cĭdi) spaść, wpaść. — **pŭtĕum**: putĕus (-ī, m.) studnia. — **inscĭa**: in- (przecz.) -scius (-a, -um, od scīre, scīvi, scītum, wiedzieć) bezwiedny, mimowolny; per enallăgen przym. tłum. przysłówkowo. — 4. **altiōre**: por. IV 3, 1, obj. jęz.; z powodu nieco wysokiego (compar.) brzegu (margo, -ĭnis, m. i ż., brzeg; studnie w Grecji mają ocembrowanie okrągłe i zwykle niskie). — **clauděrētur**: clauděre (clausi, clausum) zamykać; por. 12. — 5. **Dĕvēnit**: de-venīre (-vēni, -ventum) przybyć, schronić się. — **hircus** (-ī, m.): kozioł. — 7. **cōpĭōsus** (-a, -um, por. copia, -ae, ż., obfitość, z co- i opes, -um, ż., zasoby): obfity. — **fraudem**: por. Ov. Przem. I 130, obj. jęz. — **mōliens**: molīri (-ītus sum, por. moles, -is, ż., bryła) wysilać się, usiłować, gotować. — 8. **Descende**: de-scendĕre (-scendi, -scensum, por. scandĕre, scandi, scansum) zstąpić. — **bŏnĭtas**: (-ātis, ż., por. bonus, -a, -um, dobry) dobroć. — 9. **Voluptas ut**: konjunkcja po wyrazie znaczącym; por. Caes. BG I 6, obj. jęz.

10. **Inmīsit se**: in-mittĕre (-missum) wpuścić; se inm. wskoczyć. — **barbātus** (-a, -um, przym., por. barba, -ae, ż., broda): brodaty; rzeczownikowo: brodacz. — **vulpēcŭla** (-ae, ż.): zdrobn. do vulpes. — 11. **Evāsit**: e-vadĕre (-vāsum) wymknąć się. — **nixa**: niti (nixus lub nisus sum) wesprzeć się na czem (6 p.). — 12. **līquit**: linquĕre (-lictum) = re-linquĕre zostawić; simplex pro composĭto retorycznie i archaistycznie. — **haerentem**: haerēre (haesi, haesum) tkwić. — **vādō**: vadum (-ī, n., bród, od vādĕre kroczyć) tyle co: woda (płytka).

Phaedrus, Fabŭlae IV, 10

1. **Pēras**: pera (-ae, ż.) wyraz grecki, torba. — **in-pŏsŭit**: in-poněre (-positum) nałożyć; na kogo z 3 p. — 2. **replētam**: re-plere (-plēvi, por. plenus, -a, -um, pełny) napełnić; czem z 6 p. — **tergum** (-ī, n.): grzbiet. — 3. Łącz: ante pectus suspendit (sus-pendĕre, -pensum, zawiesić) (altĕram peram) aliēnis (vitĭis) gravem ciężką grzechami cudzemi. — 4. **Hac re**: dlatego. — 5. **dēlinquunt**: de-linquĕre (-lĭqui, -lictum) popełnić zaniedbanie, przekroczenie; por. delinkwent. — **censōres**: censor (-ōris, m., od censēre, censŭi, censum, sądzić, szacować) urzędnik rzeczypospolitej, szacujący majątki obywateli i przyznający (lub odbierający) prawo zasiadania w senacie (prawo zasiadania przyznawano na zasadzie majątku lub pełnienia wyższych urzędów, odbierano z powodu utraty majątku lub przestępstw obyczajowych); ogólnie: (surowy) sędzia (ze względu na ostatnią funkcję).

Phaedrus, Fabŭlae IV, 19
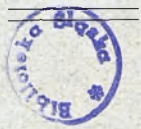
1. **fert**: auxilium ferre (tuli, latum) śpieszyć z pomocą; przez peryfrazę z ferre język łac. opisuje wiele (brakujących) czasowników. — **post tempus**: po czasie; significatio praegnans. — **dŏlet**: dolēre (dolŭi) boleć. — 2. **Gelū**: gelu (-ūs, n., por. gelĭdus, -a, -um, mroźny, fr. geler marznąć). — **rĭgentem**: rigēre (rigŭi, por. rigĭdus, -a, -um, sztywny) zesztywnieć. — **cŏlŭbram**: colŭbra (-ae, ż.): żmija. — **sustŭlit**: tollĕre (sub-lātum) podnieść. — 3. **Sĭnūque**: sinus (-ūs, m., por. sinuōsus, -a, -um, falisty) łono, zanadrze. — **fōvit**: fŏvēre (fōtum) ogrzać. — **mĭsĕrĭcors** (-cordis, z miserēri, -ĭtus sum, litować się, i cor, cordis, n., serce): miłosierny. — 4. **Namque**: = nam; ściślej nawiązuje. — **ut**: czasowo; jak; z tr. ozn. czasu przeszł. dok., na oznaczenie chwili doraźnej (perfectum-aoristum); skoro tylko. — **rĕfecta est**: re-ficĕre (-fēci) przywrócić do przytomności, zdrowia. — **prōtĭnus**: por. Nep. Żyw. Tem. 4, obj. jęz. — 5. **rŏgāret**: z podw. 4 p. (hanc... causam pytała ją o przyczynę). — 6. **discat**: discĕre (didĭci) uczyć się. — **prōdesse** (-fŭī): być pożytecznym, usłużnym wobec kogo. — **in-prŏbis**: por. I 1, 3.